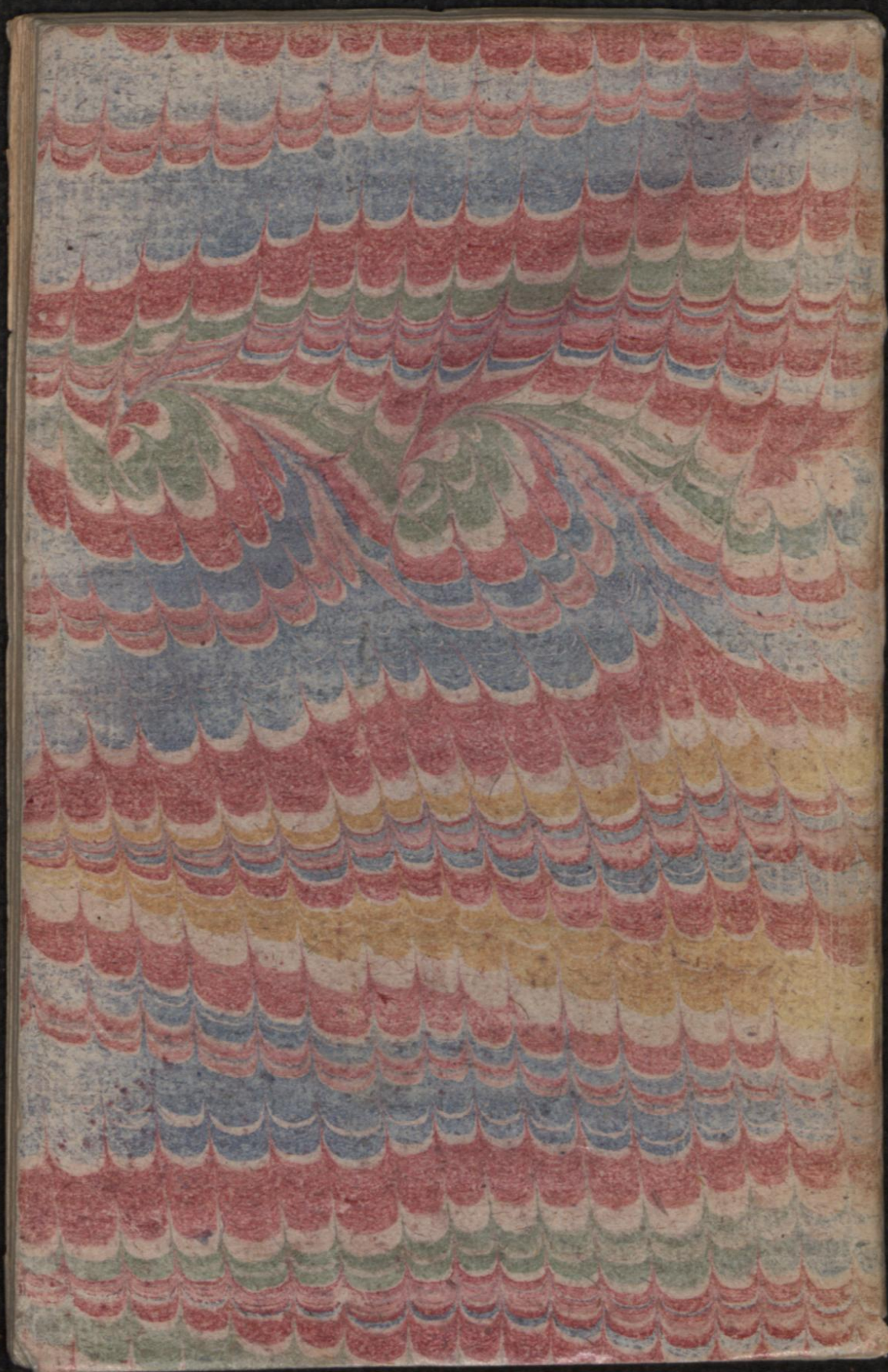

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.3.2.49

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.3.2.49

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.3.2.49

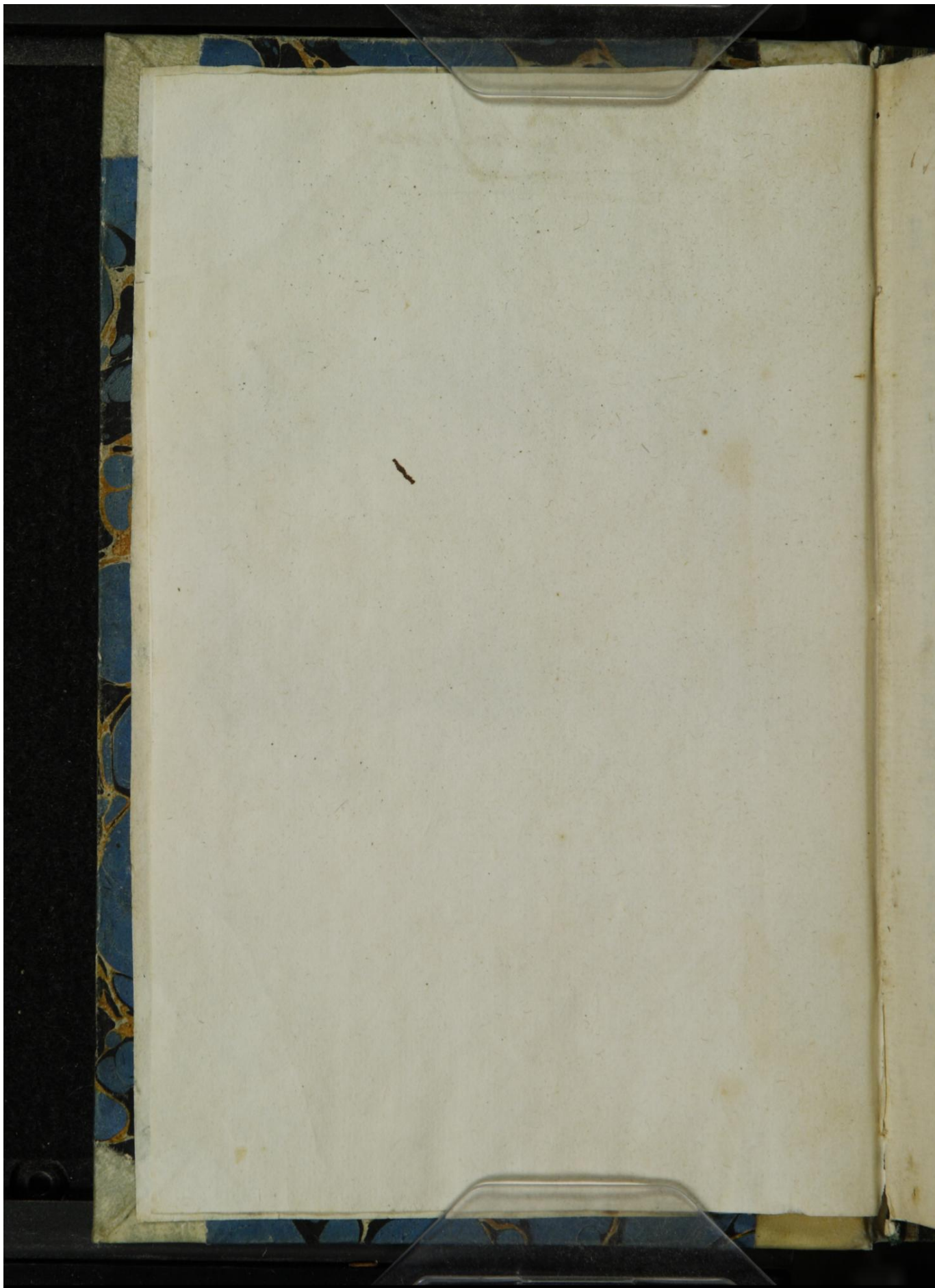
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.3.2.49

At. 2/2

Ex Libris Joannis Nencini
1874

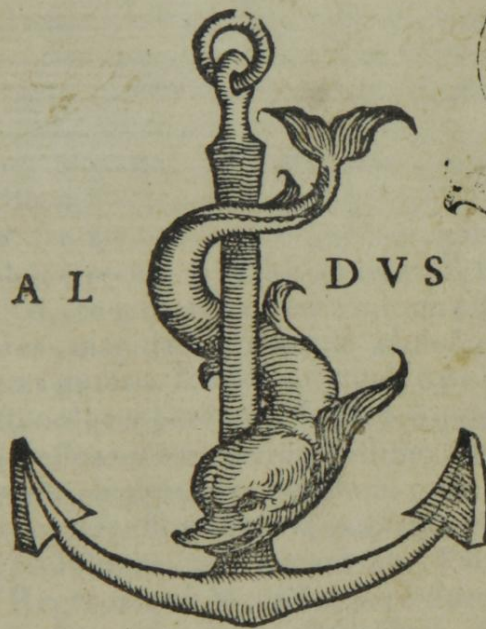
Aut. Pietro Gini

ALDI MANVTII

PII ROMANI

Grammaticarum institutionum
libri IIII.

VENETIIS, M D LXI.
Apud Paulum Manutium, Aldi F.

ALDI MANVTTII

PII ROMANI

Grammaticarum institutio

libri III.

ALDI

VENETIS. M. D. LXI.

Apud Paulum Manutium, Aldi

R
v
o
l
u
e
n
t
i
u
m
n
u
l
p
r
o
m
u
n
i
u
e
d
e
r
e
n
q
u
e
d
o
c
f
e
m
A
r
f
o
l
u
f
e
d
p
r
o
n
o
s
d
i
c
t
e
r
r
i
b
D
f
e
c
q
u
d
i
f
u
c
u
e
n
i

2

Aldus Pius Manutius Romanus
litterarii ludi magistris s. p. d.

RVDIMENTA Grammatices Latinæ linguæ, a nobis olim composita, optimum factu existimaui, ad uos iuuentutis moderatores, & morum magistros legenda committere: non, quia putarem indigere uos lucubrationculis nostris (quanquam dicere solebat Plinius, nullum esse librum tam malum, qui non aliqua parte prodesset) sed potius, ut, si quid erratum fuerit (homines enim sumus) castigaretis, meq. de erratis omnibus amice admoneretis. tum, ut quod fieri a uobis uelim erudiendis, instituendisq. pueris (quandoquidem id illis ualde profuturum arbitrabar) uos roga-rem: primum ut memineritis oportere uos eorum, quos accepistis instituendos sic satagere, ut simul & docti fiant, & sanctis imbuantur moribus. quia, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. **A T Q V E** adeo a teneris assuescere multum est. Nec solum rectores, magistrosq. uos esse adolescentium, sed & parentes putetis. scitis enim illud, **Q V I** præceptorem sancti uoluere parentis esse loco. Equidem bonos, malos ue esse tantum referre existimo, ut ausim dicere bonorum, malorumq. omnium, quæ ubique terrarum fiunt, uos esse potissimā causā. Nam iurisconsulti, philosophi, rectores urbium, Principes, Ducesq. ac Reges, necnō Monachi, Sacerdotes, Episcopi, Cardinales, ipsiq. summi Pontifices, & denique, quicunque uel solas litterarum notas tenēt, sub disciplina olim uestra fuere paruuli, a uobis instituti sunt, uirtus uestra, uitium ue, eorum profuit, aut nocuit moribus: tantum ualet longa consuetudo, ut si cum sancto diu uixeris, sanctus futurus sis: si cum peruerso, peruertaris. Siquidem (ut inquit Fabius) Leonides, Alexandri prædagogus, quibusdam eum uitis

A 2 imbuat,

imbuit, quæ robustum quoque & maximum regem ab illa institutione puerili sunt prosecuta. Quamobrem, quantum boni & sancti præceptores ciuitatibus profuerint, non facile dixerim: quantum item obsint prauis, & uitiis, non queo dicere. Quare non possum non multum mirari nullam fere puerorum patribus, & rectoribus urbium, in eligendis præceptorum moribus, esse curam. non animaduertunt, quantum inde boni, mali ue infundatur in ciuitates. NAM quales sunt, qui instituunt, tales & qui instituuntur, uelint, nolint, euadent longa die. Longa dies homini docuit parere leones, Longa dies molli saxa peredit aqua. Videte igitur uos qui & longo tempore, & assidue teneros, & simplices adolescentulorum animos instituitis, quantum et prodesse potestis, et obesse hominibus. Quod si quisquam est sic oblitus sui ipsius ut agnos, suæ commissos fidei, ceu lupo, deuoret, heu quanta illum poena apud manes uel breui expectat. nam, qui ita perniciosi sunt, ut non solum obsint, quod ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusq. exemplo, quam peccato, nocent, immatura morte, ne tantum obesse queant, ne mundum corrumpant, rapiuntur. Itaque enitendum pro uiribus, ut & sanctos mores, & bonas litteras simul edoceantur adolescentuli. quando alterum sine altero facere nullo modo licet. At si in altero peccandum foret, potior mihi ratio uiuendi honeste, quam uel optime discendi uideretur. Malo enim eos nullas scire litteras ornatos moribus, quam omnia scire male moratos, malisq. simillimos esse daemonibus, qui etsi multa sciunt, (nam id ideo illis inditum est a Græcis nomen) sunt tamen quampestissimi. Alterum quod uos meminisse uelim, est, ne quid, nisi doctissimorum auctorum, ediscere cogatis adolescentulos. immo ne Grammaticas quidem regulas, nisi compendia quædam breuissima, quæ teneri facile memoria queant. laudo eos ediscere, sed tantum ut illas

3
illas assidue, accurateq. legant, nominaq. et uerba
declinare optime sciant. Nam dum lucubrationes no-
stras uel carmine, uel prosa oratione, etiam de arte,
commendare memoriæ eos cogimus, eramus (ut mi-
hi quidem, uidetur) multis modis. Primum, quod,
quæ summo labore edidicerunt, dediscunt paucis die-
bus, quod ego et puer olim, et iuuenis, compositis
etiam a me regulis, sum sæpe expertus. nam, cum
generum regulas, præfectorum ue summa cura me-
morix mandassem, perbreui obliuiscabar. Idem cete-
ris quoque euenire existimo. præterea difficultate
tum materiæ, tum styli, eò desperationis ueniunt, ut
& scholas, et litteras fugiant, et studia, quæ amare
non dum possunt, maxime oderint. Tum eo ipso tem-
pore, quo nostra ediscunt, facilius, meliusq. uel Ci-
ceronis aliquid, uel Virgili, aliorum ue illustrium,
possent ediscere, olim et decori, et commodo illis
non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cum
Alexandri carmen ineptum de arte Grammatica præ-
ceptore cogente, memoriæ mandabam, non ita con-
tigisse, plurimum doleo. Addite quod cum incultos
& barbaros discimus, tales, ac potius incultiores &
ipsi euadimus. Solemus enim iis, quos imitatur, ple-
runque esse deteriores. Quapropter optimos et sta-
tim & semper legendos putat Quintilianus, atque
eorum candidissimum quenque, et maxime expoli-
tum. Tum de Cicerone sic inquit: Cicero, ut mihi
quidem uidetur, et iucundus incipientibus quoque,
& apertus est satis: nec prodesse tantum, sed etiam
amari potest. tum (quemadmodum Plinius præcipit)
ut quisque erit Ciceroni simillimus. Sed de genere hoc
longa haberi posset oratio. Hæc uero attigimus no-
stro erga studiosos summo amore. quare uos etiam at-
que etiam rogo, ut boni, quidquid diximus, cōsulatis.
Valete. Venetiis, mense Octobri, M. D. VII.

A 3 Quo-

QVONIAM AVTEM OMNIBVS IN REBV8
a diuinis incipiendum est, christianeq. a teneris in-
stitui pueros uolumus, hæc in primis ediscant.

In nomine IESV CHRISTI crucifixi

Dei Opt. Max.

Oratio data Apostolis ab IESV, redemptore
humani generis. latine, & græce.

PATER noster, qui es in cælis, sanctificetur no-
men tuum: adueniat regnum tuum: fiat uoluntas tua,
sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum quotidianū
da nobis hodie, & dimitte nobis debita nostra, sicut
& nos dimittimus debitoribus nostris, & ne nos indu-
cas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς ὕρανοῖς ἁγιαθήτω τὸ ὄνομά
σε. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σε: γενηθῇ τὸ θέλημά σε, ὡς
ἐν ὕρανῳ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπίσσιον
δός ἡμῖν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ἀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέ-
γκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πο-
νηροῦ. Ἀμήν.

Salutatio angeli ad beatiss. Virginem, latine & græce.

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum. Bene-
dicta tu in mulieribus: & benedictus fructus uentris
tui IESVS. Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis
peccatoribus, nunc & in hora mortis nostræ. Amen.

Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σέ, ὁ λο-
γημένος σὺ ἐν γυναιξί, καὶ ὁ λογημένος ὁ καρπὸς τῆς
κοιλίας σου. ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Symbolum Apostolorum.

CREDO in Deum patrem omnipotentem, crea-
torem cæli, & terræ, & in IESVM CHRISTVM filium
eius unicum dominum nostrum. Qui conceptus est
de spiritu sancto, natus ex Maria uirgine: Passus sub
Pontio

4

Pontio Pilato, crucifixus mortuus & sepultus. De-
scendit ad inferos. Tertia die resurrexit a mortuis.
Adscendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei patris om-
nipotentis. Inde uenturus est iudicare uiuos, & mor-
tuos. Credo in spiritum sanctum, Sanctam ecclesiam
catholicam, Sanctorum cōmunionem, Remissionem
peccatorū, Carnis resurrectionē, Vitam æternā. Amē.

DECEM PRÆCEPTA LEGIS ANTIQVAE.

Mente Deum tota uenerare, & semper adora.
Non iura incassum sanctissima numina diuum.
Hinc caueas festis quidquam exercere diebus,
Quod uetitum est. Magno pius affice honore parētes.
Ah ne occide hominem. Nunquam furare. Malignus
Esse caue testis. Nec non bonus effuge, lectum
Concutere alterius, tēdas fœdare iugales.
Non modo neu turpis sis lege iuberis adulter,
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo sis, cupisse caueo.

Hæc quicunque decem summi præcepta Tonantis
Christicola, ut debet, seruarit, carcere liber
Corporis, ad cæli felicia tecta uolabit
Lætus, & æternum cariturus morte quiescet.

Salutatio filiorum Eux ad beatiss. Virginem.

SALVE regina misericordiæ, uita dulcedo, & spes
nostra, salue. Ad te clamamus exules filii Eux, ad te su-
spiramus gementes, & flentes in hac lacrymarū ualle.
Eia ergo aduocata nostra, illos tuos misericordes ocu-
los ad nos conuerte, & IESVM benedictum, fructū
uentris tui, nobis post hoc exiliū ostende, o clemens,
o pia, o dulcis uirgo Maria: dignare me laudare te, uir-
go sacrata: da mihi uirtutē cōtra hostes tuos. Amen.

Initium euangelii secundum Ioannem.

IN principio erat uerbum, & uerbum erat apud
Deum, & Deus erat uerbum. Hoc erat in principio
apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso
factum est nihil, quod factum est. in ipso uita erat, &

A 4 uita

uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes: hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. Et **VERBUM** caro factum est, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiæ & ueritatis.

Cum itur cubitum, genibus flexis, facto signo sanctissimæ crucis, dicatur ter,

Benedicatur Deus trinus, & unus.

Benedicatur dominus noster **IESVS CHRISTVS**.

Benedicatur Virgo Maria mater Dei.

Deus propitius esto mihi peccatori.

Dignare domine nocte ista sine peccato nos custodire.

Domine **IESV CHRISTE** da mihi intellectum, & doce me facere uoluntatem tuam. Item dicatur quin-

quies oratio dominica, & salutatio Angeli ad Beatissimam Virginem, & semel Symbolum Apostolorum.

Hinc euangelium, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, &c.

Cum surgitur cubitu, dicantur eadem omnia, nisi quòd, ubi dicitur, Nocte ista, dicatur, Die isto.

Ad benedicendam mensam. ante prandium.

Benedicite. Oculi omnium in te sperant domine, & tu das escam illorum in tempore oportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, sicut erat

erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæ-
culorum. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison.
Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem, sed li-
bera nos a malo. Amen. Benedic domine nos & tua
dona, quæ de tua largitate sumus sumpturi per CHRIS-
TUM dominum nostrum. Amen. Iube domine bene-
dicere. Mensæ cælestis particeps faciat nos rex æter-
næ gloriæ. Amen. Deus caritas est: & qui manet in
caritate, in Deo manet, & Deus in eo.

Tu autem domine miserere nostri. Deo gratias.
Confiteantur tibi domine omnia opera tua, & sancti
tui benedicant tibi. Gloria patri. Sicut erat. Agimus
tibi gratias omnipotens Deus pro uniuersis beneficiis
tuis, qui uiuis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Ante cenam.

Benedicite, Benedicite. Edent pauperes, & satura-
buntur, & laudabunt dominum qui requirunt eum, ui-
uent corda eorum in sæculum sæculi. Gloria patri, &
filio, & spiritui sancto, sicut erat in principio, & nunc,
& semper, & in sæcula sæculorū. Amen. Kyrie eleison,
Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster. Et ne nos
inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Bene-
dic domine. & reliqua, ut supra in principio prandii.

Post cenam.

Tu autem domine miserere nostri. Deo gratias. Me-
moriam fecit mirabilium suorum misericors, & misera-
tor dominus, escam dedit timentibus se. Gloria pa-
tri, & filio, & spiritui sancto, sicut erat in principio,
& nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.
Benedictus dominus in donis suis, & sanctus in omni-
bus operibus suis. Qui uiuit, & regnat in sæcula sæcu-
lorū. Amen. Psal. Laudate dominū omnes gentes, lau-
date eū omnes populi. Quoniā cōfirmata est super nos
misericordia eius, & ueritas domini manet in æternū.
Gloria patri. Sicut erat. Amē. Kyrie eleisō, Christe ele-
ison, Kyrie eleison. Pater noster, &c. ut in fine prandii.

Non

Non mihi per scopulos, aut deuia paruus Iulus
 Ducitur, Aonias ebibiturus aquas.
 Est uia per placidos colles, per florea rura:
 Hac iter ad musas perbreue carpe puer.

De Grammatica, & eius partibus.

VIDEST Grammaticæ? Ars & profes-
 sio, quæ usu ratione, atque auctoritate con-
 stat, quæq. cum breuissime in duas partes
 diuidatur, recte loquendi scientiam, & au-
 ctorum enarrationem, plus habet in reces-
 su (ut Quintilianus ait) quàm fronte promittat. est
 enim necessaria pueris, iucunda senibus, dulcis secre-
 torum comes, & quæ uel sola omni studiorum gene-
 re plus habet operis, quàm ostentationis.

Vnde dicta est Grammaticæ? *παρὰ τὰ γράμματα*,
 hoc est, a litteris. Latine, litteratura, Quintiliano
 teste, dici potest, quia a litteris incipit. nam litteræ
 in syllabas coguntur, syllabæ dictiones efficiunt, ex
 dictionibus oratio constat, ex quibus disciplina Gram-
 matices constituitur.

Quot sunt partes Grammatices? Duæ, Methodi-
 ce, & Historice.

Quæ est Methodice? Finitiuæ Grammaticæ, quæ
 præcepta, rationemq. loquendi breui quadam uia de-
 monstrat. hæc etiam horistice dicitur.

Quæ est Historice? Enarratiua Grammaticæ, quæ
 auctores enarrat, atque exponit, quare & *ἐξηγητική*
 alio nomine appellatur.

Methodicæ, seu Historicæ Grammatices quot sunt
 partes? Quattuor, Littera, ut v: Syllaba, ut ve: Dictio,
 ut veritas: Oratio, ut Veritas odium parit.

Quid est littera? Minima pars uocis articulata.

Quid est uox? Aer ictus auribus accidens.

Quotuplex est uox? Duplex, Articulata, quæ ab ali
 quo

quo sēsu mētis proficiscitur. Inarticulata, quæ a nullo.

Quotuplex est articulata uox? Duplex, Litterata, quæ scribi potest, ut Cicero, Socrates, Plato. Illitterata, quæ scribi non potest, ut sibili, & gemitus hominum.

Quotuplex est uox inarticulata? Duplex, Litterata, ut Cra. Illitterata, ut sibili serpentum, mugitus boum, & similia.

Vnde dicta est littera? A lituris, quas patitur, uel quia veteres in ceratis tabulis scribere, & postea delere consueuerunt, sicut a libro, id est cortice, in quo etiam antiqui scribebant, appellatus est liber.

Quid interest inter litteram, & elementum? Elementum est ipsa pronuntiatio. Littera autem, elementi nota. sed abusiue alterum pro altero ponitur.

Quot accidunt litteræ? Tria, nomen, figura, & potestas, propter quam & litteræ factæ sunt, & elementa.

Quot sunt litteræ, quibus utimur? Tres & viginti. a, b, c, d, e, f, g, i vocalis, i consonans, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u vocalis, u consonans, x, y, z. Litteræ uero apud Græcos sunt quattuor & viginti. α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Quare H & K non numerasti inter litteras? Quia H, non est littera, sed signum aspirationis. K uero, Græca est, pro qua c, utimur, atque ideo superuacua nisi (ut Terentianus ait) tunc in usu est, cum Kalendas adnotamus, & caput.

Quare i, & u bis cōnumerasti inter litteras? Quia lōge aliæ litteræ sūt in Iuno & Venus, quā in ibo & urna.

In quot partes diuiduntur tres & viginti litteræ. In duas, in uocales, & consonantes.

Quot sunt uocales? Sex, quinque Latinæ, a, e, i, o, u: & una Græca υψιλον, qua utimur duntaxat in dictionibus Græcis, ut Hippolytus, Hieronymus. Vocales autem apud Græcos, septem, α, ε, η, ι, υ, ο, ω.

In quot partes diuiduntur uocales? In duas, in præposi-

præpositiuas, & subiunctiuas.

Quot sunt præpositiuæ? Duæ, a, e. Subiunctiuæ? Tres, e, u, i.

Quare dicuntur præpositiuæ? Quia præpositæ subiunctiuis diphthongos faciunt.

Ex uocalibus quot sunt diphthongi? Quinque, æ, œ, au, eu, ei, ut æstimo, cœpi, aula, Euris, Orpheus: sed ei Græca est, quæ apud antiquos in frequentissimo usu fuit, nunc autem pæne exoleuit.

Quot scribuntur, & proferuntur? Duæ, u, & eu; audio, euge.

Quot scribuntur, & nō proferuntur? Tres, æ, œ, ei: ut Cæsar, Phœbus, omnis. quāquā mihi nō ita uidetur. nō enim ita pronūtiasse antiquos credimus: sed de his dicemus in fragmētis nostris grāmaticis. Diphthongi uero propriæ apud Græcos sex, æi, œi, ei, oi, ou.

Quot sunt consonantes? Septendecim, b, c, d, f, g, l, m, n, p, q, r, s, t, x, z, i & u non uocales.

In quot partes diuiduntur consonantes? In duas, in semiuocales, & mutas.

Quot sunt semiuocales? Septem, l, m, n, r, s, x, z.

In quot partes diuiduntur semiuocales? In duas, in quattuor liquidas, l, m, n, r: & duas duplices, x, z.

Quot sunt mutæ? Octo, b, c, d, f, g, p, q, t.

Quare dicuntur uocales? Quia per se uocem faciunt.

Consonantes? Quia simul cum uocalibus sonant.

Semiuocales? Quia sunt imperfectæ uocales. (bêt.

Mutæ? Quia respectu bene sonantiū exiguā uocē ha-

Quare dicuntur liquidæ? Quia fluunt, & quasi intereunt post mutas positæ in eadem syllaba: & propterea Græci ὑγρά etiam appellant, nostri uero udas.

Quare dicuntur duplices? quia ponuntur pro duabus litteris. x enim ponitur pro c & s: z uero pro duplici ss.

Quæstiones de litteris.

A in dictione æs quæ pars est? Littera. Quæ littera? uocalis. Quæ uocalis? præpositiua. Quare est littera?

quia

quia est minima pars huius uocis articulata æs. Quare uocalis? quia per se uocem facit. Quare præpositiua? quia præposita subiunctiuis e & u, æ & au diphthongos facit.

L quæ pars est Grammatices? littera. Quæ littera? consonans. Quæ consonans? semiuocalis. Quæ semiuocalis? liquida. Quare est littera? quia est minima pars dictionis, ubi polita est. Quare consonans? quia simul cum uocali, cui adiungitur, sonat. Quare semiuocalis? quia non quantum uocalis sonat. Semis enim in compositione, imperfectionem significat, ut semiuir, semiplenus, id est imperfectus uir, imperfecte plenus. interdum etiam dimidiam partem, ut semissis, dimidiatus assis. Quare est liquida? quia liquescit, & fluit post mutas posita in eadem syllaba.

DE SYLLABA.

Quid est syllaba? Cōprehensio litterarū, ut ba, tra. sed abusive ex sola uocali fieri syllaba potest, ut eoo.

Vnde dicitur syllaba? ἀπὸ τοῦ συλλαβεῖν τὰ γράμματα, hoc est a cōceptione litterarū. Syllabæ quot accidunt? Quattuor, tenor, spiritus, tempus, & numerus.

Quot sunt tenores syllabarum? Tres, acutus, grauis, & circumflexus, ut aliquibus, coram, Bassianas.

Quot sunt spiritus syllabarum? Duo, asper, & lenis, ut trux, lana. Quot sunt tēpora syllabarum? Quinque, unum, unum semis: duo, duo semis: tria, tria semis.

Quot sunt numeri syllabarum? Duo, singularis, ut a: pluralis, ut tra.

Quare numerus accidit syllabæ? Quia constare potest ex una ad septē litteras, ut, a, ab, abs, mars, scobs, scrobs, stirps, strans, striglx apud Vitruium.

Quæstiones de syllabis.

Li, in aliquibus quæ pars est? Syllaba. Quare? quia est comprehensio duarum litterarum l, & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius spiritus? lenis. Quot temporum? unius. Cuius numeri? pluralis.

LIB. I.

DE DITIONE.

Quid est dictio? Vox articulata cum aliqua significatione, ex qua instruitur oratio, & in quā resolvitur.

Vnde dicta est dictio? A dicendo, quod dicat aliquid, hoc est significet. Quæstiones de ditione.

Poeta quæ uox est? Articulata. Quare? Quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur.

Quæ articulata uox est poeta? Litterata. Quare? quia scribi potest.

Poeta, quæ pars est Grammatices? Dictio. Quare? Quia dicit aliquid, hoc est significat.

Cra, quæ uox est? Inarticulata. Quare? Quia a nullo sensu mentis proficiscitur. Quæ inarticulata uox est cra? Litterata. Quare? Quia litteris comprehendere potest.

Sibilus hominum, quæ uox est? Articulata. Quare? Quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur. Quæ articulata? Illitterata. Quare? quia scribi non potest.

Mugitus bouum, quæ uox est? Inarticulata. Quæ inarticulata? Illitterata.

DE ORATIONE.

Quid est Oratio? Congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum.

In quot partes diuiditur Oratio? In duas, in orationem perfectam, & imperfectam. Quæ est perfecta? Quæ perfectum habet sensum, ut Veritas odium parit. Quæ est imperfecta? Quæ non habet perfectum sensum, ut Me amare Deum, & Cum uenissem in Cumanum.

Orationis perfectæ in angustissima diuisione quot sunt species? Quinque. Interrogatiua, ut Et quæ tanta fuit Romam tibi causa uidendi? Imperatiua, ut Accipe nunc Danaum insidias. Optatiua, ut Nunc utinam surdis auribus esse uelim. Vocatiua, ut Huc ades o Melibœe. Enuntiatiua, ut Nauigat Aeneas.

Quæstiones de Oratione.

Amo Deum, quæ pars est Grammatices? Oratio. Quare? Quia est congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum. Quæ oratio est? Perfecta. Quare?

re? Quia perfectum habet sensum. Cuius speciei orationis perfectæ? Enuntiatiuæ. Quare? Quia amorem meum erga Deum enuntiat.

DE ORATIONIS PARTIBUS.

Quot sunt partes Orationis? Octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Aduerbium, Participium, Præpositio, Coniunctio, & Interiectio. Quot sunt principales Orationis partes? Duæ, Nomen, & verbum.

Quot sunt partes Orationis declinabiles? Quattuor, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium.

Quot sunt indeclinabiles? Quattuor, Aduerbium, Præpositio, Coniunctio, & Interiectio.

Quot sunt casuales? Tres, Nomen, Pronomen, Participium.

DE NOMINE.

Quid est nomen? Pars orationis corpus, aut rem proprie, communiter ue significans: proprie, ut Roma, Tyberis: communiter, ut urbs, flumen.

Vnde dictum est nomen? A Græco quod est ὄνομα: ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod est tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? In duas, in substantium, & adiectiuum.

Quod est nomen substantiuum? Quod habet unum articulum, ut hic poeta: uel duos ad summum, ut hic & hæc aduena.

Quod est nomen adiectiuum? Quod habens tres articulos, ut hic & hæc & hoc felix, uel tres uoces, ut bonus bona bonum, adiicitur nominibus substantiuis ad eorum qualitatem, uel quantitatem declarandam, ut altum mare, cælum profundum, rotundum, uolubile, nix alba, niger coruus.

Quot sunt pronomina pro articulis posita in generum, casuumq. discretionem? Tria (caremus enim articulis) hic hæc hoc. hic enim est discrimen masculini, hæc feminini, hoc neutri, hic & hæc communis duum generum, hic & hæc & hoc omnis uel communis trium

LIB. I.

trium generum, hic uel hæc, incerti.

In quot partes diuiditur substantiuum nomen? In duas, in proprium & appellatiuum.

Quod est nomen proprium? Quod uni tantum conuenit, ut Socrates, Plato, Virgilius.

Quod est nomen appellatiuum? Quod est commune multis, ut arbor, homo, lapis.

Nomini quot accidunt? Quinque. Quæ? Species, Genus, Numerus, Figura, & Casus.

Quot sunt species nominum tam substantiuus, quam adiectiuus communes? Duæ, primitiua, ut Iulius, bonus: deriuatiua, ut Iulius, bellus.

Quot sunt species priorum nominum tantum? Quattuor, Nomē, Prænomē, Agnomē, & Cognomen.

Quod est nomen? Quod proprie uniuscuiusque suum est, ut Cato, Cæsar.

Quod est pronomen? Quod præponitur nomini differentię causâ, ut M. Cato, C. Cæsar.

Quod est cognomen? Quod ab euentu aliquo imponitur, ut Africanus, Sallustius. Cui cognomen postea Africano ex uirtute fuit.

Quod est agnomen? Quod est agnationis commune, ut Portius.

DE SPECIEBUS APPELLATIVORVM
NOMINVM.

Quot sunt species appellatiuorum nominum tantum? Decem & septem, Ad aliquid dictum, Quasi ad aliquid dictum, Gentile, Patrium, Interrogatiuum, Infinitum, Relatiuum, Collectiuum, Diuiduum, Facticiu, Generale, Speciale, Ordinale, Numerales, Absolutum, Temporale, Locale.

Quid est, ad aliquid dictum? Quod sine intellectu eius, ad quod dictum est, proferri non potest, ut Pater, filii pater: filius, patris filius.

Quid est, quasi ad aliquid dictum? Quod, quamuis habet aliquod cōtrarium, & quasi semper adhærēs, tamen

men non significat ipso nomine etiam illud, neque ex illo accipit nominationem, ut nox, dies.

Quod est gentile? Quod gentem significat, ut Græcus, Latinus.

Quod est patrium? Quod a patria sumitur, ut Romanus.

Quod est interrogatiuum? Quod cum interrogatione profertur, ut quis qualis cum accentu in penultima.

Quod est infinitum? Quod est interrogatiuo contrarium, ut quis qualis cum graui accentu.

Quod est relatiuum? Quod refert antecedens, hoc est dicit iterum, ut qui, quæ, quod, qualis.

Quod est collectiuum? Quod in singulari numero multitudinem significat, ut populus, plebs, gens, turba, vulgus.

Quod est diuiduum? Quod a duobus, uel amplioribus ad singulos habet relationem, uel ad plures in numeros pares distributos, ut uterque, alteruter, quisque, singuli, bini, terni, centeni.

Quod est factitiuum? Quod a sonorum proprietate factum est, ut fringilla, auis, turtur, scrofa, taratantara.

Quod est generale? Quod in diuersas species potest diuidi, ut animal, arbor.

Quod est speciale? Quod a genere trahitur, ut homo, equus, laurus, oliua.

Quod est ordinale? Quod ordinem significat, ut primus, secundus.

Quod est numerale? Quod numerum demonstrat, ut unus, duo, tres.

Quod est absolutum? Quod per se intelligitur, ut Deus.

Quod est temporale? Quod tempus ostendit, ut hora, dies, mensis, annus.

Quod est locale? Quod locum significat, ut propinquus, longinquus, proximus.

B De

LIB. I.

De speciebus tam propriorum, quàm appellatiuorum nominum.

Quot sunt species nominum tam propriis, quàm appellatiuis communes? Sex, Primitiua propria, ut Iulus. primitiua appellatiua, ut mons. Deriuatiua propria, ut Iulius. deriuatiua appellatiua, ut monticulus. Corporalis propria, ut Cato. corporalis appellatiua, ut homo. Incorporalis propria, ut Virtus dea, & Pudicitia Penelopes, uel ipsa dea. incorporalis appellatiua, ut uirtus. Homonymos propria, ut Pyrrhus, filius Achillis, & Pyrrhus rex Epirotarum. homonymos appellatiua, ut nepos, filius filii, & nepos luxuriosus. Synonymos propria, ut Publius, Cornelius: Scipio, Africanus: Quintus, Mucius: Augur, Scauola. synonymos appellatiua, ut terra, humus, ensis, mucro, gladius, spatha, machæra.

Quod est nomen primitiuum? Quod a nullo deriuatur, ut Iulus, mons.

Quod est nomen deriuatiuum? Quod deriuatur ab aliquo, ut Iulius, montanus.

Quod est nomen corporale? Quod corpus significat, ut Cato, homo.

Quod est nomen incorporale? Quod non significat corpus, ut uirtus, angelus.

Quod est nomen homonymum? Quod una uoce significat diuersa, ut Canis, Nepos.

Quod est nomen synonymum? Quod cum alio nomine idem significat, ut ensis, mucro, gladius, spatha, machæra.

De speciebus deriuatiuorum nominum.

Quot sunt species deriuatiuorum nominum tantum? Nouem, Patronymicum, Comparatiuum, Superlatiuum, Possessiuum, Diminutiuum, Denominatiuum, Verbale, Participiale, Aduerbiale.

Quod est nomen comparatiuum? Quod cum intellectu positiui, uel cum aliquo participe sensu positiui, magis

D E N O M I N E .

10

magis aduerbium significat, ut albior, magis albus.

Quod est nomen superlatiuum? Quod ad plures sui generis comparatur, & superponitur omnibus, quibus comparatur, ut Achilles Græcorum fortissimus.

Quod est nomen Patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum secundum formam Græcam significat cum genitiuo primitiui filium, uel nepotem, filiam uel neptem, ut hic Priamides, filius, nepos uel Priami. hæc Nerine, filia, neptisue Nerei.

Quod est possessiuum? Quod cum genitiuo primitiui significat aliquid ex iis, quæ possidentur, ut Aeneia nutrix, pro nutrix Aeneæ: Euandrius ensis pro ensis Euandri.

Quod est diminutiuum? Quod diminutionem sui primitiui absolute demonstrat, ut homuncio, homunculus; homulus, homullulus, paruus homo. Senecio, paruus senex. Fraterculus, paruus frater. Virguncula, parua uirgo. Sororcula, parua soror. Reacula, parua res. Corculum, paruum cor.

Quod causis proferuntur diminutiua? Tribus, necessariz significationis gratia, ut tantillus. Gratia urbanitatis, ut ingeniolum, fraterculus. Item causa adulationis, ut corculum, animula.

Quod est denominatiuum? Quod a nomine deriuatur, ut crinitus, quod deriuatur a crine, cornutus, a cornu, citharædus, a cithara, albior, ab albo, Aecides ab Aeaco, Hectoreus ab Hectore.

Quod est uerbale? Quod a uerbo deducitur, ut amator, doctor.

Quod est participiale? Quod deriuatur a participio, ut uenerandus.

Quod est aduerbiale? Quod deriuatur ab aduerbio, ut crastinus, hesternus, hornotinus, quotidianus.

D E G E N E R I B V S .

Quot sunt genera nominum præcipua? Duo, quæ

B 2

sola

L I B. I.

sola nouit ratio naturæ. Masculinum, ut hic Anchises. Femininum, ut hæc Penelope, sola enim hæc generât, atque ideo appellata sunt genera. cetera uero a præcipuis ueniunt. ut Neutrum, quod neque masculinum est, neque femininum, ut hoc templum. Commune duum generum, quod & masculinum est & femininû, ut hic & hæc aduena. Commune trium generû, quod omnia supradicta genera cõtinet, ut hic & hæc & hoc felix. Promiscuum quod uel masculinum est, uel femininum significans animal utriusque sexus, atque ideo a Græcis ἐπίμιχρον dicitur, ut hic passer, hæc aquila. In certum, quod modo masculinum, modo femininum inuenitur apud auctores, ut hic uel hæc dies.

Phaeton cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia nomina uirorum, deorumq. cuiuscunque sint terminationis, masculini sunt generis, ut Cæsar, Cato, Saturnus, Iupiter.

Paliphae cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina mulierum, dearumq. cuiuscunque sint terminationis, feminini sunt generis, ut Penelope, Iuno, Glycerium.

Vir cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio ad mares tantum pertinet, masculini sunt generis, ut Pontifex, cerdo, tonsor, nauta.

Mulier cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio ad feminas tantum pertinet, feminini sunt generis, ut Puella, saga, pronuba.

Dux cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia omnia nomina, quorum significatio & ad mares pertinet, & ad feminas, communia sunt duum generum, ut Princeps, Comes, Conuiua, Auriga, Aduena, Homo, Incola, Alienigena, Caprigena. quæ tamen auctores usurpant tanquam adiectiua. Virgilius, Caprigenumq. pecus. Valerius Maximus

rimus, Alienigena studia.

Bonus cuius generis? Masculini. Quare? Quia prima quæque uox adiectiui, est generis masculini, ut bonus: secunda, feminini, ut bona: tertia, neutri, ut bonum.

Omnis cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia prima quæque uox adiectiui, cui duæ sunt uoces, est communis duum generum, ut hic & hæc omnis, hic & hæc pulchrior, altera uero est generis neutri, ut hoc omne, hoc pulchrius.

Pernox cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia adiectiua, quæ habent duntaxat unam uocem, communia sunt trium generum, ut uelox, pauper.

Mālus prima producta cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina arborum sunt generis feminini. Oleaster tamen, Dumus, Rubus, masculina sunt. Siler, quod Priscianus ait non ponendum inter arbores, sicut nec Rubus, neutrum est. Virgilius, Vt molle siler, lentæq. genistæ. Sic Robor, suber, balsamum, hebenum. dicitur & hæc hebenus. Item buxum. dicitur & buxus secundum Seruium. Priscianus, Buxus arbor, buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore usurpauit. Ipse seram teneras maturo tempore uites.

Rusticus, & facili grandia poma manu.

Plinius quoque epist. lib. v. idem fecit, inquiens, Alternis metulæ exsurgunt, alternis incerta sunt poma.

Pirum cuius generis? Neutri. Quare? Quia fructuum & lignorum nomina, neutra sunt. excipiuntur hoc uerliculo annotata,

Hæc nux, Castanea, & Iuglans, Glans, Ficus, Oliua.

Padus cuius generis? Masculini. Quare? Quia fluminum nomina masculina sunt. Inuenies tamen pauca feminini generis, ut Albula. Ouid. in quarto Fastorum, Et tanto est Albula pota Deo. Item hæc Lethe. Styx,

B 3 palus

L I B. I.

palus est inferni, non flumen. Pauca item neutri, ut Crustumium, Iader. Lucanus, Crustumiumq. rapax. Idem, Et tepidum in molles Zephyros discurrit Iader. Leges & hoc Istrum, Tanagrum, Metaurum, Eridanum, Rhenum, si cum flumine iunguntur, ut flumen Rhenum. Horatius, Aut flumen Rhenū, aut pluuius describitur arcus. Sicuti hoc Oceanum cum mari adiungitur, ut mare Oceanum. Sed figurate magis neutris Prisciano teste iunguntur, ut Tiberis flumen. Sallustius in 2. historiarum, Dextrum flumen Turiam, quod Valentiam paruo interuallo præterfluit.

Hic Psitacus cuius generis? Promiscui. Quare? Quia uolucrum nomina epicoëna sunt. Columbus uero habet femininum columba, & Gallus gallina, & pullaster pullastra. Capus uero siue capo (utrunque enim dicimus) quia ex gallo fit auulsis testibus, ideo femininum non habet Oestrum insecti generis, neutrum est. Picus, & pica non sunt eiusdem speciei. Halcyon commune est duum generum: cuius plurale est hi & hæ halcyones. Seruius super eo uersu, Dilectæ Thetidi halcyones, ait sciendum, quia cum de muliere dicitur, hæc halcyone facit, cum de auibus, hic & hæc halcyon, hi & hæc halcyones. hætenus ille. Ouidius tamen xi Metamorphoseos de aue hæc halcyone dixit, Incubat halcyone pendentibus æquore nidis. dicta quia ἐν ἀλὶ κύνει, hoc est in mari fetificat, ac propterea & adspirationem habet, & y psilon.

Decem cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia numeralia a quattuor usque ad centum, sunt communia trium generum. Sic etiam mille. dicimus etiam hoc mille, pluraliter hæc millia.

B cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina litterarum neutra sunt.

Aqua cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina Latina in a desinētia in nominatiuo singulari, feminina sunt. In plurali uero neutra tã Latina quàm Græca.

Græca, ut arma, stemmata.

Epigramma cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina Græca in a, apud Latinos genus suum seruant. Excipiuntur pauca, ut ὁ δόμος, hæc domus: ὁ χάρτης, hæc charta: τὸ χάος, hic chaus: ὁ κήπος, hæc cera, & huiusmodi perpauca.

Cubile cuius generis? Neutri. Quare? Quia in e finita tertii declinatus, neutra sunt omnia, ut hoc monile, hoc ouile.

Libye cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina, quæ ueniunt a nominatiuo Græco in n, feminina sunt, ut hæc Grammaticæ, hæc Rhetoricæ.

Gerundi cuius generis? Neutri. Quare? Quia in e finita, neutra sunt. Excipiuntur a genitiuis composita omnis generis, ut eiusmodi. nam nihili, mancipi, frugis, officiperdi, obliqui sunt, omnibus casibus, & generibus figurate adiuncti.

Sermo cuius generis? Masculini. Quare? Quia omnia finita, masculina sunt omnia, præter uerbalia in io, ut lectio: & quæ in do, & in go exeunt, o in i mutantia in genitiuo, feminini generis, ut dulcedo, origo, præter hic ordo, cardo, & Cupido pro Deo. Caro carnis femininum est. Pondo item aptotum, neutrum est. Margo incerti generis.

Cornu cuius generis? Neutri. Quare? Quia u finita neutra sunt omnia, & aptota, ut ueru, gelu.

Lac cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia finita in qualibet mutarum neutra sunt, ut alec, caput, occiput, sinciput.

Lupercal cuius generis? Neutri. Quare? Quia al finita neutra sunt. Excipitur hic sal, quod neutro etiã genere uetustissimi protulerunt.

Mel cuius generis? Neutri. Quare? Quia el finita, neutra sunt.

Pugil cuius generis? Masculini. Quare? Quia tria in il masculina sunt, pugil, mugil, strigil. Vnum com-

. B 4 munc

L I B. I.

mune, uigil. Duo neutra, nil, nihil.

Consul cuius generis? Masculini. Quare? Quia ul infinita duo masculina sunt, consul, præsul. Vnum commune duum generum, exul.

Delubrum cuius generis? Neutri. Quare? Quia in finita, neutra sunt. Præter nequam, & totidem omnis generis. Item tantundem, & cim, quæ neutra sunt.

Carmen cuius generis? Neutri. Quare? Quia in en correpta, neutra sunt omnia. Flamen pro sacerdote, pecten, & a cano composita ut lyricen, & cetera omnia in en, masculina sunt, ut lien, ren, splen.

Torcular cuius generis? Neutri. Quare? Quia ar finita, neutra sunt. sic & quæ in ir desinunt, ut ir, gadir.

Canister cuius generis? Masculini. Quare? Quia in er, masculina sunt. Linter femininum est. Vber, iter, spinter, cancer pro morbo, papauer, cadauer, & significantia foetus terræ, ut cicer, piper, neutra sunt.

Labor cuius generis? Masculini. Quare? Quia er finita, masculini generis sunt. Quattuor in or inueniuntur neutra, marmor, æquor, cor, ador. Quattuor item, indecor, memor, immemor, auctor, & a corpore & colore composita, ut bicorpor, discolor: & comparatiua omnia, ut melior, communia sunt duum generum, excepto hic senior, quod tamen in obliquis uidetur commune trium generum, ut senioris ætatis, senioris æui.

Fulgur cuius generis? Neutri. Quare? Quia ur finita, neutra sunt. Astur, anxur, turtur, uultur, furfur, masculina sunt. Fur, augur, Ligur, communia. Horatius tamen sermone, Egressum magna, anxur in neutro genere protulit, Impositum saxi late cendentibus anxur.

Pietas cuius generis? Feminini. Quare. Quia as finita,

finita, feminina sunt, præter as asis, uas uadis, masculina : uas uasis, fas, nefas, neutra. Nugas, communetrium generum, & indeclinabile.

Nubes cuius generis? Feminini. Quare? Quia in es productam desinentia, feminina sunt. Dies, incerti generis est in singulari: in plurali masculini tantum, sicut ab eo compositum meridies. Præs etiam & pes masculina sunt. Aes & hippomanes neutra.

Poples cuius generis? Masculini. Quare? Quia in es correptam, masculina sunt. Præter seges, teges, apes, compes, feminina. Ea uero quorum significatio utrique generi conuenit, sunt (ut supra quoque est dictum) communia duum generum, ut diues, superstes, hospes, miles, deses, & similia. Inueniuntur quædã neutris adiuncta. Lucanus, Imperiumq. comes. Iuuenalis, Depositũ tibi sospes erit. Valerius, Diues, & præpotens naturæ regnum. Sallust. Iter iniquies.

Bilis cuius generis? Feminini. Quare? Quia is finita, feminina sunt. Caulis, & molaris pro dente, uel lapide: & cassis rete, masculina sunt, & quæ ante is habent n, ut funis, uel duas consonantes in eadem syllaba, ut uectis, (axis, pyxis, Græca sunt) & quæ penultimam una ex liquidis rerminant, ut collis, ensis, amnis, corbis, uel in genitiuo crescunt una syllaba, ut lapis. Excipiuntur bipennis, pestis, febris, uectis, uallis, pellis, cuspis, cassis casidis, lis, turris, peluis, glis non animal, feminini generis. Item finis, & clunis incerti generis. & dis in singulari cõmune duũ generum, in plurali trium.

Ros cuius generis? Masculini. Quare? Quia os finita, masculina sunt, præter cos, & dos feminina, & os neutrum.

Metus cuius generis? Masculini. Quare? Quia us finita, secundæ, et quartæ declinationis masculina sunt, præter hæc domus, nardus, carbasus, aluus, colus, uannus, intubus, porticus, acus, tribus, manus, penus, quod & masculinum, & femininum, & neutrum inuenitur.

LIB. I.

nitur. Pampinus incerti generis est. Idus vero femininum est pluralis tantū numeri, præter etiam hoc pus, virus, pelagus, vulgus, quod est etiam masculinum.

Munus cuius generis? Neutri. Quare? Quia in us tertie inflexionis, si non retinent u in genituo, neutra sunt. dicimus tamen hic lepus. Si vero retinent & crescunt, sunt feminina, ut salus, palus, incus. Excipiuntur hæc monosyllaba, crus, rus, quæ sunt neutra, & hic mus masculinum.

Lodix cuius generis? Feminini. Quare? Quia x finita, feminina sunt, ut celox, pax, lux. Excipiuntur grex, varix, calix, fornix, limax, sandix, quincunx, calx pro ictu, narix, & quæ sunt fructuū tertie, ut mastix, quæ masculina sunt. Similiter in eis supra syllabam, ut culex, præter hæc obex, forfex, forpex, ramex, supellex, vibex: item hic vel hæc cortex, filex. Verbalia in trix inveniuntur, & neutris adiuncta in plurali, ut Victricia tollite signa. Sardonix, incerti generis legitur.

Stirps cuius generis? Feminini. Quare? Quia s finita, antecedente consonante monosyllaba, feminina sunt, præter dens, mons, fons, pons, masculina: scrobs tamen masculini etiam generis est.

Tridens cuius generis? Masculini. Quare? Quia s finita, antecedente consonante non monosyllaba, masculini sunt generis, præter hiems, & cohors feminina.

Quæ uidemur præteriisse, ut sunt Græca, ut synodus, crySTALLUS: item adiectiua, & propria hominum & deorum, & quæ ad mares, vel ad feminas, vel ad utroque pertinent, & similia, colliguntur suis regulis. quod facile poterit accuratus lector aduertere.

Quot sunt numeri nominum? Duo, singularis ut homo, Pluralis ut homines.

Quot sunt figuræ nominū? Tres, simplex ut iustus, Composita ut iniustus, Decomposita ut iniustitia.

Quot sunt casus nominum? Sex, Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus, qui

qui etiam Latinus dicitur.

Ex casibus quot sunt recti? Duo, Nominatiuus, & Vocatiuus.

Quot sunt obliqui? Quattuor, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Ablatiuus.

DE NOMINVM DECLINATIONE.

Quot sunt declinationes nominum? Quinque, Prima, cuius genitiuus singularis in æ diphthongum definit. Secunda in i. Tertia in is. Quarta in us, uel in u. Quinta in ei in genitiuo & datiuo, ut hic poeta, huius poetæ: hic dominus, huius domini: hic Cato, huius Catonis: hæc manus huius manus: uel hoc cornu huius cornu: hæc species, huius, & huic speciei.

Nominatiuus primæ declinationis quot terminationes habet? Quinque, a, as, e, es, & am: ut musa, Aeneas, Penelope, Anchises, Adam. sed in am barbaræ sunt duntaxat, atque ideo aptota.

Nominatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Sex, er, ir, ur, um, us, eus, ut aper, uir, satur, templum, dominus, Theseus. In os autem, & in on, ut Delos, Ilion, Græce declinantur.

De nominatiuo tertiæ declinationis.

Nominatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Circiter octo & quinquaginta, uidelicet tres vocales, a, e, o, ut pægma, mare, Cicero. c post a & e, ut lac, alec. d post i & u, ut Dauid, Bogud. l, r, s, x, ns, post omnes vocales, ut sal, mel, pugil, sol, præful, par, pater, gadir, cor, fur, mas, pes, lis, mos, mus, pax, lex, nix, nox, nux, quadrans, dens, tyrins, mons, aruns. Necnon & bs, & ps, & n, post omnes uocales, sed præter u, ut trabs, cælebs, calybs, scobs, daps, manceps, cynips, inops, Pan, flamen, delphin, Sinon. Item rs post omnes vocales; sed præter i, ut pars, iners, mors, Tyburs: aus, ut laus: æs diphthongum, ut præ: alx, ut calx: anx, ut lanx: unx, ut coniunx: arx, ut irps, ut stirps. urbs, ut urbs: uls, ut puls: ems, ut hiems.

Quæ

Quæ in nominatiuo singulari desinunt in er, in is
& in e?

Conclusa hoc pentasticho,
Siluester, uolucer, celer, & campester, & acer,
Atque alacer, celebrer, mediocre, saluber, equester,
Sicq. paluster, item sic inclinato sequester.

Hic sed & hæc alacris, celebris, mediocris, & acris,
Atque per e neutrum dices genus. adde salubris.

De quarta & quinta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? Duas,
us, ut manus, u, ut cornu.

Quinta declinatio quot terminationes habet? Vnā
duntaxat, ut species.

DE GENITIVIS.

Genitiuus primæ declinationis quot terminationes
habet? Quinque, æ diphthongum, quæ est frequen-
tissima, ut hic Poeta huius poetæ: es a nominatiuo in
e, ut hæc Grammaticæ, huius Grammatices: as, ut hæc
familia, huius familiæ & huius familias, unde adhuc di-
citur paterfamilias: hæc terra, huius terræ, & terras,
ut gigantes filii terras, more Græco, ut ἡ μαῖα τῆς
μαίας. ἡ μάρθα τῆς μάρθας: ai, ut hæc aula, huius aulæ
& aulai. Virgil. Aulai in medio libabant pocula Bac-
chi. Quod fit etiā in adiectiuis, ut pictus picta pictum,
genitiuo picti, pictæ, et pictai. Virgil. Diues opum, diues
pictai uestis, & auri. pro pictæ uestis. ius ut una unius.

Genitiuus singularis secundæ declinationis quot ter-
minationes habet? Duas, i, ut dominus huius domini:
ius, ut unus unius. nam Theseus huius Theseos, & An-
drogeus huius Androgeo, Græce declinantur, ὁ θησδὲς
τοῦ θησδὲς. ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertię declinationis quot terminationes
habet? Vnam, is, ut homo hominis. nam Pallas Palla-
dos, & Sappho huius Sapphus, Græce declinantur, ut ἡ
παλλὰς τῆς παλλάδος: ἡ σαπφὼ τῆς σαπφῶος σαπφῶος.

Genitiuus quartę declinationis quot terminationes
habet?

habet? Tres, us, ut hæc manus huius manus, hic fructus huius fructus: u is, ut hæc manus huius manuis, hic fructus huius fructuis, hæc anus huius anuis. Terentius, Eius anuis opinor causa, quæ mortua est. M. Varro in primo de agricultura, Contra, ut Mineruæ capri-
ni generis nihil immolarent propter oleam: quòdeam, quam læserit, fieri dicunt sterilem: eius enim saluam esse fructuis uenenum. A quo genitiuo u is, in frequenti usu est datiuus u i. nam a genitiuo manus, huic manu est datiuus. Item u, ut hoc cornu huius cornu.

Genitiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? Quattuor, ei, ut dies huius diei: ii, ut huius dii: es, ut huius dies: e, ut huius die. Virg. in. 1. Aeneid. Munera, lætitiâq. dii, pro diei. M. Tullius pro Sex. Rosc. Quartum nihil pernicii causa diuino cōsilio, sed u ipsa, & magnitudine rerum factum putamus, pro pernicii. Virgilius in Georgicis, Libra dies, somniq. pares ubi fecerit horas, pro diei. Item M. Tul. pro P. Sextio, Equites non duros illius dies pœnas. Sallust. Dubitauit acie pars, inquit, pro aciei. Ouidius III. Metamorph. Prima fide, uocisq. ratæ tentamina sumpsit, pro fidei. Idem in sexto, Vtque fide pignus dextras utriusque poposcit, pro fidei pignus. Cæsar in secundo de analogia, huius die, huius specie dicendum putat.

DE DATIUIS SINGULARIBVS.

Datiuus singularibus primæ declinationis quot terminationes habet? Tres, æ diphthongum, ut huic poetæ: e sine diphthongo, ut huic Penelope: i, ut datiuo uni, toti, soli, nulli. antiqui etiam huic unæ, & solæ dicebant. Terent. in Eunucho, Mihi solæ ridiculo fuit.

Datiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, o, ut huic domino: i, ut unus unius uni. Huic autem Orphei, est datiuus Græcus.

Datiuus tertie declinationis quot terminationes habet? Vnam, i, ut huic patri.

Datiuus

L I B. I.

Datiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas, ui syllabas, ut huic senatui, huic manui: u, vt huic senatu, huic manu. Virgil. Teq. aspectu ne subtrahe nostro. Idem, Parce metu Cytherea. Cæsar grauis auctor linguæ Latinæ in Dolabellâ, in ædibus, fanisq. & honori, & ornatu erant. In libris analogicis omnia huiusmodi sine i littera dicenda censet. Legge A. Gellium. Vtimur ne huiusmodi datiuus per apocopen, ut cursu pro cursui dicamus? Minime inquit Sæuius. Quo modo igitur? Per rationem artis antiquæ, quia omnis nominatiuus pluralis regit genitiuū singularem. Item a genitiuo singulari datiuus singularis regitur, nec eo maior esse debet. Est igitur cursui datiuus, a cursuis genitiuo, & huic cursu, a genitiuo cursus.

Datiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? Tres, ei, vt huic diei: ii, vt huic facii: e, ut huic facie. Lucilius in satyris, ut citat Gellius, Primum inquit facie honestas accidit. Idem, Qui te diligit, ætati facieq. tuæ se fautorem ostendat. Sunt tamen, inquit Gellius, non pauci, qui utrobique facii legant.

DE ACCVSATIVIS SINGVLARIBVS.

Accusatiuus singularis primæ declinationis quot terminationes habet? Tres, am, vt hunc Poetam: an, vt hunc Aenean, hanc Iphigenian: en, vt hūc Laerten.

Accusatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Vnam Latinam, um, vt hunc dominum, hoc templum, hanc Glycerium; & duas Græcas, a, ut hunc Thesea: on, ut hanc Pylon.

Accusatiuus tertie declinationis quot terminationes habet? Duas Latinas, em, vt hunc patrem: im, vt hunc Tibrim, hanc sitim: & tres Græcas, in, a, o, vt hūc Alexin, hanc Amaryllida, hanc Dido. Item tot, quot & nominatiuus neutrorum eiusdem declinationis, quoniam neutra omnia tam apud Græcos, quàm apud Latinos

Latinos habent tres casus similes in utroque numero, nominatiuum, accusatiuum, & vocatiuum, vt Nominatiuo hoc stemma, accusatiuo hoc stemma, vocatiuo o stemma. P. nominatiuo, accusatiuo, vocatiuo hæc & o stemmata. S. nominatiuo, accusatiuo, vocatiuo hoc & o carmen. P. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo hæc & o carmina.

Quæ in im tantum, & in im & in em simul faciunt accusatiuum? Conclufa his carminibus.

Ista per im quartum mittunt tibi nomina tantum:
Vim, Tigrim & tussim, Tibrim, Tiberimque, sitimque,
Maguderimque: & Græca per is facientia rectum,
Siue per os potius patrium mittentia purum,
Vt syrtis, Tethys, atque implacata Charybdis.
In quoque dat Tethys, & cetera talia. dant em,
Datq. per im quartum, restis, cum turre, bipennis,
Peluisque, & puppis, torquis quoque, deinde securis,
Et curuamentum quæ curui est buris aratri,
Et quæ mortales facit impallescere febris.

Accusatiuus quartæ declinationis quot terminatio-
nes habet? Duas, um, vt hanc manū: u, vt hoc cornu.

Accusatiuus quintæ declinationis quot termina-
tiones habet? Vnam, em, ut hunc uel hanc diem.

DE VOCATIVIS OMNIBVS.

Omnis uocatiuus quo modo definit? Sicut nomina
tiuus vt hic poeta, o poeta: hic magister, o magister:
hic Cato, o Cato: & sic in ceteris.

Hæc regula quot habet exceptiones? Sex.

Quæ est prima? Nomina primæ declinationis in as
& in es, abiecta s littera nominatiui, faciunt uocatiuū,
vt hic Æneas, o Ænea: hic Anchises, o Anchise.

Quæ est secunda? Nomina secundæ declinationis
in us, mutant us in e, vt hic dominus, o domine. Exci-
piuntur hæc, quæ his versibus comprehenduntur.

O deus, o lucus, popule & populus, fluuiusque
& fluuie, & vulge & vulgus, pelagus simul hisce.

Et

Et pelage adiungas, chorus, & chore, agnus, & agne.

Quæ est tertia? Nomina propria in ius, abiecta us nominatiui, faciunt uocatiuum: ut hic Virgilius, o Virgili: hic Laurentius, o Laurenti.

Quæ est quarta? Nomina secundæ declinationis in eus, ut Theseus, abiecta s faciunt uocatiuum, ut o Theseu: sic Orpheus, o Orpheu.

Quæ est quinta? In us longam, ut Panthus, Oedipus Oedipodis, in u faciunt uocatiuum, ut o Panthu, o Oediphu. quia quæ in s desinunt præcedente diphthongo, si sint Græca, abiecta s faciunt uocatiuum cõmuniter, ο πλανοῦς, ὦ πλανοῦ, ὁ χαρίεις ὦ χαρίει, ὁ βους ὦ βοῦ.

Quæ est sexta? Græca tertiæ declinationis in as, & in is, plerunque seruant uocatiuum Græcum, ut Pallas Pallantis, o Pallan: Paris, o Pari: Amaryllis, o Amarylli: Alexis, o Alexi.

DE ABLATIVIS SINGULARIBVS.

Ablatiuus singularis primæ declinationis quot terminationes habet? Duas, a, ut ab hoc poeta: e, ut ab hoc Anchise.

Ablatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, o, ut ab hoc domino, quæ est similis datiuo, ut huic & ab hoc templo.

Ablatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Tres, e solum, i solum, e & i simul.

Quæ nomina habent i solum in ablatiuo? Quæ hoc pentasticho comprehenduntur.

I mare, puluinarque, animalque, & talia cuncta.

Adiectiua etiam, si dant per e neutra. December,

Aprilisque, per er, per et is tibi mensis & imber.

A stringo strigilis, uel Græco σρόγγυλος, i dat.

Quartus in impariter dices a gaufape solum.

Quæ emittunt ablatiuum in e & i simul? Quæ his uersibus comprehenduntur,

I uel e cuncta trium generum. sed ab hospite dices,

Sospite, degenerere, & sic ubere, paupere tantum.

Vnguis,

Vnguis, auis, uectis que, ignisq. & talia cuncta,
I, uel e dant, & pæne ante is con quæque sonantes
Binæ, ceu neptis, si sint in syllaba eadem.

As quoque gentile, atque in trix uerbale, per emque,
Atque per im quartum mittentia: pulchrior, & quod
Comparat omne. memor memori mage. cetera dant e.

Vel sic, Neutra omnia in e, ut hoc mare a mari. nisi
sint propria, ut hoc Reate, Præneſte, Soraſte, quæ
faciunt a Reate, Præneſte, Soraſte. Notatur etiā ab
hoc gauſape. Item in al, ut hoc ceruical a ceruicali. &
in ar producentia penultimam genitiui, ut hoc calcar,
huius calcāris, a calcari. & nomina menſium in er & in
is, ut hic September, ab hoc Septembri: hic Quincti-
lis, Sextilis, a Quinctili, Sextili & ſimiliter, ab hoc im-
bri. & in im ſolum mittentia accuſatiui, ut hāc ruſſim,
ſitim, uim, a tuſſi, ſiti, ui. Præterea adiectiua omnia, quæ
faciunt neutrum per e, ut hic, & hæc omnis, & hoc om-
ne, ab omni: hic ſilueſter, hæc ſilueſtris, hoc ſilueſtre,
a ſilueſtri. Interdum tamen aliter inueniuntur, ut a
mare, rete, natale, cæleſte.

Quæ mittunt ablatiuum in e, & i ſimul? Omnia cō-
munia trium generum, ut hic, & hæc, & hoc par, a pa-
re, uel pari: hic, & hæc, & hoc uetus, a uetere, uel uete-
ri: hic, & hæc, & hoc artifex, audax, triplex, ab artifi-
ce, uel artifiſci, ab audace, uel audaci, a triplice, uel tri-
plici, præter quæ ſunt in er, non exeuntia etiam in is,
ut pauper, uber, degener: quæ faciunt in e tantum, ut a
paupere, ubere, degenerare. Soſpes etiam & hoſpes, a ſo-
ſpice, & ab hoſpire tantum faciunt ablatiuum. Item mit-
tentia accuſatiuum tam in em, quā in im, ut hanc tur-
rem, & turrim, a turre, & turri, & in uis, ut nauis a na-
ue, uel naui, & in guis, ut anguis, ab angue, uel angui,
& in mnis, ut amnis, ab amne, uel amni. & omnia fere,
quæ in is deſinūt a duabus incipiētia cōſonātibus, ut pe-
ſtis a peſte uel peſti, uectis a uecte uel uecti. & gētilia
ī as, ut hic, et hæc Baſianas, et hoc Baſianate, hic, et hæc

C

Priuernas,

LIB. I.

Priuernas, & hoc Priuernate, a Bassianate, & Bassianati, a Priuernate, & Priuernati. Item comparatiua omnia: ut maior, a maiore, & maiori. & in trix uerbalia, ut uictrix, a uictrice, uel uictrici.

Quæ terminant in e solum? Quæ non comprehenduntur supradictis regulis: ut hoc poema, ab hoc poemate: hic pater, ab hoc patre.

Ablatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, u, ut hæc manus, ab hac manu.

Ablatiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, e, ut hæc res, ab hac re.

DE NOMINATIVIS PLURALIBVS.

Nominatiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, æ diphthongum, ut hi poetæ.

Nominatiuus secundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, i, ut hi domini: a, quæ est neutrorum omnium tribus casibus nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo communis, ut hæc templa. Duo, & Ambo sunt anomala.

Nominatiuus tertie declinationis quot terminationes habet? Duas, es masculinorum, & femininorum, ut hi patres, hæc matres: a neutrorum, ut hæc corpora, poemata.

Nominatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas, us in masculinis, & femininis, quæ est communis nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo, ut hæc manus, hæc manus, o manus: & a in neutris, ut hæc cornua.

Nominatiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, quæ est etiam accusatiui, & uocatiui, ut hi, hos, & o dies.

DE GENITIVIS PLURALIBVS.

Genitiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Duas, arum, ut horum poetarum, um, per concisionem, ut Graiugenum pro Graiugenarum, Aeneadum

neadum pro Aeneadarum. *ων* autem, ut *πηνελόπων*, Græca est.

Genitiuus secundæ declinationis quot terminatio-
nes habet? Duas, orum, ut horum dominorum. um
per concisionem, ut horum uirum, pro uirorum.

Genitiuus tertix declinationis quot terminaciones
habet? Duas, um, ut horum patrum, ium, ut horum
ignium. *ων* autem, ut horum *ἐπιγραμμάτων* cum ac-
centu in penultima, Græca est. Martialis de se,

Hic est quem legis, ille quem requiris

Toto notus in orbe Martialis,

Argutis *ἐπιγραμμάτων* libellis,

Cui lector studiose quod dedisti

Viuenti decus, atque sentienti

Rari post cineres habent poetæ.

Quæ faciunt genitiuum pluralem in ium? Quæ ha-
bent ablatiuum singularem in i solum, ut ab omni, ho-
rum omnium, & in e, & in i, ut ab hoc igne, uel igni, ho-
rum ignium. ab amante uel amanti, horum, & harū,
& horum amantium. nisi fiat syncopa, ut amantum,
pro amantium. Excipiuntur ab artifice, & artifice, arti-
ficum, a memore, & memori, memorem, a pugile, & pu-
gili, pugilum, a uigile, & uigili, uigilū, a supplice, & sup-
plici, supplicum, a uetere, & ueteri, ueterum. Et compa-
ratiua omnia, ut a maiore, & maiori, maiorum, præter
plurium. Item in as latina, ut hæc ciuitas, ciuitatium,
hæc pietas, pietatium: nisi sint per syncopen, ut harū ci-
uitatum, harū pietatum. Et in es semper pluralia, ut hi
penates, hi quinquatres, hi, & hæ tres, & hæc tria, horū
penatum, quinquatrium, horum, & harum, & horum
trium, præter hæ opes, harum opum, hi proceres, horū
procerum, hi lemures, horum lemurum. Necnon in is,
longum, ut hic samnis, horum samnitium. Et habenti-
a genitiuum nominatiuo æqualem, ut hic collis, hu-
ius collis, horum collium, hæc ædes, huius ædis, harum
ædium. sed in es frequentius proferuntur per syncop-

C 2 pen,

pen, ut hic uates, horum uatum. excipiuntur horum canum, panum, harum indolum, sobolum, horum, & harum iuuenum. Et quorū nominatiuus in duas terminatur consonantes, ut pars, partium, fons, fontium, ars, artium, arx, arcium, præter in ms, ut hiems hiemū. & ps, ut princeps principum: nisi sint a capite composita, ut triceps, tricipitum, quod est etiam secundum regulam mittentium ablatiuum in e, & i. dicimus enim, hic, & hæc, & hoc triceps, a tricipite, & tricipiti. ergo secundum regulam horū, & harum, & horum tricipitiū. nisi proferantur per concisionē. nox quoque, noctium facit, & nix, niuiū. Cetera omnia faciunt in um sine i, ut horum patrū, hominum: quia eorum ablatiuus in e solam terminatur. bos, horū boum facit, & ales alituum apud Virgilium, assumpta u, ut Alitūū, pecudumq. genus. quæ breuiter his uersibus comprehenduntur. Dat genitiuus ium, quibus i, quibus i uel e sexto, Atque suo similem patrium retinentia recto: Sic & in as Romana, quibus concisio sæpe est. Sic plus, nix, & nox. sed pluri, pluræq. legi. Sic & in es faciunt, si sint pluralia semper. Et quæcunque duo retinebunt consona recto. Excipies in ps, aut ms facientia, si non A capite hæc fuerint quod comparat, um tibi præbet I sine, ceu melior meliorum. i dant sine & ista. Artificum, uigilum, supplex, memorum, ueterumque, Et iuuenis, sobolesq. canum, cumq. indole panis. Atque parens etiam generum commune duorum: Attamen hoc per ium tibi Marcus Tullius effert, Et ratione, potest & in is quia mittere quartum. Nam genitiui in ium proprium est has dicere partes. Tu calamos inflare leues ego dicere uersus, Atque omnes homines, qui sese, & talia multa. Cetera quæ casum sextum tibi dant per e solam, Cuncta per um patrium præbebunt nomina casum. Horum ceu patrum, capitum, regumque, ducumque, Bosq.

Bosque, boum, & bobus dabit. u tibi suscipit ales,
 Alituumq. facit: cecinit sic musa Maronis,
 Alituum, pecudumq. genus sopor altus habebat.

Genitiuus quartæ declinationis quot terminatio-
 nes habet? Vnam, uum per uu geminum, ut harum ma-
 num, horum cornuum.

Genitiuus quintæ declinationis quot terminatio-
 nes habet? Vnam, erum, ut dierum.

DE DATIVIS ET ABLATIVIS

PLURALIBVS.

Datiuus, & ablatiuus plurales primæ declinationis
 quot terminationes habent? Duas, is, ut his, & ab
 his poetis musis. & abus, in his paucis, quæ hoc di-
 sticho comprehenduntur,

Abus equa, & liberta dabunt, ambæque, duæque.
 Sic asina, & mula, & filia, nata, dea.

Datiuus, & ablatiuus plurales secundæ declinatio-
 nis quot terminationes habent? Vnam, is, ut his, &
 ab his dominis. Duobus, & ambobus sunt anomala:
 sicut festorum nomina, ut Saturnalia, Floralia, Bac-
 chanalia, quæ in bus solum faciunt, ut his, & ab his
 Bacchanalibus. licet genitiuum & secundæ, & tertiæ
 declinationis habeant, ut horum Saturnalium, &
 Saturnaliorum.

Datiuus, & ablatiuus tertiæ, & quartæ, & quintæ
 declinationis quot terminationes habent? Vnam, bus,
 ut his, & ab his partibus, uisibus, diebus. Nam his, &
 ab his problematis, poematis, & huiusmodi a nomina-
 tiuis problematum, poematum deducuntur.

DE ACCVSATIVIS PLURALIBVS.

Accusatiuus pluralis primæ declinationis quot ter-
 minationes habet? Vnam, as, ut hos poetas.

Accusatiuus secundæ declinationis quot termina-
 tiones habet? Duas, os, ut hos dominos, a, ut hæc tem-
 pla. Ambo & duo, sunt, ut supra dixi, anomala, quæ
 etiam in o inueniuntur misisse accusatiuum. Virgilius.

C 3 Si

Si duo præterea tales Idea tulisset Terra uiros. Idem in Sileno, Aggressi (nam sæpe senex spe carminis ambo Lauferat.)

Accusatiuus tertix declinationis quot terminatio- nes habet? Treis, es, ut hos patres, eis, ut hos fontes, hos & has omnes: a, in neutris, ut hæc corpora: as au- tem, ut hos heroas, hos Arcadas, Græcorum est, τοὺς ἥρωας, τοὺς ἀρκάδας.

Quare dixisti hos fontes? Quia quæ genitium plu- ralem in ium faciunt, accusatiuum eiusdem numeri in ei mittūt per ei diphthongum, ut hos fontes, has par- tes, & partes, hos, & has omnes, treis. quanquam A. Gellius lib. xii. cap. xix. docet testimonio Probi Va- lerii, qui Aeneida manu ipsius Virgilij legit, urbis ac- cusatiuum pluralem per i litteram scribi debere. sed de huiusmodi accusatiuis multa in annotationibus nostris in Virgilii opera, scripsimus.

Accusatiuus quartæ declinationis quot terminatio- nes habet? Duas, us, ut has manus: a, ut hæc cornua.

Accusatiuus quintæ declinationis quot termina- tiones habet? Vnam, es, ut hos dies, has species.

QVAESTIONES DE NOMINE.

Poeta quæ pars est? Nomen. Quare? Quia signifi- cat substantiam, & qualitatem propriam, uel commu- nem cum casu: sed poeta communem, Virgilius uero propriam.

Iulus cuius speciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nul- lo deriuatur.

Iulius cuius speciei? Deriuatiuæ. Vnde deriuatur? Ab Iulo.

Hic poeta cuius generis? Masculini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione unum articulare prono- men hic.

Hæc musa cuius generis? Feminini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione unum articulare prono- men hæc.

Hoc

Hoc templum cuius generis? Neutri. Quare. Quia præponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hoc.

Hic, & hæc aduena cuius generis? Communis duū generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & hæc.

Hic, & hæc, & hoc felix cuius generis? Omnis, uel communis trium generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione tria articularia pronomina hic, & hæc, & hoc.

Hic accipiter cuius generis? Promiscui, uel epicœni. Quare? Quia sub una uoce, & uno articulo comprehenduntur animalia utriusque sexus, hic passer, hæc aquila.

Hic, uel hæc dies cuius generis? Incerti. Quare? Quia nulla ratione cogēte, sola auctoritas ueterū sub diuerso gñe protulit, ut hic, uel hæc dies, cortex, finis, bubo.

Poeta cuius numeri? singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Hi poetæ cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Iustus cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Iniustus cuius figuræ? Compositæ. Quo modo componitur? Ex in, & iustus componitur iniustus.

Iniustitia cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia non per se cōponitur, sed a composito nomine deriuatur, quod est iniustus, iniusti, addita tia, fit iniustitia.

Hic poeta cuius casus? Nominatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Quid est casus? Declinatio casualium dictionum, quæ maxime fit in fine, ut Priscianus ait.

Vnde dictus est casus? A cadendo: quia unus cadit ab alio.

Primus casus quot nomina habet? Duo, Nominatiuus, quia nominat rem, & rectus ἡ δὲ θεῖα, ἡ ὁρμή, quia a nullo cadit.

Si a nullo cadit, quare dictus est casus? Abusue, siue ut Græci dicunt *καταχρησικῶς*.

Genitiuus dicitur ne aliis modis? Quidni? Possessiuius, quia possessionem demonstrat. Paternus, quia ceterorum casuum pater, & genitor est, unde & genitiuus dicitur. nec dicas genitiuus per e ante t, ut quidam solent.

Datiuus dicitur ne aliis modis? Næ Commendatiuius, quia per eum commendamus: sicut datiuus dictus est, quia per eum damus.

Accusatiuus dicitur ne aliis modis? Causatiuus, quia aliquid in causa fieri ostendit: sicut accusatiuus, quia aliquid accusari demonstrat.

Vocatiuus habet ne aliud nomen? Habet. dicitur enim saluatorius, quia per eum salutamus, ut salue Pāphile: sed sic est & uocatiuus, quia per ipsum uocamus.

Ablatiuus appellatur ne alio nomine? Comparatiuus etiam a quibusdam dicitur. quanquam & tunc ablatiuus est, quia per eum auferimus, ut maior ab illo.

Quo modo a Marco Varrone hic nominatus est casus? Sextus, & interdum Latinus.

Quare Latinus? Quia Latinæ linguæ proprius est. nam Græci ablatiuum non habent: cuius uim per genitiuum explicant. Homer. *πέζε ὕπὲρ δαναῶν*, hoc est sacrificia pro Danaïs. ut Cum faciam uitulam pro frugibus, ipse uenito.

Sunt ne plures casus quàm sex? Sunt. nam addi possunt septimus, & octauus casus.

Qui est septimus casus? Ablatiuus sine præpositione, ut scribo calamo, fortior illo. auctores Seruius, Sergius, Donatus. Priscianus tamen frustra septimum casum poni scribit. dicit enim præpositionem uel additā, uel subtractam nō ualere uim casus mutare. nam sicut accusatiuus non est alius casus absque præpositione, quàm cū præpositione, ita etiā ablatiuus. sed hæc ratio Prisciani non placet: quoniam accusatiuus, quia tam cum

cum præpositione, quàm sine, semper accusat, nunquam est alius casus, quàm accusatiuus. Ablatiuus autem est quando non aufert, atque ideo alius casus est. nam cum dico, illo præsentē accepi, & ab illo accepi, non est eadem ab utroque casu elocutio.

Octauus casus qui est? Dandi casus pro accusatiuo positus, ut, It clamor cælo, hoc est ad cælum.

Quot sunt formæ casuales? Septem, Aptota, Monoptota, Diptota, Triptota, Tetraptota, Pentaptota, Exaptota: quæ a Diomede latine appellantur sic, Simplex uel unica, bipartita, ternaria, quaternaria, quinaria, senaria. sed de his dicemus in Heteroclitis.

Hic poeta cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in æ diphthongum desinit.

Hæc Penelope huius Penelopes cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in es productam desinit, quoniam est a genitiuo Græco in ηs per η, quod apud nos in e longam plerunque conuertitur, ut η πηνελόπη τῆς πηνελόπης, hæc Penelope huius Penelopes. η γραμματικὴ τῆς γραμματικῆς, hæc Grammatice huius Grammatices. quanquam η, non i, sed e longum pronuntiasse antiquos Græcos existimo. constat enim η, ex duplici ee, sicut ω ex duplici ci oo. sed & de his in fragmentis.

Hæc familia huius familias cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in as longam desinit more Græco, ut hæc terra, huius terræ, & terras, hæc uia, huius uiæ, & uias. Ennius, dux ipse uias, pro uiæ. Vnde pater, & mater familias adhuc dicimus.

Singulariter Nominatiuo hic Poeta, Genitiuo huius poetæ, Datiuo huic poetæ, Accusatiuo hunc poetam, Vocatiuo o poeta, Ablatiuo ab hoc poeta. Pluraliter nominatiuo hi poetæ, Genitiuo horum poetarum, Datiuo his poetis, Accusatiuo hos poetas, Vocatiuo o poetæ, Ablatiuo ab his poetis. uel sic, Singulariter hic, o, & ab hoc poeta: huius, huic, hi, & o poetæ,

L I B. I.

poetæ, hunc poetam, horum poetarum, hos poetas, his, & ab his poetis.

S. Hæc musa, huius musæ, huic musæ, hanc musam, o musa, ab hac musa. P. hæ musæ, harum musarum, his musis, has musas, o musæ, ab his musis, uel hæc, o, & ab hac musa, &c.

S. Hic Anchises, huius Anchisæ, huic Anchisæ, hunc Anchisen, o Anchise, ab hoc Anchise. P. hi Anchisæ, horum Anchisarum, his Anchisis, hos Anchisas, o Anchisæ, ab his Anchisis. Hunc autem Anchisam, o Anchisa, ab hoc Anchisa, sunt a nominatiuo Anchisa.

S. Hic, & hæc aduena, huius aduenæ, huic aduenæ, hunc, & hanc aduenam, o aduena, ab hoc, & ab hac aduena. P. hi, & hæ aduenæ, horum, & harum aduenarum, his aduenis, hos, & has aduenas, o aduenæ, ab his aduenis.

S. Hic, & hæc troiugena, huius troiugenæ, huic troiugenæ, hunc, & hæc troiugenam, o troiugena, ab hoc, & ab hac troiugena. P. hi, & hæc troiugenæ, horum, & harum troiugenarum, & per syncopen troiugenum: his troiugenis, hos, & has troiugenas, o troiugenæ, ab his troiugenis.

S. Hæc mula, huius mulæ, huic mulæ, hanc mulam, o mula, ab hac mula. P. hæ mulæ, harum mularum, his mulabus, has mulas, o mulæ, ab his mulabus. sic asina, equa, dea, liberta, filia, nata, duæ & ambæ.

S. Hic Aenea, huius Aeneæ, huic Aeneæ, hunc Aenean & Aeneam, o Aenea, ab hoc Aenea. P. hi & o Aeneæ, horum Aenearum, his & ab his Aeneis, hos Aeneas.

S. Hic Aeneades, huius Aeneadæ, huic Aeneadæ, hunc Aeneaden & Aeneadam a nominatiuo Aeneada, quo usi inueniuntur antiqui: o Aeneade & Aeneada, ab hoc Aeneade & Aeneada. P. hi Aeneadæ, horum Aeneadarum, & per concisionem Aeneadum, his Aeneadis, hos Aeneadas, o Aeneadæ, ab his Aeneadis.

S. Hæc

S. Hæc, & o, & ab hac Iphigenia, huius, & huic, hæc & o Iphigeniæ, hanc Iphigeniam, & Iphigenian, hæc Iphigenias, harū Iphigeniarū, his, & ab his Iphigeniis.

S. Hæc Grammatice, huius Grammatices, huic Grammatice, hanc Grammaticen, o Grammatice, ab hac Grammatice. Pluraliter hæc Grammatica, horum Grammaticorum, his Grammaticis, hæc Grammatica, o Grammatica, ab his Grammaticis. sic Rhetorice, Georgice, Buccolice, & huiusmodi.

S. Hæc Penelope, huius Penelopes, huic Penelope, hanc Penelopen, o Penelope, ab hac Penelope. P. hæ Penelopæ, harum Penelopen, his Penelopæ, has Penelopas, o Penelopæ, ab his Penelopæ. Sed in plurali melius latine declinatur, ut musæ musarum Penelopæ Peneloparum, a nominatiuo Penelopa.

S. Hæc Thebæ, harum thebarum, his thebis, has thebas, o thebæ, ab his thebis. sic Mycenæ, Pisæ, Senæ, Venetiæ, Amyclæ, Carræ, & id genus multa.

S. Hic Adam, huius Adæ, huic Adæ, hunc Adam, o Adam, ab hoc Adam. P. hi & o Adæ, horum Adarum, his, & ab his Adis, hos Adas. sed melius est aptotum hic Adam, huius Adam, huic Adam, & sic in singulis. P. hi Adamim, horum Adamim, & deinceps. Huiusmodi enim apud Hebræos in im faciūt in numero multitudinis, & tantum per articulos inflectuntur, ut cocab stella, cocabim stellæ. similiter seraph & cherub in singulari, seraphim & cherubim in plurali.

S. Hæc familia, huius familiæ & familias. In reliquis declina ut musa. sic hæc terra, huius terræ & terras.

In quibus nominibus hic genitiuus etiam in as inuenitur apud antiquos? In iis solum, quæ in a purum desinunt, ut uia: & in ra, ut terra: & in da, & in tha, ut Leda, Martha, ad imitationem Græcorū, qui ἡ ἡμέρα, τῆς ἡμέρας, & ἡ μάϊα τῆς μάϊας declinant. Ennius, Dux ipse uias, ut supra diximus.

S. Vna

L I B. I.

S. una, unius, uni, in reliquis flecte ut musa . Quæ
sic declinantur, hoc uersiculo comprehenduntur,
Dant ius, Vna, ulla, & sola, utra, alia, altera, tota .

De secunda inflexione .

Hic dominus, huius domini cuius declinationis? Se-
cundæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in i pro-
ductum definit, & Datiuus in o . nam huic Orphei,
Græcum est .

Bonus, bona, bonum. G. boni, bonæ, boni, cuius de-
clinationis? Primæ, & secundæ . Quare? Quia eius
genitiuus singularis definit in i, in æ, & in i .

S. Nominatiuo hic dominus, Genitiuo huius do-
mini, Datiuo huic domino, Accusatiuo hunc dominū,
Vocatiuo o domine, Ablatiuo ab hoc domino . P. no-
minatiuo hi domini, Genitiuo horum dominorum,
Datiuo his dominis, Accusatiuo hos dominos, Vocati-
uo o domini, Ablatiuo ab his dominis uel sic, hic domi-
nus, huius, hi, & o domini, huic, & ab hoc domino, hūc
dominum, hos dominos, o domine, horum domino-
rum, his, & ab his dominis.

S. Hic magister, huius magistri, huic magistro, hunc
magistrum, o magister, ab hoc magistro. P. hi magi-
stri, horum magistrorum, his magistris, hos magi-
stros, o magistri, ab his magistris.

S. Hic Deus, huius Dei, huic Deo, hunc Deum, o
Deus, ab hoc Deo . P. hi Dei uel Dii, horum Deo-
rum uel Deum, his Deis uel Diis, hos Deos, o Dei
uel Dii, ab his Deis uel Diis.

S. Hic Theseus, huius Thesei & Theseos, huic The-
seo & Thesei, hunc Theseum & Thesea, o Theseu, ab
hoc Theseo. Pluraliter hi Thesei, horum Theseorum,
his Theseis, hos Theseos, o Thesei, ab his Theseis.

S. Hic Virgilius, huius Virgilii, huic Virgilio, hunc
Virgilium, o Virgili, ab hoc Virgilio . P. hi Virgilii,
horum Virgiliorum, his Virgiliis, hos Virgilios, o
Virgili, ab his Virgiliis.

S. Hic

S. hic filius, huius filii, huic filio, hunc filium, o fili, ab hoc filio. Pluraliter hi filii, horum filiorum, his filiis, hos filios, o filii, ab his filiis.

S. hic socius, huius socii, huic socio, hunc socium, o socie, ab hoc socio. Pluraliter hi socii, horum sociorum, his & ab his sociis, hos socios, o socii.

S. Hæc fagus, huius fagi, huic fago, hanc fagum, o fage, ab hac fago. Pluraliter hæ fagi, harum fagorum, his fagis, has fagos, o fagi, ab his fagis.

S. Hoc uulgus, huius uulgi, huic uulgo, hoc uulgus, o uulgus, ab hoc uulgo, sine plurali. dicimus & hic uulgus, huius uulgi, huic & ab hoc uulgo, hunc uulgum, o uulge.

S. Hic Panthus, huius, Panthi, huic Pantho, hunc Panthum, o Panthu, ab hoc Pantho. P. hi Panthi, horum Panthorum, his Panthis, hos Panthos, o Panthi, ab his Panthis.

S. Hoc templum, huius templi, huic templo, hoc templum, o templum, ab hoc templo. P. hæc templa, horum templorum, his templis, hæc templa, o templa, ab his templis. uel in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo templum, huius templi, huic & ab hoc templo. hæc in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo templa: horum templorum, his & ab his templis.

S. Hæc Glycerium, huius Glycerii, huic Glycerio, hanc Glycerium, o Glycerium, ab hac Glycerio. P. hæc Glyceria, harum Glyceriorum, his Glyceriis, has & o Glyceria, ab his Glyceriis. Sic Chrysum, Philortium, Dorcium, Sophronium, Abrotonium, & similia, quæ articulos habent femininos, & formam neutrorum, ut Priscianus docet.

P. Hi Locri, horum Locrorum, his Locris, hos Locros, o Locri, ab his Locris. sic Puteoli, Fasti, Cancelli, Carpi, & similia sine singulari.

S. Bonus, bona, bonum. G. boni, bonæ, boni. D. bono, bonæ, bono. A. bonum, bonam, bonum. V. o bone, o bona,

LIB. I.

o bona, o bonum. A. a bono, a bona, a bono. P. N. boni, bonæ bona. G. bonorum, bonarum, bonorum. D. bonis, bonis, bonis. A. bonos, bonas, bona. V. o boni, o bone, o bona. A. a bonis, bonis, bonis. Vel sic, Hic bonus, huius, hi, & o boni, huic, & ab hoc bono, hunc bonum, o bone, hos bonos, horum bonorum, his, & ab his bonis, hæc, o & ab hac bona, huius, huic, hæ, & o bonæ, hanc bonam, has bonas, harum bonarum, his, & ab his bonis, hoc in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo bonum, huius boni, huic, & ab hoc bono. hæc in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo bona, horum bonorum, his, & ab his bonis.

S. Pulcher, pulchra, pulchrum. G. pulchri, chræ, chri. D. chro, chræ, chro. A. chrum, chram, chrum. V. o cher, chra, chrum. A. a chro, chra, chro. P. N. pulchri, chre, chra. G. pulchrorum, arum, orum. D. his, & ab his chris, quod est commune trium generum. A. chros, chras, chra. V. o pulchri, o chræ, o chra.

P. hi ambo, hæ ambæ, & hæc ambo. G. amborum, ambarum, amborum. D. ambobus, ambabus, ambobus. A. hos ambos, has ambas, & hæc ambo. A. ab his ambobus, ambabus, ambobus. Priscianus libro XIII, Ambo uocatiuum habere non posse scribit: puto quia distributiuum, & ut idem ait, relatiuum est.

P. hi duo, hæ duæ, & hæc duo. G. horum duorum, harum duarum, horum duorum. D. his duobus, duabus, duobus. A. hos duos, has duas, & hæc duo. V. o duo, o duæ, & o duo. A. ab his duobus, duabus, duobus.

S. dominus, musa, templum. G. domini, musæ, templi. D. domino, musæ, templo. A. dominum, musam, templum. V. o domine, o musa, o templum. A. a domino, a musa, a templo. P. N. domini, musæ, templi. G. dominorum, musarum, templorum. D. dominis, musis, templis. A. dominos, musas, templa. A. o domini, o musæ, o templa. A. a dominis, musis, templis. Ad horum exemplum declinantur omnia adiectiua

ua primæ, & secundæ declinationis, ut bonus, bona, bonum, quæ in masculino, & neutro, sunt secundæ declinationis, in feminino uero primæ.

De tertia declinatione.

Hic Cato, huius Catonis, cuius declinationis? Tertiæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in his cor reptam definit.

S. Hic Cato, huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem, o Cato, ab hoc Catone. P. hi Catone, horum Catonum, his Catonibus, hos Catones, o Catones, ab his Catonibus. Vel, hic, & o Cato, huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem, ab hoc Catone. P. hi, hos, & o Catones, horum Catonum, his, & ab his Catonibus.

S. Hic & o pater, huius patris, huic patri, hunc patrem, ab hoc patre. Pluraliter hi, hos, & o patres, horum patrum, his, & ab his patribus.

S. Hic, & hæc virgo, huius virginis, huic virgini, hunc, & hanc virginem, o virgo, ab hoc, & ab hac virgine. P. hi, & hæc virgines, horum, & harum virginum, his virginibus, hos, & has virgines, o virgines, ab his virginibus.

S. Hic Titan, huius Titanis, & Titanos. Et notandum, quod cum genitiuus definit in os non purum, accusatiuus singularis definit etiam in a, & pluralis in as, sed Græce: ut hunc Titanem, & Titana: hi Titanes, hos Titanes, & Titanas.

S. Hic Demophon, & Demophoon in carmine, huius Demophontis & Demophontos.

S. Hæc Tethys, huius Tethyis & Tethyos, huic Tethyi, hanc Tethym & Tethyn, o Tethy, a Tethye. P. hæc Tethyes, harum Tethyum, his Tethybus, has Tethyes, & Tethyas, o Tethyes, a Tethybus. sic Erinnyes, Erinnyos, & Erinnyis. Capys, Cappyos, & Capys, & similia.

S. Hic oedipus, huius oedipodis, oedipodos, & oedipi a genitiuo τοῦ οἰδίπου ἑλληνικῶς, uel a noiatiuo οἰδί-

πτος,

L I B . I .

πος, ut πολύπους & πόλυπος: huic Oedipodi & Oedipo. hunc Oedipodem, & Oedipoda, o Oedipu, ab hoc Oedipode & Oedipo. Pluraliter hi Oedipodes, horū Oedipodum, his Oedipodibus, hos Oedipodes, & Oedipodas, o Oedipodes, ab his Oedipodibus. hic Oedipus tamē Oedipi declina, ut dñs, a noīatiuo οἰδῖπος.

S. Hæc uis, huius uis, huic ui, hanc uim, o uis, ab hac ui. P. hæ uires, harum uirium, his uiribus, has uires, o uires, ab his uiribus.

S. Hæc Amathus, huius Amathuntis, huic Amathunti, hanc Amathuntem, & Amathunta, o Amathus, ab Amathunte. sic Pessinus Pessinuntis, Opus Opuntis, Trapezus Trapezuntis.

S. Hæc Amaryllis, huius Amaryllidis & Amaryllidos, huic Amaryllidi, hanc Amaryllidem & Amaryllida, o Amarylli, ab hac Amaryllide.

S. Hæc Dido, huius Didus & Didonis, huic Didoni, hanc Dido & Didonem, o Dido, ab hac Didone. P. hæ Didones, harum Didonum, his & ab his Didonibus, has Didones, o Didones. Sic hæc Calypso, huius Calypsus & Calypsonis, sicut hæc Iuno, huius Iunonis. Sed de his multa in fragmentis.

S. Hæc Aeneis, huius Aeneidis & Aeneidos, Aeneidi, Aeneiden, & Aeneida.

S. Hic Chremes, huius Chremetis, & Chremetos, & Chremis, huic Chremeti, & Chremi, hunc Chremetem, & Chremeta, & Chremem, o Chremes, a Chremete, & Chreme.

S. Hic Mæris, huius Mæris, huic Mæri, hunc Mærim & Mærin, o Mæri, & Mæris, ab hoc Mæri, & c. Hæc Neapolis, huius Neapolis, huic Neapoli, hanc Neapolim & neapolin, o neapoli & neapolis, ab hoc neapoli.

S. Hic Paris, huius Paridis, & Paridos, huic Paridi, hunc Paridem, & Parida, & Parim a genitiuo τοῦ πάριος: o Pari, & o Paris.

S. Hæc turris, huius turris, huic turri, hanc turrem & turrim,

S. Hic heros, huius herois, & heroos, huic heroi, hunc heroem, & heroa, o heros, ab heroe. P. hi heroes, horum heroum, his heroibus, hos heroes, & heroas, o heroes, ab heroibus.

S. Hoc epigramma, huius epigrammatis, huic epigrammati, hoc epigramma, o epigramma, ab hoc epigrammate. P. hæc epigrammata, horum epigrammatum, & Græce ἐπιγράμματα, his epigrammatibus, & epigrammatis, hæc epigrammata, o epigrammata, ab his epigrammatibus, & epigrammatis.

S. Hoc cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, o cubile, ab hoc cubili. P. hæc cubilia, horum cubilium, his cubilibus, hæc cubilia, o cubilia, ab his cubilibus.

S. Hoc torcular, huius torcularis, huic torculari, hoc torcular, o torcular, ab hoc torculari. P. hæc torcularia, horum torcularium, his, & ab his torcularibus, hæc, & o torcularia.

S. Hoc melos, huius meleos, Græce declinatur, τὸ μέλος, τοῦ μέλεος καὶ μέλους. P. hæc mele etiam Græce, τὰ μέλεα καὶ μέλη, sicut τὰ κήτεα καὶ κήτη. Pluraliter hæc cete.

S. Hoc plus, huius pluris, huic pluri, hoc plus, o plus a plure, & pluri, ut Priscianus docet. P. hi, & hæc plures, & hæc plura, & plura apud antiquos. horum, & harum & horum plurium, his, & ab his pluribus, hos, & has plures, & hæc plura, o plures & o plura. Et notandum plus in obliquis esse trium generum in singulari, etsi hoc plus est neutrum duntaxat, sicut hoc pulchrius, maius. non enim dicimus hic, & hæc plor, sicut hic, & hæc maior.

S. Hic, & hæc omnis, & hoc omne, huius omnis, huic omni, hunc, & hanc omnem, & hoc omne, o omnis, & omne ab hoc, & ab hac, & ab hoc omni. P. hi, & hæc omnes, & hæc omnia, horum, & harum, & horum omnium, his omnibus, hos, & has omnes, & hæc omnia, o omnes,

D nes,

L I B. I.

nes, & omnia, ab his omnibus. Habere autem uocatum tam apud Græcos, quàm apud Latinos inuenitur. Virgilius in primo Georgicon, Diique, dæque omnes: sicut apud Græcos πᾶς, πᾶτα, πᾶν. Homerus, κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ, πᾶσαι τε θεαῖναι.

S. Hic, & hæc pulchrior, & hoc pulchrius, huius pulchrioris, huic pulchriori, hunc, & hanc pulchriorem, & hoc pulchrius, o pulchrior, & o pulchrius, a pulchriore, & pulchriori. P. hi, & hæ pulchriores, & hæc pulchriora, horum & harum, & horum pulchriorum, his, & ab his pulchrioribus, hos, & has pulchriores, & hæc pulchriora, o pulchriores, & o pulchriora. Sic melior, maior, & cetera comparatiua.

S. Hic siluester, hæc siluestris, hoc siluestre, huius siluestris, huic siluestri, hunc, & hanc siluestrem, & hoc siluestre, o silvester, o siluestris, & o siluestre, a siluestri. P. hi, & hæ siluestres, & hæc siluestria, horum, & harum, & horum, siluestrium, his, & ab his siluestribus, hos, & has siluestres, est hæc siluestria, o siluestres, & o siluestria.

S. Hic & hæc Arpinas, & hoc arpinate, huius arpinatis, huic arpinati, hunc & hanc arpinatem, & hoc arpinate, o arpinas, & o arpinate, ab hoc, & ab hac, & ab hoc arpinate, & arpinati. P. hi & hæ arpinates, & hæc arpinatia, horum & harum & horum arpinatium, his & ab his arpinatibus, hos & has arpinates, & hæc arpinatia, o arpinates, & o arpinatia.

S. Hic, & hæc, & hoc felix, huius felicitis, huic felici, hunc, & hanc felicem, & hoc felix, o felix, a felice, & felici. P. hi, & hæ felices, & hæc felicia, horum, & harum, & horum felicitum, his, & ab his felicibus, hos, & has felices, & hæc felicia, o felices, & o felicia.

S. Hic, & hæc, & hoc iens, huius euntis, huic eunti, hunc, & hanc euntem, & hoc iens, o iens, ab eunte, & eunti. P. hi, & hæ euntes, & hæc euntia, horum, & harum, & horum euntium, & euntum per syncopen: his, & ab

& ab his euntibus, hos, & has euntēs, & hæc euntia, o euntēs, & o euntia.

S. Hic, & hæc, & hoc amans, huius amantis, huic amanti, hunc, & hanc amantem, & hoc amans, o amans, ab hoc, & ab hac, & ab hoc amante, uel amanti. P. hi, & hæc amantes, & hæc amantia, horum, & harum, & horum amantium, & per concisionem amantum, his amantibus, hos, & has amantēs, & hæc amantia, o amantes, & o amantia, ab his amantibus. Sic declinabis legens, docens, audiens, & cetera participia in ns.

DE QUARTA DECLINATIONE.

Hæc manus, genitiuo huius manus, cuius declinationis? Quartæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in us productum desinit.

Hæc anus, huius anuis cuius declinationis? Quartæ. Quare? Quia nomina quartæ declinatus, etiam in is syllabas inueniuntur prolata in casu patrio, ut supra est dictum.

Hoc cornu, huius cornu cuius declinationis? Quartæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in u productum desinit.

S. Hic fructus, huius fructus, & fructuis, huic fructui, a genitiuo antiquo fructuis, & fructu a genitiuo fructus, hunc fructum, o fructus, ab hoc fructu. P. hi fructus, horum fructuum, his fructibus, hos fructuis, o fructus, ab his fructibus.

S. Hæc manus, huius manus, & manuis, huic manu, & manui, hanc manum, o manus, ab hac manu. P. hæc manus, harum manuum, his manibus, has manus, o manus, ab his manibus.

S. Hic artus, huius artus, huic artui, hunc artum, o artus, ab hoc artu. P. hi artus, horum artuum, his artibus, hos artus, o artus, ab his artibus.

Quæ ante bus u seruant? Hæc, quæ uersibus an-

D 2 notan-

LIB. I.

notantur,

Ante bus u seruant, artusque, & partus, & arcus,
Et lacus, & quercus, tribubusque, acubus, specubusq.
Et speciebus, necnō partusque, & questus: & hinc est,
Quod cecinit uates, Late loca questubus implet,
A queror: at quæstus, pro lucro quæstibus i dat.

S. Hæc quercus, huius quercus. P. hæ quercus, harum quercuum.

S. Hæc anus, huius anus, & anuis. Terentius. Eius anuis opinor caussa, quæ mortua est.

Domus secundæ declinationis quo modo declinatur?

S. Hæc domus, huius domi, hanc domum, ab hac domo. P. harum domorum, has domos, ceteris casibus non utimur.

Domus quartæ declinationis quo modo flectitur?

S. Hæc domus, huius domus, huic domui, hanc domum, o domus sine ablatiuo. P. hæ domus, harum domuum, his domibus, has domus, o domus, ab his domibus.

S. Hoc cornu, huius cornu, huic cornu, hoc cornu, o cornu, ab hoc cornu. P. hæc cornua, horum cornuū, his cornibus, hæc cornua, o cornua, ab his cornibus.

S. Hoc tonitru, huius tonitru, huic tonitru, hoc tonitru, o tonitru, ab hoc tonitru. P. hæc tonitrua, horum tonitruum, his tonitribus, hæc tonitrua, o tonitrua, ab his tonitribus.

S. Hoc ueru, huius ueru. P. hæc uerua, horum ueruum, his ueribus.

S. Hoc gelu, huius gelu, huic gelu, hoc gelu, o gelu, ab hoc gelu, sine plurali.

Quæ neutra in u admittunt numerum pluralem? per pauca his comprehensa uersiculis.

Pluralem admittunt numerum, cornuque, ueruque,

Atque specu, & tonitru, cum ueribus genua.

Cetera deficiunt, seru, ut testuque, geluque,

Atque

Atque pecu. inuenies testaꝓue, & hæc pecua.

S. Hæc, huius, & o ficus: huic ficui, hanc ficum, ab hac ficu. P. hæ, has, & o ficus: harum ficuum, his, & ab his ficibus.

Ficus cum secundæ est quo modo flectitur?

S. Hic ficus, huius fici, huic fico, hunc ficum, o fice, ab hoc fico. P. hi fici, horum ficorum, his ficis, hos ficos, o fici, ab his ficis.

S. Hæc ficus, huius fici, huic fico, hanc ficum, o fice, ab hac fico. P. hæ fici, harum ficorum, his ficis, hæ ficos, o fici, ab his ficis.

DE GENERE, ET DECLINATIONE FICVS.

Ficus hic & fructus fici, estq. in corpore morbus.

Hæc ficus-ci & cus, fructus & arbor erit.

Sed de ficus abunde multa dicemus in heteroclitis.

Quæ nomina possunt esse quarti, & secundi declinatus? Quæ his uersibus annotantur,

Sunt pinus, cornus, ficus, quartæ, atque secundæ:

Laurusque, & quercus, quæ neat adde colum.

Adde domum, & longe plura his, quibus usa uetustas,

Ceu penus, ornatus, ceu lacus, & monitus,

Atque alia, ut gemitus, quarti tantummodo flexus

Quæ nunc sunt. teneris pauca. notasse sat est.

DE QVINCTA DECLINATIONE.

Hic, uel hæc dies, huius diei, cuius declinationis?

Quintæ. Quare? Quia eius genitiuus singularis in ei diuisa syllaba desinit, & sic datiuus, ut hic, uel hæc dies, huius, & huic diei.

Dies, huius dies, huius die, huius dii, cuius declinationis? Quintæ. Quare? Quia quintæ inflexionis nomina etiam in es, & in e, & in ii inueniuntur prolata in casu patrio apud antiquos, ut ostendimus superius, ubi

D 3 de

L I B. I.

de genitlivo quintæ declinationis scripsimus.

S. Hæc species. G. huius speciei. D. huic speciei. A. hanc speciem. V. o species. A. ab hac specie. P. N. hæ species. G. harum specierum. D. his speciebus. A. has species. V. o species. A. ab his speciebus.

Declina antiquo more? S. Hæc species, huius species, & huius specie, & huius specii, huic specie.

S. Hæc res. G. huius rei. D. huic rei. A. hanc rem. V. o res. A. ab hac re. P. hæ res. G. harum rerum. D. his rebus. A. has res. V. o res. A. ab his rebus.

S. Hic, uel hæc dies. G. huius diei. D. huic diei. A. hunc uel hanc diem. V. o Dies. A. ab hoc, uel ab hac die. P. hi dies masculini tantum generis. G. horum dierum. D. his diebus. A. hos dies. V. o dies. A. ab his diebus.

S. Hæc spes, huius spei, huic spei, hanc spem, o spes, ab hac spe. P. hæ, has, & o spes, ceteris uacat.

S. Hæc scabies, huius scabiei, huic scabiei, hanc scabiem, o scabies, ab hac scabiæ. sine plurali.

Quæ nomina quintæ declinationis habent numerum pluralem? Hæc fere,

Res, speciesque dies, facies, spes, progeniesque.

Plinius lib. II. Innumeræ in mari præcipue, ac plerunque confusis monstrificæ digenerantur effigies.

DE NOMINIBVS COMPOSITIS.

Quot modis nomina componuntur? Tribus. Ex duobus rectis, ut respublica, & uterque rectus inflectitur. ex rectu, & obliquo, ut paterfamilias, & rectus tantum inclinatur. ex duobus obliquis, ut huiusmodi, aliuf modi, & neuter declinatur.

S. Hæc respublica, huius reipublicæ, huic reipublicæ, hanc rempublicam, o respublica, ab hac republica. P. hæ respublicæ, harum rerumpublicarum, his rebuspublicis, has respublicas, o respublicæ, ab his rebuspublicis.

S. Hic

S. Hic iuriconsultus, huius iuriconsulti, huic iuriconsulto, hunc iuriconsultum, o iuriconsulte, ab hoc iuriconsulto. P. hi iuriconsulti, horum iuriconsultorum, his iuriconsultis, hos iuriconsultos, o iuriconsulti, ab his iuriconsultis.

S. Hæc paterfamilias, huic patrisfamilias, huic patrifamilias, hunc patremfamilias, o paterfamilias, ab hoc patrefamilias. P. hi patresfamilias, horum patrumfamilias, his patribusfamilias, hos patrefamilias, o patresfamilias, ab his patribusfamilias.

S. Alteruter, alterutra, alterutrum. G. Alterutrius. sed de hoc in Pronominibus.

S. Hic tribunusplebis, huius tribuniplebis: sic hic magistrequitum, huius magistrisquitum.

S. Hic, & hæc, & hoc huiusmodi, & huiuscemodi. G. huius huiusmodi. D. huic huiusmodi. A. hunc, & hanc & hoc huiusmodi. V. o huiusmodi. A. ab hoc huiusmodi. P. hi, & hæ, & hæc huiusmodi, horum, & harum, & horum huiusmodi, his huiusmodi, hos, & has, & hæc huiusmodi, o huiusmodi, ab his huiusmodi. sic istiusmodi, aliusmodi, alteriusmodi.

DE NOMINVM NUMERALIVM INFLEXIONE.

Quattuor cuius declinationis? Nullius. Quare? Quia omnia nomina numerorum a quattuor usque ad cētū, sunt omnis generis, numeri pluralis, & indeclinabilia.

S. N. unus, una, unum. G. unius. D. uni. A. unū, unā, unum. V. o une, o una, o unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. uni, unæ, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. o uni, o unæ, o una. A. ab unis. Dicimus. n. unas litteras, una arma, unis nuptiis.

P. N. hi duo, hæc duæ, & hæc duo: & reliqua ut in secunda declinatione.

P. N. hi, & hæc tres, & hæc tria. G. horum, & harum, & horū triū. D. his, & ab his tribus. A. hos, & has tres, & hæc tria. V. o tres, & o tria. Et notandum, accusatiuū pluralem, huiusmodi nominum, quæ in ium faciunt

D 4 genti-

L I B. I.

genitiuum, in *eis* tantum desinere per *e* diphthongum.

P. N. *hi*, & *hæ*, & *hæc* quattuor. G. *horum*, & *harum*, & *horum* quattuor. D. *his* quattuor. A. *hos*, & *has*, & *hæc* quattuor. V. o quattuor. A. ab *his* quattuor. Et sic P. N. *hi*, & *hæ*, & *hæc* quinque, sex, septem, octo, nouē, & reliqua usque ad centum indeclinabilia.

P. N. *hi*, & *hæ*, & *hæc* centum. G. *horum*, & *harū*, & *horum* centum. D. *his* cētum. A. *hos*, & *has*, & *hæc* centum. V. o centum. A. ab *his* centum, sic *bicentum*, *tercētum*, *quatercentum*, *deciecentum*, & similia.

P. N. *ducenti*, *ducentæ*, *ducenta*. G. *ducentorum*, *ducentarum*, *ducentorum*. D. *ducentis*. A. *ducentos*, *ducentas*, *ducenta*. V. o *ducenti*, o *ducentæ*, o *ducenta*. A. a *ducentis*. Sic *trecenti*, *trecentæ*, *trecenta*, *quadringenti*, *quadringentæ*, *quadringenta*, *quingenti*, *quingentæ*, *quingenta*, *sexcenti*, *sexcentæ*, *sexcenta*, *septingenti*, *septingentæ*, *septingenta*, *octingenti*, *octingentæ*, *octingenta*, *noningenti*, *noningentæ*, *noningenta*.

Mille adiectiuum quo modo flectitur?

P. *hi*, & *hæ*, & *hæc* mille, *horum*, & *harum*, & *horum* mille, *his* mille, *hos*, & *has*, & *hæc* mille, o mille, ab *his* mille. & sic dicimus, Mille *meæ* Siculis errant in montibus *agnæ*.

Declina mille substantiuum.

S. Hoc mille, huius mille, huic mille, hoc mille, o mille, ab hoc milli. P. *hæc* millia, *horum* millium, *his* millibus, *hæc* millia, o millia, ab *his* millibus. & sic dicimus mille *agnarum*, mille *hominum* moritur, duo millia *mumum*.

Quod mille faciat ab hoc milli per *i*, hæc Gellius: aperteq. ostendit mille & uocabulum esse, & singulari numero dici, & casum etiam capere ablatiuum, nec ceteros casus requiri oportere.

DE GRADIBVS COMPARATIONIS.

Quot sunt gradus comparationis? Tres, positiuus, comparatiuus, superlatiuus. Da positiuum? doctus, pulcher,

DE NOMIN. DECLIN.

29

pulcher,prope. Da comparatiuum? doctior, pulchrior, propior. Da superlatiuum? doctissimus, pulcherrimus, proximus.

Dic aliquot positiua cum comparatiuo, & superlatiuo? Doctus, doctior, doctissimus, docta, doctior, doctissima, doctum, doctius, doctissimum. Et in aduerbio, docte, doctius, doctissime.

Pulcher, pulchrior, pulcherrimus, pulchra, pulchrior, pulcherrima, pulchrum, pulchrius, pulcherrimum. Et in aduerbio, pulchre, pulchrius, pulcherrime.

Prope, propior, proximus, prope, propior, proxima, prope, propius, proximum. Et in aduerbio, prope, propius, proxime.

Perpulcher, longe pulchrior, quàm pulcherrimus: perpulchra, longe pulchrior, quàm pulcherrima: perpulchrum, longe pulchrius, quàm pulcherrimum. Et in aduerbio, perpulchre, longe pulchrius, quàm pulcherrime. nec dicas perpulchrior, perpulcherrimus.

Magnus, maior, maximus, magna, maior, maxima, magnum, maius, maximum. Et in aduerbio esset dicendum per regulam, magne, quod non dicimus, sed pro eo magnopere, uel ualde, uel multum, & similibus utimur. quis enim diceret, magne erras, magne potes, pro eo quod est magnopere erras, multum potes? Itē maius potuit Cæsar, quàm Pompeius, nemo diceret Latine: sed, uel plus, uel magis Cæsar potuit, quàm Pompeius. Dicamus igitur & in aduerbio, magnopere, magis, maxime.

Paruus, minor, minimus, parua, minor, minima, paruum, minus, minimum. Et in aduerbio, parue, minus, minime.

Bonus, melior, optimus, bona, melior, optima, bonum, melius, optimum. Et in aduerbio, bene, melius, optime. nec dicas bone per o.

Malus, peior, pessimus, mala, peior, pessima, malum, peius, pessimum. Et in aduerbio, male, peius, pessime.

Multus,

LIB. I.

Multus, sine comparatiuo, plurimus. multa, sine cō-
paratiuo, plurima. multum, plus, plurimum. Et in ad-
uerbio, multum, plus, plurimum.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

QUONIAM sunt quædam nomina, quæ uarie
declinantur, quæ propterea Græci *ἑτερόκλητα*
uocant, & nos Græco nomine, quia Latinū nō
habemus, heteroclita appellamus: operæpretium hoc
loco uidetur, de heteroclitis scribere, si prius præscri-
pserim nominum quædam esse aptota, quæ per omnes
casus uniformiter currunt, ut frugi, nequā & similia, &
numerorum nomina a quattuor usque ad centū. Quæ-
dam monoptota, quæ unum duntaxat casum habent,
ut sua sponte. Quædam diptota, quæ duos tantum di-
uersos casus habent, ut fors forte, tibi tabo, uerua, ue-
ribus. nam ueruum non est in usu. Quædam triptota,
quæ tres tantum casus diuersos habent, qualia sunt
neutra in singulari, ut templum, templi, templo: & in
plurali neutra omnia, ut templa, templorum, templis, si-
dera, siderum, sideribus. Quædam tetraptota, quæ quat-
tuor tantum diuersos casus habent, qualia sunt in r de
sinentia secundæ declinationis, ut puer, uir. Quædam
pentaptota, quæ quinque casus tantum diuersos ha-
bent, qualia sunt masculina, & feminina secundæ decli-
nationis, ut doctus, Priamus, populus, fagus. Virg. Quæ-
dam hexaptota, quæ sex casus uarios habent, qualia
sunt unus, totus, solus, ut unus, unius, uni, unum, o uue,
ab uno. Latine Diomedes appellat simplicem unicam,
bipartitam, ternariam, quaternariam, quinariam, sena-
riam, ut supra est dictum.

Masculina, in plurali neutra. auernus auerna, balteus
baltea, carbasus carbasa, cetus cete, quod Græcum
est,

est, τὰ κήτεια κήτη. Dindymus Dindyma, euentus euenta, Gargarus Gargara, Hismarus Hismara, iocus ioca, iussus iussa, locus loca, massicus massica, Mænalus Mænala, pileus pilea, permissus permissa, sibilus sibila, supparus, suppara, Tartarus Tartara, Tenarus Tenara, taigetus taigeta. Dicimus etiam hi baltei, hi euentus, hi ioci, massici, suppari, sibili. Cetus autem nusquam lectum esse ait Seruius. aliqui hoc cetus dicunt: quia Græce τὸ κῆτος. Carbasus Priscianus femininum esse dicit, Phocas masculinum, Probus, & Capper incerti generis. Legitur & hoc iussum, euentum, pileum, superum. Infernus, & inferna substantiua, non memini legere apud approbatos auctores.

Feminina, in plurali neurra. arbutus arbuta. quamquam hæc arbutus, hæc arbuti, arbor est: hoc arbutum uero, hæc arbuta pomum, altilis altilia, Bucolica Bucolica, Bucolica Bucolicorum: sic Georgica, Grammatica, Rhetorica, Topica, Ethica, &, si qua sunt alia. Intybus intyba, pergamus pergama, supellex supellectilia. Zinzania zinzaniæ, & zinzania zinzaniorum. Dicimus & hi intybi. Plinius & hoc intybum dicit. Altillis magis adiectiuum uidetur, ut reptilis.

Neutra, in plurali masculina. Argos Argi, cælum cæli, capistrum capistri, elisyum elisyi, filum fili, frenum freni, porrum porri, rastrium rastri. Dicimus & hæc capistra, fila, frena, rastra, porra.

Neutra, in plurali feminina. amygdalum, amygdalæ, & hæc amygdala. amygdalus autem arbor est, sicut hæc amygdala apud Plinium. balneum balneæ, & balnea, cepe hæc cepæ, delictum delictæ, epulum epulæ, nundinum nundinæ.

Masculina singularia. Aer, æter, cestus Veneris, fumus, fumus, limus, mundus, muscus, penus, pontus, puluis, sal. dicimus & hoc sal, sanguis, sol, uesper, nemo. Inuenies tamen fumos, soles, mundos, pulueres, & alia.

Masculina

L I B. I.

Masculina pluralia, antes, ambo, annales, cancelli, cani, carceres, casses, cælitēs, codicilli, fascēs, fasti, fori, furfures, inferi, lares, liberi, pro filiis, lemures, loculi, maiores, minores, manes, natales, pro generis nobilitate, optimates, penates, primates, proceres, polsteri, pugillares, quirites, sales, pro urbanitate quadam dicendi, sentes, superi, uepres. Adde etiam Fabii, Locri, Luceres, Quintilii, Tatienses, & similia. Item multa ludorum, & festorum nomina, ut Apollinares, Quinquatres, Circenses. Legimus & quiritem, & cælitis, & ceteros huius nominis obliquos singulares. Item optimatem, procerem, pugillarem, legitur & pugillaria, & ab hoc uepre.

Feminina singularia. auaritia, amentia, bilis, cholera, caries, diligentia, dementia, eloquentia, fama, fames, fides, fuga, gloria, humus, indoles, insania, iuuenta, iuuentus, labes, lues, lux, memoria, mors, pax, pix, paupertas, parsimonia, penus, perniciēs, proles, profapia, rabies, salus, sanies, sapientia, sitis, senectū, senectus, soboles, secordia, strues, stultitia, tabes, tussis, uita, uespera, uecordia. Inuenies sapientias, memorias, uitas, labes, luces, paces, mortes, & alia non nulla.

Feminina pluralia. ambages, antiæ, ædes, pro domo, argutiæ, ambæ, blanditiæ, bigæ, Kalendæ, cantes, cunæ, crates, deliciæ, diuitiæ, diræ, excubiæ, exuuiæ, exequiæ, faleræ, faceriæ, feriæ, fidiculæ pro instrumento tortorio, fruges, gades, grates, gratiæ deæ, idus, induciæ, inferiæ, insidiæ, inficiæ, illecebræ, inimicitæ, lactes, latebræ, litteræ pro epistola, manubiæ, minæ, nonæ, nuptiæ, nugæ, nundinæ, opes, primitiæ, preces, præstigiæ, quisquilæ, quadrigæ, reliquiæ, selugæ, scalæ, scopæ, sordes, suppetiæ, tenebræ, thermæ, tricæ, ualua. Ex his multa inuenies in singulari, ut scala, scopa, precis, preci, prece, ualua, biga, quadriga, lactis, latebra, blanditia, ambage, gratia, inimicitia, illecebra, legitur etiam nundinum, & trinundinum.

Neutra

Neutra singularia. ador, alec, barathrum, coenum, crocum, fas, gelu, ir, iustitium, lac, lethum, lutum, manna, mane, macellum, mammona, nitrum, nil, nihil, nihilum, nefas, necesse, pascha, penum, pus, salum, senium, spicum, ver, vesper, vesperum, virtus, viscum, vulgus. Sunt qui & purem masculine dicunt, & pura pluraliter. Accedunt ad hæc metallorum nomina, ut aurum, præter æs, & oricalchum & electrum. Et liquidorum, ut ius, phlegma. Et aridorum humi nascentium cuiuscunque generis, quæ ad mensuram pondusve referuntur, ut triticum, far, cicer, piper, milium, fenum, oriza, orobus. Item herbarum, & fruticum, ut apiu, petroselinum, sanfucum, mentastrum, abrotanum, cuminum, rosmarinum, nepeta, mentha, & id genus alia. Multa tamen leges in plurali, ut aquas, undas, latices, lymphas, æquora, freta, maria, mella, uina, pocula, stagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas, lacus, puteos, paludes, acetis, ordea, lentes, frumenta, fabas, melones, pepones, farra, pisa, lupinos, fraga, rutas, musta, loliis.

Neutra pluralia. arma, ambo, artaxata, bactra, carthesia, castra, cythera, ceraunia, crepundia, cunabula, exta, effata, flabra, iusta, magalia, mapalia, mœnia, palearia, pondo, præcordia, rostra nauium, seria, sponsalia, tesqua, vinacea. Adde his festorum, & ludorum nomina, ut Orgia, Vulcanalia, Floralia, Bacchanalia, Saturnalia, Compitalia, Terminalia, Parentalia, Neptunalia, Palilia, & huiusmodi.

Nominatiuo, & vocatiuo singulari carent hæc. huius dapis, ditionis, frugis, frondis, feminis, remigis, precis, necis, lateris, viscis, visceris, verberis. Hæc tamen inueniuntur etiam in nominatiuo daps, semen, frons, nex, remex.

Quæ sunt per diuersos casus defectiua? Hæc spes habet spes in tribus casibus in numero plurali. Iuuenalis. Post damnum temporis, & spes deceptas. Expes ab eo compositum,

compositum, habet nominatiuum, & uocatiuum. For-
 ra, & forte tantum dices, ut Fors si qua tulisset, & for-
 te sua Libycis. Dices etiam precis, & preci, & prece,
 Frugi, frugem, & fruge, quæ sunt triptota: secundum
 Priscianum in singulari numero, Sponte monopto-
 tum est, ut sponte sua, & Laterem, inuenitur latere, &
 lateres apud Plautum, & Satias nominatiuus solus, &
 Flamine pro spiritu ablatiuus, & Natu, teste Seruio. sic
 Astu, & Promptu. Præterea inuenies hi asti, hos & o
 astus: inuenies spontis apud Columellam. Lucilius sa-
 tiatate dixit. Maeste uocatiuus est solus. interpretatur
 autem magis aucte. Virgil. Maeste puer uirtute noua,
 sic itur ad astra. ueteres etiam Maestus & maesti dice-
 bant. Vis, inquit Priscianus, habet omnes casus in
 utroque numero. Ador aptotum est propter duas re-
 gulas inter se contrarias. nam si genitiuus est adoris,
 penultima aut longa erit, aut brevis. si longa, cum sit
 neutrum, debuit corripere, ut æquor, æquoris, mar-
 mor marmoris. si brevis, cum deriuetur ab adoro (ut
 sensit Priscianus. nam Festus ab edendo, uel aduren-
 do dicit deriuatum) debuit producere, ut honor ho-
 noris, decor decoris, labor laboris, ab honoro, decoro,
 laboro: & propterea remansit indeclinabile. Os ha-
 bet oris, & ore in singulari: in plurali uero tantum
 ora, & oribus. Os uero ossis integrum est utrobique.
 Iupiter quasi iuuans pater, habet nominatiuum & uo-
 catiuum tantum. Iouis enim, nomen est per se: &
 & in nominatiuo ueteres hic Iouis dicebant. similiter
 & Diespiter, hoc est diei pater. Tabi & Tabo, Vicem
 & uice: cuius pluralis integer est. raro uicis inuenies.
 Ditionem, & ditione, Repetundarū, & repetundis, Infi-
 ciæ, & inficias, Suppetiæ, & suppetias, Dicā, & dicas. Ci-
 cero usus est dica in Verrinis, Scribitur Heraclio dica.
 quod Græce *ἡ δίκη* dicitur. diptota sunt. Quidam ad-
 dū huius ditionis. nō nulli, ab hac ditione tantū dicūt.
 Interrogatiua, ut quis, uter: relatiua, ut qui, quæ,
 quod,

quod, suus: distributiva, ut nullus: infinita, ut aliquis: deficiunt uocandi casu. præter omnis, ut diximus. & pronomina similiter omnia: præter tu, meus, noster, & nostras.

Quæ deficiunt naturaliter plurali numero? Omnia propria deorum, hominum, montium, siluarum, fluiuiorum, & locorum. Athenæ tamen, Mycenæ, Amyclæ, Thebæ, Venetiæ, Pisæ, Senæ, Cumæ, Verulæ, Puteoli, Argi (quod tamen in singulari habet hoc Argos) sunt enuntiatione pluralia, intellectu uero singularia. Inuenies apud auctores Mycena, Theba. Virgilius, Deprehensus in urbe Mycena. Statius, Diræq. ad mœnia Thebæ. Homerus, *Ἀργαῖα μυχίνην*. sed sic raro, in plurali uero sæpissime leges. Virgil. Tacitis regnauit Amyclis. Lucilius. Mihi necesse est loqui: nam scio Amyclas tacendo periisse. Stat. Soluerat Oebalio classem de littore pastor Dardanus, incautas blande populatus Amyclas. Virgilius. Millia quot magis nunquam uenere Mycenis. Sic etiam Bactra, Mænala, Dindyma, Gargara: intellectu singularia sunt cum similibus. Dicimus & Cæsares, Aiaces, Hectoras, Fabios, Camillos, Scipiones, Decios, Catones, & plurima huiusmodi. sed sic non sunt propria nomina.

Quæ mutant in numeris, & casibus significationem? Ops Opis, quod per omnes casus significat deam terræ. obliqui uero, opis, opi, opem, ope, auxilium significant, & facultatem, ut affer opem. & Non opis est nostræ Dido grates persolvere dignas. Hæc Opis, Nympha est, & producit primam. Virgilius in undecimo. At triuix custos iam dudum in montibus Opis. Opes in plurali significant diuitias. Veteres etiam hic, & hæc ops pro opulento, sicut cops pro copioso dixerunt, ut inquit Caper. Littera in singulari significat elementi notam, in plurali epistolam. Poetæ tamen necessitate carminis litteram etiam in singulari numero protulerunt, quod sæpe facit Ouidius

dius in Heroidibus,

Quam legis, a rapta Briseide littera venit. Idem

Ista Mycenea littera facta manu. Idem

Nunquid ubi aspecta est studiosæ littera dextræ,

Protinus est oculis cognita nostra tuis?

Aedes in singulari significat templum . in plurali & templa, & domum.

Quæ plurifariam efferunt nominatium, & genus cum uoce uariant? Hic euentus, & hoc euentum: hic baculus, & hoc baculum: hic sensus, & hoc sensum: hic punctus, & hoc punctum: hic tignus, & hoc tignum: hic sinus, & hoc sinum: hic tapes tapetis, hoc tapete, hoc tapetum: hic sestertius, & hoc sestertium: hic clypeus, & hoc clypeum: hic spicus, hæc spica, & hoc spicum: hic sanguis, & hoc sanguinem: hæc crySTALLUS, & hoc crySTALLUM: hic gibbus, hic gibber, & hæc gibba: hic curriculum, & hoc curriculum: hoc sinapi, & hæc sinapis: hic tonitrus, & hoc tonitru. Lucanus. Seu tonitrus ac tela Iouis præfaga notauit. hic cornus, hoc cornu, & hoc cornum. Lucanus. Corni tibi cura sinistra. Ouidius. Dextra tenet cornum. Idem. Flexile cornum. hic crater crateris, hæc cratera crateræ: hic panther pantheris, hæc panthera pantheræ: hic, vel hæc lynx, lyncis, hæc lynca, lyncæ. vnde notandum ab accusatio Græco quintæ declinationis, fieri nominatium latinum, ut ἡ κασις, τῆς κασιδος, τῇ κασιδί, τὴν κασιδα: hæc cassida cassidæ. ὁ κρατῆρ τοῦ κρατῆρος, τῷ κρατῆρι, τὸν κρατῆρα, hæc cratera crateræ. & sunt semper generis feminini ἡμῶι nominatiui. quare illud Horatii in secundo carminum. Nec curat Orion. Leones, aut timidos agitare lyncas: non est a nominatio lynca, ut putauit Priscianus, sed est accusatiuus Græcus a nominatio lynx, sic ut apud Virgil. Crateras magnos statuunt, & uina coronant. crateras hic non est a nominatio cratera, sed a nominatio, ὁ κρατῆρ, hic crater. solent enim huiusmodi nomina, si a masculinis

masculinis deducuntur, mutare genus, ut ὁ δεκάπους, τοῦ δεκάποδος, τῷ δεκάποδι, τὸν δεκάποδα, hæc decempeda, decempedæ. ὁ αἰθήρ, τοῦ αἰθέρος, τῷ αἰθέρι, τὸν αἰθέρα, hæc æthera, ætheræ. ὁ πανθήρ, τοῦ πανθήρος, τῷ πανθήρι, τὸν πανθήρα, hæc panthera pantheræ.

Quæ nomina uariantur in nominatiuo, & seruant genus? Hæc cassis & cassida, apes & apis, plebs, & plebes, scobs & scobis, hic adeps & adipēs, & stips & stipis, hic cometa & cometes, gobio & gobius, pulvis & puluer, cucumis & cucumer, cinis & ciner, uomis & uomer, pubis & puber, labor & labos, honor & honos, odor & odus, arbor & arbos, uapor & uapos, clamor & clamos, hoc genu & genus. Cicero in Arato. Ac propter leuum genus omni ex parte locatas. Paruas vergilias tenui cum luce uidebis. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum, hic Euandrus & Euander, Leādrus & Leander, gongrus & gonger, iber iberis, & iberus iberi, hic Oedipus Oedipodis, & Oedipi, & Oedipodes, Oedipodæ. Terent. Dauus sum, non Oedipus, Plautus. Oedipo coniectore opus est. Statius Theb. primo. Oedipode cōfusa domus: hic Phorcyn & Phorcys, Eleusin & Eleusis, trachin & trachis, arin & aris, Arabs & Arabus, elephas & elephantus, delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum a genitiuo Græco fieri nominatiuum Latinum, mutatione os in us, ut τῖτάν τῖτάνος, hic Titan & Titanus. similiter ἀπὸ τοῦ ἄβακος, hic abacus. ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος, hic elephantus. Item quæ apud Græcos in pos desinunt in nominatiuo antecedente alia in eadem syllaba consonante mutare pos in er apud Latinos, ut ὁ ἀλέξανδρος, hic Alexander. & in us, & in er aliquando, ut τεῦκρος, Teucer, & Teucrus, & quæ supra diximus.

Quæ sunt confusa in nominatiuo? Os oris, & ossis, frons frontis, & frōdis, lens lentis, & lendis, glis glitis, & gliris, & glissis, pecus pecudis, & pecoris, uas uasis,

E &

& uadis, & fides fidis, & fidei, cassis casfidis & cassis:
& multa huiusmodi.

Quæ sunt diuersi generis? Hic penus, & hoc penus quartæ, & hoc penus penoris, & hoc penum peni. dicimus etiam hæc penus, & hoc penu. Lucilius. Magna penus paruo spatio consumpta peribit. Terentius. Omnem penum congerebam clanculum. Plautus. Nisi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo prostituam uos o puellæ, hic, & hoc sal, hic, & hæc, & hoc specus. dicimus etiam specum speci, & specu: hic & hæc retis, & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & hæc malus, hic cassis, & hæc cassis, hic uel hoc sexus, hic, uel hæc flix, finis, talpa, bubo, panthera, serpens, grus, margo, dies, aluus, clunis, adeps, cortex, lynx, dama, turtur, sardonix, pampinus, hic, uel hoc uulgus, guttur, iubar, & multa huiusmodi. sed a multis horum abstinendum est, atque adhærendum frequentiori auctorum usui.

Quæ sunt quæ uariant declinationem? Desinentia in a tertiæ declinationis, quæ datiuum, & ablatiuum pluralis numeri frequentius in is, quàm in bus mittunt, ut hoc problema, cataplasma, ænigma, his, & ab his problematis, cataplasmatibus, ænigmatibus quæ aliqui uolunt potius deriuari a nominibus hoc problematum, cataplasmatum, ænigmatum, ut supra dictum est. Item Vulcanalia, Saturnalia, & huiusmodi in a festorum nomina, genitiuum tam secundum formam secundæ, quàm tertiæ declinationis habent: datiuum uero, & ablatiuum tertiæ duntaxat, ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum, his, & ab his Saturnalibus, non etiam Saturnaliis. & sic de similibus. Iugerum in singulari secundæ est declinationis, in plurali uero tertiæ. Iuuen. Iugeribus paucis lumbos donare clientis. Dicitur tamen & hoc iugu iugeris. Tibullus. Ut multo innumeram iugere pascat ouem. Priscianus etiam hæc iugera iugerorum dici existimat, cum horum iugerum
pro

pro iugerorum exponit. Impetus, dies, & nox faciunt ablatiuum singularem & in u, & in e, ut impetu, & impete, die, & diu, nocte, & noctu. Oui. Impete nunc uasto, pro impetu dixit tertio Metamorphoseon. Priscianus tamen & impes impetis, ab impeto declinat, sicut indiges indigetis, ab indigeo. Vas uasis in singulari tertiæ, in plurali uero secundæ est declinationis, ut vasa vasorum uasis. Cæsar lib. i. Commentariorum de bello ciuili. Et noctu neque conclamatis uasis flumen transit. Legimus etiam hoc uasum apud Gellium. dicit enim. Neque mihi ædificatio, neque uasum, neque uestimentum ullum est in manu preciosum, neque preciosus seruus, neque ancilla. Hic acer aceri, teste Seruio: quod tamen Priscianus improbat. ait enim declinandum acer aceris, quod & uerum est. quoniam nulla dictio feminini generis in er desinens, secundæ est declinationis. & sciendum, quod, quando adiectiuum est, declinatur etiam acer, acra, acrum, testibus Capro, & Probo: & hic acer, hæc acris, & hoc acre, & hic, & hæc acris, & hoc acre, Prisciano auctore. sic & alacer, & celebrer, & equester, & pedester, & saluber, & campester declinatur, eodem Prisciano auctore. Antiqui etiam hic, & hæc acer, & hic, & hæc alacer declinabant. Itē dicimus sequester, sequestri, & sequestris, & hæc sequestra. Virgilius. Et pace sequestra.

Sunt præterea non nulla adiectiua, quæ & secundæ, & tertiæ sunt declinationis. Sinceris, sincera, sincerum: & hic, & hæc sinceris, & hoc sincere. Similiter inermis, & inermis, eneruus, & eneruis, biugus, & biugis, hilarus, & hilaris, imbecillus, & imbecillis, effrenus, & effrenis, magnanimus, & magnanimis, exanimus, & exanimis, pusillanimus, & pusillanimis, unanims, & unanimis, & similia ab animo sic composita. Limus, & limis, sublimus, & sublimis, acclius, & accliuis, procliuis, & procliuis, insomnus & insomnis, & pauca huiusmodi. nec dicas etiam incolumus.

E 2 Sunt

LIB. I.

Sunt item aliqua secundæ, & quartæ declinationis communia, ut hæc laurus, huius laurus, & lauri. quercus, pinus, cornus, colus, lacus, penus, domus, quod nomen cum quarti ordinis est, habet omnes casus in utroque numero, præter ablatiuum singularem: cum uero secundi omnes item casus habet, præter uocatiuum singulare, & datiuum, & ablatiuum plurales. declinatur etiam hæc domus, huius domus, sicuti hæc anus, huius anuis, quemadmodum supra, cum de genitiuo quartæ declinationis scriberemus, abunde tractauimus. Adde istis ficus, huius ficus, & fici, de cuius declinatione, & genere magna est controuersia apud Grammaticos. quapropter quod ipse de ficu sentiam, quàm breuissime potero, declarabo.

Ficus cum secundæ est declinationis, & masculini generis est, & feminini: cum uero quartæ, feminini duntaxat. nam masculini generis in quarta, non dum legi nisi apud Priscianum. Quando est generis masculini, & fructum significat, & uitium corporis: cum uero feminini, cuiuscunque sit declinationis, tam arborem significat, quàm fructum.

Sed quod dicimus, ostendemus exemplis approbatorum uirorum. Plinius lib. xvi. naturalis historię. In ficis mirabiles sunt, & abortus, qui nunquam maturescunt. Varro in libro de re rustica. Fici, quem edimus granum. Lucilius (ut recitat Nonius Mart.) Sicuti cum primos ficos propalam recentes protulit, pretio ingenti dat primitus paucos. ecce pro fructu secundæ declinationis est, & masculini generis. Columella libro ultimo pro fructu in genere feminino protulit, cū dixit: Alii pinguißimam quanque uiridem ficorum eligunt, & arundine, uel digitis diuisam dilitant. sic etiam Macrobius libro tertio Saturnaliū. ait enim. Admonent nos, & fici aridæ. Cicero in Attico. Ex tantulo grano fici. Horatius. Pinguibus & ficis passum iecur anseris albi. Sed in his non potest cognosci, masculinene

ne, an feminine pronuntietur. Plinius lib. xvi. naturalis historiae. Præstantiores ficorum omnium frigidissimæ: pro fructu uero & quartæ declinationis ulus est Seneca in secundo libro diuisionum, ut ficus non esset, nisi mariscam. Et Suetonius in uita Augusti. Sic & pisciculos minutos, & caseum bubalum manu pressum, & ficus uirides biferas maxime appetebat: pro arbore in secunda declinatione. Plinius libro xvi. Quidam breuitate radicum senescere celerius arbores putant, quod coarguit fici, quarum radices longissimæ sunt, & senectus ocissima. Iuuen. Ad quæ discutienda ualēt sterilis mala robora fici: pro arbore & quartæ declinationis. Cicero in dialogo de oratore. Vxorem suam suspendisse se de ficu: pro morbo autem in genere masculino & secunda declinatione uidetur accepisse Martialis in illo epigrammate.

Cum dixi ficus, rides quasi barbara uerba.

Et dici ficos Cæciliane iubes.

Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci.

Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Priscianus tamen in ultimo uersiculo, quartæ declinationis esse ficum putat: quod non placet. inauditum enim est, ut & Laurentius Valla differit in elegantissimis, ficum quartæ esse declinationis, & masculini generis: nam quis crediderit, negare Martialem ficum pro fructu esse generis feminini, & secundæ declinationis? Præterea non satis intelligitur, pro morbo ne, an pro fructu Martialis acceperit. quando quidem potest etiam sic intelligi, Quia dixi o Cæciliane has ficos, tu rides ac si solœcismum fecerim, & ficos dicendum iubes. sed dicere possumus & has ficos, sicuti ego protuli, & tuos ficos, sicut tu iubes. tuos dixit, quoniam Cæcilianus ficos tantum dici iubebat. simul etiam iocando notat Cæcilianum tanquam ficosum. Et sciendum ficum non podicis uitium esse peculiare, sed capitis. unde Paulus Aegineta, φύστα δὲ τὰντα (id est τὰ σύκα) τὸ μὲν

L I B. I.

πλείστον ἐν κεφαλῇ: hoc est, nascuntur hæ plerunque in capite. nam nemo ueterum anum, & podicem a fico infestari scribit: apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis,

Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Martialis.

Ficosa est uxor, ficosus & ipse maritus:

Filia ficosa est, & gener, atque socer.

Nec dispensator, nec uillicus ulcere turpi,

Nec rigidus fossor, sed nec orator eget.

Cum sint ficosi pariter iuuenesque, senesque,

Res mira est, ficos non habet unus ager.

Idem alibi.

Vt pueros emeret, Labienus uendit hortos.

Nil, nisi ficetum nunc Labienus habet.

Quod etiam Celsus confirmat his uerbis. In sede ulcus simile fungo nasci solere, quod uel cærato tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro aduendum est, quæ fungû medici quiddam putant eû esse, quem iuniores ficû appellauere. sed de ficu hætenus. Illud tamen non præterierim, ficû pro arbore in masculino genere inueniri apud Catonem c. viii.

Quæ nomina sunt primæ & tertiæ declinationis? Non nulla propria, quæ formam habent patronymicorum, Prisciano teste, ut Thucydides, huius Thucydidæ, & Thucydidis. Tigranes, huius Tigranæ, & Tigranis. Timarchides, huius Timarchidæ, & Timarchidis. Herodes, huius Herodæ, & Herodis. Orontes, huius Orontæ, & Orontis. Xerxes, huius Xerxæ, & Xerxetis. Hippoclidæ, huius Hippoclidæ, & Hippoclidis, huiusmodi: quæ apud Græcos primæ tantum sunt declinationis, θουκυδίδης θουκυδίδου, τιγράνης τιγράνου, τιμαρχίδης τιμαρχίδου, ἡρώδης ἡρώδου, ὀρόντης ὀρόντου, ξέρξης ξέρξου, ἱπποκλείδης ἱπποκλείδου.

Quæ genitiuum in tis, & in is, sine t mittunt? Quæ in τος terminant genitiuum Græcum, ut Priscianus ait,

ait, ut χρέμης, χρέμητος, Chremes, Chremetis, & Chremis, μένδης, μένδητος, mēdes, menderis, & mēdis. ράμνης, ράμνητος, Rhānes, Rhānetis, & Rhamnis, λάχης, λάχητος, Laches, Lachetis, & Lachis. Nec mirum, cū apud Græcos quoque multa inueniuntur huiusmodi ancipite habētia declinationē, ut γύγης, γύγου, & γύγητος, κώμης, κώμης, & κώμητος, μήκης, μήκου, & μήκητος, θάλης, θάλου, & θάλητος, δάρης, δαρου, & δάρητος, πόλης, πόλου, & πόλητος. unde Vir. duplicē accusatiuū protulit hunc Dareta, & Daren, δάρητος, καὶ δάρην.

In quot declinationibus utimur Græcorum nominum casibus? In tribus, in prima, secunda, & tertia. nā in quarta, & in quinta non memini unquam legere.

Quibus casibus utimur in prima declinatione? Nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, uocatiuo singularibus. nominatiuo in as, ut hic Aeneas: in a, ut hęc Hypermestra: in es, ut hic Anchises: in e, ut hęc Lybie: quæ passim leges. Vir. Sum pius Aeneas. Idem. Et pater Anchises. Ouidius. Mittit Hypermestra. Idem. Hanc tua Penelope. Genitiuo in es, ut huius Lybies. Lucanus. Finibus extremis Lybies ubi feruida tellus. Accusatiuo in an, ut hunc Aenean, hanc Aeginan. Vir. Aenean, alacris palmas utrasque tetēdit. Statius. Nāque ferunt raptam patriis Aeginan ab undis. Ouidius. Nescio quam dicunt Iphigenian iter. & in en, ut hunc Laerten, hunc Daren, hęc Helenen. Ouid. Re spice Laerten, ut iam sua lumina claudas. Vir. Præcipi temq̃. Daren ardēs agit æquore toto. Idē. Aut Atho, aut Rodopen. Ouidius. Redde Parin nobis, Helenen Mēnelaus habebit. Idem. Dindymon, & Cybelen, & amœnā fontibus. Idem. Vocatiuo in a, a nominatiuo in as, abiectione κοινωσ, ut hic Aeneas, o Aenea. Virg. Vigilasne deum genus Aenea? & in e, ut hic Anchises, o Anchise, hic Vlysses, o Vlyssē, hic Achilles, o Achille. Virgil. Coniugio Anchise Veneris dignate superbo. Ouid. Hanc tua Penelope lento tibi mittit Vlyssē.

se. Idem. Pugnas ne reddat Achille. Idem. Nos te potest remur Achille.

Achilles, & Vlysses non ne sunt declinationis tertiæ? Non, cum in e uocatiuum emittunt, sed primæ potius, ut Anchises, Laertes. ueniunt enim a Græcis in *δς*, mutatione *δς* in *ης* per *ῆτα*, ut *Αχιλλδς*, *Αχιλλης*, *Οδυσδς*, *Οδύωνς*. qua in re sequimur Dores, qui pro *Ορφδς*, *Ορφης*: pro *Τυδδς*, *Τύδης* dicunt: quorū uocatiuus *κοινῶς* est *ὦ Αχιλλη*, *ὦ Ορφη*, *ὦ Τυτίδη*, sicut *ὦ Αγχίστη*, *ὦ Λαέρτη*. Vnde nos o Achille, o Vlyse dicimus.

Quibus casibus utimur in secunda declinatione? Nominatiuo, genitiuo, datiuo, accusatiuo, & uocatiuo singularibus: nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & uocatiuo pluralibus. Nominatiuo singulari in *δς*, in *ος* longum *ᾠκῶς*, in *ος* breue, in *ον*, ut hic Orpheus, hic Athos, hæc Ilios, hoc Ilion. Virgilius Orpheus in siluis inter delphinas Orion. Iuuenalis. Velificatus Athos. Ouid. Ilios, & murus quod fuit ante solum, quod quidam legunt Ilion, ut sit quale est Præneste sub ipsa, & in Eunuchum suam, & Centauro uehitur magna. Genitiuo in *ος*, ut huius Theseos, huius Tereos. in *ο*, ut huius Nicoleo, huius Androgeo. Martialis. Flet Philomela nefas incesti Tereos. Virgil. In foribus lethum Androgeo. Datiuo in *ει* per *ει* diphthongum, ut huic Orph*ει*. Virgil. Orph*ει* Calliopea, Lino formosus Apollo. et si Priscianus dicit. Cum sit datiuus Græcus, pro *ει* diphthongo, *i* longam habuit more scripturæ nostræ. Accusatiuo in *ον*, in *ο* magnum, in *a*, ut hunc Dindymon, hanc Pylon, hunc Atho, hunc Thesea, hunc Ilionea. Ouid. Dindymon & Cybelem. Idem. Nos Pylon antiqui neleia Nestoris arua. Virg. Aut Atho, aut Rhodopen. Ouid. Thesea deuoui. Virg. Et amicum Cratea musis. Cratea musarum comitem. Idem. Ilionea petit dextra.

Quare huiusmodi accusatiuos in *a* penultima modo

do correpta, modo producta poetæ nostri protulerūt ? quia hoc & Græci faciunt. nam in *δς* desinentia accusatiuo *κοινῶς* per *εα* faciunt, *ἰωνικῶς* δὲ per *ηα*, ut ὁ *Δησδς*, τὸν *Δησέα* κοινῶς καὶ τὸν *Δησῆα* ἰωνικῶς. similiter τὸν *Αχιλλέα*, καὶ *Αχιλλῆα*, τὸν *Ιλιονέα* καὶ *Ιλιονῆα*.

Quare hic Athos, facit hunc Atho, & non hunc Athon, ut cetera apud Græcos in *ως*, ut ὁ *μενέλεως* τὸν *μενέλεων* ? Quia quattuor annotantur apud illos accusatiui absque *ν*, τὸν *ἄθω*, τὴν *κῶ*, τὴν *τέω*, τὸν *λαγῶ*. sic enim Theodorus Gaza in secundo τῶν εἰς τέσσαρα, *σσημειῶθω ἐπὶ τὸν τεταρτοκλίτων ἄθω κῶ, τέω, λαγῶ αἰτιατικολογέμενα ἄνδ τῆ ν ἀπικῶς*. Genitiuo plurali in *on* per *o* magnum, ut horum Bucolicon, Georgicon, Grammaticon, Rhetoricon, cum circumflexo in fine. Nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo pluralibus in *a*, ut hæc Bucolica, Rhetorica, Grammatica, & similia.

Quibus casibus utimur tertiæ declinationis ? Omnibus tam singularis, quàm pluralis numeri : præter datiuum pluralem. Nominatiuo singulari in *a*, ut poema : in *o* per *o* magnum, ut Dido : in *an*, ut Titan : in *in*, ut delphin : in *on*, ut Corydon : in *ar*, ut epar : in *yr*, ut martyr : in *or*, ut Nestor : in *as*, ut Arcas : in *is*, ut pœfis : in *ys*, ut Erinnys : in *os*, per *o* magnum, ut heros : in *o*, per *o* paruum, ut epos : in *us* per *ou*, ut Oedipus : in *ax*, ut thorax : in *yx*, ut styx, in *abs*, ut Arabs : in *ops*, ut Cyclops. exēpla, qui uolet, ipse sibi inueniat. Genitiuo singulari in *os*, in *us*, ut huius Aeneidos, huius Sapphus. Oui. Attamē illæ tuę felix Aeneidos auctor. Idē. Auctoris nomina Sapphus. Virgil. Fatidicæ Mantus. Datiuo in *i*, ut huic Palladi. Stat. Palladi litoree. Accusatiuo in *a*. Virg. Phyllida mitte mihi. in *o*. Ouid. Miseramq. relinquere Dido. Idem. Spectabat ad Io, Ante oculos Io, quāuis auersus habebat. in *in*. Martialis. Tu licet & nostrū dixit Alexin ames. Vocatiuo in *i*. Virg. Te

Te Corydon o Alexi. Ouid. Tu Pari semper ama.
 Item quot modis definit nominatiuus? Nominatiuo
 plurali in es. Virgil. Soli cantare periti Arcades. Ge-
 nitiuo plurali in on. Martialis. Argutis epigramma-
 ton libellis. Nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo plu-
 ralibus in a. Iuuenalis. Stemmata quid faciunt? Ac-
 cusatiuo plurali in as. Virgil. Permistos Heroas, &
 ipse uidebitur illis. Idem. Pleiadas hydas. in eis, ut
 alpeis, Syrteis. Virgil. Sæuisq. uadis immittite syrteis.

Licet ne nomina in o, ut Dido, Sappho, Latine de-
 clinare, ut Iuno? Licet secundum Priscianum, qui an-
 tiquos huiusmodi declinatione usos ostendit. Actius,
 Custodem assiduum Ioni apposuit. Ennius. Pœnos
 Didone oriundos. Plautus. Vidit Argum, quem quon-
 dam Ioni Iuno custodem apposuit. Qua ratione de-
 clinandi etiam C. Cæsar secutus antiquos usus est,
 quod indicat tetrastichon hoc in Romulo.

Vatibus Aufoniis Tyriam dat Græcia Dido.

Fecit Didonem Romula uox Taciti.

Ad Calypsonem Latiis das inclyte Cæsar,

Quodq. decor patitur Quinctiliane iubes.

Sed errant, ait Foca grammaticus, qui Didonis, aut
 Mantonis genitium dicunt, cum & uocis asperitas,
 & ueterum auctoritas eiusmodi declinationem repu-
 diet. nam translata in Latinam linguam, nihilo mi-
 nus Græce declinantur, sic Dido didois, didoi, didoem,
 didoe. Idem sentire uidetur Quinctil. his uerbis.
 Nunc recētiore instituerunt Græcis nominibus Græ-
 cas declinationes potius dare. quod tamen ipsum nō
 semper fieri potest. mihi autem placet Latinam ra-
 tionem sequi, quousque patitur decor. neque enim
 iam Calypsonem dixerim ut Iunonem.

D E

DE PRONOMINE.

V I D est pronomen? Pars orationis declina-

Quæ pro uniuscuiusque nomine accipitur, personasq. finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? Quia pro nomine, hoc est loco nominis ponitur, sicut pro consul, quia loco consulis: & prætor quia prætoris loco funguntur, appellati sunt.

Pronomini quot accidunt? Sex, Species, genus, numerus, figura, persona, & casus.

Quot sunt pronomina, de quibus nulla dubitatio est apud Latinos? Quindecim, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras.

Quot sunt species pronominum? Duæ, primitiua, ut ego: deriuatiua, ut meus.

Quot sunt primitiua? Octo, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is.

Quot ex primitiuis pronominibus sunt tantum demonstratiua? Quattuor, Ego, tu, hic, & iste.

Quot sunt tantum relatiua? Tria. Quæ? Sui, is, & ipse.

Quot sunt modo demonstratiua, modo relatiua? Vnum, ille.

Quot sunt deriuatiua pronomina? Septem, Meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras.

Vnde deriuantur? A genitiuis primitiuorum, ego, tu, sui.

Quo modo? A genitiuo mei, meus: a genitiuo tui, tuus: a genitiuo sui, suus: a genitiuo nostrum, uel nostri, noster, & nostras: a genitiuo uestrum, uel uestri, uester, & uestras.

Quot ex deriuatiuis sunt possessiua? Quinque. Quæ? Meus, tuus, suus, noster, & uester.

Quot sunt gentilia, seu patria? Duo. Quæ? Nostras, & uestras.

Quot

Quot sunt genera pronominum? Quinque. Quæ? Masculinum, ut meus: femininum, ut mea: neutrum, ut meum: commune duum generum, ut hic, & hæc nostras, & vestras: commune trium generum, ut ego, tu, sui.

Quot sunt numeri pronominum? Duo. Qui? Singularis, ut ego: pluralis, ut nos.

Quot sunt figuræ pronominum? Duæ tantum. Quæ? Simplex, ut ego, is: composita, ut egomet, idem.

Quot sunt pronomina, quæ per nominatiuos componuntur? Duo secum, iste, & hic: ut istic, istæc, istoc: in quibus, quia non ponitur adspiratio, sunt qui magis metaplasum, quam compositionem putent. unum is, cum aduerbio demum, ut idem, quod est is demum, hoc est is iterum. Iste, & hic componuntur ne per omnes casus? Minime: sed per eos tantum, qui in c desinunt, præter datiuum huic.

Cum quot orationis partibus pronomina componuntur? Cum tribus, cum nominibus, ut huiusmodi: cum aduerbiis, ut eccum eccam, ecos eccas, ellū ellam, ellos, ellas, pro ecce eum eam eos eas, illum illam, illos illas: cum præpositione, ut mecum, tecum, secum, nobiscum, & vobiscum. sed in his potius est præpositio cum pronomine per anastrophē, ut in quicum, pro cum quo: quibuscum, pro cum quibus.

Quot sunt syllabicæ adiectiones? Quattuor. Quæ? Met, te, ce, pte.

Met quibus adiungitur? Omnibus casibus utriusque numeri tam primæ quàm secundæ personæ, præter tu, ne verbum putetur tumet, pro quo tute, & tutemet dicimus, ut egomet, id est ego, & non alius: tutemet, id est, tu ipse per te, & non per alium.

Te quibus adiungitur? Tu & te, ut tute & tete, sicut meme, sese.

Ce quibus adiungitur? Pronomini hic, hæc, hoc, apud antiquos per omnes casus, ut hicce, hæcce, hocce, apud

apud Neotericos uero per eos tantum qui in s litte-
ram desinunt, ut huiusce, hisce, hosce, hasce. nec nō his
genitiuis istius, illius, ut istiusce, illiusce. Antiqui etiā
illice pro illic proferebant, illucce, istucce. Terentius.
Illanccine mulierem dixit.

Pte quibus adiungitur? Quinque ablatiuis, mea,
tua, sua, nostra, & uestra, ut meapte, tuapte, suapte, no-
strapte, & uestrapte.

Quot sunt personæ pronominum? Tres. Quæ? Pri-
ma, ut ego. secunda, ut tu. tertia, ut ille.

Quot sunt casus pronominum? Sex. Qui? No-
minatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, uoca-
tiuus, ablatiuus.

Quot pronomina habent uocatiuum casum? Quat-
tuor. Quæ hoc disticho connumerantur,

Tu, meus, & noster, nostras pronomina, quintum

Quattuor admittunt: cetera cuncta carent.

Quare uocatio carent cetera pronomina? Quia
sermo ad ea non dirigitur.

Quot sunt declinationes, seu modi pronominum?
Quattuor. Primus in i, uel in is. secundus in ius. ter-
tius in i, & in æ, & in i. quartus in is tantum.

INTERROGATIONES DE PRONOMINE.

Ego quæ pars orationis est? Pronomen. Quare?
Quia ponitur loco proprii nominis, & certam signifi-
cat personam.

Ponitur ne semper pronomen loco nominis pro-
prii? Maxime. Ergo cum dicimus, ego magister, tu
discipulus, non ne ponuntur loco appellatiuorum no-
minum, magistri scilicet, & discipuli, quæ sunt appel-
latiua? Non. Quoniam omne appellatiuum nomen
transit in proprium iunctum pronomini, ut meus li-
ber, tuus filius, ille homo.

Ego cuius speciei? Primitiue. Quare? Quia a nul-
lo deriuatur.

Meus

Meus cuius speciei? Deriuatiuæ. Quare? Quia deriuatur a genitiuo mei.

Ego cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia sic est sicut cui adhæret, ut ego Aldus, ego Maria, ego mancipium.

Meus cuius generis? masculini. Mea? feminini. Meum? neutri. Quare? Quia prima uox pronominis est generis masculini, secunda feminini, tertia neutri.

Nostras cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & hæc.

Ego cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Nos cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Ego cuius personæ? primæ. Tu? secundæ. Illæ? tertiæ. Quare? Quia omnia nomina, & pronomina sunt tertiæ personæ, exceptis ego quod est primæ, & tu secundæ, & uocatiuis casibus, qui sunt semper personæ secundæ.

Ego cuius casus? Nominatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? Primi. Quare? Quia eius genitiuus singularis in i, uel in is, & datiuus in i desinit, ut ego, mei, uel mis, mihi: tu, tui, uel tis, tibi: sui, sibi.

Quare sui non habet in nominatiuo si, & in genitiuo sis? Causa differentię s i. coniunctionis, & s i s uerbi.

Quot sunt pronomina primi modi? Tria, Ego, tu, sui: quæ sic declinantur.

S. N. ego. G. mei, uel mis. D. mihi. A. me. A. a me. P. N. nos. G. nostrū, uel nostri. D. nobis. A. nos. A. a nobis.

S. N. tu. G. tui, uel tis. D. tibi. A. te. V. o tu. A. a te. P. N. uos. G. uestrum, uel uestri. D. uobis. A. uos. V. o uos. A. a uobis.

S. G.

S. G. sui. D. sibi. A. se. A. a se. P. G. sui. D. sibi.
A. se. A. a se.

Ille cuius modi pronominis? Secundi. Quare?
Quia eius genitiuus singularis in ius, & datiuus in i de
finit, ut ille, illius, illi: ipse, ipsius, ipsi: iste, istius, isti: is,
eius, ei: hic, huius, huic.

Quare hic non facit in datiuo hui sine c? Ad diffe-
rentiam hui interiectionis.

Quot sunt pronomina secundi modi? Quinque,
Quæ? Ille, ipse, iste, hic, & is: quorum genitiuus defi-
nit in ius, & datiuus in i. sic etiam octo nomina decli-
nantur, quæ sunt unus, totus, solus, alius, alter, ullus,
uter, quis, uel qui, cum suis compositis: quorum unus,
totus, solus habent uocatiuum. Quæ nomina, &
pronomina sic declinantur.

S. N. Ille, illa, illud. G. illius. D. illi. A. illum, illam,
illud. A. ab illo, ab illa, ab illo. P. N. illi, ille, illa. G. illo-
rum, illarum, illorū. D. illis. A. illos, illas, illa. A. ab illis.

S. N. ipse, ipsa, ipsum. G. ipsius. D. ipsi. A. ipsum, ip-
sam, ipsum. A. ab ipso, ab ipsa, ab ipso. P. N. ipsi, ipsæ,
ipsa. G. ipsorum, ipsarum, ipsorum. D. ipsis. A. ipsos, ip-
sas, ipsa. A. ab ipsis.

S. N. iste, ista, istud. G. istius. D. isti. A. istum, istam,
istud. A. ab isto, ab ista, ab isto. P. N. isti, istæ, ista. G.
istorum, istarum, istorum. D. istis. A. istos, istas, ista. A.
ab istis.

S. N. hic, hæc, hoc. G. huius. D. huic. A. hunc, hanc
hoc. A. ab hoc, ab hac, ab hoc. P. N. hi, hæ, hæc. G. ho-
rum, harum, horum. D. his. A. hos, has, hæc. A. ab his.

S. N. is, ea, id. G. eius. D. ei. A. eum, eam, id. A. ab eo,
ab ea, ab eo. P. N. ii per geminum i, sine adspiratione,
ex, ea. G. eorum, earum, eorum. D. eis, uel iis. A. eos,
eas, ea. A. ab eis, uel iis.

Quare ipse non facit in neutro genere ipsud, sicut
iste, istud, & ille, illud? Quia apud antiquos declinaba-
tur ipsus, ipsa, ipsum; mutata est prima uox, & remāsit
tertia.

tertia. quanquam Priscianus lib. xiiii. id non probat.

S. N. idem eadem idem. G. eiusdem. D. eidem. A. eundem, eandem, idem. A. ab eodem, eadem, eodem. P. N. iidem, eadem, eadem. G. eorundem, earundem, eorundē. D. eisdem, uel iisdem. A. eosdem, easdem, eadem. A. ab eisdem, uel iisdem. Et nota idem masculinū producere primam, idem uero neutrum corripere.

S. N. unus, una, unum. G. unius. D. uni. A. unum, unam, unum. V. o une, o una, o unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. N. uni, unæ, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. o uni, o unæ, o una. A. ab unis.

S. N. totus, tota, totum. G. totius. D. toti.

S. N. solus, sola, solum. G. solius. D. soli.

S. N. alius, alia, aliud. G. alius. D. alii.

S. N. alter, altera, alterum. G. alterius. D. alteri.

S. N. vllus, vlla, ullum. G. vllius. D. vlli.

S. N. vter, vtra, vtrum. G. vtrius. D. vtri. cetera declina vt bonus, bona, bonum.

S. N. quis, uel qui, quæ, quod, uel quid. G. cuius. D. cui. A. quem, quam, quod, uel quid. A. a quo, uel a qui, a qua, uel a qui, a quo, uel a qui. P. N. qui, quæ, quæ. G. quorum, quarum, quorum. D. quis, uel quibus. A. quos, quas, quæ. A. a quis, uel a quibus.

S. N. alteruter, alterutra, alterutrū. G. alterutrius. D. alterutri. A. alterutrum, alterutram, alterutrum. A. ab alterutro, alterutra, alterutro. P. N. alterutri, alterutræ, alterutra. G. alterutrorum, alterutrarum, alterutrorum. D. alterutris. A. ialterutros, alterutras, alterutra. A. ab alterutris. Et significat alterum ex duobus. Cicero pro Marco Marcello. Quòd si in alterutro peccandum sit, malim ego timidus, quàm parum prudens uideri. Valerius. Quia necesse esset eos alterutro facto crimine temeritatis, aut periurii teneri.

Quare non dixisti altera utra, alterum utrum. G. alterius utrius? Quia ex parte tantum exteriori inflectitur,

tur : et si quæ ex duobus rectis componuntur, ex utraque parte inflecti debeant.

S. N. uterque, utraque, utrunque. G. utriusque. D. utrique. A. utrunque, utranque, utrunque. A. ab utroque, utraque, utroque. P. utrique, utreque, utraque. G. utrorumque, utrarumque, utrorumque. D. utriusque. A. utrosque, utrasque, utraque. A. ab utrisque.

A QVIS ET QVI COMPOSITA.

Quæ cū quis, uel qui possunt componi, hæc sunt, Si, que, putas, ali, quam, nam, ne num, enque, piæque, Nec non quis cum quis poteris componere: sed dam, Visque, & cunque, liber, qui recto adiungere debes.

S. N. siquis, siqua, siquod, uel siquid. G. si cuius. D. si cui. A. si quem, si quam, si quod, uel si quid. A. a siquo, a siqua, a siquo. P. N. Siqui, siquæ, siqua. G. siquorum, siquarum, siquorum. D. si quibus. A. si quos, si quas, si qua. A. a si quibus.

S. N. quisque, quæque, quodque, uel quidque. G. cuiusque. D. cuique. A. quenque, quanque, quodque. uel quidque. A. a quoque, a quaque, a quoque. P. N. quique, quæque, quæque. G. quorumque, quarumque, quorumque. D. quibusque. A. quosque, quasque, quæque. A. a quibusque.

S. N. quis putas, quæ putas, quod putas, uel quid putas, & sic per omnes casus addendo putas.

S. N. aliquis, aliqua, aliquod, uel aliquid. G. alicuius. D. alicui. A. aliquem, aliquam, aliquod, uel aliquid. A. ab aliquo, ab aliqua, ab aliquo. P. N. aliqui, aliquæ, aliqua. G. aliquorum, aliquarum, aliquorum. D. aliquibus. A. aliquos, aliquas, aliqua. A. ab aliquibus.

S. N. quisquam, quæquam, quodquæ, uel quidquæ. G. cuiusquam. D. cuiquam. & sic in ceteris addendo quam. ipse tamen non uteretur omnibus. nam sicut dicerem, non credo quenquam M. Tullio magis eloquentem: ita hoc euitarem dicendi genus. Aiunt non fuisse feminam quanquam pulchriorem Thaide.

F S. N.

L J B. I.

S. N. quisnam, quænam, quodnam, uel quidnam. & deinceps, addendo nam.

S. N. nequis, nequa, nequod, uel nequid, & deinceps, præponendo ne.

S. N. Nunquis, nunqua, nunquod, uel nunquid, & sic in ceteris, præponendo nun. Sed ne his quidem utimur omnibus. sed ut se exerceant, flectant pueri per omnes casus. Utamur uero nec ne, diligens postea præceptor ostendat. quis enim diceret, nunqua, & nunquod?

S. N. Enquis, enqua, enquod, uel enquid, & sic in ceteris, præponendo en.

S. N. Quispiam, quæpiam, quodpiam, uel quidpiam, & deinceps, addendo piam.

S. N. Quidam, quædam, quoddam, uel quiddam. G. cuiusdam. D. cuidam. A. quendam, quandam, quodam, uel quiddam. A. a quodam, a quadam, a quodā. P. N. quidam, quædam, quædam. G. quorundam, quarundam, quorundam, & mutatur in in n, quia in ante d esse non potest, sicut nec ante q & c & r & f. Dativus quibusdam. A. quosdam, quosdam, quædam. A. a quibusdam. Et nota, quidam & masculinum scribi debere unico d: neutrum uero quiddam, & quoddam, duplici.

S. N. Quivis, quævis, quodvis, uel quidvis, & sic in reliquis, addendo vis.

S. N. Quicunque, quæcunque, quodcunque. G. cuiuscunque. D. cuicunque. A. quencunque, quancunque, quodcunque. A. a quocunque, quacunque, quocunque. P. N. quicunque, quæcunque, quæcunque. G. quoruncunque, quaruncunque, quoruncunque. D. quibuscunque. A. quoscunque, quascunque, quæcunque. A. a quibuscunque.

S. N. Quilibet, quælibet, quodlibet, uel quidlibet, & deinceps, addendo libet.

S. N. quisquis, & quidquid. A. quidquid. A. a quocquo,

quo, a quaquā, a quoquo. ceteris uacat.

S. N. Neuter, neutra, neutrum. G. neutri, neutrae, neutri, & neutrius apud antiquos. D. neutro, neutrae, neuro, & reliqua, ut bonus, bona, bonum.

S. N. Iſtic, iſtae, iſtoc, uel iſtuc. A. iſtuc, iſtanc, iſtoc, uel iſtuc. A. ab iſtoc, iſtac, iſtoc. P. N. & A. in neutro tantum genere iſtae. & ſic inſecte illic, illae, illo c, uel illuc, quibus utebantur antiqui, nunc autem exoleuerunt.

Meus, mea, meum cuius modi pronominis? Tertii. Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum primae, & ſecundae declinationis, hoc eſt, ut bonus, bona, bonum, praeter mi uocatiuum, a uocatiuo meae, ubi e geminum, ac breue, in i longum commutatum eſt, ut o mi pater, o mi fili pro meae pater, meae fili.

Tertii modi pronomina ſunt quinque: meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, quae ſic declinantur.

S. N. meus, mea, meum. G. mei, meae, mei. D. meo, meae, meo. A. meum, meam, meum. V. o mi, o mea, o meum. A. a meo, a mea, a meo. P. N. mei, meae, mea. G. meorum, mearum, meorum. D. meis. A. meos, meas, mea. A. a meis.

S. N. tuus, tua, tuum. G. tui, tuae, tui. D. tuo, tuae, tuo. A. tuum, tuam, tuum. A. a tuo, a tua, a tuo. P. N. tui, tuae, tua. G. tuorum, tuarum, tuorum. D. tuis. A. tuos, tuas, tua. A. a tuis.

S. N. noſter, noſtra, noſtrum. G. noſtri, noſtrae, noſtri. D. noſtro, noſtrae, noſtro. A. noſtrum, noſtram, noſtrum. V. o noſter, o noſtra, o noſtrum. A. a noſtro, a noſtra, a noſtro. P. N. noſtri, noſtrae, noſtra. G. noſtrorum, noſtrarum, noſtrorum. D. noſtris. A. noſtros, noſtras, noſtra. V. o noſtri, o noſtrae, o noſtra. A. a noſtris.

S. N. ſuus, ſua, ſuum. G. ſui, ſuae, ſui. D. ſuo, ſuae, ſuo. A. ſuum, ſuam, ſuum. A. a ſuo, a ſua, a ſuo. P. N. ſui, ſuae, ſua. G. ſuorum, ſuarum, ſuorum. D. ſuis. A. ſuos, ſuas,

F 2 ſua.

ua. A. a suis.

S. N. Vester, uestra, uestrum. G. Vestri, uestræ, uestri. D. uestro, uestræ, uestro. A. uestrum, uestram, uestrum. A. a uestro, a uestra, a uestro. P. N. uestri, uestræ, uestra. G. uestrorum, uestrarum, uestrorum. D. uestris. A. uestros, uestras, uestra. A. a uestris.

Nostras cuius modi pronominis? Quarti. Quare? Quia per omnes suos casus declinatur ad similitudinem nominum tertiæ declinationis, hoc est, sicut hic, & hæc Arpinas, & hoc Arpinate. & nota huiusmodi in as, & nomina, & pronomina, circumflexo tono esse pronuntianda, quia sunt per apocopen ab integris in tis, abiectione ti.

Quarti modi pronomina sunt duo: nostras & uestras, quæ sic declinantur.

S. N. hic, & hæc nostras, & hoc nostrate. G. huius nostratis. D. huic nostrati. A. hunc, & hanc nostratem, & hoc nostrate. A. o nostras, & o nostrate. A. a nostra te, & nostrati. P. N. hi, & hæc nostrates, & hæc nostratia. G. horum, & harum, & horum nostratium. D. his nostratibus. A. hos, & has nostrates, & hæc nostratia. V. o nostrates, & o nostratia. A. a nostratibus.

S. N. hic, & hæc uestras, & hoc uestrate. G. huius uestratis. D. huic uestrati. A. hunc, & hanc uestratem, & hoc uestrate. A. a uestrate, & uestrati. P. N. hi, & hæc uestrates, & hæc uestratia. G. horum, & harum, & horum uestratium. D. his, & ab his uestratibus. A. hos, & has uestrates, & hæc uestratia. A. a uestratibus.

43

ALDI MANVTII PII ROMANI
INSTITVTIONVM
GRAMMATICARVM
LIBER II.
DE VERBO.

Quid est verbum? Pars orationis declinabilis, uel agendi, uel patiendi, uel utriusque significatiua, cum modis, & temporibus, sine casu.

Verbo quod accidunt? Octo, genus, tempus, modus, species, figura, persona, numerus, & coniugatio.

Quot sunt genera uerborum? Quinque, actiuum, ut amo, passiuum, ut amor, neutrum, ut seruius, commune, ut largior, deponens, ut sequor.

Quot sunt tempora uerborum? Quinque, Præsens, præteritum imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, & futurum: aut amo, amabam, amaui, amaue-ram, amabo.

Quot sunt modi uerborum? Quinque, indicatiuus, ut amo, imperatiuus, ut ama, optatiuus, ut utinam amarem, subiunctiuus, ut cum amem, infinitiuus, ut amare.

Indicatiuus quot tempora habet? Quinque separata, præsens, ut amo, imperfectum, ut amabam, perfectum, ut amaui, plusquamperfectum, ut amaue-ram, futurum, ut amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? Duo præsens, ut ama, futurum, ut amato.

Optatiuus quot tempora habet? Quinque, præsens, & præteritum imperfectum simul, ut utinam amarem, præteritum perfectum, & plusquamperfectum simul, ut utinam amaui-ssim, futurum per se, ut

F 3 utinam

L I B. II.

utinam amem.

Subiunctiuus quot tempora habet? Quinque separata, quemadmodum indicatiuus, præsens, ut cum amem, imperfectum, ut cum amarem, perfectum, ut cum amauerim, plusquamperfectum, ut cum amauissem, futurum, ut cum amauiro.

Infinitiuus quot tempora habet? Quinque, præsens, & imperfectum simul, ut amare, perfectum, & plusquamperfectum simul, ut amauisse, futurum, ut amatum ire, uel amaturum esse.

Quot sunt species verborum? Duæ, primitiua, ut amo, deriuatiua, ut amasco.

Quot sunt species deriuatiuorū uerborum? Quinque, inchoatiua, meditatiua, diminutiua, frequentatiua, desideratiua.

Quæ sunt inchoatiua? Quæ in se desinunt, & sunt tertiæ coniugationis, ut viso visis, facessio facessis, arcesso arcessis, id est eo ad videndum, eo ad faciendum, eo ad uocandum: vsurpantur etiam pro primitiuis, ut lacecco, pro lacero.

Quo modo formantur inchoatiua? Non habent certam formationem, nec a uerbis omnibus proficiscuntur.

Quæ sunt meditatiua? Quæ in se desinunt, & meditationem, hoc est exercitationem significant, ut calecco, id est meditor, & exerceor, ut caleam: unde etiam meditatiua appellantur. nam meditari est etiam exerceri.

Habent ne præteritum hæc uerba? Quidni? Atque id quod sua primitiua, ut pingueo, pingui, & pinguesco, pingui: macreo, macrui, & macresco, macrui. sed differunt. nam primitiua significant pinguis fui, macer fui: deriuatiua uero, pinguis factus sum, macer factus sum. nam si ita cupiam dixeris. Hui tam cito macruisti? Non erit a Macreo, sed a Macresco præteritum. quia non macer fuisti, sed macer factus es, interpretabitur.

Quo

Quo modo formantur meditatiua? A secunda persona presentis indicatiui modi cuiuscunque sint coniugationis, addita co, ut labo, labas, labasco: ferueo, ferues, feruesco: contremo, contremis, contremisco: edormio, edormis, edormisco.

Quæ sunt frequentatiua? Quæ assiduam in agendo vim habent: dicuntur etiam iteratiua: quoniam frequenter agendi iterant affectum, ut merso, mersas, hoc est, sæpius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? Ab extremo supino mutatione u in o, ut domitu domito, cursu curso, amplexu amplexo, a secutu tamen sector, & non secutor. Sed notandum, quod quæ habent a in penultima, illud in i breue conuertunt, ut uolatu uolito, rogatu rogito. Item quæ præteritum in gi faciunt, format frequentatiua a secunda persona presentis indicatiui modi, ut lego, legis, legito: fugio, fugis, fugito. notatur quærito, a quæro: & scitor, & sciscitur, a scio: & nescito, & noto, a nosco: & ægresco, & ægroto, ab ægreo: sed ægresco meditatiuum est. inueniuntur etiam frequentatiua a frequentatiuis, ut dictito, a dicto, quod a dico deriuatur, pulso, a pulso, quod a pello deducitur.

Cuius coniugationis sunt frequentatiua? Primæ, ut curso cursas, sector sectoris. uiso quod iteratiuum esse dicit Diomedes, & solum excipiat a regula, quod non sit primæ coniugationis. Ego Vallæ accedens, pu to esse inchoatiuum potius, ut supra ostendimus.

Quæ sunt desideratiua? Quæ in rio desinunt, & affectum significant. parturire enim non est meditari partum, sed desiderare. Cicero. Aliquando populus Romanus pariat, quod diu parturit. similiter esurio, est, esse cupio, id est comesse. Quintil. Pater filios esurit. Item cenaturio, cupio cenare. Martialis. In omnibus Vacerra quod conclauius Consumit horas, & die toto sedet,

L I B. I I.

Cenaturit Vacerra, non cacaturit. id est cenare cupit Vacerra, & non cacare.

Vnde formantur desideratiua? Ab extremo supino, assumendo rio, vt a cenatu, cenaturio: a mictu, micturio: ab esu, esurio.

Cuius coniugationis sunt desideratiua? Quartæ, vt parturio, parturis, parturire.

Quæ sunt diminutiua? Quæ in lo desinunt, vt a sorbeo, sorbillo, sorbillas: & non habent certam formationem, suntq. in vsu a paucis verbis. Hæc nos scripsimus de speciebus deriuatiuorum, secuti Laurentium Vallam, quæ quoniam a memoria facile effluunt, comprehendere his uersiculis,

Inchoat, arcesso, & viso: meditatur amasco.

Sorbillo minuit: legitoq. & curso frequentant.

Parturit est partum desiderat, esurit esse.

Notandum autem, in quibusdam magis in vsu esse frequentatiua, a frequentatiuis, quàm a primitiuis, vt lectito, a lecto, lectas, quod non est in vsu, sicut nec legito: scriptito a scripto scriptas, quod item non est in vsu. ab edo præterea esio esas æxensio, a supino esu. at ab eso, in vsu esito. In quibusdam vero & a primitiuis & a frequentatiuis in vsu frequentatiua, vt a dico, dicto, a quo dictito. hæc Gellius non a supino, vt Priscianus, sed a præterito passiuo format libro viii. cap. vi. cui non accedo.

D E F I G U R I S V E R B O R V M.

Quot sunt figuræ verborum? Tres, simplex, ut taceo, curro, composita, vt conticeo, concurro, decomposita, vt conticesco, recurso.

D E P E R S O N I S V E R B O R V M.

Quot sunt personæ verborum? Tres, prima, vt amo, secunda, ut amas, tertia, vt amat. & similiter in plurali, prima, vt amamus, secunda, ut amatis, tertia, vt amant.

Quare imperatiuus modus non habet primam personam

sonam in numero singulari? Quia naturaliter Imperans, ab eo cui imperat, diuiditur. cum ergo prima persona est, quæ loquitur, ipsa sibi imperare non solet, nisi aliis imperans, se quoque immisceat. & hinc est quod in plurali numero imperatiuus modus primam habet personam, ut Moriamur, & in media arma ruamus. quanquam tunc non imperatiua, sed suppositiua & hortatiua uocantur, quæ Græci ὑποθετικά, & παρακελευτικά uocant, qui melius quàm nos, hanc pluralis numeri personam ab imperatiuis separant.

DE NUMERO VERBORUM.

Quot sunt numeri uerborum? Duo, singularis, ut amo: pluralis, ut amamus.

DE CONIUGATIONE VERBORUM.

Quot sunt coniugationes uerborum? Quattuor, Prima, quæ in secunda persona indicatiui modi uel habet as, ut amo amas: uel aris, ut amor amaris. Secunda, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi, uel habet es, ut doceo doces: uel eris penultima longa, ut doceor doceris. Tertia, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi uel habet is breuem, ut lego legis: uel ēris penultima breui, ut legor legēris. Quarta, quæ in secunda persona præsentis indicatiui modi, uel habet is longam, ut audio audīs, uel īris penultima longa, ut audior audīris.

Sed facilius cognoscent pueri uerba tertiæ coniugationis a uerbis quartæ differre, in Imperatiuo & Infinitiuo. nam tertiæ coniugationis uerba faciūt in Imperatiuo in e, in secunda persona singulari: infinitiuo uero in ēre penultima breui, ut lego legis, lege legēre: aspicio aspicias, aspice aspicere. Quartæ uero coniugationis uerba habent in secunda persona singularis, Imperatiui modi: in Infinitiuo uero īre penultima lōga, ut audio audis, audi, audīre: tussio, tussis, tussi, tussīre.

Illud etiam notandum, uerba primæ coniugationis are, & ari, & arem, & arer, & eris, uel ere producere in penultima

penultima, ut amāre, amāri, amārem, amārer, amēris, vel amēre. Secundæ vero, ere eri & erem & erer & aris uel are: ut docēre, docēri, docērem, docērer, doceāris, uel doceāre. Quartæ autem ire, & iri, & irem, & irer, & aris, vel are: ut audīre, audīri, audīrem, audīrer, audiāris, uel audiāre. sed aris, vel are producit in omni verbo. Tertiæ vero coniugationis, ire, ere, Infinitiu tantum ere, erem, eres, eret, erent: erer etiam primam personam tantum optatiui, & eris, vel ere secundam indicatiui passiu corripere: ut legite, legēre, legērem, legēres, legēret, legērent, legērer, legēris, uel legēre. erunt autem, & ere præteriti perfecti indicatiui modi in omni coniugatione producūt e, ut amauērunt, uel amauēre, docuērunt, uel docuēre, legērunt, uel legēre, audiuerunt, uel audiūre.

DE PRÆTERITIS.

Primæ coniugationis præterita quot regulas habent? Quinque.

Quæ est prima?

Omnia uerba primæ coniugationis a secunda persona præsentis indicatiui modi abiecta s & addita ui faciunt præteritum, ut amo amas amau: præter duodecim, quæ per ui syllabas faciunt præteritum. & do dedi, sto steti, lauo laui, iuuo iuui. ut ostendunt hi uersus, Cum domo iunge mico, cubat, & neco, cum frico, plico.

Et tonat, atque sonat, secat, & crepo, nexo, uetoque, Doque, dedi, & laui lauo, sto steti, & iuuo iuui.

Quæ est secunda?

Plico, & mico cum præpositione composita, per ui syllabas faciunt præteritum, ut applicui, dimicui. Inueniuntur etiam in aui, sed raro. Cū nomine autem composita, in aui faciunt, ut multiplicau, duplicau.

Quæ est tertia?

A cubo composita tam primæ, quàm tertiæ coniugationis inueniuntur, ut accubo, accubas, & accumbo, accum-

accumbis: incubo, incubas, & incumbo, incumbis. Habent tamen commune præteritum, accubui, incubui. Quæ primæ coniugationis sunt in præsentī sine m; tertiæ vero habent m ante b.

Quæ est quarta?

Do monosyllabis compositū transit in tertiam coniugationem, & præteritum geminat, vt reddo, reddidi. Cum dissyllabis vero, est primæ coniugationis, vt vxnundo, vxnūdas, vxnundedi, circundo, circundas, circundedi, pessundo, pessundas, pessundedi.

DE PRÆTERITIS SECUNDÆ
CONIUGATIONIS.

Omnia verba secundæ coniugationis quacunque antecedente consonante, eo in ui syllabas conuersa, faciunt præteritum, vt doceo, docui, egeo, egui: præter quæ excipiuntur, quæ quinque comprehenduntur regulis.

Quæ est prima?

Iubeo, iussi facit. Sorbeo, quod & sorbo dicitur, sorpsi, uel sorbui. Mulceo, mulsi, maneo, mansi, neo, neuī, quieo, quieui, hæreo, hæsi, luceo, luxi, pelluceo, pelluxi. Cio, cies, quod & cio, cis dicitur, ciui, uel cij. Torqueo, torsi, cum compositis. nam composita, simplicium formationem plerunque sequuntur.

Quæ est secunda?

In ueo desinentia, mutant eo in i, ut moueo, moui. Conniueo tamen, & conniui, & connexi facit.

Quæ est tertia?

In deo, si habent vocalem longam, vel ar ante deo, mutant deo in si, vt rideo risi, ardeo, arsi: præter strīdeo strīdi. si vero i vel e breuem, eo in i conuertunt, vt video vidi, sēdeo sēdi. si au diphthongum, præteritum passiuæ declinationis habebunt, ut audeo ausus sum, gaudeo gauisus sum. sunt quæ præteritum geminant, vt mordeo, momordi, pendeo, pependi, spondeo,

L I B. V I I.

spondeo, sponendi, tondeo, totondi.

Sed sciendum geminantia præterita, in compositione non geminari, ut remordeo, remordi, respondeo, respondi: præter quæ a do, sto, disco, posco componuntur, ut condo, condidi, confito, constiti, dedisco, dedidi, ci, reposco, repoposci. A curro tamen composita, utroque modo est inuenire, ut decurri, & decurri. a repungo etiam repupugi legimus.

Quæ est quarta?

In geo, l uel r præcedente, in si, uocali uero longa, in xi faciunt, ut algeo alsi, turgeo turfi, lūgeo luxi. mulgeo tamen, mulxi habet differentię causā.

Quæ est quinta?

In leo, alia antecedente consonante in eadem syllaba, & ab oleo, & leo composita, per ui syllabam faciunt præteritum, ut impleo impleui, exoleo exoleui, releo releui, oleo & oleui & olui facit, & sic redoleo. Soleo tamen, solitus sum, & solui.

DE PRÆTERITIS TERTIÆ CONIUGATIONIS.

Tertiæ coniugationis præterita quot regulis comprehenduntur? Vnde uiginti.

Quæ est prima?

In bo, uocali longa antecedente, in psi faciunt, ut scribo, scripsi. Cetera uero in bi, ut bibo, bibi: præter incumbo, incubui, & alia a cubo composita.

Quæ est secunda?

In co, antecedente n, illa abiecta, o in i conuertitur, ut uinco, uici. s uero antecedente, mutant sco in ui syllabam, ut pasco, paui, consuesco, & cōsueui, & consuetus sum facit. Præter disco, didici, compesco, compescui, posco, poposci, conquinisco, conquexi. Vocali autē longa antecedere, co in xi cōuertitur, ut dico, dixi. Ico tamē, cuius penultima modo correpta, modo producta reperitur, ici facit, & parco, peperci, & sparsi.

Quæ

Quæ est tertia?

In do, uocali longa præcedente do in si uertunt, ut ludo, lusi. Cedo, cessi geminat si. Excipiuntur cædo, cecidi penultima producta, unde occidi pro interemi. nam cecidi penultima breui, a caldo est, unde occidi, pro interii. Pedo, pepedi, cudo, cudi, & cusi, strido, stridi. n uero antecedente, o in i commutant: sed n tria abijciunt, fundo, fudi, findo, fidi, scindo, scidi. cetera uero seruant, ut pando, pandi, accendo, accendi, scando, scandi: præter tundo, quod & abijcit n, ut tutudi facit. Pendo etiam, & tendo geminant primam, ut pependi, tetendi. Fido fidi olim, nunc fisis sum facit: & diuido, diuisi. A do composita geminant, ut trado, tradidi, condo, condidi, unde abscondo, abscondidi.

Quæ est quarta?

In go, r antecedente, go in si conuertunt: ut mergo, mersi: cetera uero in go, uel guo, in xi faciunt præteritum, ut angō, anxi, tingo, uel tinguo, tinxi, rego, rexi. Præter pango, pepigi, & pegi, & panxi: tango, tetigi, pungo, pupugi, uel punxi: frango, fregi: ago, egi: lego, legi, cum compositis. notantur neglexi, dilexi, intellexi, a lego composita.

Quæ est quinta?

In ho, in xi faciunt, ut ueho, uexi, traho, traxi.

Quæ est sexta?

In lo, præteritum faciunt in lui, ut alo alui: præter uello, uelli, uel uulsi, fallo, falli, psallo, psalli, percello, perculi, excello, exculi, & excellui, quod tamen magis ab excelleo formatur. Excipiuntur etiam geminantia, ut pello, pepuli, fallo, fefelli, tollo, tetuli, pro quo sustuli dicimus.

Quæ est septima?

In mo, uocali longa præcedente, o in psi conuertunt, ut dēmo, dempsi: cetera uero in ui syllabas, ut trēmo, tremui, præter ēmo, emi, prēmo pressi.

Quæ

L I B. V I I.

Quæ est octaua?

In no, antecedente o uel g, in ui syllabas faciunt præteritum, ut pono posui, gigno, genui. similiter & a cano composita, ut concino, concinui, & concini: cetera uero faciunt in ui syllabam, ut sino, siui, iterno, itraui, sperno, spreui, lino, liui, & lini. nam leui, & releui magis sunt a leo, quod non est in usu: excipiuntur temno, tempsi, cano, cecini.

Quæ est nona?

In po, e breui antecedente, in ui syllabas faciunt, ut strepo, strepui: cetera uero in psi, ut carpo, carpsi: præter rumpo, rupi.

Quæ est decima?

In ro, per ui syllabam terminant: ut tero, triui, quæro, quæsiui, sero seui, cuius composita etiam per ui syllabas faciunt, sed mutata significatione, ut desero, deserui. Excipiuntur gero, gessi, uro, uissi, uerro, uerfi, & uerri, curro, cucurri.

Quæ est undecima?

In so, in ui syllabam faciunt, ut lacecco, laceccui, & laceccui, accerco, accerccui: demuntur facecco, faceccis, faceccui, capecco, capeccis, capeccui, uisco, uisui, quæso, quæsi, & quæsiui, pinso, pinsui.

Quæ est duodecima?

In to, c præcedente, quattuor inueniuntur, flecto, necto, plecto, pecto, quæ faciunt flexi, plexi, nexi, uel nexui, pexi, uel pexui, & pectui. Præcedente uero e breui, duo, ut pecto, petiui, mecto, messiui. r similiter, duo, uerto, uerti, sterto, stertui. tt geminato, unum mitto, misi, & unum item in sto, ut sisto, quod cum significatione actiuam habet, caret præterito: cum uero absolutam facit steti, sicut sto, cum suis compositis, ut desisto, destiti.

Quæ est tertiadecima?

In xo duo inueniuntur, texo, & nexo, quæ in ui syllabas faciunt, ut texui, nexui. sed nexo est primæ.

Quæ est quartadecima?

In

In cio, si a præcesserit, a in e uersa, & o remota, faciunt præteritum, ut facio, feci, iacio, ieci. sin uero præcesserit i, illo in e uerso, in xi faciunt, ut aspicio, aspexi. icio tamen ici facit, & elicio elicui.

Quæ est quintadecima?

In dio & in gio, o remota, faciunt præteritum, ut fodio fodi, fugio fudi.

Quæ est sextadecima?

In fio unum est, fio, fis, factus sum. unum item in io, ut meio sine præterito, & supino. & unum in quio, in quio: quod inquit tantum habet. unum etiam in rio, pario peperit.

Quæ est decima septima?

In pio, ca præcedente, mutant a in e, & abiecta o, faciunt præteritum, ut capio, cepi. cu uero, o in ui syllabam conuertunt, ut cupio, cupiui, quod non puto esse etiam quartæ, ut Priscianus ait. nam illud Lucretii sic legendum: Naturæ primus terrarum claustra cuperet. ut sit uersus miurus, quo sæpe Lucretius utitur, de quo uersu nos abunde infra tractabimus in libro de metris. Rapio, rapui facit. Sapió, & sapui, & sapiui: unde resipui, & resipiui. Cœpio, quod in usu non est, cœpi. Terentius tamen in Adelphis, a cœpio, cœperet usus est, Sinerem ego illum? aut non sex totis mensibus prius olfecissem quàm ille quidquam cœperet?

Quæ est decima octaua?

In tio, in si faciunt geminato ss, ut concutio, concussio: quatio, quasi.

Quæ est decima nona?

In uo syllabam, l antecedente, o in i uertunt, ut soluo, solui. uocali uero, in xi: uiuo, uixi. in uo autem syllabas, mutant o in i, ut acuo, acui: præter coquo, coxi: linquo, liqui: pluo, pluui: struo, struxi.

DE PRAETERITIS QUARTAE

CONIUGATIONIS.

Verba quartæ coniugationis quo modo faciunt præteritum?

In

L I B. II.

teritum? In ui syllabam, & ii exclusam u per concisionem, ut audio, audiui, & audii, salio, salui, & salii tam de sale, quàm de saltatione. demuntur in cio plurium syllabarum duabus, quæ si n habent ante cio, faciunt in xi, ut uincio, uinxi, sancio, sanxi, & sancii olim: si uero minime, in si: ut raucio, rauisi, faricio, farisi. Item aio, ai, cambio, campsi, haurio, hausi, sepio, sepsi, sentio, sensi, venio, veni. & a pario, & salio composita, ut operio operui, assilio assilui. quia salio etiam salui facit. sed comperio comperi facit, & reperio repperi, pp geminato in carmine.

DE PRAETERITIS VERBORVM IN OR.

In or desinentia quomodo faciunt præteritum? Non habent. quia in or omnia carent præterito, & iis quæ ab illo deriuantur. assumunt autem participium præteriti perfecti, & plusquam perfecti, & substantiuum verbum, & vsum præteritorum complent, ut amor, amatus sum, & amatus fui, & sic in omnibus.

DE SUPINIS.

Supinorum regulæ quot sunt? Septem.

Quæ est prima?

In ui syllabam, commutant ui in tum, ut amaui, amatum, petiui, petatum. Demuntur abolitum, adultum, agnitum, cautum, cognitum, consitum, fautum, insitum, lautum, & lotum, pastum, potum, saltum. nam salitum per simplex l, seruat. satum, solutum, sepultum, vænum. In or primæ, in atum, ut moratû, auxiliatum.

Quæ est secunda?

In ui syllabas commutant eas in itum, ut domui, domitum: præter altum. nam alitum seruat. Item aper tum, cassum. nam caritum seruat. censum, cultum, consultum, concentum cum ceteris a cano, doctum, excelsum, frictum, indutum, mesum, mistum, nectum, occultum, passum, pistum, raptum cum compositis, correptum, surreptum, sectum, statum, tentum, textum, tostum. In or secundæ in itum, ut veritû. Præter confessum

fessum, fassum, misertum, ratum, tutum, & tuitum.

Quæ est tertia?

In ci, gi, qui, xi, commutant eas in ctum, vt vici victum, legi lectum, dereliqui derelictum, dixi dictum. præter fixum, flexum, fluxum, fugitum, fictum, mictū, pictum, rictum, strictum, quæ abiiciunt n. Peperci sine supino. In gor etiam, & scor, & in uor syllabas, in ctū faciunt, vt fungor functum, proficiscor profectum, fruor fructum, & fretum, olim etiam fluitum. præter adeptum, commentum, fessum, vnde defessum, iratū, natum, oblitum, pastum, vltum.

Quæ est quarta?

In mi, pi, psi, in ptum, vt scripsi scriptum, rupi ruptum, emi emptum. præter campsi, campsum.

Quæ est quinta?

In di, li, ri, si, ti, in sum, vt momordi morsum, tutudi, & tunsu, & tulum, fefelli falsum, falli falsum, verri versum, quod est etiam a verti. sensi sensum, pandi passum geminat si, quod & a patior, & a pateo idem est. demuntur gestum, haustum, indultum, latum, multum: nam mulsum seruat. pistum, partum, statū, tentum: nam tensum seruat. tortum, vstum. Item composita a do, vt inditum. ab abscondo, tam absconsum, quàm absconditum: sed absconditum, melius, inquit Diomedes. Quartæ etiam coniugationis verba habentia l, vel r ante si, vt fartum, sartum, fultum. In dior item, & tior, & tor, in sum faciunt, vt mensum, orsum, assensum, vsum præter amplexum, mentitum, partitum, potitum, sortitum.

Quæ est sexta?

In bor, in psu, vt labor lapsu. & in quor, & in rior, in tum, vt loquor locutum, orior ortum. & in ror, in stum faciunt, vt queror questum. morior tamen mortuum, vnde mortuus.

Quæ est septima?

Largior, largitum habet, & molior, molitum.

G Quæ

LIB. II.

Quæ actiua supinum non habent?

Compelco, cerno, renouoque, & respuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lamboque, atque yrgeo, caluo,
Viloq. cum metuo, posco, linquo, arceo, disco,
Ambigoq. annumeres: quæ sunt sine cuncta supinis.

Quæ neutra supinis deficiunt?

Strideo, sterto, rudo, stridit, micat, æstuo, parco,
Et conquinisco, psalloque, & obedio, dego,
Et scalpo, & scando, scabit, & pauet, horreo, mando,
Addice glisco, tremo, nec non satagoque, luoque,
Et furit, atque uolo, lucet, polluceo, fulget,
Exurio, horresco, feruesco, & talia cuncta,
Et quæ præteritum per vi dant verba secundæ.
Vt caleo calui, pauca hæc tamen excipe: sicut
Torret, olet, valeo, paretque, doletque, latetque,
Et placeo, & noceo, & libeo, & careo, pateoque;
Quanquã sunt per vi, retinent tamen ista supinum.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Quæ sunt verba defectiua? Quæ deficiunt nume-
ris, modis, temporibus, & personis, non tamen omni-
bus. Forem, fores, foret, forent. Infinitiuo fore.

Meio, meiis. Imperatiuo meie, meiat, meiamus, meite.
Futuro, meito. Infinitiuo meiere.

Infit, infiunt, & infio antiquum.

Quæso, quæsimus, quæfere. nec dicas quæsumus per u.
Faxo, faxis, faxit, faxunt, & faxint.

Inquio, seu inquam. sed hanc vocem futuri temporis
esse vult Priscianus inquis, inquit, inquiet, inque.

Aufim, aufis, aufit, & aufint.

Cedo, id est dic.

Aio, ais, ait, aiunt, aiebam cum toto imperfecto. ait,
aies. Imperatiuo, ai. in plurali, aiamus. Futuro optati-
ui, aiatis in plurali, aiatis, aiant.

Imperatiuo aue, in plurali auete. Futuro aueto. In
finitiuo auere. Eodem modo salue, & vale: sed vale, a
valeo

valeo est. quare non est defectiuum.

Furis, daris, faris, prima positione deficiunt.

Ouat, ouans habet participium. cuius tamen verbi declinatio per multas etiam voces inuenitur.

Apage, apagete: apagesis, pro apagesi vis: sicut fodes, pro si audes, quod est blandientis: sicut amabo: & capsis, pro cape si vis: & sis, pro si vis.

Odi, noui, cœpi, memini, præteritum perfectum tantum habent, & quæ a præterito deriuantur. Memini habet etiam memento, & mementote.

Volo, & malo imperatiuo, & supinis deficiunt. malo etiam futuro indicatiui. sed de his in declinatione verborum cumulatissime dicemus.

DE ANOMALIS.

Quæ sunt anomala? Quæ aliorum verborum inclinatum non sequuntur. nec dicendum anormala cum r, post o, sed sine r, quia Græcum est τὸ ἀνόμαλον. quod significat asperum, varium, & sine planitie.

Anomala autem sunt hæc.

Sum, es, est: volo vis vult: fero fers fert: edo es est, cum compositis: de quibus abunde dicemus in declinatione verborum.

Quæ sunt, quæ in imperatiuo per apocopen proferruntur? Dic, duc, fac, fer, pro dice, duce, face, fere.

Quæ aliorum præteritis, & supinis vtuntur?

Arguor, a conuincor, conuictus sum, habet & argutus sum: cerno, a cresco, creui, cretum: caleasco, a caleo calui, cum similibus in sco: ferio, a percutio, percussus sum: fero, a tulo, tuli, latum: furo, ab insanio, insaniui, sine supino. liquor, a liquefio, liquefactus sum: medeor, a medicor, medicatus sum: poscor, a postulo, postulatus sum: quatio, a concutio, concussus, concussus. nam quassus non est in usu: reminiscor, a recordor, recordatus sum: sideo, a sedi, sessum: sisto, a sto, iteri, statum: sunt qui rectius statui, statutum habere dicant: tollor, a suffero, sublatus sum: uescor,

G 2 a pascor,

LIB. I.

a pascor, pastus sum.

Quæ perfecta sunt a diuersis instantibus?

Acui, ab aceo, & acuo: creui, a cresco, & cerno: frixi, a frigeo, & frigo: luxi, a luceo, & lugeo: minxi, a meio, & mingo: passus sum, a pandor, & patior: pavi, a pasco, & paueo: pependi, a pendeo, & pendo: tuli, a tulo, & fero: versus sum, a vertor, & verror.

Quæ sunt in prima persona confusa?

Appello, appellas, & appellis: dico, dicas, & dicis: fundo, fundas, & fundis: lauo, lauas, & lauis: lægo, lægas, prima longa, & lægo, lægis, prima breui: mando, mandas, & mandis: prædico prædicas, penultima correpta, & prædico, prædicis, penultima longa: pinso, pinfas, & pinfis: sero, seras, & seris: sono, sonas, & sonis: volo, volas, & vis.

Quæ in indicatiuo dupliciter efferuntur?

Caueo, & cauo. conuiueo, & conuiuo. denseo, & denso. dureo, & duro. excelleo, & excello. ferueo, & feruo. frigeo, & frigo. fulgeo, & fulgo. lenteo, & læto. oleo, & olo. sorbeo, & sorbo. strideo, & strido. tergeo, & tergo. vnio, & vno.

Quæ habent duplicem coniugationem?

Morior, orior, potior, quæ & tertix, & quartæ coniugatiouis inueniuntur. in infinitiuo tamen mori tantum dicimus secundum tertiam, & oriri, & potiri secundum quartam. apud vetustissimos etiam pario, & cupio & tertix, & quartæ inueniuntur.

Quæ habent duo, aut tria præterita?

Cudo, cussi, & cudi. explico, explicui, & explicauit. pango, pepigi, & panxi, & pegi. pingo, pupugi, & punxi. sino, sini, & siui. tundo, tutudi, & tunsi.

Quæ ancipiti terminatione in eadem significatione leguntur?

Assentio, & assentior. labo, & labor. mereo, & mereor. reuerto, & reuertor. & alia plurima apud Priscianum.

IN-

DE VERBO. 51
INTERROGATIONES

DE VERBO.

Amo quæ pars orationis est? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus est significatiuum agendi.

Amor quæ pars orationis est? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus est significatiuum patiendi.

Largior quæ pars orationis est? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus est & agendi, & patiendi significatiuum.

Amo cuius generis? Actiui. Quare? Quia in o definens potest facere transitionem ad aliquod rationale animal, vnde possit fieri conuersa locutio in prima, vel in secunda persona, vel saltem in secunda per assumptionem r, vt tu amas me, ego amor a te: Plato amabat Socratem, Socrates amabatur a Platone: Ego amo te, tu amaris a me.

Amor cuius generis? Passiui. Quare? Quia in or definens, venit ab actiuo per assumptionem r, quod est amo, sicut doceor, a doceo: legor, a lego.

Aro cuius generis? Neutri. Quare? Quia in o definens non potest facere transitionem ad aliquod rationale animal, vnde possit fieri conuersa locutio in prima, vel in secunda persona, vel saltem in secunda per assumptionem r, hoc est non potest habere accusatiuum significantem hominem. non enim dici potest aro Socratem, sicut amo Socratem.

Amplector, cuius generis? Communis. Quare? Quia in or definens vtranque habere potest significationem, hoc est & actiuam, & passiuam: actiuam sic, ego amplector te: passiuam sic, ego amplector a te.

Auxilior cuius generis? Deponentis. Quare? Quia deponit alteram significationem, hoc est vel actiuam, vel passiuam. sed auxilior deponit passiuam, vt auxilior tibi. lætor vero, actiuam, vt lætor virtute.

Amo cuius temporis? Præsentis. Quare? Quia præ-

G 3 sens

sens tēpus designat circa actionem, vel passionem. sed amo circa actionem, amor vero circa passionem.

Amabam cuius tēporis? Præteriti imperfecti. Quare? Quia rem cœptam, sed non dū perfectam ostendit.

Amaui cuius temporis? Præteriti perfecti. Quare? Quia rem perfectam esse significat.

Amaueram cuius temporis? Præteriti plusquamperfecti. Quare? Quia ostendit aliquid iam pridem esse perfectum.

Amabo cuius temporis? Futuri. Quare? Quia rem aliquam fore, hoc est futuram esse demonstrat.

Amo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem esse.

Amabam, amaui, amaueram, cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fuisse.

Amabo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fore.

Ama cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem esse.

Amato cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem futuram esse.

Quare non dixisti etiam fuisse? Quia in imperatiuo non est præteritum. non enim quod factum est, ut infectum sit, imperare quisquam potest, neque ut factum sit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem cuius modi? Optatiui. Quare? Quia eget aduerbio optandi, ut perfectum significet sensum.

Cum amarem cuius modi? Subiunctiui. Quare? Quia subiungit sibi aliud verbum, vel subiungitur alteri verbo, ut perfectum significet sensum.

Amare cuius modi? Infinitiui. Quare? Quia nec numeros, nec personas definit. sed eget sola alterius verbi coniunctione.

Amo cuius speciei? Primitiua. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Amasco

Amato cuius speciei? Deriuatiuæ. Quare? Quia deriuatur ab amo.

Amo cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamo cuius figuræ? compositæ. Quo modo componitur? Ex de, & amo.

Contremisco cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia non per se componitur, sed a composito deriuatur, quod est contremo, contremis.

Amo cuius personæ? Primæ. Quare? Quia est prima vox verbi, vel quia cū loquitur de se, ipsa pronūtiat.

Amas cuius personæ? Secundæ. Quare? Quia est secunda vox verbi, vel quia ad eam prima loquitur directo sermone.

Amat cuius personæ? Tertiæ. Quare? Quia est tertia vox verbi, vel quia de ea prima loquitur ad secundam, extra se & illam posita, ad quam dirigit sermonem. quod quia videtur obscurum, sic clarius. Tertia persona est, de qua posita extra primam, & secundam prima loquitur ad secundam.

Amare cuius personæ, & numeri? Nullius. Quare? Quia omnia infinita, impersonalia, gerundia, & supina numeris, & personis deficiunt.

Amo cuius numeri? Singularis. Quare? Quia si singulariter profertur.

Amamus cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amo, amas cuius coniugationis? Primæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis, indicatiui modi, habet ā productum ante s, vt amo, amās: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum ā productum ante mus, & ante tis, vt amāmus, amātis: & in infinitiuo ante re, vt amāre.

Amor, amāris cuius coniugationis? Primæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis, indicatiui modi, habet ā productum ante ris, vt amor, amāris.

G 4 Doceo,

Doceo, docēs cuius coniugationis? Secundæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet ē productam ante s, vt doceo docēs: & in prima, & secūda persona pluralis numeri id ipsum ē productum ante mus, & ante tis, ut docēmus, & docētis, & in infinitiuo ante re, ut docēre.

Doceor, docēris cuius coniugationis? Secundæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet ē productū ante ris, vt doceor docēris.

Lego, legis cuius coniugationis? Tertiæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet i correptum ante s, vt lego legis: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum i correptū ante mus. & ante tis, vt legimus, legitis: in infinitiuo vero, e correptum ante re, vt legere.

Legor, legeris cuius coniugationis? Tertiæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet eris penultima breui, vt legor, legeris.

Audio, audis cuius coniugationis? Quartæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet i productum ante s, vt audio audīs: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum i productum ante mus, & ante tis, vt audimus, auditis: & in infinitiuo ante re, vt audire.

Audior, audīris cuius coniugationis? Quartæ. Quare? Quia in secunda persona præsentis indicatiui modi, habet ī productum ante ris, vt audior audīris.

Declina amo amas.

Indicatiuo modo, tempore præsentis, singulariter. Ego amo, tu amas, ille amat. Pluraliter nos amamus, vos amatis, illi amant. Præterito imperfecto. S. ego amabam, tu amabas, ille amabat. P. nos amabamus, vos amabatis, illi amabant. Et per infinitum sic, S. ego amare, pro amabam: tu amare, pro amabas: ille amare, pro amabat. P. nos amare, pro amabamus: vos amare, pro amabatis: illi amare, pro amabant. Præterito perfecto

perfecto. S. ego amaui, tu amauisti, ille amauit. P. nos amauimus, vos amauistis, illi amauerunt, uel amauere. ex quibus hæc per syncopen, tu amasti, pro amauisti: vos amastis, pro amauistis: illi amarunt, pro amauerunt. Præterito plusquam perfecto. S. ego amaueram, tu amaueras, ille amauerat. P. nos amaueramus, uos amaueratis, illi amauerant. & per concisionem. S. amaram, amaras, amarat. P. amaramus, amaratis, amarant. Futuro. S. ego amabo, tu amabis, ille amabit. P. nos amabimus, uos amabitis, illi amabunt.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam, & tertiam personam. S. ama tu, amet ille. P. amate uos, ament illi. Futuro. S. amato tu, amato ille. P. amatote uos, amanto illi.

Prima enim persona pluralis numeri, quæ datur imperatiuis, hortandi est, non imperandi, ut Amemus uirtutem o condiscipuli pugnemus o commilitones. moriamur, & in media arma ruamus.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto. S. utinam ego amarem, tu amares, ille amaret. P. utinam nos amaremus, vos amaretis, illi amarent. Præterito imperfecto, & plusquam perfecto. S. utinam ego amauissem, tu amauisses, ille amauisset. P. utinam nos amauissemus, vos amauissetis, illi amauissent. & per syncopen. S. utinam ego amassem, tu amasses, ille amasset. P. utinam nos amassemus, vos amassetis, illi amassent. Futuro. S. utinam ego amem, tu ames, ille amet. P. utinam nos amemus, vos ametis, illi ament. Diomedes tamen separatim declinat sic, tempore præsentis utinam amem, imperfecto utinam amarem, perfecto utinam amauerim, plusquam perfecto utinam amauissem, futuro utinam amem. sed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis. S. cum ego amem, tu ames, ille amet. P. cum nos amemus, vos ametis, illi ament. Præterito imperfecto. S. cum ego amarem,

amarem, tu amares, ille amaret. P. cum nos amaremus, vos amaretis, illi amarent. Præterito perfecto. S. cum ego amauerim, tu amaueris, ille amauerit. P. cum nos amauerimus, vos amaueritis, illi amauerint. & per synopen. S. amarim, amaris, amarit. P. amarimus, amaritis, amarint. Præterito plusquam perfecto. S. cū ego amauissem, tu amauisses, ille amauisset. P. cū nos amauissemus, vos amauissetis, illi amauissent. & per concisionem. S. cū ego amassem, tu amasses, ille amasset. P. cum nos amassemus, vos amassetis, illi amassent. Futuro. S. cū ego amauero, tu amaueris, ille amauerit. P. cū nos amauerimus, vos amaueritis, illi amauerint. & per synopen. S. cū amaro, amaris, amarit. P. cū amarimus, amaritis, amarint. sed nota, in secunda persona singularis numeri præteriti perfecti subiunctiui modi, i ante s corripit, & similiter in prima, & secunda pluralis ante mus, & tis. vt, S. cū amauerim, amaueris. P. cū amauerimus amaueritis. In secunda vero persona singularis numeri ante s, & in prima, & secunda pluralis futuri eiusdem modi ante mus, & tis, produci. vt, S. cū amaue ro, amaue ris. P. cū amaue rimus amaue ritis. hinc illud, Dederis in carmine vires. & vitam dederitis in vndis.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, amare. Præterito perfecto, & plusquam perfecto amauisse. & per concisionem amasse. Futuro, amatum ire, vel amaturum esse.

Gerundia, vel participialia nomina. amandi, amando, amandum. Supina. amatum, amatu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est amans, id est qui amat, vel qui amabat. alterum futuri in rus, quod est amaturus, id est qui amabit.

Amans vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti, indicatiui modi, mutata bam in ns, vt amabam, bam in ns, fit amans.

Amatu-

Amaturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Amatum, amatu, addita rus fit amaturus.

Quæ non faciunt præteritum perfectum in aui? Hæc quæ his versibus annotantur.

Dat, domat, atq. crepat, micat, & iuuat, & plicat, & stat: His fricat, & vexat, & sonat, & necat, adde, lauatque, Ut secat, atque cubat, tonat, hæc neu dice per aui.

Declina sono, sonas p primas personas singulares.

Sono sonabam, sonui, sonueram, sonabo. in imperatiuo non sunt. vtinam sonarem, sonuissem sonem. cū sonem, sonarem, sonuerim, sonuissem, sonuero.

Quot tempora deriuantur a præterito perfecto indicatiui? Sex, quæ hoc disticho comprehenduntur?

Præteritum de se sex format tempora, ram, sem,

Rim quoque, semq. iterum, postmodo, ro, se, dabit.

Dic præteritum a lauo, & iuuo cum deriuatis ab eis. Laui, laueram, lauissem, lauerim, lauissem, lauero, lauisse. Iuui, iuueram, iuuissem, iuuerim, iuuissem, iuuiro, iuuisse.

Dic præteritum a do, sto, & deriuata ab eis.

Dedi, dederam, dedissem, dederim, dedissem, dederō, dedisse. Steti, steteram, stetissem, steterim, stetissem, stetero, stetisse.

Inflece amo per primas personas, hinc per secundas retrorsum, inde per tertias, donec declinaueris totum verbum.

Amo, amabam, amaui, amaueram, amabo. vtinam amarem, amauissem, amem. cum amem, amarem, amauerim, amauissem, amauero. Retrorsum. Cum amaueris, amauisses, amaueris, amares, ames. vtinam ames, amauisses, amares. amato tu, ama. Amabis, amaueras, amauisti, amabas, amas. Per tertias personas. Amat, amabat, amaui, amauerat, amabit. amet, amato ille. vtinam amaret, amauisset, amet. cum amet, amaret, amauerit, amauisset, amauerit. Retrorsum per primas personas pluralis. Cum amauerimus, amauissemus,

mus, amauerimus, amaremus, amemus. vtinam amemus, amauissemus, amaremus. amabimus, amaueramus, amauimus, amabamus, amamus. Per secundas personas. amatis, amabatis, amauistis, amaueratis, amabitis. amate, amatote. vtinam, amaretis, amauissetis, ametis. cū ametis, amaretis, amaueritis, amauissetis, amaueritis. Retrorsum per tertias. Cum amauerint, amauissent, amauerint, amaurent, ament. vtinam ament, amauissent, amaurent. amento, ament. amabunt, amauerant, amauerunt, vel amauere, amabant, amant.

Amor verbum passiuum quo modo flectitur?

Indicatio modo, tempore præsenti. S. Ego amor, tu amaris, vel amare, ille amatur. P. nos amamur, vos amamini, illi amantur. Præterito imperfecto. S. ego amabar, tu amabaris, vel amabare, ille amabatur. P. nos amabamur, vos amabamini, illi amabantur. & per infinitum. S. ego amari, pro amabar: tu amari, pro amabar: ille amari, pro amabarur. P. nos amari, pro amabamur: vos amari, pro amabamini: illi amari, pro amabantur. Præterito perfecto. S. ego amatus sum, vel fui, tu amatus es, vel fuisti, ille amatus est, vel fuit. P. nos amati sumus, vel fuimus, vos amati estis, vel fuistis, illi amati sunt, fuerunt, vel fuere. In feminino genere. S. ego amata sum, vel fui, tu amata es, vel fuisti, illa amata est, vel fuit. P. nos amatae sumus, vel fuimus, vos amati estis, vel fuistis, illae amatae sunt, fuerunt, vel fuere. In neutro genere. S. ego amatum sum, vel fui, tu amatum es, vel fuisti, illud amatum est, vel fuit. P. nos amata sumus, vel fuimus, vos amata estis, vel fuistis, illa amata sunt, fuerunt, vel fuere. Præterito plusquam perfecto. S. ego amatus eram, vel fueram, tu amatus eras, vel fueras, ille amatus erat, vel fuerat. P. nos amati eramus, vel fueramus, vos amati eratis, vel fueratis, illi amati erant, vel fuerant. & in feminino, ego amata erā. & in neutro, ego amatū erā. Futuro. S. ego amabor, tu amaberis, vel amabere, ille amabitur.

tur. P. nos amabimur, vos amabimini, illi amabuntur.

Imperatiuo modo, tempore præfenti, ad secundam, & tertiam personam. S. amare tu, ametur ille. P. amamini vos, amentur illi. Futuro. S. amator tu, amator ille. P. amaminor vos, amantor illi. amemur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præfenti, & præterito imperfecto. S. vtinam ego amarer, tu amareris, vel amare re, ille amaretur. P. vtinam nos amaremur, vos amaremini, illi amarentur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto. S. vtinam ego amatus essem, vel fuisset, tu amatus esses, vel fuisses, ille amatus esset, vel fuisset. P. vtinam nos amati essemus, vel fuisset, vos amati essetis, vel fuissetis, illi amati essent, vel fuissent. Et in feminino, ego amata essem, vel fuisset. & in neutro, ego amatum essem, vel amatum fuisset. Futuro. S. vtinam ego amer, tu ameris, vel amere, ille ametur. P. vtinam nos amemur, vos amemini, illi amentur.

Subiunctiuo modo, tempore præfenti. S. cum ego amer, tu ameris, vel amere, ille ametur. P. cum nos amemur, vos amemini, illi amentur. Præterito imperfecto. S. cum ego amarer, tu amareris, vel amare, ille amaretur. P. cum nos amaremur, vos amaremini, illi amarètur. Præterito perfecto. S. cum ego amatus sim, vel fuerim, tu amatus sis, vel fueris, ille amatus sit, vel fuerit. P. cum nos amati simus, uel fuerimus, vos amati sitis, vel fueritis, illi amati sint, vel fuerint. Et in feminino, ego amata sim, vel fuerim. & in neutro, ego amatum sim, vel fuerim. Præterito plusquam perfecto. S. cum ego amatus essem, vel fuisset, tu amatus esses, vel fuisses, ille amatus esset, vel fuisset. P. cum nos amati essemus, vel fuisset, vos amati essetis, vel fuissetis, illi amati essent, vel fuissent. & in feminino genere, ego amata essem, vel fuisset. & in neutro, ego amatum essem, vel fuisset. Futuro. S. cum ego amatus ero, vel fuero, tu amatus eris, vel fueris, ille amatus erit, vel fuerit. P. cum nos amati erimus

erimus, uel fuerimus, vos amati eritis, uel fueritis, illi amati erunt, uel fuerint. & in feminino genere, ego amata ero, uel fuero. & in neutro, ego amatum ero, uel fuero.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, amari. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, amatum esse uel fuisse. Futuro amatum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo passiuo? Duo. Quae? Alterum praeteriti perfecti, & plusquam perfecti in tus, quod est amatus, id est qui amatus est, uel fuit. alterum futuri in dus, quod est amandus, id est qui amabitur.

Amatus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Amatum amatu, addita s fit amatus.

Amandus unde formatur? A genitiuo sui praesentis participii. Quo modo? Amans, amantis, tis in dus, fit amandus.

Amatur impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, amatur. Praeterito imperfecto, amabatur. Praeterito perfecto, amatum est, uel amatum fuit. Praeterito plusquam perfecto, amatum erat, uel amatum fuerat. Futuro, amabitur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ametur. Futuro, amator.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam amaretur. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam amatum esset, uel amatum fuisset. Futuro, utinam ametur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum ametur. Praeterito imperfecto, cum amaretur. Praeterito perfecto, cum amatum sit, uel fuerit. Praeterito plusquam perfecto, cum amatum esset, uel amatum fuisset. Futuro, cum amatum erit, uel amatum fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, amari. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, amatum esse, uel amatum fuisse. Futuro, amatum iri.

Doceo

Doceo quo modo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præsenti. S. ego doceo, tu doces, ille docet. P. nos docemus, vos docetis, illi docent. Præterito imperfecto. S. ego docebam, tu docebas, ille docebat. P. nos docebamus, vos docebatis, illi docebant. & per infinitum, ego docere, pro docebam, tu docere, pro docebas, ille docere, pro docebat. P. nos docere, pro docebamus, vos docere, pro docebatis, illi docere, pro docebant. Præterito perfecto. S. ego docui, tu docuisti, ille docuit. P. nos docuimus, vos docuistis, illi docuerunt, vel docuere. Præterito plusquam perfecto. S. ego docueram, tu docueras, ille docuerat. P. nos docueramus, vos docueratis, illi docuerant. Futuro. S. ego docebo, tu docebis, ille docebit. P. nos docebimus, vos docebitis, illi docebunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam. S. doce tu, doceat ille. P. docete vos, doceant illi. Futuro. S. doceto tu, doceto ille. P. docetote vos, docento illi. Nam doceamus hortandi est magis.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto. S. vtinam ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. vtinam nos doceremus, vos doceretis, illi docerent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto. S. vtinam ego docuissem, tu docuisses, ille docuisset. P. vtinam nos docuissemus, vos docuissetis, illi docuissent. Futuro. S. vtinam ego doceam, tu doceas, ille doceat. P. vtinam nos doceamus, vos doceatis, illi doceant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum ego doceam, tu doceas, ille doceat. P. cum nos doceamus, vos doceatis, illi doceant. Præterito imperfecto. S. cū ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. cū nos doceremus, vos doceretis, illi docerēt. Præterito perfecto, S. cū ego docuerim, tu docueris, ille docuerit, P. cū nos docuerimus,

LIB. II.

docuerimus, vos docueritis, illi docuerint. Præterito plusquam perfecto. S. cum ego docuissē, tu docuisses, ille docuisset. P. cum nos docuissēmus, uos docuissetis, illi docuissent. Futuro. S. cum ego docuero, tu docueris, ille docuerit. P. cum nos docuerimus, vos docueritis, illi docuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, docere. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, docuisse. Futuro. doctum ire, vel docturum esse. Gerundia, vel participialia nomina. docendi, docendo, docendum. Supina. doctum, doctū.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est docens, id est qui docet, vel docebat: alterum futuri in rus, quod est docturus, id est qui docebit.

Docens vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Docebam, bam in ns, fit docens.

Docturus vnde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Doctum, doctū, addita rus, fit docturus.

Declina doceo per primas personas singulares.

Doceo, docebam, docui, docueram, docebo. utinam docerem, docuissē, doceam. cum doceam, docerem, docuerim, docuissē, docuero.

Declina per secundas.

Doces, docebas, docuisti, docueras, docebis. doceto tu, doceto tu. utinam doceres, docuisses, doceas. cum doceas, doceres, docueris, docuisses, docueris. & sic totum verbum: aliquando etiam retrorsum sic, Cum docuero, docuissē, docuerim, docerem, doceam. utinā doceam, docuissē, docerem. docebo, docueram, docui, docebam, doceo. sed hoc non est faciendum, nisi ei, qui iam cursim verba declinet.

Dic præteritū perfectū a mordeo, & deriuata ab eo.

Mormordi,

Momordi, momorderam, momordissem, momorderim, momordissem, momordero, momordisse.

Dic præteritum a remordeo, & deriuata.

Remordi, remorderam, remordissem, remorderim, remordissem, remordero, remordisse.

Quare non dixisti remomordi? Quia quæ geminât syllabam in præterito, si componantur, non etiam geminant, nisi a do, sto, posco, & disco composita.

Dic præteritum a pendeo, & deducta ab eo.

Pependi, pependeram, pependissem, pependerim, pependissem, pependero, pependisse.

Dic præteritum a spondeo, tondeo, respondeo, iubeo, algeo, lugeo, cum deriuatis.

Spopondi, spoponderam, spopondissem, spoponderim, spopondissem, spopondero, spopondisse.

Totondi, totonderam, totondissem, totonderim, totondissem, totondero, totondisse.

Respondi, responderam, respondissem, responderim, respondissem, respondero, respondisse.

Iussi, iusseram, iussissem, iusserim, iussissem, iussero, iussisse.

Alsi, alseram, alsissem, alserim, alsissem, alsero, alsisse.

Luxi, luxeram, luxissem, luxerim, luxissem, luxero, luxisse.

Doceor quo modo flectitur?

Indicatio modo tempore præsentis, S. ego doceor, tu doceris vel docere, ille docetur. P. nos docemur, vos docemini, illi docentur. Præterito imperfecto, S. ego docebar, tu docebaris vel docebare, ille docebatur. P. nos docebamur, vos docebamini, illi docebantur. Præterito perfecto, S. ego doctus sum vel fui, tu doctus es vel fuisti, ille doctus est vel fuit. P. nos docti sumus uel fuimus, uos docti estis uel fuistis, illi docti sunt, fuerunt, uel fuere. Et in feminino genere, S. ego docta sum uel fui, tu docta es uel fuisti, illa docta est

H uel

LIB. VII.

vel fuit. P. nos doctæ sumus vel fuimus, vos doctæ estis vel fuistis, illæ doctæ sunt, fuerunt vel fuere. Et in neutro genere. S. ego doctum sum vel fui, tu doctum es vel fuisti, illud doctum est vel fuit. Plur. nos docti sumus vel fuimus, vos docti estis vel fuistis, illi docti sunt fuerunt vel fuere. Præterito plusquam perfecto, S. ego doctus eram vel fueram, tu doctus eras vel fueras, ille doctus erat vel fuerat. P. nos docti eramus vel fueramus, vos docti eratis vel fueratis, illi docti erant vel fuerant. & in feminino genere, S. ego docta eram vel fueram. & in neutro genere, S. ego doctum eram vel fueram. Futuro, S. ego docebor, tu doceberis, vel docere, ille docebitur. P. nos docebimur, vos docebimini, illi docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam, & tertiam personam. S. docere tu, doceatur ille. P. docemini vos, doceantur illi. Futuro, S. docetor tu, docetor ille. P. docemini vos, docentor illi. Doceamur hortandi est.

Opratiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto. S. utinam ego docerer, tu doceris vel docerere, ille doceretur. P. nos doceremus, vos doceremini, ille docerentur. Præterito imperfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego doctus essem vel fuisset, tu doctus esses vel fuisset, ille doctus esset vel fuisset. P. utinam nos docti essemus vel fuisset, vos docti essetis vel fuissetis, illi docti essent vel fuissent. & in feminino genere, utinam ego docta essem vel fuisset. & in neutro, utinam ego doctum essem vel fuisset. Futuro, S. utinam ego docear tu docearis vel doceare, ille doceatur. P. utinam nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis. S. cum ego docear, tu docearis vel doceare, ille doceatur. P. cum nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur. Præterito imperfecto. S. cum ego docerer, tu doceris vel doce-

docerere, ille doceretur. P. cum nos doceremur, vos doceremini, illi docerentur. Præterito perfecto, S. cum ego doctus sim uel fuerim, tu doctus sis vel fueris, ille doctus sit vel fuerit. P. cum nos docti simus vel fuerimus, vos docti sitis vel fueritis, illi docti sint vel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta sim vel fuerim. & in neutro, S. cum ego doctum sim vel fuerim. Præterito plusquam perfecto, S. cum ego doctus essem vel fuisset, tu doctus esses vel fuisses, ille doctus esset vel fuisset. P. cum nos docti essemus vel fuissetis, illi docti essent vel fuissent. & in feminino genere, S. cum ego docta essem uel fuisset. & in neutro, S. cum ego doctum essem uel fuisset. Futuro, S. cum ego doctus ero vel fuero, tu doctus eris vel fueris, ille doctus erit vel fuerit. P. cum nos docti erimus vel fuerimus, vos docti eritis vel fueritis, illi docti erunt vel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta ero vel fuero. & in neutro, S. cum ego doctum ero vel fuero.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & plusquamperfecto, doctum esse vel fuisse. Futuro, doctum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo passiuo? Duo. Quæ? alterum præteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis in ctus, quod est doctus, id est qui doctus est vel fuit. alterum futuri in dus, quod est docendus, id est qui docebitur.

Doctus vnde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Doctum doctu, addita s fit doctus.

Docendus vnde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quo modo? Docens, docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, docetur. Præterito imperfecto, docebatur. Præterito perfecto, doctum est vel fuit. Præterito plusquamperfecto, doctum

H 2 erat

dens & cæsurus.

Dic præteritum a ludo, sterno, impingo, cum deriuatis & participiis.

Ludo, luseram, lufissem, luserim, lufissem, lusero, lufisse, ludens, & lusurus.

Straui, straueram, strauissem, strauerim, strauissem, strauero, strauisse, sternens, & straturus.

Impegi, impeggeram, impegissem, impeggerim, impegissem, impeggero, impegisse, impingēs, & impacturus.

Legor quo modo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis. S. Ego legor, tu legeris, vel legere, ille legitur. P. nos legimur, vos legimini, illi leguntur. Præterito imperfecto, S. ego legebar, tu legebaris vel legebare, ille legebatur. P. nos legebamur, vos legebamini, illi legebantur. Præterito perfecto, S. ego lectus sum vel fui, tu lectus es vel fuisti, ille lectus est vel fuit. P. nos lecti sumus vel fuimus, vos lecti estis vel fuistis, illi lecti sunt fuerunt vel fuere. Præterito plusquam perfecto. S. ego lectus eram vel fueram, tu lectus eras vel fueras, ille lectus erat vel fuerat. P. nos lecti eramus vel fueramus, vos lecti eratis vel fueratis, illi lecti erant vel fuerant. Futuro, S. ego legar, tu legeris vel legere, ille legetur. P. nos legemur, vos legemini, illi legentur.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam. S. legere tu, legatur ille. P. legimini vos, legantur illi. Futuro, S. legitor tu, legitor ille. P. legimini vos, leguntor illi. Legamur nos, hortandi potius.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto. S. utinam ego legerer, tu legereris vel legerere, ille legeretur. P. utinam nos legeremur, vos legeremini, illi legerentur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego lectus essem vel fuissem, tu lectus esses vel fuisses, ille lectus esset vel fuisset. P. utinam nos lecti essemus vel fuissemus, vos lecti essetis, vel

vel fuissetis, illi lecti essent vel fuissent. Futuro, S. utinam ego legar, tu legaris vel legare, ille legatur. Pl. utinam nos legamur, vos legamini, illi legantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti. S. cum ego legar, tu legaris vel legare, ille legatur. P. cum nos legamur, uos legamini, illi legantur. Præterito imperfecto, S. cum ego legerer, tu legereris vel legere, ille legeretur. Plu. cum nos legeremur, vos legeremini, illi legerentur. Præterito perfecto, S. cum ego lectus sim vel fuerim, tu lectus sis vel fueris, ille lectus sit vel fuerit. P. cum nos lecti simus uel fuerimus, vos lecti sitis vel fueritis, illi lecti sint vel fuerint. Præterito plusquam perfecto, S. cum ego lectus essem vel fuissem, tu lectus esses vel fuisses, ille lectus esset vel fuisset. P. cum nos lecti essemus vel fuissemus, vos lecti essetis vel fuissetis, illi lecti essent vel fuissent. Futuro, S. cum ego lectus ero vel fuero, tu lectus eris vel fueris, ille lectus erit vel fuerit. P. cum nos lecti erimus vel fuerimus, vos lecti eritis vel fueritis, illi lecti erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & plusquam perfecto, lectum esse vel fuisse. Futuro, lectum iri.

Quod participia trahuntur ab hoc verbo passiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & plusquam perfecti temporis in ctus, quod est lectus, id est qui lectus est uel fuit, uel qui lectus erat uel fuerat. alterum futuri in dus, quod est legendus, id est qui legetur.

Lectus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Lectum lectu, addita s fit lectus.

Legendus unde formatur? A genitiuo sui præsenti participii. Quo modo? Legēs legētis, tis i dus fit legēdus.

Legitur impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præsenti, legitur. Præterito imperfecto, legebatur. Præterito perfecto, lectum est uel fuit. præterito plusquam perfecto, lectum

H 4 erat

erat uel fuerat. Futuro, legetur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, legetur. Futuro, legitor.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto utinam legeretur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam lectum esset uel fuisset. Futuro, utinam legatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum legatur. Præterito imperfecto, cum legeretur. Præterito perfecto, cum lectum sit uel fuerit. Præterito plusquam perfecto, cum lectum esset uel fuisset. Futuro, cum lectum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & plusquam perfecto, lectum esse uel fuisse. Futuro, lectum iri.

Audio quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego audio, tu audis, ille audit. P. nos audimus, uos auditis, illi audiunt. Præterito imperfecto, S. ego audiebam, tu audiebas, ille audiebat. P. nos audiebamur, uos audiebatis, illi audiebant. Præterito perfecto, S. ego audiui, tu audiuisti, ille audiuit. P. nos audiuiimus, uos audiuiistis, illi audiuerunt uel audiuerunt. & per syncopen. S. ego audii, tu audiisti, ille audiit. P. nos audiimus, uos audiistis, illi audierunt uel audiere. Præterito plusquam perfecto, S. ego audiueram, tu audiueras, ille audiuerat. P. nos audiueramus, uos audiueratis, illi audiuerant. & per syncopen, S. ego audieram, tu audieras, ille audierat. P. nos audieramus, uos audieratis, illi audierant. Futuro, S. ego audiam, tu audies, ille audiet. P. nos audiemus, uos audietis, illi audient.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. audi tu, audiat ille. P. audite uos, audiant illi. Futuro, S. audito tu, audito ille. P. auditote uos, audiunto illi. Nam audiamus, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, S. utinam ego audirem, tu audires, ille audiret. P. utinam nos audiremus, uos audiretis, illi audirent. Præterito perfecto & plusquam perfecto, S. utinam ego audiuissem, tu audiuiſſes, ille audiuiſſet. P. utinam nos audiuiſſemus, uos audiuiſſetis, illi audiuiſſent. & per concisionem, S. utinam ego audiuissem, tu audiuiſſes, ille audiuiſſet. P. utinam nos audiuiſſemus, uos audiuiſſetis, illi audiuiſſent. & per synæresin, S. utinam ego audissem, tu audisſes, ille audisſet. P. utinam nos audisſemus, uos audisſetis, illi audisſent. Futuro, S. utinā ego audiam, tu audias, ille audiat. P. utinam nos audiamus, uos audiat, illi audiant.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, S. cum ego audiam, tu audias, ille audiat. P. cū nos audiamus, vos audiat, illi audiant. Præterito imperfecto, S. cum ego audirem, tu audires, ille audiret. P. cū nos audiremus, uos audiretis, illi audirent. Præterito perfecto, S. cum ego audiuerim, tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint. & per syncopen. S. cum audierim, tu audieris, ille audierit. P. cū nos audierimus, vos audieritis, illi audierint. Præterito plusquam perfecto, S. cum ego audiuiſſem, tu audiuiſſes, ille audiuiſſet. P. cum nos audiuiſſemus, vos audiuiſſetis, illi audiuiſſent. & per syncopen, S. cum audiuiſſem. & per synæresin, audissem. Futuro, S. cum ego audiuerō, tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint. & per concisionem, S. cum audiero, audieris, audierit. Pluraliter cum audierimus, audieritis, audierint.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, audire. Præterito perfecto & plusquam perfecto, audiuisse, & per concisionē, audiisse. & per synæresin, audisse. Futuro, auditū ire vel auditurū esse.

Gerundia vel participalia nomina, audiendi, audiendo, audiendum. Supina, auditum auditu.

Quor

LIB. II.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est audiens, id est qui audit uel audiebat: alterum futuri in rus, quod est auditurus, id est qui audiet.

Audiens unde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Audiebam, bam in ns fit audiens.

Auditurus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Auditum auditu, addita rus fit auditurus.

Da præteritum a præfagio, cum deriuatis, & participiis.

Præfagiui. præfagiueram. præfagiuissem. præfagiuerim. præfagiuissem. præfagiuero. præfagiuisse. Præfagiens. præfagiturus. Et per concisionem præfagii. præfagieram. præfagiissem. præfagierim. præfagiissem. præfagiero. præfagiisse.

Dic præteritum a salio tam pro sale, quàm pro saltatione, cum deriuatis, & participiis.

Salui. saliueram. saluiissem. uerim. uissem. uero. uisfe. saliens, saliturus per simplex l, pro sale. pro saltatione uero salui. salueram. saluiissem. saluerim. saluifsem. saluero. saluisse. saliens, & salturus.

Dic præteritum a raucio, uenio, & ueneo, cum deriuatis & participiis.

Raui. rauferam. rauiissem. rauferim. rauiissem. raufero. rauiisse, rauciens, & rausurus.

Veni. ueneram. uenissim. uenerim. uenissim. uenero. uenisse, ueniens, & uenturus.

Veniui, ueniueram. ueniuissem. ueniuerim. ueniuissem. ueniuero. ueniuisse. ueniens, ueneuntis, & uenurus regulariter faceret, sed nō legi a ueneo participia.

Audior quo modo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore præsentis, S. ego audior, tu audiris uel audire, ille auditur. P. nos audimur, uos audimini, illi audiuntur. Præterito imperfecto. S. ego audiebar,

audiebar, tu audiebaris vel audiebare, ille audiebatur. P. nos audiebamur, vos audiebamini, illi audiebantur. Præterito perfecto, Sing. in masculino genere. ego auditus sum vel fui, tu auditus es vel fuisti, ille auditus est vel fuit. Pl. nos auditi sumus vel fuimus, vos auditi estis vel fuistis, illi auditi sunt fuerunt vel fuere. In feminino genere, ego audita sum vel fui, tu audita es vel fuisti, illa audita est vel fuit. Pluraliter nos auditæ sumus vel fuimus, vos auditæ estis vel fuistis, illæ auditæ sunt, fuerunt vel fuere. In neutro genere ego auditum sum vel fui, tu auditum es vel fuisti, illud auditum est vel fuit. Plu. nos audita sumus vel fuimus, vos audita estis vel fuistis, illa audita sunt fuerunt vel fuere. Præterito plusquam perfecto, S. in masculino, ego auditus eram vel fueram, tu auditus eras vel fueras, ille auditus erat vel fuerat. Plur. nos auditi eramus vel fueramus, vos auditi eratis vel fueratis, illi auditi erant vel fuerant. In feminino, ego audita eram vel fueram. In neutro, ego auditum eram vel fueram. Futuro, S. ego audiar, tu audieris vel audiere, ille audietur. P. nos audiemur, vos audiemi- ni, illi audientur.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam. Sing. audire tu, audiatur ille. P. audimini vos, audiantur illi. Futuro, S. auditor tu, auditor ille. P. audiminor vos, audiuntor illi. Audiamur, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto. S. vtinam ego audirer, tu audireris vel audirere, ille audiretur. P. vtinam nos audiremur, vos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto in masculino genere, S. vtinam ego auditus essem vel fuisset, tu auditus esses vel fuisses, ille auditus esset vel fuisset. P. vtinam nos auditi essemus vel fuisset, vos auditi essetis vel fuissetis, illi auditi essent vel fuissent. In feminino, vtinam ego audita essem vel

vel fuifsem. In neutro, vtinam ego auditum efsem vel fuifsem. Futuro, S. vtinam ego audiar, tu audiaris, vel audiare, ille audiatur. P. vtinam nos audiamur, vos audiamini, illi audiantur.

Subiunctiuo modo, tempore præfenti. S. cum audiar, tu audiaris vel audiare, ille audiatur. P. cum nos audiamur, vos audiamini, illi audiantur. Præterito imperfecto, S. cum ego audirer, tu audireris vel audirere, ille audiretur. P. cum nos audiremur, vos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, in mafculino genere, S. cum ego auditus fim vel fuerim, tu auditus fis vel fueris, ille auditus fit vel fuerit. P. cū nos auditi fimus vel fuerimus, vos auditi fitis vel fueritis, illi auditi fint vel fuerint. Et in feminino, cum ego audita fim vel fuerim. Et in neutro, cum ego auditum fim, vel fuerim. Præterito plusquam perfecto, in mafculino genere, S. cum ego auditus efsem vel fuifsem, tu auditus efles vel fuiffes, ille auditus efferet vel fuiffet. P. cum nos auditi efsemus vel fuiffemus, vos auditi efferetis vel fuiffetis, illi auditi efferent vel fuiffent. In feminino, cum ego audita efsem vel fuifsem, tu audita efles vel fuiffes, illa audita efferet vel fuiffet. P. cum nos audite efsemus uel fuiffemus, uos audite efferetis uel fuiffetis, illa audite efferent uel fuiffent. In neutro, cum ego auditum efsem uel fuifsem, tu auditum efles, uel fuiffes, illud auditum efferet uel fuiffet. P. cum nos audita efsemus, uel fuiffemus, uos audita efferetis uel fuiffetis, illa audita efferent uel fuiffent. Futuro in mafculino genere, S. cum ego auditus ero uel fuero, tu auditus eris uel fueris, auditus erit uel fuerit. P. cum nos auditi erimus uel fuerimus, uos auditi eritis uel fueritis, auditi erunt uel fuerint. In feminino, cum ego audita ero uel fuero. In neutro, cum ego auditum ero uel fuero.

Infinitiuo modo, tempore præfenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, auditum efse uel fuiffe. Futuro, auditum iri.

Quor

Quot participia trahuntur ab hoc verbo passiuo? Duo: alterum præteriti perfecti, & plusquam perfecti temporis in tus, quod est auditus, id est qui auditus est vel fuit, vel qui auditus erat vel fuerat. alterum futuri in dus, quod est audiendus, qui audietur.

Auditus vnde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Auditum auditu, addita s, fit auditus.

Audiendus vnde formatur? A genitiuo sui præsentis participii. Quo modo? Audiens audientis, tis in dus, fit audiendus.

Auditur impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, auditur. Præterito imperfecto, audiebatur. Præterito perfecto, auditum est vel fuit. Præterito plusquam perfecto auditum erat vel fuerat. Futuro, audietur.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, audiat. Futuro auditor.

Optatiuo modo, tempore præsentis, utinam audiretur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam auditum esset, vel fuisset. Futuro, utinam audiat.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, cum audiat. Præterito imperfecto, cum audiretur. Præterito perfecto, cum auditum sit, vel fuerit. Præterito plusquam perfecto, cum auditum esset vel fuisset. Futuro, cum auditum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, auditum esse vel fuisse. Futuro, auditum iri.

Sum es est quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, S. ego sum, tu es, ille est. P. nos sumus, vos estis, illi sunt. Præterito imperfecto, S. ego eram, tu eras, ille erat. P. nos eramus, vos eratis, illi erant. Præterito perfecto, S. ego fui, tu fuisti, ille fuit. P. nos fuimus, vos fuistis, illi fuerunt vel fuere. Præterito plusquam perfecto, S. ego fueram, tu fueras, ille fuerat. Pl. nos fueramus, uos fueratis,

L I B. II.

ratis, illi fuerant. Futuro, S. ego ero, tu eris, ille erit. P. nos erimus, vos eritis, illi erunt.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam. S. sis vel es tu, sit ille. Plur. estote vos, sint illi. Futuro, S. esto tu, esto ille. Plur. estote vos, sunt illi. Simus nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, S. vtinam ego essem, tu esses, ille esset. Plur. vtinam nos essemus, vos essetis, illi essent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. vtinam ego fuisset, tu fuisset, ille fuisset. P. vtinam nos fuissetis, vos fuissetis, illi fuissent. Futuro, S. vtinam ego sim, tu sis, ille sit. P. vtinam nos simus, vos sitis, illi sint.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis. S. cum ego sim, tu sis, ille sit. P. cum nos simus, vos sitis, illi sint. Præterito imperfecto, S. cum ego essem, tu esses, ille esset. P. cum nos essemus, vos essetis, illi essent. Præterito perfecto, S. cum ego fuisset, tu fuisset, ille fuisset. P. cum nos fuissetis, vos fuissetis, illi fuissent. Futuro, S. cum ego fuero, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, vos fueritis, illi fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, esse. Præterito perfecto & plusquam perfecto, fuisse. Futuro caret, sed pro eo vtimur fore, & futurum esse. Gerundiis, & supinis caret.

Quot participia assignantur huic verbo? Duo. alterum præsentis & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est ens, id est qui est, vel qui erat. alterum futuri in rus, quod est futurus, id est qui erit.

Ens vnde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Eram, ram in ns, fit ens. Futurus vnde formatur? Ab futu antiquo supino, adiectione rus. Et vt sum, declinabis prosum, præsum,

sum, adsum, absum, obsum, intersum, desum, & cetera, quæ a sum componuntur: præter possum, quod facit præteritum potui, a præsum, præsens: & ab absum absens sunt participia. cetera instantis participia non habent.

Adsum quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, S. adsum ades adest. P. adsumus adestis adsunt. Præterito imperfecto. Sin. aderam aderas aderat. Plural. aderamus aderatis aderant. Præterito perfecto, S. affui affuisti affuit. Plu. affuimus affuistis affuerunt vel affuere. Præterito plusquam perfecto, Sing. affueram affueras affuerat. Plu. affueramus affueratis affuerant. Futuro, Sing. adero aderis aderit. Plu. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam, & tertiam personam. S. ad sis vel ades, ad sit. P. ad este ad sint. Futuro, S. adesto tu, adesto ille. P. adestote ad sint. Adsumus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto. S. vtinam adessem adesses adesset. P. vtinam adessemus adessetis adessent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto. Sing. vtinam affuissem affuisses affuisset. Plu. vtinam affuissemus affuissetis affuissent. Futuro, Sing. vtinam ad sim ad sis ad sit. Plu. vtinam ad simus ad sitis ad sint.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, S. cum ad sim ad sis ad sit. P. cum ad simus ad sitis ad sint. Præterito imperfecto, S. cum adessem adesses adesset. P. cum adessemus adessetis adessent. Præterito perfecto, S. cum affuerim affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint. Præterito plusquam perfecto, S. cum affuissem affuisses affuisset. P. cum affuissemus affuissetis affuissent. Futuro, S. cum affuero affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint.

Infinitiuo

L. I. B. II.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, adesse. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, affuisse. Futuro caret, sed pro eo utimur affore, & affuturum esse. Gerundiis, & supinis caret. Habet unum participium, affuturus.

Possum quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. possum potes potest. P. possumus potestis possunt. Imperfecto, S. poteram poteras poterat. Pluraliter poteramus poteratis poterant. Perfecto, Singulariter potui potuisti potuit. Pluraliter potuimus potuistis potuerunt vel potuere. Plusquam perfecto, S. potueram potueras potuerat. P. potueramus potueratis potuerant. Futuro, S. potero poteris poterit. P. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, Singulariter possis, possit. Pl. poteste, possint. Futuro, S. potesto potesto. P. potestate possunto. Possimus, hortandi est, non imperandi.

Opratiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam possem posses posset. P. utinam possemus possetis possent. Praeterito perfecto & plusquam perfecto, Singulariter utinam potuissem potuisses potuisset. Pluraliter utinam potuissemus potuissetis potuissent. Futuro, S. utinam possim possis possit. Pluraliter utinam possimus possitis possint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum possim possis possit. P. cum possimus possitis possint. Imperfecto, S. cum possem posses posset. P. cum possemus possetis possent. Perfecto, S. cum potuerim potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint. Plusquam perfecto, S. cum potuissem potuisses potuisset. P. cum potuissemus potuissetis potuissent. Futuro, S. cum potuero potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & imperfecto, posse.

posse. Perfecto, & plusquam perfecto, potuisse. sine futuro, & ceteris. Potens melius est nomen.

Volo vis vult quo modo flectitur?

Indicatio modo, tempore praesenti, S. ego volo, tu vis, ille vult. P. nos volumus, vos vultis, illi volunt. Praeterito imperfecto, S. ego volebam, tu volebas, ille volebat. P. nos volebamus, vos volebatis, illi volebant. Praeterito perfecto, S. ego volui, tu voluisti, ille voluit. P. nos volumus, vos voluistis, illi voluerunt, vel voluere. Plusquam perfecto, S. ego volueram, tu volueras, ille voluerat. P. nos volueramus, vos volueratis, illi voluerant. Futuro, S. ego volam, tu voles, ille volet. P. nos volemus, vos voletis, illi volent.

Imperatio modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam, S. velis tu, velit ille. P. velitis vos, velint illi. Futuro, S. velito tu, velito ille. P. velitote vos, velint illi. Velimus nos, hortandi est.

Oportatio modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego vellem, tu velles, ille vellet. P. utinam nos vellemus, vos velletis, illi uellent. Praeterito perfecto & plusquam perfecto, S. utinam ego uoluisssem, tu uoluisses, ille uoluisset. P. utinam nos uoluisssemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. utinam ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. utinam nos uelimus, uos uelit, illi uelint.

Subiunctio modo, tempore praesenti, S. cum ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. cum nos uelimus, uos uelit, illi uelint. Praeterito imperfecto, S. cum ego uellem, tu uelles, ille uellet. P. cum nos uellemus, uos uelletis, illi uellent. Praeterito perfecto, S. cum ego uoluierim, tu uolueris, ille uoluerit. P. cum nos uoluierimus, uos uolueritis, illi uoluerint. Praeterito plusquam perfecto, S. cum ego uoluisssem, tu uoluisses, ille uoluisset. P. cum nos uoluisssemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. cum ego uoluerero, tu uolueris, ille uoluerit. P. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint.

I In-

Infinitiuo modo, tempore præfenti, & præterito imperfecto, velle. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, voluisse. sine futuro.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo neutro? Vnum, volens.

Volens unde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Volebam, bam in ns fit volens.

Malo, mauis, quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præfenti, S. Malo, mauis, mauult. P. malumus, mauultis, ualunt. Præterito imperfecto, S. malebam, malebas, malebat. P. malebamus, malebatis, malebant. Perfecto, S. malui, maluisti, maluit. P. maluimus, maluistis, maluerunt, vel maluerat. Plusquam perfecto, S. malueram, malueras, maluerat. P. malueramus, malueratis, maluerant. Futuro, S. magis uolam, uoles, uolet. P. magis uolemus, uoletis, uolent.

Imperatiuo modo, tempore præfenti, ad secundam & tertiam personam, S. malis tu, malit ille. P. malitis uos, malint illi. Futuro, S. malito tu, malito ille. P. malitote uos, malint illi. Malimus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præfenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego mallem, malles, mallet. P. utinam mallemus, malletis, mallent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam maluissem, maluisses, maluisset. P. utinam maluissemus, maluissetis, maluissent. Futuro, S. utinam malim, malis, malit. P. utinam malimus, malitis, malint.

Subiunctiuo modo, tempore præfenti, S. cum malim, malis, malit. P. cum malimus, malitis, malint. Præterito imperfecto, S. cum mallem, malles, mallet. P. cum mallemus, malletis, mallent. Præterito imperfecto, S. cum maluerim, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint. Præterito plusquam perfecto, S. cum maluissem, maluisses, maluisset. P. cum maluis-

maluissimus, maluissetis, maluissent. Futuro, S. cum maluero, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & imperfecto, malle. Perfecto, & plusquam perfecto, maluisse. ceteris caret.

Nolo quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. nolo, non uis, non uult. P. nolumus, non uultis, nolunt. Imperfecto, nolebam. Perfecto, nolui. Plusquamperfecto, nolueram. Futuro, non volam, & nolam. Marcus Tullius lib. 11. epist. Sin me id facere nolle, te mihi æquum præbere debebis. A. Gellius lib. 11. cap. 11. Hoc qui nolet diutius apud se quærere.

Imperatiuo, S. noli, nolit. P. nolite, nolint. Futuro, nolito tu, nolito ille. P. nolitore, nolint. Nolumus, hortandi est.

Opratiuo modo, tempore praesenti, & imperfecto, S. utinam nollem. Perfecto, & plusquam perfecto, utinam noluissem. Futuro, utinam nolim.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum nolim. Imperfecto, cū nollem. Perfecto, cum noluerim. Plusquamperfecto, cū noluissem. Futuro, cū noluerō.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & imperfecto, nolle. Perfecto & plusquam perfecto, noluisse. sin futuro, cum uno participio nolens.

Fero quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego fero, tu fers, ille fert. P. nos ferimus, vos fertis, illi ferunt. Præterito imperfecto, S. ego ferebam, tu ferebas, ille ferebat. Pluraliter nos ferebamus, vos ferebatis, illi ferebant. Præterito perfecto, S. ego tuli, tu tulisti, ille tulit. P. nos tulimus, vos tulistis, illi tulerunt, vel tulere. Præterito plusquam perfecto, S. ego tuleram, tu tuleras, ille tulerat. P. nos tuleramus,

I 2 mus,

mus, vos tuleratis, illi tulerant. Futuro, S. ego ferā, tu feres, ille feret. P. nos feremus, vos feretis, illi ferent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundā, & tertiam personam, S. fer tu, ferat ille. P. ferte vos, ferant illi. Futuro, S. ferto tu, ferto ille. P. fertote vos, ferunto illi. Feramus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter vtinam nos ferremus, vos ferretis, illi ferrent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. vtinam ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. P. vtinam nos tulissemus, vos tulissetis, illi tulissent. Futuro, S. vtinam ego feram, tu feras, ille ferat. P. vtinam nos feramus, vos feratis, illi ferant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego feram, tu feras, ille ferat. P. cum nos feramus, uos feratis, illi ferant. Præterito imperfecto, S. cum ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter cum nos ferremus, uos ferretis, illi ferrent. Præterito perfecto, S. cum ego tulerim, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint. Præterito plusquam perfecto, S. cum ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset. P. cum nos tulissemus, uos tulissetis, illi tulissent. Futuro, S. cum ego tulerō, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto ferre. Præterito perfecto & plusquam perfecto, tulisse. Futuro, latum ire, uel laturum esse.

Gerundia uel participialia nomina, ferendi ferendo ferendum. Supina, latum latu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Ferens, & laturus.

Ferens unde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Ferebam, bam in ns, fit ferens.

Laturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo?

modo? Latum, latu, addita rus fit laturus.

Feror quo modo declinatur?

Indicatio modo, tempore præsenti, S. ego feror, tu ferris, uel ferre, ille fertur. P. nos ferimur, uos ferimini, illi feruntur. Præterito imperfecto, S. ego ferebar, tu ferebaris, uel ferebare, ille ferebatur. P. nos ferebamur, uos ferebamini illi ferebatur. Præterito perfecto in masculino genere, S. ego latus sum, uel fui, tu latus es, uel fuisti, ille latus est, uel fuit. P. nos lati sumus, uel fuimus, uos lati estis, uel fuistis, illi lati sunt, fuerunt, uel fuere. In feminino, S. ego lata sum, uel fui. In neutro, S. ego latum sum, uel fui. Præterito plusquam perfecto, S. ego latus eram, uel fueram, tu latus eras, uel fueras, ille latus erat, uel fuerat. P. nos lati eramus, uel fueramus, uos lati eratis, uel fueratis, illi lati erant, uel fuerant. Futuro, S. ego ferar, tu fereris, uel ferere, ille feretur. P. nos feremus, uos feremini, illi ferentur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti ad secundam, & tertiam personam, S. ferre tu, feratur ille. P. ferimini uos, ferantur illi. Futuro, S. fertor tu, fertor ille. P. feriminor uos, feruntor illi. Feramur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego ferrer, tu ferreris, uel ferre, ille ferretur. P. utinam nos ferremur, uos ferrimini, illi ferrentur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego latus essem, uel fuissem, tu latus esses, uel fuisses, ille latus esset, uel fuisset. P. utinam nos lati essemus, uel fuissemus, uos lati essetis, uel fuissetis, illi lati essent, uel fuissent. Futuro, S. utinam ego ferar, tu feraris, uel ferare, ille feratur. P. utinam nos feramur, uos feramini, illi ferantur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego ferer, tu feraris, uel ferare, ille feratur. P. cum nos feramur, uos feramini, illi ferantur. Præterito imperfecto, S. cum ego ferrer, tu ferreris, uel ferrere, ille ferretur.

I 3

P. cum

P. cum nos ferremur, vos ferremini, illi ferrentur. **Præ-**
terito perfecto, **S.** cum ego latus sim, vel fuerim, tu
latus sis, vel fueris, ille latus sit, vel fuerit. **P.** cum
nos lati simus, vel fuerimus, vos lati sitis, vel fueritis,
illi lati sint, vel fuerint. **Præterito plusquam perfecto,**
S. cum ego latus essem, vel fuisset, tu latus esses, vel
fuisses, ille latus esset, vel fuisset. **P.** cum nos lati esse-
mus, vel fuisset, vos lati essetis, vel fuissetis, illi lati
essent, vel fuissent. **Futuro, S.** cum latus ero, vel fuero,
tu latus eris, vel fueris, ille latus erit, vel fuerit. **P.** cum
nos lati erimus, vel fuerimus, vos lati eritis, vel fueri-
tis, illi lati erunt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito im-
perfecto, ferri. **Præterito perfecto, & plusquam perfe-**
cto, latum esse, vel fuisse. **Futuro,** latum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo passiuo?
Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & plusquam
perfecti in tus, quod est latus, id est qui latus est, vel
fuit, & qui latus erat, vel fuerat. alterum futuri in
dus, quod est ferendus, id est qui feretur.

Latus, vnde formatur? Ab ultimo supino. Quo mo-
do? Latum, latu, addita s fit latus.

Ferendus, vnde formatur? A genitiuo sui præsen-
tis participii. Quo modo? Ferens, ferentis, tis in
dus fit ferendus.

Fertur impersonale quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, fertur. **Præ-**
terito imperfecto, ferebatur. **Præterito perfecto,** latū
est, vel fuit. **Præterito plusquam perfecto,** latum erat,
vel fuerat. **Futuro,** feretur.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, feratur. **Fu-**
turo, fertor.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito
imperfecto, vtinam ferretur. **Præterito perfecto, &**
plusquam perfecto, vtinam latum esset, vel fuisset.
Futuro, vtinam feratur.

Subiun-

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum feratur. Præterito imperfecto, cum ferretur. Præterito perfecto, cum latum sit, vel fuerit. Præterito plusquam perfecto, cum latum esset, vel fuisset. Futuro, cum latum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, ferri. Perfecto, & plusquam perfecto, latum esse, vel fuisse. Futuro, latum iri.

Edo anomalum quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego edo, tu es, ille est. P. nos edimus, vos editis, illi edunt. Præterito imperfecto, S. ego edebam, tu edebas, ille edebat. P. nos edebamus, vos edebatis, illi edebant. Præterito perfecto, S. ego edi, tu edisti, ille edit. P. nos edimus, vos edistis, illi ederunt, vel edere. Præterito plusquam perfecto, S. ego ederam, tu ederas, ille ederat. P. nos ederamus, vos ederatis, illi ederant. Futuro, S. ego edā, tu edes, ille edet. P. nos edemus, vos edetis, illi edent.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. es tu, edat ille. P. este vos, edant illi. Futuro, S. esto tu, esto ille. P. estote vos, edunto illi. Edamus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego essem, tu esses, ille esset. P. vtinam nos essemus, vos essetis, illi essent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. vtinam ego edissem, tu edisses, ille edisset. P. vtinam nos edissemus, vos edissetis, illi edissent. Futuro, S. vtinam ego edam, tu edas, ille edat. P. vtinam nos edamus, vos edatis, illi edant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum ego edam, tu edas, ille edat. P. cum nos edamus, vos edatis, illi edant. Præterito imperfecto, S. cum ego essem, tu esses, ille esset. P. cum nos essemus, vos essetis, illi essent. Præterito perfecto, S. cum ego ederim, tu ederis, ille ederit. P. cum nos ederimus, vos ederitis,

I 4 illi

illi ederint. Præterito plusquam perfecto, S. cum ego edissem, tu edisses, ille edisset. P. cum nos edissemus, uos edissetis, illi edissent. Futuro, S. cum ego edero, tu ederis, ille ederit. P. cum nos ederimus, uos ederitis, illi ederint.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, esse. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, edisse. Futuro, esum ire, uel esurum esse. Gerundia, uel participialia nomina, edendi, edendo, edendū. Supina, esum, esu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Alterum præsentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod est edens, id est, qui est, uel edebat. alterum futuri in rus, quod est esurus, id est, qui edet.

Edens unde formatur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Edebam, bam in ns fit edens.

Esurus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo modo? Esum, esu, addita rus fit esurus.

Quòd autem edo, es, est possimus dicere, Virgilius. Est mollis flamma medullas. Valerius de Diogene. Idem Syracusis cum holera ei lauanti Aristippus dixisset: Si Dionysi adulari uelles, ista non esses. Immo inquit, si tu ista esse uelles, Dionysio non adulareris. Item quod a doctis dicitur, Esse decet, uiuas: uiuere non ut edas.

Edo recte, & antique quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, S. edo, edis, edit. P. edimus, editis, edunt. Imperfecto, edebam. Perfecto, edi. Plusquam perfecto, ederam. Futuro, edam. Imperatiuo, ede, edat. Edite, edant. Futuro, edito tu, edito ille.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & imperfecto, S. utinam ederem. Perfecto, & plusquam perfecto, edissem. Futuro, edam.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, cū edam. Imperfecto

perfecto, cum ederem. Perfecto, cum ederim. Plusquā
perfecto, cum edissem. Futuro, cum edero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, edere. Præte-
rito perfecto, & plusquam perfecto, edisse. Futuro, e-
sum ire, uel esurum esse.

Gerundia. edendi, edendo, edendum. Supina. esum,
esu. Participia. edens, & esurus.

Quòd edo, edis dixerint antiquissimi, Næuius, ut
refert Priscianus, Ipse attat, quando edit. Plautus. Qui
peredit cibum. Lucilius. Qui edit se, hic comedit me.

Edo habet ne pasuum? Maxime. nam uoro, deuoro,
edo, comedo pasuum habere reperiuntur apud
doctos. Plinius libro x x. cap. ix. Et in Aegypto, pro-
pter amaritudinem non estur. Diomedis sic inquit, pas-
sui imperfecto, edebat. Ouidius, Deuoret ante precor
subito telluris hiatu. & hoc quia possunt facere transi-
tionem ad aliquod rationale animal, ut lupi deuora-
bunt te. Virgilius.

Nec te tantus edat tacitam dolor. Ennius.
Vulturis in siluis miserum mandebat hominem,
Heu quàm crudeli condebat membra sepulcro.

Edor et si in tertiis tantum personis nunc inflecta-
mus ut estur uel editur, & edūtur, sicut aratur, & aran-
tur, bibitur, & bibuntur, quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. ego e-
dor, tu ederis, uel edere, ille estur, uel editur. Plu-
nos edimur, vos edimini, illi eduntur. Præterito imper-
fecto, Sing. ego edebat, tu edebat, uel edebare,
ille edebatur. Plur. nos edebamur, uos edebamini,
illi edebantur. Præterito perfecto, Sing. esus sum,
uel fui, tu esus es, uel fuisti, ille esus est, uel fuit.
Plur. nos esi sumus, uel fuimus, uos esi estis, uel
fuistis, illi esi sunt, fuerunt, uel fuere. Præterito
plusquā perfecto, S. ego esus eram uel fueram, tu esus
eras, uel fueras, ille esus erat, uel fuerat. P. nos esi era-
mus, uel fueramus, uos esi eratis, uel fueratis, illi esi e-
rant,

LIB. II.

rant, vel fuerant. Futuro, S. ego edar, tu edaris, vel edere, ille edetur. P. nos edemur, vos edemini, illi edentur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam. edere tu, edatur ille. P. edimini vos, edantur illi. Futuro, S. editor tu, editor ille. P. edimini vos, eduntur illi. Edamur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego ederer, tu edereris, vel edere, ille ederetur. Plur. utinam nos ederemur, vos ederemini, illi ederentur. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego esus essem, vel fuisset, tu esus esses, vel fuisset, ille esus esset, vel fuisset. Plur. utinam nos esus essemus vel fuisset, vos esus essetis, vel fuissetis, illi esus essent, vel fuissent. Futuro, S. utinam ego edar, tu edaris, vel edare, ille edatur. P. utinam nos edamur, vos edamini, illi edantur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego edar, tu edaris, vel edare, ille edatur. P. cum nos edamur, vos edamini, illi edantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego ederer, tu edereris, vel ederere, ille ederetur. P. cum nos ederemur, vos ederemini, illi ederentur. Praeterito perfecto, S. cum ego esus sim, vel fuerim, tu esus sis, vel fueris, ille esus sit, vel fuerit. P. cum nos esus simus, vel fuerimus, vos esus sitis, vel fueritis, illi esus sint, vel fuerint. Praeterito plusquam perfecto, Sin. cum ego esus essem, vel fuisset, tu esus esses, vel fuisset, ille esus esset, vel fuisset. P. cum nos esus essemus, vel fuisset, vos esus essetis, vel fuissetis, illi esus essent, vel fuissent. Futuro, S. cum ego esus ero, vel fuero, tu esus eris, vel fueris, ille esus erit, vel fuerit. P. cum nos esus erimus, vel fuerimus, vos esus eritis, vel fueritis, illi esus erunt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, edi. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, esum esse vel fuisse. Futuro, esum iri.

Participia

Participia, esus, & edendus. vnde comesus, & ambo-
sus magis quam comestus, licet vñ quidam fuerint.

Estur, vel editur impersonale quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, estur, vel edi-
tur. imperfecto, edebatur. perfecto, esum est vel fuit.
plusquā perfecto, esum erat, vel fuerat. Futuro, edetur.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, edatur. Futu-
ro, editor.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito im-
perfecto, vtinam ederetur. Præterito perfecto, &
plusquam perfecto, vtinam esum esset vel fuisset. Fu-
turo, vtinam edatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, cum edatur.
imperfecto, cum ederetur. perfecto, cum esum sit, vel
fuerit. plusquam perfecto, cum esum esset, vel fuisset.
Futuro, cum esum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, edi. Perfecto,
& plusquam perfecto, esum esse, vel fuisse. Futuro,
esum iri.

Dic passiuum ab aro, per tertias personas
in vtroque numero.

Indicatiuo modo, tempore præsentis, Sing. aratur.
Plur. arantur. Imperfecto, Sing. arabatur. Plur. araban-
tur. Perfecto, Sing. aratus est, vel fuit. arati sunt, fue-
runt, vel fuere. Plusquam perfecto, Sing. aratus erat,
vel fuerat. Plur. arati erant, vel fuerant. Futuro, Sing.
arabitur. Plur. arabuntur.

Imperariuo modo, tempore præsentis, S. aratur. Plur.
arentur. Futuro, S. arator. Plur. arantor.

Optatiuo modo, tempore præsentis, & præterito
imperfecto, Sing. vtinam araretur. Plur. vtinam araren-
tur. Præterito perfecto & plusquam perfecto, Sing.
vtinam aratus esset, vel fuisset. Plur. vtinam arati es-
sent, vel fuissent. Futuro, Sing. vtinam aretur. Plur.
vtinam arentur.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, S. cū aretur.
Plur. cum

P. cum arantur. Imperfecto, S. cum ararentur. Plu. cum ararentur. Perfecto, S. cum aratus sit, uel fuerit. Plur. cum arati sint, uel fuerint. Plusquam perfecto, S. cum aratus esset, uel fuisset. Plu. cū arati essent, uel fuissent. Futuro, S. cum aratus erit, uel fuerit. P. cum arati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, arari. Perfecto, & plusquam perfecto, aratū esse, uel fuisse. Futuro, aratum iri. Participia, aratus & arandus.

Eo quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, S. eo is it. Pluraliter imus itis eunt. Præterito imperfecto, S. ibam ibas ibat. P. ibamus ibatis ibant. Perfecto, S. iui iuisti iuit. P. iuimus iuistis iuerunt uel iuere, uel per concisionem, S. ii iisti iit. P. iimus, iistis ierunt uel iere. Plusquam perfecto, S. iueram iueras iuerat. Plur. iueramus iueratis iuerant. & per syncopen, Sing. ieram ieras ierat. Pl. ieramus ieratis ierant. Futuro, Singulariter ibo ibis ibit. Pluraliter ibimus, ibitis, ibunt.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam & tertiam personam, S. i, eat. P. ite, eāt. Futuro, S. ito, ito. Pluraliter, itote eunto. Eamus hortandi est magis.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, S. utinam irem ires iret. P. utinam iremus iretis irent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam iuissem iuisses iuisset. Plur. utinam iuissemus iuissetis iuissent. Futuro, S. utinam eam eas eat. P. utinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, S. cum eam eas eat. P. cum eamus eatis eant. Imperfecto, cū irem ires iret. P. cum iremus iretis irent. Perfecto, S. cū iuerim iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. Plusquam perfecto, S. cum iuissem iuisses iuisset. P. cū iuissemus iuissetis iuissent, uel per concisionem, iissem. Futuro,

Futuro, S. cum iuero iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. uel per concisionem, iero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto ire. Perfecto, & plusquam perfecto iuisse, uel iisse per concisionem. Futuro, itum ire, uel iturū esse.

Gerundia, eundi eundo eundum. Supina, itum itu.

Participia, hic & hæc & hoc iens, huius euntis, & iturus itura iturum. Et sic declinantur quæcunque ab eo is componuntur, præter ueneo, quod facit in supino uenum.

Itur impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, itur. Præterito imperfecto, ibatur. Præterito perfecto, itum est, uel fuit. Præterito plusquam perfecto, itum erat uel fuerat. Futuro ibitur.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, eatur. Futuro, itor.

Opratiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, utinam iretur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam itum esset, uel fuisset. Futuro, utinam eatur.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum eatur. Præterito imperfecto, cum iretur. Præterito perfecto, cum itum sit uel fuerit. Præterito plusquam perfecto, cum itum esset, uel fuisset. Futuro, cum itum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto, iri. Præterito perfecto, & plusquam perfecto itum esse, uel fuisse. Futuro, itum iri.

Redeo redis quo modo flectitur?

Indicatiuo, Redeo redis redit. redimus reditis redeunt. Redibam redibas redibat. redibamus redibatis redibant. Rediui rediuiisti rediuit, rediuius rediuiistis rediuerunt uel rediuere. & per synopen rediui. Rediueram rediueras rediuerat. rediueramus rediueratis rediuerant. & redieram per

concisio-

concisionem. Redibo redibis redibit, redibimus redibitis redibunt.

Imperatiuo, Redi redeat, redite redeant. Redito tu, redito ille. reditote, redeunto. Redeamus, hortandi est magis.

Optatiuo, utinam redirem, rediuissem & rediuissem. redeam.

Subiunctiuo, cum redeam. cum redirem. cum rediuerim. cum rediuissem. cum rediuero. & per syncope, redierim, rediuissem, rediero.

Infinitiuo, redire. rediuisse, & rediuisse. Futuro, reditum ire, vel rediturum esse.

Gerundia, redeundi redeundo redeundum. Supina, reditum reditu. Participia, rediens & rediturus.

Veneo venis quo modo flectitur?

Indicatiuo, veneo venis venit. venimus venitis veneunt. Venibam. nam veniebam, est a venio. Veniui & venii. veniueram & venieram venibo.

Imperatiuo, Veni veneat. venite veneant. Venito tu, venito ille. venitote, veneunto. Veneamus, hortandi est.

Optatiuo, utinam venirem. veniuissem, & veniuissem. ueneam.

Subiunctiuo, cum ueneam. uenirem, ueniuerim. ueniuissem. ueniuiro.

Infinitiuo, uenire, ueniuisse. & uenisse, uenam ire. Participium, ueniens ueneuntis esset per regulam, quod nusquam legi. nam a venu participium ne nominare quidem audeo.

Venio uenis quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, Singu. uenio uenis uenit. Plur. uenimus, uenitis penultima longa, ueniunt. Imperfecto, S. ueniebam ueniebas ueniebat. Plur. ueniebamus ueniebatis ueniebant. Praeterito perfecto, Sing. ueni uenisti uenit. P. uenimus penultima correpta, uenistis uenerunt uel uenere. Praeterito

tertio plusquam perfecto, ueneram. Futuro, ueniam.

Imperatiuo modo, tempore præsenti, ad secundam, & tertiam personam, S. ueni ueniat. P. uenite ueniant. Futuro, S. uenio tu, uenito ille. P. uenitote, ueniunto. Veniamus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto utinam uenirem. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam uenissem. Futuro, utinā ueniā.

Subiunctiuo modo, tempore præsenti, cum ueniam. Imperfecto, cum uenirem. Perfecto, cū uenerim. Plusquam perfecto, cum uenissem. Futuro, cum uenero.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, uenire. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, uenisse. Futuro, uentum ire, uel uenturum esse.

Gerundia, ueniendi ueniendo ueniendum. Supina, uentum uentu. Participia, ueniens & uenturus.

Notandum, inuenio, & conuenio, & cetera quæ a uenio componuntur, producere penultimam primæ, & secundæ personæ pluralis indicatiui præsentis temporis, inuenimus, inuenitis: conuenimus conuenitis. præteriti uero, corripere, inuenimus, conuenimus.

Venitur quo modo flectitur?

Indicatiuo, uenitur. ueniebatur. uētum est, uel fuit. uentum erat, uel fuerat. uenietur. Imperatiuo, ueniat. ueniat. Optatiuo, utinam ueniat. uentum esset, uel fuisset. ueniat.

Subiunctiuo, cum ueniat. ueniretur. uentum sit, uel fuerit. uentum esset, uel fuisset. uentum erit, uel fuerit.

Infinitiuo, ueniri. uentum esse, uel fuisse. uentū iri.

Gaudeo quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, Singul. gaudeo gaudes gaudet. Plural. gaudemus gaudetis gaudent. Præterito imperfecto, Singul. gaudebam gaudebas gaudebat. Plur. gaudebamus gaudebatis gaudebant. Præterito perfecto, Sing. gauisus sum uel fui.

es,

L I B. II.

es, uel fuisti. est, uel fuit. P. gauisi sumus, uel fuimus: estis, uel fuistis. sunt, fuerunt, uel fuere. Præterito plusquam perfecto, S. gauisus eram, uel fuerā. eras, uel fueras. erat, uel fuerat. Pluraliter gauisi eramus, uel fueramus. eratis, uel fueratis. erant, uel fuerant. Futuro, S. gaudebo gaudebis gaudebit. Pluraliter gaudebimus gaudebitis gaudebunt.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, ad secundam & tertiam personam, S. gaude gaudeat. Pluraliter gaudeate gaudeant. Futuro, S. gaudeo, gaudeo. P. gaudeote gaudento. Gaudemus, hortandi est.

Opratiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, S. utinam gauderem gauderes gauderet. P. utinam gauderemus gauderetis gauderent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinā gauisus essem, uel fuissem, esses uel fuisses, esset uel fuisset. P. utinam gauisi essemus, uel fuissemus, essetis uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro, S. utinam gaudeam gaudeas gaudeat. P. utinam gaudeamus gaudeatis gaudeant.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, cum gaudeam gaudeas gaudeat. P. cum gaudeamus gaudeatis gaudeant. Præterito imperfecto, S. cū gauderem gauderes gauderet. P. cum gauderemus gauderetis gaudent. Præterito perfecto, S. cum gauisus sim, uel fuissim. sis, uel fueris. sit, uel fuerit. Pluraliter cum gauisi simus, uel fuissimus sitis, uel fueritis. sint, uel fuerint. Præterito plusquam perfecto, S. cū gauisus essem, uel fuissem. esses, uel fuisses. esset, uel fuisset. Pluraliter cū gauisi essemus, uel fuissemus. essetis, uel fuissetis. essent, uel fuissent. Futuro, S. cū gauisus ero, uel fuero. eris, uel fueris. erit, uel fuerit. P. cū gauisi erimus, uel fuerimus. eritis, uel fueritis. erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, gaudere. Præterito perfecto, & plusquam perfecto gauisum esse uel fuisse. Futuro, gauisum ire, uel gauisurum esse.

Gerundia, uel participialia nomina, gaudendi gaudendo

DE DECLIN. VERB.

dendo, gaudendum. Supina, gauisum gauisu. Participia nascuntur ab hoc verbo neutro passiuo tria: gaudens, gauisus, gauisurus.

Fio quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. fio fis fit. P. fimus fitis fiunt. Praeterito imperfecto, S. fiebam, fiebas, fiebat. P. fiebamus fiebatis fiebant. Praeterito perfecto, S. factus sum, vel fui: es, vel fuisti: est, vel fuit. P. facti sumus, vel fuimus: estis, vel fuistis: sunt, fuerunt, vel fuere. Praeterito plusquam perfecto, S. factus eram, vel fueram: eras, vel fueras: erat, vel fuerat. P. facti eramus, vel fueramus: eratis, vel fueratis: erant, vel fuerant. Futuro, S. fiam, fies, fiet. P. fiamus, fietis, fient.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundam, & tertiam personam, S. fi, fiat. P. fite, fiant. Futuro, S. fito tu, fito ille. P. fitote, fiunto. Fiamus, hortandi est.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam fierem, fieres, fieret. P. utinam fieremus, fieretis, fierent. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam ego factus essem, vel fuisssem: tu factus esses, vel fuisses: ille factus esset, vel fuisset. P. utinam facti essemus, vel fuisssemus: essetis, uel fuissetis: essent, vel fuissent. Futuro, S. utinam fiam, fias, fiat. P. utinam fiamus, fiatis, fiant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum fiam, fias, fiat. P. cum fiamus, fiatis, fiant. Praeterito imperfecto, S. cum fierem, fieres, fieret. P. cum fieremus, fieretis, fierent. Praeterito perfecto, S. cum factus sim, vel fuerim: sis, vel fueris: sit, vel fuerit. P. cum facti simus, vel fuerimus: sitis, vel fueritis: sint, vel fuerint. Praeterito plusquam perfecto, S. cum factus essem, vel fuisssem: esses, vel fuisses: esset, vel fuisset. P. cum facti essemus, vel fuisssemus: essetis, vel fuissetis: essent, vel fuissent. Futuro, S. cum factus ero, vel fuero: eris, vel fueris: erit, vel fuerit. P. cum facti erimus, vel fueri-

K mus:

mus:eritis vel fueritis: erunt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, & præterito imperfecto fieri. Præterito perfecto & plusquam perfecto, factum esse, vel fuisse. Futuro, factum iri. Caret gerundiis. non enim legi apud doctos, fiendi, fiendo, fiendum: pro quibus faciendi, faciendo, faciendum dicimus. Supina habet factum factu, a facto. vnde factus participium. Item faciendus est a faciens. Fiendus nō dicitur Latine.

Memini quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsenti, & præterito perfecto, S. memini, meministi, meminit. P. meminimus, meministis, meminere. Præterito imperfecto, & plusquam perfecto, S. memineram, memineras, meminerat. P. memineraui, memineraui, memineraui, memineraui, memineraui, memineraui. Futuro caret. sed eius loco dicimus, S. meminero, meminere, meminere. P. meminimus, meminere, meminere.

Imperatiuo modo, tempore instanti, & futuro, ad secundas tantum personas in utroque numero, S. memento tu. P. mentore vos.

Modo optandi, tempore instanti, & præterito imperfecto, perfecto, & plusquam perfecto, S. utinam meminissem, meminisses, meminisset. P. utinam meminissemus, meminissetis, meminissent. Futuro caret.

Subiunctiuo modo, tempore instanti, & præterito perfecto, S. cū vel si, vel quamuis, vel licet, vel quod, vel ut meminere, meminere, meminere. P. meminimus, meminere, meminere. Præterito imperfecto, & plusquam perfecto, S. cum, vel si meminissem, meminisses, meminisset. P. cum, vel si meminissemus, meminissetis, meminissent. Futuro, S. cum, vel si meminero, meminere, meminere. P. cum, vel si meminimus, meminere, meminere.

Infinitiuo modo, tempore præsenti, imperfecto, perfecto, & plusquam perfecto, meminisse. Ceteris caret.

Sic

Sic inclinatur, odi, Noui, Cœpi per æ diphthongum. nam cepi sine diphthongo, est præteritum a capio, capis.

Oportet quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præsentis, oportet. Imperfecto, oportebat. Perfecto, oportuit. Plusquam perfecto, oportuerat. Futuro, oportebit.

Imperatiuo modo, tempore præsentis, oporteat tantum.

Opratiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, utinam oporteret. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, utinam oportuisset. Futuro, utinam oporteat.

Subiunctiuo modo, tempore præsentis, S. cum oporteat. Præterito imperfecto, cum oporteret. Præterito perfecto, cum oportuerit. Præterito plusquam perfecto, cum oportuisset. Futuro, cum oportuerit.

Infinitiuo modo, tempore præsentis, & præterito imperfecto, oportere. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, oportuisse. Ceteris caret.

Contingit impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo, contingit, continebat, contigit. contingeret, contingeret. Imperatiuo, contingat tantum.

Opratiuo, utinam contingeret, contigisset, contingat.

Subiunctiuo, cum contingat, contingeret, contingeret, contigisset, contigerit.

Infinitiuo, contingere, contigisse. ceteris deficit.

Tædet quo modo declinatur?

Indicatiuo, tædet, tædebat, tædui, & pertæsum est, vel fuit. tæduerat, & pertæsum erat, vel fuerat, tædebit.

Imperatiuo, tædeat tantum.

Opratiuo, utinam tæderet, tæduisset, & pertæsum esset, vel fuisset, tædeat.

K 2

Subiun-

L I B. II.

Subiunctiuo, cum tædeat, tæderet, tæduerit, & pertæsum sit, vel fuerit, tæduisset, & pertæsum esset, vel fuisset, tæduerit, & pertæsum erit, vel fuerit.

Infinitiuo, tædere, tæduisse, & pertæsum esse, vel fuisse. Participium, pertæsus. Sed de hoc in participiis abunde dicemus.

D E A D V E R B I O.

QUID est aduerbium? Pars orationis indeclinabilis, quæ, adiecta verbo, significationem eius explanat, & implet. nam sine aduerbio sensus perfectus non videtur. Cum enim dico, lego, scribo: incertum est bene ne, an perperam.

Quare dictum est aduerbium? Quia semper verbū præcedit aut sequitur: vnde & nomen accepit, quemadmodum apud Græcos ἐπίρρημα, hoc enim perficit adiunctum verbis, quòd adiectiua nomina substantiuis adiuncta: vt, prudens homo prudenter agit.

Quot accidunt aduerbio? Tria, species, significatio, & figura.

Quot sunt species aduerbiorum? Duæ, primitiua, vt sæpe, clam. deriuatiua, vt sæpius, clanculum.

Quot sunt significationes aduerbiorum? Multæ: quæ hoc exasticho comprehenduntur,
 Temporis, atque loci, quali, quanti, atque negandi.
 Da confirmandi, iurandi, da prohibendi,
 Optandi, euentus, hortandi, daq. remissi,
 Congrega & intenti, numeri, simili, dubitandi,
 Et super atque voca, monstra, eli, dim, per, & inter,
 Ordinis, & discre, simul his adiungito compar.

Hoc est, da temporis, loci, qualitatis, quantitatis, negandi, confirmandi, iurandi, prohibendi, optandi, euentus, hortandi, remissiui, congregandi, intentiui, numeri, similitudinis, dubitandi, superlatiui, vocandi, monstrandi, eligendi, diminutiui, personalis, interrogandi,

gandi, ordinis, discretiui, comparandi.

Quot sunt figuræ adverbiorum? Tres, simplex, ut diu: composita, vt interdiu, quandiu: decomposita, vt indocte, imprudenter.

INTERROGATIONES

DE ADVERBIO.

Nunc, quæ pars orationis est? Adverbium. Quare? Quia stat iuxta verbum, & semper nititur verbo.

Nunc, cuius speciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Clanculum, cuius speciei? Deriuatiuæ. Vnde deriuatur? A clam.

Nunc, cuius significationis? Temporis. Da temporis. Hodie, eri, nunc, nuper, cras, perendie, pridie, postridie, nudius tertius, nudius quartus, aliquando, olim, tunc, quodam, iam, semper, mane, uesper, diu, noctu, modo, & dum.

Hinc, cuius significationis? Loci. Da loci. Hic, istic, illic: huc, istuc, illuc: hac, istac, illac: hinc, istinc, il- linc: ibi, vnde, intro, foras, intus, foris.

Bene, cuius significationis? Qualitatis. Da qua- litatis. Bene, male, docte, pulchre, fortiter, sapienter.

Multum, cuius significationis? Quantitatis. Da quantitatis. Multum, parum, modicum, minimum, maxime, magnopere, satis.

Non, cuius significationis? Negandi. Da negandi. Non, nihil, nec, neque, haud, minime, nequaquam.

Profecto, cuius significationis? Confirmandi. Da confirmandi. Profecto, quippe, nempe, videlicet, scili- cet, quidni, certe, næ.

Aedepol, cuius significationis? Iurandi. Da iu- randi. Aedepol, Castor, Hercle, mediusfidius.

Ne, cuius significationis? Prohibendi. Da prohi- bendi. Ne.

Vtinam, cuius significationis? Optandi. Da Op- tandi. Vtinam, o si, o vtinam.

K 3 Forte

L I B. II.

Forte, cuius significationis? Euentus. Da euentus. Forte, casu, forte fortuna.

Eia cuius significationis? Hortandi. Da hortandi. Eia, age, agite.

Vix, cuius significationis? Remissiui. Da remissiui. Vix, paulatim, sensim, pedetentim.

Simul, cuius significationis? Congregandi. Da cōgregandi. simul, vna, pariter.

Valde, cuius significationis? Intentiui. Da Intentiui. Valde, nimium, prorsus, penitus, omnino.

Semel, cuius significationis? Numeri. Da numeri. Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, decies, quinquagies, octuagies, centies, millies, toties, quoties, & huiusmodi.

Quasi, cuius significationis? Similitudinis. Da similitudinis. Quasi, ceu, sic, sicut, sicuti, velut, veluti, vt, vti, & ita.

Forsan, cuius significationis? Dubitandi. Da dubitandi. Forsan, forsitan, forsit, fortassis, fortasse, fors, forte.

Maxime, cuius significationis? Superlatiui. Da superlatiui. Maxime, minime, doctissime, ocissime.

Heus, cuius significationis? Vocandi. Da vocandi. Heus, o.

En, cuius significationis? Demonstrandi. Da demonstrandi. En, ecce.

Potius, cuius significationis? Eligendi. Da eligendi. Potius, immo.

Clanculum, cuius significationis? Diminutiui. Da diminutiui. Clanculum, belle.

Meatim, cuius significationis? Personalis. Da personalis. Meatim, tuatim, suatim, nostratim, vestratim.

Cur, cuius significationis? Interrogandi. Da interrogandi. Cur, quare, nunquid, quin, quamobrem.

Deinde, cuius significationis? Ordinandi. Da ordinandi. Deinde, deinceps, dehinc, postea, obiter, interim,

terim, interea, protinus, & præterea.

Seorsum, cuius significationis? Discretiui. Da discretiui. Deorsum, seorsum, secreto, separatim, sigillatim, bifariam, omnifariam, & plurifariam.

Magis, cuius significationis? Comparatiui. Da comparatiui. Magis, minus, plus, validius, ocus, celerius, & tardius.

DE PARTICIPIO.

VID est participium? Pars orationis, dicta

Q quod partem capiat nominis, partemq. verbi. dicitur igitur participium, quasi parti capium.

Participio quot accidunt? Sex, Genus, casus, tempus, significatio, numerus, & figura.

Quot sunt genera participiorum? Quinque, Masculinum, vt amatus. Femininum, vt amata. Neutrum, vt amatum. Commune duum generum, vt amantem. Commune trium generum, vt amans.

Quot sunt casus participiorum? Sex, quot & nominum, nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, vocatiuus, & ablatiuus.

Quot sunt tempora participiorum? Quinque, præsens, & præteritum imperfectum simul, vt amans, legens. Præteritum perfectum, & plusquam perfectum simul, vt amatus, lectus. Futurum per se, vt amaturus, amandus.

Quot sunt significationes participiorum? Quinque, Actiua, vt amans, ab amo. Passiua, vt amatus, ab amor. Neutralis, vt arans, ab aro. Communis, vt largiens, a largior. Deponens, vt sequens, a sequor.

Quot numeros habet participium? Duos. singularem, vt amans: pluralem, vt amantes.

Quot sunt figuræ participiorum? Dux. Simplex, vt amans. decomposita, vt deamans.

K 4 INTER-

LIB. II.
INTERROGATIONES
DE PARTICIPIO.

Amans, quæ pars orationis est? Participium. Quare? Quia partem capit nominis, partemq. verbi. recipit enim a nomine, genera, & casus: a verbo autem, tempora, & significationes: ab utroque, numerum & figura.

Amatus cuius generis? Masculini. Quare? Quia est prima vox participii.

Amata? Feminini. Quare? Quia est secunda vox participii.

Amatum? Neutri. Quare? Quia est tertia vox participii.

Amans, cuius generis? Omnis, vel communis trium generum. Quare? Quia omnia participia in ns, sunt communia trium generum, ut hic, & hæc, & hoc amans.

Amantem cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia preponitur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc, & hanc.

Amantem cuius casus? Accusatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Amans, cuius temporis? Præsentis, & præteriti imperfecti. Quare? Quia omne participium desinens in ns, præsentis, & præteriti imperfecti temporis est, ut amans, id est qui amat, vel amabat.

Amatus cuius temporis? Præteriti imperfecti, & plusquam perfecti. Quare? Quia omne participium desinens in tus, vel in sus, vel xus, vel in uus, quod unum est tantum, ut mortuus: præteriti perfecti, & plusquam perfecti temporis est, ut amatus, id est qui amatus est, vel fuit, vel quia amatus erat, vel fuerat.

Amaturus, cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in rus, futuri temporis est, ut amaturus, id est qui amabit.

Amandus cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in dus futuri temporis est, ut amandus, id est qui amabitur.

Amans

Amans cuius significationis? Actiuæ. Quare? Quia ab actiuo verbo venit, quod est amo.

Amatus, cuius significationis? Passiuæ. Quare? Quia a passiuo venit, quod est amor.

Seruiens cuius significationis? Neutralis. Quare? Quia a verbo neutro deriuatur, quod est seruiro.

Largiens cuius significationis? Communis. Quare? Quia a communi verbo deriuatur, quod est largior.

Sequens cuius significationis? Deponentis. Quare? Quia a deponenti verbo trahitur, quod est sequor.

Amans cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Amantes cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amans, cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamans cuius figuræ? Decompositæ. Quare? Quia a composito deriuatur, quod est deamo. Omne enim quod deriuatur a composito, dicitur decompositum.

S. N. hic & hæc & hoc amans. G. huius amantis. D. huic amanti. A. hunc & hanc amantem, & hoc amans. V. o amans. Ab. ab hoc & ab hac & ab hoc amante vel amanti. P. N. hi & hæc amantes, & hæc amantia. G. horum & harum & horum amantium. & per concisionem, amantum. D. his amantibus. Ac. hos & has amantes, & hæc amantia. V. o amantes, & o amantia. Ab. ab his amantibus.

S. N. amaturus amatura amaturum. G. amaturi amaturæ amaturi. D. amaturō amaturæ amaturō. Ac. amaturum amaturam amaturum. V. o amature amatura amaturū. Ab. ab amaturō, ab amatura, ab amaturō. P. N. amaturi amaturæ amatura. G. amaturorum amaturarum amaturorum. D. amaturis. Ac. amatueros amaturas amatura. V. o amaturi, o amaturæ, o amatura. Ab. ab amaturis.

S. N. amatus amata amatum. G. amati amatæ amati. D.

L I B. II.

Datiuo amato amatæ amato. Accusatiuo amatum amatum. Vocatiuo, o amate, o amata, o amatum. Ablatiuo ab amato, ab amata, ab amato. Plur. N. amati amatæ amata. Genitiuo amatorum amatarum amatorum. Datiuo amatis. Accusatiuo amatos amatas amata. Vocatiuo o amati, o amatæ, o amata. Ablatiuo ab amatis.

S. N. amandus amanda amandum. G. amandi amandæ amandi. D. amando amandæ amando. Accu. amandum amandam amandum. V. o amande, o amanda, o amandum. Ablatiuo ab amando, ab amanda, ab amando. P. N. amandi amandæ amanda. Genitiuo amandorum amandarum amandorum. Datiuo amandis. Accusatiuo amandos amandas amanda. Vocatiuo o amandi, o amandæ, o amandæ. Ablatiuo ab amandis.

DE PRAEPOSITIONE:

Quid est Præpositio? Pars orationis indeclinabilis, quæ, præposita aliis partibus orationis, significatione earum aut mutat, ut æquus, iniquus: aut complet, ut facio fero, perficio perfero: aut minuit, ut rideo surrideo, tristis subtristis.

Quare dicitur præpositio? Quia præponitur tam per oppositionem, ut eo ad Philosophos, quam per compositionem, ut adeo. aliquando postponitur, ornatus gratia, ut tecum, quicum, Romam versus, Italiam usque, crurum tenus.

Præpositioni quot accidunt? Vnum. Quodnam? Casus. Quot casus? Duo. Qui? Accusatiuus & Ablatiuus.

Quæ sunt propositiones accusatiuæ, id est quæ seruiunt accusatiuo casui? Ad, apud, ante, aduersus, vel aduersum, cis, citra, circum, circa, contra, ergo, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, propter, secundum,

secundum, post, trans, ultra, præter, supra, circiter, usque, secus, penes, versus, procul, pridie, postridie. Dicimus enim ad templum, apud ignem. ante focum, si frigus erit. aduersus, vel aduersum inimicos. cis alpes, citra amnem Rubiconem. circum muros, circa forum. contra Dalmatas. erga necessarios. extra urbem. inter amicos. intra oppidum. infra tectum. iuxta fanum. hæc ob rem pone tribunal. per medios hostes. prope mortem. propter timorem, & propter aquæ riuum. secundum scripturas, & plena secundum flumina. post tergum. trans ripam. ultra Sauromatas: præter officium. supra tectum. circiter Kalendas Ianuarias. usque Oceanum. secus te. penes arbitros. Sed secus te sedi non dici, sed secundum te, ait Caper. Aretium versus. procul urbem, ut inquit, Curtius. pridie Parilia, & pridie illius diei. postridie Kalendas, & postridie nonarum Decembrium.

Quæ sunt ablatiuæ propositiones, id est quæ seruiunt ablatiuo casui? a, ab, abs, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, præ, palam, sine, absque, tenus. Dicimus enim a templo. a mari. ab Andria. abs quouis homine. cum exercitu. coram testibus. clam custodibus. de foro. e iure. ex theatro, quod est aliud quàm a theatro, ut ait Diomedes. pro clientibus, & pro tribunali. palam omnibus. sine labore. absque iniuria. pube tenus, & crurum tenus.

Quæ sunt propositiones ambiguæ, id est tam ablatiuo, quàm accusatiuo casui seruientes? In, sub, super, & subter. Dicimus enim, sum in templo, eo in templum. iaceo sub antro, curro sub antrum. sedeo super aquis, cado super aquas. dormio subter lodiçe, ingredior subter lodicem.

Quando seruiunt accusatiuo? Cum motum significant, ut Itur in antiquā siluā, curro sub tegmine fagi.

Quando seruiunt ablatiuo? Quando significant in loco. ut sum in templo, sub porticu, recubo sub tegmine

LIB. II.

tegmine fagi.

Quæ sunt præpositiones, quæ non inveniuntur nisi in compositione? Hæ: di, dis, re, se, am, con. vt diduco, dificio, repono, seduco, amplector, congregior.

INTERROGATIONES

DE PRÆPOSITIONE.

Ad, quæ pars orationis est? Præpositio. Quare? Quia præponitur aliis partibus orationis per appositionem, vel per compositionem. Quando per appositionem? Cum regit casum, vt eo ad templum, in hostem.

Quando per compositionem? Cum componitur, vt adduco, ex ad & duco. Alludo, ex ad & ludo. Iniustus, ex in & iustus. Subtristis, ex sub & tristis. Irrideo, ex in & rideo.

At, cui casui seruit? Accusatiuo. Quare? Quia est accusatiua præpositio.

Ad, in hac oratione, Itur ad urbem, quo modo præponitur? Per appositionem. Quare? Quia regit casum.

Ad, in hac oratione, Adducam tibi tuum Pamphilum, quo modo præponitur? Per compositionem. Quare? Quia ex ad, & duco componitur adduco.

A, cui casui seruit? Ablatiuo. Quare? Quia a est ablatiua præpositio.

In, cui casui seruit? Vtrique. Quare? Quia est tam accusatiua, quam ablatiua præpositio.

DE CONIUNCTIONE.

Quid est coniunctio? Pars orationis indeclinabilis, adnectens, ordinansq. sententiam.

Coniunctioni quot accidunt? Tria, species, figura, & ordo.

Quot sunt species, siue potestates coniunctionis? Hæ fere, quæ his versibus annotantur.

Co. conque, & subcon. dis. subdis. adiuque. causal.

Appro-

Approbat. aduersa. distri. discreque. du. dique.

Abnegat. effecti. collecti. his adiice complet.

Hoc est, copulatiua. continuatiua. subcontinuatua. disiunctiua. subdisiunctiua. adiunctiua. causalis. approbatiua. aduersatiua. distributiua. discretiua. dubitatiua. diminutiua. abnegatiua. effectiua. collectiua. completiua.

Quot sunt figuræ coniunctionis? Dux, Simplex, ut nam, ita, at. composita, ut nanque, itaque, atamen, etenim.

Quot sunt ordines coniunctionis? Tres, Præpositi uus, subiunctiuus, & communis.

Quæ sunt coniunctiones præpositiui ordinis? Ac, at, atque, aut, & vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, ni, nisi, sed. nisi. poetice postponitur.

Quæ sunt coniunctiones subiunctiui ordinis? Que, ve, ne, quidem, quoque, autem, vero.

Quæ ex his sunt ἐγκλιτικαί, id est encliticæ, hoc est inclinatiuæ? Que, ue, ne.

Quare dicuntur ἐγκλιτικαί? Quia inclinant accentum præcedentis syllabæ ad se, ut que apud Virgiliū, Alcandrumque, Aliumque, Nemonaque, Pritanūque. sicut τε apud Græcos, quod est que absque diphthongo Homerus.

Αλκανδρόνθε, ἄλιντε, νοήμονάτε, πρύτανίντε. Hesli.

Κλειώτ', ἄτέρπητε, δάλειάτε, μελπομένητε,

Τερψικόρητ', ἔρατώτε, πολύμνιατ', οὐρανίητε,

Καλλιόπητ', ἥδε προφέσατ' ἐς ἰν ἀπασάνων.

Clioque, Euterpeque, Thaliaque, Melpomeneque:

Terpsichoreque, Eratoque, Polymniaque, Vranieque,

Calliope multo ante alias præstantior omnes.

Et ue apud Horatium.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:

Indoctusq. pilæ, disci ve, torchi ve quiescit,

Ne spissæ risum tollant impugne coronæ. Et ne apud

Iuuenalem. Semper ego auditor tantum? nunquam

ne

ne reponam? In his vbiq̃ue ante que, ve, ne, est accensus acutus.

Quæ sunt coniunctiones, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt? Ceteræ fere omnes, præter supradictas, vt equidem, igitur, tamen, ego, quamquam, & huiusmodi.

INTERROGATIONES

DE CONIUNCTIONE.

Et, quæ pars est? Coniunctio. Quare? Quia coniungit ceteras partes orationis.

Et cuius speciei, siue potestatis? Copulatiuæ. Quare? Quia copulat tam sensum, quàm verba, vt M. Tullius fuit & desertus, & sapiens.

Da copulatiuas. Et, que, atque, ac, quidem, quoque, etiam, item, at, ast, sed, autem, vero. Copulant enim cū confirmatione intellectum.

Si, quando & Græcum significat, cuius potestatis? Continuatiuæ. Quare? Quia demonstrat ordinem cū consequentia & continuatione rerum. vt si stertit, dormit. & si ambulat, mouetur.

Da continuatiuas. Si, fin. significat enim ordinem præcedentis rei ad sequentem, vt si febri vexatur, callet, sed non conuertitur.

Quia, cuius potestatis? Subcontinuatiuæ. Quare? Quia causam continuationis ostendit consequentem cum rerum essentia. vt, quia ambulat, mouetur: & quando sol est super terram, dies est.

Da subcontinuatiuas. Quando, quoniam, quandoquidem, quia, quatinus, & quatenus pro quoniam.

Aut, cuius potestatis? Disiunctiuæ. Quare? Quia quamuis voces coniungat, sensum tamen disiungit, & alteram quidem rem esse, alteram vero non esse significat, vt, aut est dies, aut est nox: vel est sanus, vel est æger. & hoc est bene disiunctum: quia si vnum verum est, alterum falsum. nam aliter vitiose quid disiungitur.

Da

Da disiunctiuas. Ve, vel, aut, siue, seu.

Vel pro etiam, cuius potestatis? Subdisiunctiuæ. Quare? Quia quamuis voces disiunctiuarum habeat, vtrunque tamen esse significat, vel simul, vel discrete. simul, vt, Vel rex semper mihi, maximas gratias agebat, id est etiam rex. Item, Alexander, siue Paris rapuit Helenam. id est Alexander, qui & Paris dicitur, & Mars, siue Mauors. Graduius, vel Maspiter præsul est bellorum. Discrete, vt tu tota die vel legis, vel scribis. significat enim te & legere, & scribere: sed non simul vtrunque agere, sed aliis horis legere, aliis scribere. similiter Remex, vel impellit remum, vel attrahit, cum simul pæne vtrunque fieri intelligo, sed distincte. alius est enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da subdisiunctiuas. Ve, vel, aut, siue, seu, quando vtrunque significant.

Cū quando *iva* Græcā significat, cuius speciei? Adiunctiuæ. Quare? Quia adiungitur verbis subiunctiuis, vt, cum essem Venetiis, non perperam me facturum existimaui, si nostras lucubrationes Grammaticas imprimendas curarem.

Da adiunctiuas. Si, vt, cum, dum, quatenus, quando *iva* Græcam significat, vt, si dederis operam bonis literis proficies breui: & vt profit tibi, facio. Item dum conderet urbem, id est vt conderet.

Nam, cuius speciei? Causalis proprie. Quare? Quia adiuncta indicatiuo verbo, significat causam antecedentem, hoc est rem ex causa antecedente euenientem, vt doctus sum, nam legi. & mouetur, ambulat enim.

Da causales proprie. Nam, nanque, enim.

Quid interest inter adiunctiuas & proprie causales? Causales cum affirmatione, adiunctiuæ cū dubitatione, proferuntur. Sed & continuatiuæ, & subcontinutiuæ, & adiunctiuæ, & affectiuæ inter causales ponuntur, quia

LIB. II.

vt si ambulat, mouetur: & adiunctionis, vt ambulat, vt moueatur: & effectiōis, vt mouetur, ambulat enim.

Equidem, cuius speciei? Approbatiuæ. Quare? Quia approbat rem, id est affirmat, vt Equidem merui, nec deprecor. & Siquid vsquam iustitiæ est. & Si qua est cælo pietas.

Da approbatiuas. Si, equidem, quidem.

Tamen cuius speciei? Aduersatiuæ. Quare? Quia aduersum conuenienti significat, vt Et si te benefacturum dicis, tamen a malitia non discedis.

Da aduersatiuas. Tamen, quanquam, quamuis, etsi, licet, licebit, saltem. sed saltem etiam diminutiua est.

Vero cuius potestatis? Distributiua. Quare? Quia diuersis diuersa distribuit, vt ego lego, tu vero dormis.

Da distributiuas. At, atq, vero, autem, sed.

Quam cuius potestatis? Discretiua, vel electiua. Quare? Quia de duobus præpositis vnum eligere, & alterum refutare ostendit, vt diues volo esse, quam pauper, id est diues volo esse, & non pauper. Græci ἢ dicunt. Homerus, εὐλόμ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι. hoc est, Volo ego saluum esse populum, quam perire, id est & non perire.

An, cuius potestatis? Dubitatiua. Quare? Quia dubitationem significat, vt Eloquar, an fileam?

Da dubitatiuas. An. nē correpta, nec ne. Horatius in poetica.

Intererit multum Diuus nē loquatur, an heros,
Maturus nē senex, an adhuc florente iuuenta
Feruīdus, an matrona potens, an sedula nutrix,
Mercator nē vagus, cultor nē virentis agelli:
Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis.

Terentius in seipsum cruciante,
Filiū vnicū adolescentulū
Habeo. ah quid dixi habere me? immo habui Chremē.
Nunc habeam, nec nē, incertus sum.

Saltem, cuius potestatis? Diminutiua. Quare? Quia diminutio

diminutionem significat, vt Si non vis donare, saltem mutua.

Da diminutiva. Saltem, at, vel, pro saltem, vt Si non re, at verbis adiuvata. Virgilius in sexto. Si te nulla manet tantæ pietatis imago, At ramum hunc (aperit ramum, qui veste latebat) Agnoscas. at pro saltem. Lucanus.

O felix si te vel sic tua Roma videret. pro saltem sic. Et, si non vis referre gratiam, at agas. at, pro saltē.

Αν & κεν cuius potestatis? (necesse est enim Græcis utamur, vbi nostra deficiunt) Abnegatiuæ. Quare? Quia verbis adiunctæ, aliquid posse fieri ostendunt, sed propter aliquam causam, ne fiat, impediri, vt ἵπποισ' ἂν, εἰ ἐδωκ' ἡθην, hoc est fecissē, si potuissē. & Ηκεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιο τε παῖδες, Ἄλλοι τε πρῶτες, μέγα κεν κεχαροῖατο θυμῷ Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοῖατο μαρναμένοιιν. hoc est, Gauderet Priamus certe, & Priameia proles, Troianiq. alii, foret & his summa voluptas, Omnia si vos hæc pugnare, veniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, sed illarum loco subiunctiuis utimur verbis, vt comessē, si haberem: fecissē, si potuissē: curarem breui imprimendos optimos quosque libros, si quisquam rex adiuvaret.

Nam, cuius potestatis? Effectiuæ. Quare? Quia significat effectum procedentem ex causa, vt Legi, nā doctus sum. sed effectiuam eandem esse existimo, quā proprie causalem diximus.

Igitur, cuius potestatis? Collectiuæ, vel rationalis, vel illatiuæ. Quare? Quia per illationem colligit, quod supradictum est, hoc est ratione confirmat, vt M. Tullius pro Ligario, Habes igitur, quod est accusatori maxime optandum, consistentem reum. vel infertur aliis præpositis, vt Catilinam solus Cicero domuit, solus igitur Cicero patriam seruauit.

Da collectiuas. Ergo igitur, itaque cum accentu in

L ante-

LIB. II.

antepenultima.

Vero in hac oratione. Aeneas vero & pius, & fortis fuit, cuius potestatis? Completiua. Quare? Quia nulla significationis necessitate, sed gratia ornatus ponitur.

Da completivas? Autem, vero, quidem, equidem, quoque, nam, nanque, & quaecunque coniunctiones ornatus causa, vel metri, nulla significationis necessitate ponuntur.

Et, cuius figura? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Etenim, cuius figura? Composita. Quo modo componitur? Ex et, & enim.

Et, cuius ordinis? Praepositiui. Quare? Quia semper praeponitur in ordine orationis.

Que sine diphthongo, cuius ordinis? Subiunctiui. Quare? Quia subiungitur in ordine orationis.

Ergo cuius ordinis? Communis. Quare? Quia potest praeponi, & supponi in ordine orationis.

DE INTERIECTIONE.

VID est interiectio? Pars orationis indeclinabilis, interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

Interiectioni quot accidunt? Vnum. Quod? Significatio tantum.

Quot sunt significationes interiectionum? Haec fere, quae hoc versiculo comprehenduntur.

Gaudentis, risus, mirantis, dolorque, paruoque.

Hoc est, gaudentis, ridentis, mirantis, dolentis, expauescentis.

INTERROGATIONES

DE INTERIECTIONE.

Heu, quae pars orationis est? Interiectio. Quare? Quia interiacet aliis partibus orationis.

Euge, cuius significationis? Gaudentis. Da gaudentis?

DE INTERIECTIONE.

82

dentis? Euge, euax.

Ha ha ha, cuius significationis? Ridentis. Da ridentis? ha ha ha.

Papæ, cuius significationis? Admirantis. Da admirantis? Papæ, hem. Terent. Papæ exuperat ipsam Thaidem. Idem. Hē quid est? Papæ accepimus a Græcis: dicunt enim illi *Calcal*.

Heu, cuius significationis? Dolentis. Da dolentis? Heu, hei, a, o, væ. heu accusatio iungitur: vt heu me miserum. dicimus etiam, heu pietas, heu prisca fides: hei vero, & væ, datiuo coniunguntur. Virgilius. Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore. Martialis. Si sciero, væ tibi Caussidice.

At at, cuius significationis? Timentis. Da timentis? At at. Terentius in Andria, At at, hoc est illud, hinc illæ lacrumæ.

Sunt ne aliqua dubia inter aduerbia, seu præpositiones, & interiectiones? Maxime, vt o interiectio indignantis, dolentis, admirantis, & aduerbium vocandi, & optandi.

A, & præpositio est, & interiectio, vt A Corydon Corydon.

Pro similiter præpositio est, vt pro tribunali: & interiectio, vt pro Iupiter: pro dolor.

Quæ aliæ orationis partes solent pro interiectione perferri? Infandum, vt Naubus, infandum amissis vnus ob iram. Et malum, vt apud Terentium. Quid hoc malum, infelicitatis est? & est dictum anxii animi, & turbati nimis.

L 2 ALDI

ALDI PII MANVTII ROMANI
INSTITVTIONVM GRAMMA-
TICARVM LIB. III.

DE CONSTRUCTIONE
VERBORVM.

VID est constructio? Debita dispositio par-

Q tium orationis in ipsa oratione.

Constructionum quæ est congrua sensu, &
voce? Phyllis amat corylos.

Quæ sensu, & non voce? Turba ruunt: populus cur-
runt: gens armati.

Quæ voce, & non sensu? Venetiæ in sinu Adriati-
co sitæ, abundant diuitiis, & iam stabant Thebæ.

Constructioni quot accidunt? Duo, concordantia,
& regimen. Quotuplex est concordantia? Triplex,
Nominatiuus cum verbo, adiectiuum cum substanti-
uo, relatiuum cum antecedente.

Nominatiuus cum verbo in quot debet concorda-
re? In duobus, in numero, & in persona, vt ego amo,
tu amas, ille amat.

Adiectiuum cum substantiuo in quot debet concor-
dare? In tribus, in numero, casu, & genere, vt Vlysses
astutus, Penelope pudica, arma crudelia.

Relatiuum cum antecedente in quot debet concor-
dare? In duobus, in numero, & in genere, vt Aeneas
qui, Dido quæ, Ilium quod.

DE CONCORDANTIA NOMINATIVI
CVM VERBO.

Ego amo, quæ concordantia est? Nominatiuus
cum verbo. Ostende nominatiuum. ego. Ostende
verbum. amo.

Concor-

DE CONSTR. VERB: 83

Concordat ne? Concordat. Ostende. Ego est numeri singularis, & amo singularis: ego est personæ primæ, & amo primæ. ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus cum verbo, in numero, & in persona.

Quare ego est numeri singularis? Quia singulariter profertur. Quō? Singulariter nominatiuo ego.

Quare amo est numeri singularis? Quia singulariter profertur. Quo modo? singulariter ego amo.

Quare ego est personæ primæ? Quia omnia nomina, & pronomina sunt tertiæ personæ, exceptis ego, quod est personæ primæ, & tu secundæ, & vocatiuis casibus, qui sunt personæ secundæ.

Quare amo est personæ primæ? Quia prima quæque vox verbi habentis tres personas, est personæ primæ. amo est prima vox verbi, ergo est personæ primæ.

Quare amo est prima vox verbi? Quia prima est in ordine, vt Singulariter ego amo, tu amas, ille amat. amo est prima, amas secunda, amat tertia.

Quot modis potest discordare nominatiuus a verbo? Tribus, in numero solum, in persona solum, in numero, & in persona simul.

Caue dicas concordatur, & discordatur. nam concordo neutrum est. non enim dicimus concordo te cum illo, sed tu concordas per me. Ouidius. Per me concordant carmina neruis. Item. Tu concordas cum illo. Terent. Si concordabis cum illa. Item dicendum discordat nominatiuus a verbum, & cum verbo. Quintilianus. Confirmanda vox est, ne ab oratione discordet. Tacitus. Cum quæis æternum discordant. sicut dissideo, & dissentio. Cicero in Lælio. Cum is tribunus plebis capitali odio a Q. Pompeio, qui tum erat consul, dissideret. Idem in eodem. Ab iis, qui pecudum ritu ad voluptatem omnia referunt, longe dissentimus. M. Tullius tertio de officiis. Ego etiā cū Catone meo sæpe dissenſi. Valerius Ma-

L 3 ximus.

L I B. I I I.

ximus. Armis cum Cinna collega suo dissidens.

Dicitur ne congrue, ego amamus? Non. Quare? Quia ego est numeri singularis, & amamus pluralis; & sic discordaret nominatiuus a verbo in numero. Quare non etiam in persona? Quia est personæ primæ, & amamus primæ. Ego igitur amamus, discordat in numero, & concordat in persona.

Dic congrue in persona, & non in numero. Ego amas. Quare sic? Quia ego est personæ primæ, & amas secundæ; & sic discordat nominatiuus a verbo in persona solum. Quare non discordat etiam in numero? Quia ego est numeri singularis, & amas singularis, igitur ego amas, discordat in persona, & concordat in numero.

Dic incongrue in numero, & in persona. Ego amatis. Quare sic? Quia ego est numeri singularis, & amatis pluralis: ego est personæ primæ, & amatis secundæ. & sic discordat nominatiuus a verbo in numero, & in persona.

Vlysses astutus, quæ concordantia est? Adiectiuum cum substantiuo. Ostende substantiuum? Vlysses. Ostende adiectiuum? astutus. Congruit ne? Quidni? Nam Vlysses est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini: & astutus est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini. ergo congrue dicitur, Vlysses astutus.

Quot modis potest discordare adiectiuum a substantiuo? Septem, in numero solum, in casu solum, in genere solum, in numero, & in casu, & non in genere: in numero, & in genere, & non in casu: in casu, & in genere, & non in numero: in numero, casu, & genere.

Diceretur ne cōgrue, Vlysses astuti? Non. Quare? Quia Vlysses est numeri singularis, & astuti pluralis: & sic discordaret adiectiuum a substantiuo in numero. Quare non discordaret etiam in casu, & in genere? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini:

sculini & astuti similiter.

Dic incongrue in casu solū. Vlysses astutum. Quare discordat? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutum accusatiui: & sic discordat adiectiuum a substantiuo in casu. Quare non etiā in numero, & in genere? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutū est numeri singularis, & generis masculini. ergo Vlysses astutū discordat solum in casu.

Dic incongrue in genere duntaxat. Vlysses astuta. Quare sic? Quia Vlysses est generis masculini, & astuta feminini: & sic discordat adiectiuum a substantiuo in genere. Quare non discordat etiam in numero, & in casu? Quia Vlysses est numeri singularis, & casus nominatiui, & astuta similiter. ergo Vlysses astuta discordat in genere duntaxat.

Dic incongrue in numero, & in casu, & non in genere. Vlysses astutos. Quare discordat? Quia Vlysses est numeri singularis, & astutos est numeri pluralis: Vlysses est casus nominatiui, & astutos est casus accusatiui, & sic discordat adiectiuū a substantiuo in numero, & in casu, & non in genere. Quare non in genere? Quia Vlysses ē generis masculini, & astutos similiter.

Dic incongrue in numero, & in genere, & non in casu. Vlysses astutæ. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutæ est numeri pluralis, & generis feminini. & sic discordat adiectiuum a substantiuo in numero, & in genere, & non in casu. Quare non in casu? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutæ nominatiui.

Dic incongrue in casu, & in genere, & non in numero. Vlysses astutā. Quare sic? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini, & astutā est casus accusatiui, & generis feminini. Ergo Vlysses astutam, discordat in casu, & in genere, & non in numero? Quare non in numero? Quia Vlysses est numeri singularis & astutam similiter. ergo non discordat in numero.

L 4 Dic

LIB. III.

Dic incongrue in numero, casu, & genere. Vlysses astutas. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini, & astutas est numeri pluralis, casus accusatiui, & generis feminini: discordat igitur in numero, casu, & genere.

DE CONCORDANTIA RELATIVI

CUM ANTECEDENTE.

Aeneas qui, quæ concordantia est? Relatiuum cum antecedente. Ostende antecedens? Aeneas. Ostende relatiuum? qui. Congruit ne? Maxime. nam Aeneas est numeri singularis, & generis masculini, & qui similiter. ergo congrue dicitur Aeneas qui.

Diceretur ne congrue, Aeneas quæ? Non. Quare? Quia discordaret relatiuum ab antecedente. In quo? In genere. Quare? Quia Aeneas est generis masculini, & quæ feminini.

Quot modis potest esse discordia inter relatiuum, & antecedens? Tribus, in numero tantum, in genere tantum, in numero, & in genere simul. Fac discordet Aeneas qui, in numero tantum? Aeneas quos. Quare? Quia Aeneas est numeri singularis, & quos pluralis. Quare non discordat etiam in genere? Quia Aeneas est generis masculini, & quos masculini. discordat igitur Aeneas quos, in numero solum.

Dic incongrue in genere duntaxat? Aeneas quam. Quare sic? Quia Aeneas est genus masculini, & quam feminini. Quare nō discordat etiam in numero? Quia Aeneas est numeri singularis, & quam similiter. discordat igitur Aeneas quam, in genere tantū. Fac discordet in numero, & in genere? Aeneas quarum. Quare sic? Quia Aeneas est numeri singularis, & quarū pluralis, Aeneas est generis masculini, & quarū feminini. ergo Aeneas quarū, discordat in numero, & i genere.

Debet ne relatiuum cum antecedente conuenire in casu? Minime. Quare? Quia cum nō regnātur ab vno eodemq. verbo, & varie verba construuntur, non debet

bet conuenire in casu.

Quare relatiuum cum antecedente non debet conuenire in persona? Quia relatiua, sicuti adiectiua omnia, deficiunt persona: sed statim cum antecedenti adhererint, illius sunt personæ, cuius est antecedens. nam cum dico tantum, qui, vel quæ, uel quod, nullius sunt personæ. cum vero dico, ego qui: tunc, quia qui est coniunctum antecedenti ego, quod est personæ primæ, ipsum quoque primæ fit personæ, & propterea verbum quod sequitur, ut studeo, lego, & huiusmodi, debet esse illius personæ, cuius est antecedens relatiui, ut ego, qui studeo: tu, qui studes: magister, qui studet. nos, qui studemus, vos, qui studetis: magistri, qui student. eodem modo adiectina sequuntur substantiua, ut ego Virgilius, Romanus poeta, fui amicus Cæsaris: Tu Aristoteles, egregius Philosophus, docuisti magnum Alexandrum: Homerus ille diuinus, & Achilles iram cecinit, & errores Vlysis.

DE CONSTRUCTIONE PAR-

TIVM ORATIONIS.

Quæ partes orationi regunt post se verbum tam personale, quàm impersonale? Nomen, participium, præpositio, aduerbium, interiectio.

DE CONSTRUCTIONE VERBI

ACTIVI.

Quid est verbum actiuum? Quod in o finitum, format passiuum in or, ut Amo, amor, doceo, doceor, & potest habere accusatiuum significantem hominem, ut Pylades amauit Orestem. dicimus etiam, Amaryllis amabat castaneas, ego vidi Elephantum, & Tigridem. qui accusatiui, non significant animal rationale: quod non fit in neutris. non enim dicimus, aro Socratem, sicut, aro terram. Igitur facio, cum compositis magis est actiuum, quàm neutrum, ut Deus fecit hominem: & ignis calefacit Socratem, quorum passiuæ fuerunt

fuerunt facior, & calefacior apud antiquos: loco quorum utimur fio, & calefio.

Quot sunt gera verborum? Duo, Personale, & impersonale.

Quot sunt genera verborum personalium? Quinque, Actiuum, passiuum, neutrum, commune, & deponens.

Quot sunt species verborum actiuorum? Decem.

DE PRIMA SPECIE ACTIVORVM.

Quot sunt actiui primæ speciei? Quæ construuntur duntaxat cum nominatio agente, & accusatio patiente, ut ego amo Deum: tu vendis libros: ille scribit litteras: Plato docuit Aristotelem, & sic in ceteris. omnia enim actiua sunt primæ speciei, si tantum nominatiuū, & accusatiuū habent, ut Socrates docuit Platonem. Quod si ultra principales casus, id est post nominatiuū agētem & accusatiuum patientem, genitiuum admiserint, erunt secundæ, ut ego moneo te huius rei. si datiuum, erunt tertiæ, ut ego commendo me tibi. si accusatiuum, erunt quartæ, ut Socrates docuit Platonem philosophiam. si ablatiuū sine præpositione, erunt quintæ, ut ego spoliaui te ignorantia. si ablatiuū cum præpositione, erunt sextæ, ut ego accepi a te binas litteras. si nominatiuum, & datiuum tantum, erunt septimæ, ut iubeo tibi. si nominatiuum, & infinitiuum, erunt octauæ, ut tu credis esse doctus. si & ante se, & post se nominatiuū habuerint, erunt nonæ, ut lego assiduus, adoro pronus. si absolute ponantur, erunt decimæ, ut quid facis? lego, scribo.

Notandum idem verbum posse esse diuersarum specierum. nam ego emo libros, est primæ speciei. ergo emo libros tanti, est secundæ: ego emo libros tibi, est tertiæ: ego emo libros arte & ingenio, est quintæ: ego emo libros a Triphone bibliopola, est sextæ: item, ego doceo filium, est primæ speciei: ego doceo filium tuū non minoris talento, est secundæ: ego doceo filium tibi, est tertiæ: ego doceo filium bonas litteras, & bonos

nos mores, est quartæ: ego doceo filium magno studio, & labore, est quintæ: sic alia multa.

Dic aliquot verba actiua primæ speciei.

Verberat, & video, facio, fastidio, honoro,
Fert, occidit, amo, colit, & formido, timetque,
Polluoque, & cerno, damnat, docet, audio, narro.
Cum quarto tantum species sunt omnia primæ.
Verbero, verberas, verberavi, verberatū. per battere.
Video, vides, vidi, visum. per vedere.
Facio, facis, feci, factum. per fare.
Fastidio, fastidis, iui, itum. per hauer in fastidio.
Honoro, honoras, honoravi, honoratū. per honorare.
Fero, fers, tuli, latum. per portare.
Occido, occidis, occidi, occisum. per vccidere.
Amo, amas, amavi, amatum. per amare.
Colo, colis, colui, cultum. per amare con honore.
Formido, formidas, aui, atum. per hauere paura.
Timeo, times, timui, sine supino. per temere.
Polluo, polluis, pollui, pollutum. per imbrattare.
Cerno, cernis, creui, cretum. per vedere.
Damno, damnas, damnavi, damnatum. per dannare.
Doceo, doces, docui, doctum. per insegnare.
Audio, audis, audiui, auditum. per audire.
Narro, narras, narraui, narratum. per dire.

DE SECUNDA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

Quæ sunt actiua secundæ speciei? Quæ post
nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem, cum genitiuo construuntur, vt Græci impleuerunt equum armatorum militum: dici potest & armatis militibus, sed sic per quintā speciem.

Pretium, in quo casu esse debet? in ablatiuo semper, vt emi librum vili, vel aureo. sic & instrumentum quo quid fit, poni in ablatiuo debet, vt scribo libētius calamo, quā penna. & tempus, vt studui viginti annis. dicimus & viginti annos, idq. plerunque cum tempus continuum significamus. Excipiuntur tanti, quanti,

quanti, pluris, & minoris, cum suis compositis tantidem, quantilibet, quanticunque, quantiuis, quæ sine substantiuo in genitiuo ponuntur, vt Quanti emisti ancillam? Cum substantiuo vero in ablatiuo, vt Quanto pretio emisti Homerum? Item Quantiuis emi dicimus, & Quantouis pretio emi, seu Quâtauis pecunia, & Quantilibet, seu Quantolibet pretio emeris, non est mihi curæ: dices tamen, hæc res non valet aureum, & aureo. Varro. Denarij dicti, quod denos æris valebant: quinarij, quod quinos. Plinius in naturali historia. Ita vt scrupulum valeret sestertiis vicenis. sed tanti valet res, sicut tanti emi rem, dicendum, vt apud iurisconsultos. Res tanti valet, quanti vendi potest. item pluris hereditas valeret, & quanto pluris hereditas valeret, & quanto pretio valet, sicut quanto emi pretio dicimus. Donatus in Adelphis, vbi dicitur. Quanti est sumito: pro quanto pretio valet, exponit. eodem modo dicimus multo, & minimo, & paruo, & vili, vel emi, vel vendidi, vt apud eosdem iurisconsultos. Quasi minimo valeret hereditas. nec dicas tantum, quantū, multum, parum, & minimum valet, nisi intellexeris pro potest. vt scio te multum valere, id est posse. hanc constructionem sequuntur cetera verba, quibus vti cum pretio possumus, vt doceo, ago, facio, consto, & similia. Plinius secundus de Pamphilo pictore. Neminem minoris docuit talento. Iuuenalis. Chrysogonus quāti doceat, vel Pollio quanti. Idem. Atque ideo pluris, quā Cossus agebat. Et, quanti vna venefica constat, inuenies etiam apud Terentium. Videtur esse quantiuis pretii. & apud Sallustium pluris pretii. Plautus. Mortuus pluris pretii est, quā ego. dicimus etiam, non æstimo te vnus assis, & non facio te pili. itē pluris, & minoris pretio vnus assis. Horatius sermone sexto. Vnius assis, non vnquam pretio pluris licuisse: vt sic dicatur pluris, & minoris pretio, vt pluris & minoris nummo aureo, talento, centū millibus nummū.

Dic

Dic aliquot actiua secundæ speciei?

Vendit, emit, redimit, locat, & conduco, reuendo,
 Aestimo, vœnundo, castigoque, & reprehendo,
 Arguit, incusat, condemno, atque impleo, mulcto,
 His verbis casum post quartum iunge secundum.
 Sit tamen in sexto pretium. quanti, atque minoris,
 Plurisque, & tanti, socio sine, da genitiuo.
 Cum substantiuo, cures ea tradere sexto.
 Vendo, vendis, vendidi, venditum. per vendere.
 Emo, emis, emi, emptum. per comprare.
 Redimo, redimis, redemi, redemptum. per riscuotere.
 Loco, locas, locaui, locatum. per dar a pisone.
 Cōduco, cōducis, cōduxi, cōductū. p toglier a pisone.
 Reuēdo, reuendis, reuendidi, reuenditū. per riuēdere.
 Aestimo, æstimas, æstimaui, æstimatum. per estimare.
 Venūdo, venūdas, venūdedi, venundatū. per vendere.
 Castigo, castigas, castigauī, castigatum. per castigare.
 Reprehendo, reprehendis, reprehendi, reprehensum.
 per riprendere.
 Arguo, arguis, argui, argutum. idem significat.
 Incuso, incusas, incusaui, incusatum. per accusare.
 Condemno, condemnas, condemnaui, cōdemnatum.
 per condannare.
 Impleo, imples, impleui, impletum. per impire.
 Multo, multas, multaui, multatū. per punire in denari.

DE VERBIS ACTIVIS TERTIÆ SPECIEI.

Q VAE sunt actiua tertiæ speciei? Quæ post
 nominatiuum agentem, & accusatiuum pa-
 tientem cum datiuo construuntur, vt Homo
 pius dat eleemosinas pauperibus.

Dic aliquot actiua tertiæ speciei?

Scribo, lego, adscribo, commendo, nuntio, mitto,
 Lego, & restituo, do, commodo, mutuo, dono,
 Addico, indico, edicoque, atque indico, prodo,
 Et dico, refero, declaro, impendo, uetoque.
 Suadeoque & subigo, promitto, accommodo, reddi,

Post

Post quartum dandi gaudent hæc omnia casu.

Quæ possunt esse & tertiæ, & quintæ speciei.

Augeo, conduplico, accumulo, atque impertio, dono.

Et tertiæ, & quintæ species fecisse licebit.

Scribo, scribis, scripsi, scriptum. per scriuere.

Lego, legis, legi, lectum. per leggere.

Adscribo, is, psi, ptum. per attribuire, & imputare.

Commendo, as, aui, atum. per raccomandare.

Nuntio, nuntias, nuntiaui, nuntiatum. per auisare.

Mitto, mittis, misi, missum. per mandare.

Lego, legas, legaui, legatum. per mandare, & lassare
in testamento.

Restituo, restituis, restitui, restitutum. per restituere.

Do, das, dedi, datum. per dare.

Commodo, commodas, commodaui, commodatum.
per præstare, quod redditur idem.

Mutuo, mutuas, mutuauui, mutuatum. per prestare, quod
non redditur idem. sed de mutuo abunde dicemus in
exercitamentis Grammaticis. significat enim, non da-
re mutuo, sed accipere. Valerius Maximus lib. vi. cap.

ii. Ac potius præsidium a libertate, quàm ab innocen-
tia mutuauit. quemadmodum & mutuo. C. Cæs. lib.

iii. Commentariorum de bello ciuili Pompeiano.

Quammaximas potuerunt pecunias mutuati, perin-
de, ac suis satisfacere, & fraudata restituere vellent.

Dono, donas, donaui, donatum. per donare.

Addico, addicis, addixi, addictum. per destinare, vt ad-
dictus morti.

Indico, indicis, ixi, ictum. per fare sapere denuntiando.

Edico, edicis, edixi, edictum. per dare, vnde edictum.

Indico, indicas, aui, atum. per mostrare, vnde index.

Prodo, prodis, prodidi, proditum. per tradire.

Dico, dicis, dixi, dictum. per dire.

Refero, refers, retuli, relatum. per riferire.

Declaro, declaras, declarauui, declaratum. per dichiarare.

Impendio, impendis, impedi, impensum. per spendere.
vnde

unde impendium, id est impenſa.

Veto, vetas, vetui, vetitum.	per victare.
Suadeo, suades, suasi, suafum.	per eſortare a fare.
Perſuadeo, ſuades, ſuaſi, ſuaſum.	per indurre a fare.
Promitto, promittis, promiſi, promiſſū.	per pmettere.
Accomodo, accommodas, accommodaui, accommo datum.	per acconciare, & adattare.
Reddo, reddis, reddidi, redditum.	per rendere.
Augeo, auges, auxi, auctum.	per accreſcere.
Accumulo, as, aui, atum.	per accumulare.
Conduplico, as, aui, atum.	per radoppiare.
Impertio, impertis, tiui, tum.	per far partecipe.

DE QVARTA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

QUAE ſunt actiua quartæ ſpeciei? Quæ poſt no
minatiuum agentem, & accuſatiuum patientē
cum altero accuſatiuo conſtruuntur, vt ego
doceo te Grammaticam.

Dic aliquot actiua quartæ ſpeciei.

Flagito, poſco, peto, doceo, rogo, calceo, cælo,
Exoro, admoneo, moneo atque interrogo, cingo,
Induit, & veſtit, cumq̃. exuo, poſtulat, oro.
Omnibus his quartos poteris coniungere binos.

Quæ poſſunt eſſe & quartæ, & quintæ ſpeciei?
Exuo, & accingo, cum veſtio, calceo, cingo,
Induoq̃ue, & quartæ poteſ hęc & dicere quintæ.

Flagito, flagitas, flagitaui, flagitatum.

Poſco, poſcis, popoſci, ſine ſupino.

Peto, petis, petiui, petitum.

Doceo, doces, docui, doctum.

Rogo, rogas, rogau, rogatū.

Calceo, calceas, calceau, calceatum.

Cælo, cælas, cælaui, cælatum.

Admoneo, admones, nui, nitum.

Moneo, mones, monui, monitum.

Interrogo, interrogas, interrogau, tū.

Exoro,

L I B. I I I.

Exoro, exoras, exoravi, exoratu. per ottener pregado.
 Admoneo, admones, admonui, admonitu. p amonire.
 Moneo, mones, monui, monitum. idem significat.
 Interrogo, interrogas, interrogavi, interrogatum. per
 domandare.

Cingo, cingis, cinxi, cinctum. per cingere.
 Induo, induis, indui, indutum. per vestire.
 Vestio, vestis, vestiui, vestitum, idē significat.
 Exuo, exuis, exui, exutum. per spogliare.
 Postulo, postulas, postulavi, postulatū. per domadare.
 Oro, oras, oravi, oratum. per pregare.

Inueniuntur ne aliqua verba ex supradictis aliter
 contrui, quā dictum est? Maxime, vt flagito, posco,
 peto, vt postulo hoc ab te, & postulo te furti. & do-
 ceo, & admoneo te de hac re, & frequentius admoneo
 te huius rei. item induo tibi, & multa huiusmodi. sed
 tu ab iis, quę non sunt in vlu frequenti, abstineas. peto
 tamen, & postulo abs te hęc rem magis vtimur, quā
 te hanc rem.

DE QVINTA SPECIE ACTIVORVM.

QUAE sunt actiua quintę speciei? Quę post
 nominatiuum agentem, & accusatiuum patiē-
 tem cum ablatiuo sine prępositione construū-
 tur, vt stravi equum sella, & scribo librum calamo, &
 peto te hasta, caue dicas cum hasta. nam cum in-
 strumentum significamus, tacemus prępositionem,
 vt video te oculis.

Dic aliquot actiua quintę speciei?

Inficit, & munit, tegit, atque irrito, leuoque,
 Educat, atque cibatur, vacuoque, & farcio, lacto,
 Pascit, alit, spoliatur, sternit, petit, afficit, ornat,
 Impleoque, & satio, saturo, lanio, laceroque.
 Cædo, onero, exonero, vexoque, & spargo, corono.
 Possunt post quartum, purum sibi iungere sextum.

Quę possunt esse & quintę, & tertię speciei?
 Spargo, onero, fundo, figoque, & sterno, leuoque.

Et

Et si sunt quinq̃tæ, ternæ quoque sæpe uidebis.

Inficio, inficis, infeci, infectum. per tingere.

Munio, munis, muniui, munitum. per fortificare.

Tego, tegis, texi, tectum. per coprire.

Irrito, irritas, irritaui, irritatum. per irritare.

Leuo, leuas, leuaui, leuatum. per alleggerire.

Educo, educas, educaui, educatum. per alleuare.

Cibo, cibas, cibauī, cibatum. per dar da mangiare.

Vacuo, uacuas, aui, vacuatum. per uuotare, & uacuare.

Farcio, farcis, farti, fartum, proprie quod saturo.

Lacto, lactas, lactaui, lactatum. per allattare.

Pasco, pascis, pavi, pastum. per pascere.

Alo, alis, alui, altum, uel alitum. per nutrire.

Spolio, spolias, spoliaui, spoliatum. per spogliare.

Sterno, sternis, strauī, stratū. per distēdere, & spianare.

Peto, petis, petiui, petiū. per andare addosso.

Afficio, afficis, affeci, affectū. per indurre, & disponere.

ut sic ego afficio discipulos, ut libenter studeant. & afficior. per disponersi. Cic. in Lælio: Sic afficior interdum, ut Catonem, non me, loqui existimem. & sic sine ablatiuo. cum ablatiuo uero accipit significationem ab eo ipso ablatiuo, ut afficio te honore, pudore, damno, dedecore, gaudio, mærore, uoluptate, id est dispono te ad hæc omnia.

Orno, ornas, ornaui, ornatum. per ornare.

Impleo, imples, impleui, impletum. per empire.

Satio, as, aui, atū. per satiare. unde satias pro satietas.

Saturo, saturas, rauī, saturatū. per satiare. unde satur.

Lanio, lantias, laniaui, laniatum. per strazzare. unde lanius, & lanista.

Lacero, as, aui, atum. per strazzare. unde laceſso, sis, iui, itum, & laceſſitus, ut feci laceſſitus iniuria, id est prouocatus.

Cædo, dis, cæcidi, cæsum per æ diphthōgum, cæ, per uccidere. unde homicida, qui hominem. Patricida, qui patrē. & paricida, qui cognatum, alium uē occidit.

L I B. I I I.

hinc etiam homicidium, patricidium, & paricidiū.
 producit autem penultimam cæcidi, a cædo, a cado ve
 ro, corripit. Priscianus lib. i. & ii. per duplex ut patri-
 cidium scribendum censet.

Onero, oneras, oneraui, oneratum. per cargare.

Exonero, exoneras, exoneraui, ratum. per discargare.

Vexo, uexas, uexaui, uexatum. per dar impazzo.

Spargo, spargis, sparsi, sum. per sparger. unde aspergo.

Corono, coronas, coronaui, coronatū. per coronare.

Fundo, fundis, fudi, fustum. per spandere, & riuersare.

Figo, figis, fixi, fixum. per ficcare. unde crucifixus.

De sexta specie uerborum actiuorum.

Quæ sunt actiua sextæ speciei? Quæ post nomina
 tiuum agentem, & accusatiuum patientem cum abla-
 tiuo cum a, uel ab, uel e, uel ex, uel simili præpositio-
 ne construuntur. ut ego audiui, & didici multa a præ-
 ceptoribus meis, Romæ a Gaspare Veronensi, Gram-
 matico peregre regio. Ferrariæ a Baptista, Guarini filio,
 uiro utriusque linguæ quamdoctissimo.

Dic aliquot actiua sextæ speciei?

Audit, & ediscit, uellit, mouet, amouet, arcet,

Accipio, retraho, cumq. exigo, separo, soluo,

Haurit, habet, remouet, capit, atque intelligit, aufert,

Atque abigo, extirpo, eripio, & diuello, uetoq. ,

Sumoq. ; præcipuos post casus sumere sextum.

Debent, præpositis tamen a, uel ab, irrita ut olim.

Lapetionides accepit ab hospite dona.

Audio, audis, audiui, auditum. per udire.

Edisco, ediscis, edidici, sine supino. per imparar a mête.

Vello, uellis, uelli, uel uulsi, uulsum. per scarpire.

Moueo, moues, moui, motum. per mouere.

Amoueo, amoues, amoui, amotum. per toglier uia.

Arceo, arces, arcui, arctum. per far star da longe.

Accipio, accipis, accepi, tum. per togliere, & intêdere.

Retraho, retrahis, retraxi, retractū. per tirar indietro.

Exigo, exigis, exegi, exactum. per riscotere.

Separo

Separo, separas, separaui, separatum. per spartire.
Soluo, soluis, solui, solutū. per sciogliere & dislegare.
Haurio, hauris, hausi, hauitum. per trar fora. nūm e
 dolio, aquam e puteo. ut Haurit aquam cribro, qui
 discere uult sine libro. Accipitur etiam pro audio,
 ut Vocemq̃ his auribus hausi.

Habeo, habes, habui, tum. per hauere, & scribitur per
 adspirationē in principio. nā habeo sine adspirationē
 facit in secunda persona abis, & est neutrū, & est id
 quod discedo, ut Abi hinc actutū in malam crucem.

Remoueo, remoues, remoui, remotum. per rimouere.

Capio, capis, cepi, captum. per pigliare.

Intelligo, intelligis, intellexi, intellectū. per intēdere.

Aufero, aufers, abstuli, ablatum. per leuar uia.

Abigo, gis, abegi, abactū. per scacciare. unde abactor.

Extirpo, extirpas, extirpau, extirpatum. per togliere.

Eripio, eripis, eripui, ereptū. per togliere, & liberare.

Diuello, diuellis, diuelli, uel diuulsi, diuulsum. per
 scarpire.

Veto, uetas, uetui, ueritum. per uietar, & prohibere.

Sumo, sumis, sumpsi, sumptum. per togliere.

De septima specie uerborum actiuorum.

Quæ sunt actiua septimæ species? Quæ cōstruun
 tur ante se cum nominatiuo agente, & post se cum da
 tiuo patiente. ut Boni pueri libēter audiunt magistris,
 & parentibus suis.

Dic aliquot actiua septimæ species?

Audio, & ausculto, recipit, benedico, timetq̃.

Impero, & inuideo, metuo, interdico, iuberq̃.

Hæc quandoque solent solo gaudere datiuo.

Audio, audis, audiui, auditum.

Ausculdo, auscultas, auscultau, tatū. per obedire.

Recipio, recipis, recepi, receptum. per promettere.

Benedico, benedixi, benedixi, ctum. per benedire.

Timeo, mes, mui, sine supino. per temere, ne quid acci

Impero, as, aui, atum. per commandare. (dat mali.

M 2 Inuideo,

LIB. III.

Inuideo, inuides, inuidi, inuisum. per haurere inuidia.
Metuo, metuis, metui, sine supino. per haurer paura, ne
quid accadat mali.

Interdicto, interdicis, interdixi, interdictum. per inter
dire, & priuare, & uietare.

Iubeo, iubes, iussi, iussum. per commandare.

Sed audio, ausculto, timeo, metuo, recipio, benedi-
co, magis neutra, quàm actiua mihi uidentur, quia pas-
sive his uti non possumus, sed impersonaliter sic, au-
dio tibi, a me auditur tibi. sic benedicatur tibi, timetur
uitæ Pamphili: quod etiã Diomedii placet & hoc quã-
do tantum cum datiuo construuntur. nam timeo tibi
suspensum, uel mortem: iubeo tibi hoc, uel illud: in-
uideo tibi doctrinam: non sunt septimæ speciei. Et no-
tandum dici timeo, & metuo te, ne scilicet noceas mihi.
timeo, & metuo tibi, & de te, ne tibi accadat mali. Vir-
gilius. Caroq. oneri timet. Terent. Eius uitæ timeo.
M. Tullius ad Trebatium. Quo quidem unico ualde
mehercule de te timueram. Timeo, & metuo a te, ne
propter te quid cuiquam accadat mali. Terentius. Hei
metui à Chryside.

DE OCTAUA SPECIE VERBORVM

ACTIVORVM.

Quæ sunt actiua octauæ speciei? Quæ construun-
tur a fronte cum nominatiuo agente, a tergo uero cū
infinito, aut cum obliquo, aut sine, ut ego credo esse
indoctus: & ego credo me esse indoctum.

Sed notandum, quòd cum sermo non reflectitur ad
eum, qui est agens, sed ad alium facit transitionem, ne-
cesse est uti obliquo: ut ego spero liberos meos fore
& doctos, & bene moratos: cum uero reciprocus est,
hoc est eadem res & agit, & patitur, obliquo & uti, &
non uti possumus pro arbitrio nostro. ut puto esse bo-
nus: & puto me esse bonum. tu credis esse doctus:
& tu credis te esse doctum. Cæsar semper optauit e-
uadere rex Romanorum: & Cæsar semper optauit se
euadere

evadere regem Romanorum. Catullus scripsit ad M. Tullium esse pessimus poeta: & Catullus scripsit ad M. Tullium se esse pessimum poetam.

Dic aliquot actiua octauæ speciei?

Spero, & despero, cupio, scio, nescio, duco,
Autumat, atque putat, credit, desiderat, optat.
Hæc infinitum cum obliquo, aut absque requirunt.
Spero, speras, speravi, speratum. per sperare.
Despero, desperas, desperavi, desperatum. per desperare.
Cupio, cupis, cupiui, cupitum. per desiderare.
Scio, scis, sciui, scitum. per sapere.
Nescio, nescis, nesciui, nescitum. per non sapere.
Duco, ducis, duxi, ductum.

Autumo, autumas, maui, matum.

Puto, putas, putavi, putatum.

Credo, credis, credidi, creditum.

Desidero, desideras, desideravi, desideratum.

Opto, optas, optavi, optatum.

De nona specie uerborum actiuorum.

Quæ sunt actiua nonæ speciei? Quæ & ante se, & post se cum nominatiuo construuntur, ut doceo sedens, oro altans, adoro supplex, & huiusmodi.

De decima specie uerborum actiuorum.

Quæ sunt actiua decimæ speciei? Quæ ante se cum nominatiuo cōstruuntur, post se uero absolute ponuntur. ut amo, lego, & huiusmodi. ut Hei mihi, non suus est, iam scio, quisquis amat. Item, si legis, cantas: si cantas, male cantas.

DE CONSTRUCTIONE.

uerborum passiuorum.

Quid est uerbum passiuum? Quod ab actiuo formatur adiectione r littere, ut amor ab amo, doceor a doceo. Quot sunt species uerborum passiuorum? Decem, quot & actiuorum.

Omnia uerba passiuia quo modo construuntur? A

M 3

fronte

fronte cum nominatiuo patiente, a tergo uero cum ablatiuo agente cum præpositione a uel ab, uel simili, uel cum datiuo, loco ablatiui. ut tu amaris a me, uel tu amaris mihi, pro a me. Virg. in Bucolicis. His tibi Grynaei nemoris dicatur origo, tibi, pro a te.

Quo modo, cuius speciei sint passiuæ, cognoscuntur? Si tantum nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpositione agentem admiserint, erunt primæ speciei. Verum si post rem agentem, & patientem, aliquem habuerint casum, illius erunt speciei, cuius actiua unde formantur. nam sicut ego amo Deum, est primæ speciei actiuorum, ita Deus amatur a me, est primæ speciei passiuorum. & sicut, ego non æstimo te unius asis, est secundæ speciei actiuorum: ita, tu non æstimaris a me unius asis, est secundæ speciei passiuorum: & sic in in singulis. casus enim qui neque agens est, neque patiens in actiuis, non mutatur in passiuis: sed tantum mutantur res agens, & patiens, ut ego scripsi litteras tibi, litteræ scriptæ fuerunt a me tibi. ego doceo te Grammaticam, tu doceris a me Grammaticam. ego spolio te ueste, tu spoliaris a me ueste. ego audio multa abs te, multa audiuntur a me abs te.

Sunt quæ datiuum in nominatiuum conuertunt, ut Ego iubeo tibi, tu iuberis a me. ego inuideo tibi, tu inuideris a me: inuenies etiam huiusmodi orationes, Capræ pascuntur herbas, & herbis.

Sed passiuæ cum accusatiuo figurate construuntur, ut lædor manum, fractus sum pedem, pascuntur siluas, & summa Lycæi.

Quæ octauæ sunt speciei, quo modo construuntur? Sic. ego credo esse bonus. ego credor a me esse bonus. ego puto te esse doctissimum: tu putaris a me esse doctissimus. & similiter in ceteris.

Quæ sunt nonæ, quo modo construuntur? Sic. Doceor sedens, uerberor inuitus, feror insignis, scribor heres.

Quæ

DE CONST. PASSIVOR. 92

Quæ sunt decimæ, quo modo construuntur? Sic.
Doceor, uerberor, C. Cæsar cum occideretur, curabat
vt honeste caderet.

Dic aliquot verba passiua?
Verberor, & vendor, donor, doceor, spoliiorque,
Audior, & iubeor, nec non credor, videorque,
Mutuor. & debent patientem admittere rectum.
A, vel ab, & sextum mediis admittere agentem.
Post tamen hos casus, sua quos actiua, sequuntur.
Verberor, verberaris, verberatus sū. per esser battuto.
Vendor, venderis, venditus sum. per esser venduto.
Donor, donaris, donatus sum. per esser donato.
Doceor, doceris, doctus sum. per esser insegnato.
Spoliior, spoliaris, spoliatus sum. per esser spogliato.
Audior, audiris, auditus sum. per esser udito.
Credor, crederis, creditus sum. per esser creduto.
Iubeor, iuberis, iussus sum. per esser commandato.
Videor, deris, uisus sū. per esser veduto, & per parere.
Mutuor, mutuaris, mutuatus sum. per toglier impre-
stito. Sed est potius deponens, & mutuo neutrum:
de quibus (vt dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notandum omnia verba in or carere præteritis
perfectis, & sex iis, quæ a præteritis perfectis inclinā-
tur, eorumq. loco poni participium præteriti tempo-
ris, & substantiuum uerbum, vt amatus sum, vel fui.
eram, vel fueram essem, vel fuisset. sim, vel fuerim.
essem, vel fuisset. ero, vel fuero. amatū esse vel fuisse.

Quæ sunt, quæ dicuntur vocatiua? Dicor, vocor.
nominor, nuncupor, appellor, quæ uolunt & a fronte,
& a tergo nominatiuum. vt vocor Aldus.
Nuncupor, nuncuparis, nuncupatus sum.
Appellor, appellaris, appellatus sum.
Dicor, diceris, dictus sum.
Vocor, vocaris, vocatus sum.
Nominor, nominaris, nominatus sum. per chiamatū.

M 4 DE

SOVL I B. III.
DE VERVORVM NEVTRO RV M,

& deponentium constructione.

Quid est uerbum neutrum? Quod in o. desinit, & passiuum in or proprie habere non potest. sum igitur cum compositis, similiter, odi, noui, cœpi, memini, abusiue neutra esse dicuntur. item si dixeris aror, erit per prosopopœiam, ubi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in constructione esse, ut neutra, hoc est neutra primæ speciei, & deponentia primæ speciei, eandem habere constructionem. & neutra secundæ speciei, & deponentia secundæ speciei etiam eandem. & sic in ceteris, atque ideo simul de utrisque tractabimus.

Quid est uerbum deponens? Quod in or naturaliter desinens, deponit alteram significationem, id est uel actiuam, uel passiuam.

Quæ deponentia deponunt significationem passiuam? Quæ sunt primæ, secundæ, tertiæ, quartæ, & secundæ speciei.

Quæ deponunt actiuam? Quæ sunt quintæ, & sextæ.

Quot sunt species uerborum neutrorum? Septem. Quot sunt species uerborum deponentium? Similiter septem.

De prima specie uerborum neutrorum.

Quæ sunt neutra primæ speciei? Quæ & a fronte, & a tergo nominatiuum postulant, ut ego sum indotus, tu euasisti uir magnus.

Dic aliquot neutra primæ speciei?

Sum, fio, incedo, euadoque, & uiuo, uoloque

Primæ sunt species, regitur cum rectus utrinque.

Quandoque ipsa dies mater, quandoque nouerca est.

Sum, es, est, fui, sine supino. per essere.

Fio, fis, factus sum, uel fui. per essere fatto, & diuentare.

Incedo, incedis, incesse, incessum. per andare.

Euado, euadis, euasi, euasum. per diuentare.

Viuo, uiuis, uixi, uictum. per uiuere.

Volo

DE CONSTR. VERB. DEPON. 93

Volo, uolas, uolau, uolatum. per uolare.

DE PRIMA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

Quæ sunt deponentia primæ speciei? Quæ

Q cum nominatiuo utrinque cōstruuntur, ut tu
luctaris vnctus.

Dic aliquot deponentia primæ speciei?

Prælior, & luctor, proficiscor, digladiatorque,

Et iocor, & gradior, ratiocinor, atque reuertor.

Primæ sunt species regitur cum rectus utrinque.

Grassior ergo armatus semper, sed luctor inermis:

Digladiator nudus: cautus ratiocinor, impar.

Troilus infelix puer est congressus Achilli.

Prælior, præliaris, præliatus sum. per combattere.

Luctor, luctaris, luctatus sum. per giocare alle brazza.

Proficiscor, proficisceris, profectus sum. per andare.

Digladiator, digladiaris, digladiatus sum. per fare alle
spadazzate.

Iocor, iocaris, iocatus sum. per giocare, & trepare.

Gradior, gradieris, gressus sum. per andare.

Ratiocinor, aris, atus sum. per far conto, e ragione.

Reuertor, teris, sus sum. per ritornare. inuenitur &
reuerro.

DE SECUNDA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

Quæ sunt uerba neutra secundæ speciei? Quæ

Q cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente
construuntur, ut ego careo pecunia, nec dicas
pecuniæ. Egeo tamen & indigeo, etiam genitiuo iun-
guntur: memini genitiuo, & accusatiuo, & infinito etiã,
ut memini legere. satago genitiuo tantum. abstineo
genitiuo, accusatiuo, & ablatiuo. sed abstineo est acti-
uum, ut ait Priscianus.

Dic aliquot neutra secundæ speciei?

Deficit, indigeo, careo, memini, satagoque,

Affluit, atque egeo, uacat, atque exubero, abundo.

His ablatiuum tantum coniungito casum.

Indiget, atque egeo sextoq; & da genitiuo.

At

At memini & quarto casu, & coniunge secundo.

Sed satago patrum tribuas tantummodo casum.

Quæ possunt esse & secundæ, & tertiæ speciei?

Affluo, deficio, nec non his adice abundo.

Neutrorum tertiæ species sunt, atque secundæ.

Deficio, deficiis, defeci, defectum. per mancare, & non haurere.

Indigeo, indiges, indigui, sine supino. per bisognare, & haurere di bisogno.

Careo, cares, carui, caritum, uel cassum. per mancare et non haurere.

Memini defectuum. per ricordarsi, ut memini huius rei, & hanc rem.

Satago, satagis, sategi, satactum. per essere diligente.

Affluo, affluis, affluxi, affluxum. per abundare.

Egeo, eges, egui, sine supino. idem quod indigeo.

Vaco, vacas, vacui, vacatum. idem quod careo, & deficio.

Exubero, exuberas, exuberaui, exuberatum. per abundare.

Abundo, abundas, abundaui, abundatum. idem quod affluo.

Abstineo, abstines, abstinni, sine supino. per astenere.

DE SECUNDA SPECIE VERBORUM DEPONENTIVM.

Quæ sunt deponentia secundæ speciei? Quæ

nominatiuum, agentē, & ablatiuū patientē postulant. in quo tantū a neutris secundæ speciei differunt: illa enim nominatiuum patientem, & ablatiuū agentē, hæc autem nominatiuum agentem, et ablatiuū patientem postulant, ut Vtere uirtute. potior tamen iungitur etiam genitiuo, & accusatiuo: obliuiscor uero & reminiscor, & recordor genitiuo, & accusatiuo: fungor uero, & uescor, & utor, & abutor apud ueteres etiam accusatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo: abutor tamen, etiam accusatiuo: misereor, melius

melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia secundæ speciei?

Fungorq., & potior, uescor, fruor, utor, abutor,

Nec non defungor casu coniunge Latino.

Iunge tribus potior, quarto, & sexto, atque secundo.

Et debet patrium miseretur sumere tantum.

Et patrium, & quartum reminiscitur, obliuiscor.

Attamen & uescor, utorq., & fungor, abutor,

Quarta etiam docti ueteres iunxisse leguntur.

Fungor, geris, functus sum. per usar officio, & dignità.

Potior, potiris, uel poteris, potitus sum. per ottenere cosa desiderata.

Vescor, uesceris, sine præterito, & supino. p. usar cibi.

Fruor, frueris, fretus, uel fruitus, uel fructus sum. per

pagliare piacere, & diletto, usando. Cicero in Horten-

tensio. Amœnitate summa perfructus. fretus idem

est quod confusus. Quinctilianus. Tua fretus humanitate, id egeram.

Vtor, vteris, usus sum. per usare. homini autem adiun-

ctum, per conuersare. Cic. lib. 1. famil. A. Trebonio

utor ualde familiariter.

Abutor, abuteris, abusus sum, est perperā, & male uti, & nimis licenter.

Defungor, defungeris, defunctus sum. per usar compl-

tamente, ut defructus est vita, id est finiuit officium

vite. Virgil. Pelagi defuncte periclis.

Obliuiscor, obliuisceris, oblitus sum. per dimenticarsi.

Reminiscor, reminisceris, sine præterito, & supino. per ricordarsi.

Misereor, misereris, misertus sū. p. hauer misericordia.

Recordor, recordaris, recordatus sum. per ricordarsi.

DE TERTIA SPECIE VER-

BORVM NEVTRORV.

VAE sunt neutra tertiæ speciei? Quæ cum no-

minatiuo agēte, & datiuo patiente cōstruunt, ut scalæ hærent parietibus, & tu seruis Deo:

Seruit,

LIB. III.

Dic aliquot neutra tertiæ speciei?

Seruit, obest, noceo, placet, atque incumbo, licetque,
 Officio, caueo, studeoque, & consulit, hæret,
 Obuiio, & occurro, atque obtempero, obedio, paret,
 Et faueo, & lateo, atque ignosco, indulgeo, parco,
 Intersum, soluo, desumque, & debeo, cedo,
 Assentit. species cum casu hæc tertia dandi est.
 Seruio, seruis, seruiui, seruitum. per seruire.
 Obsum, obes, offui, sine supino.
 Noceo, nocet, nocui, nocitum. per nocere.
 Placeo, places, placui, placitum. per piacere.
 Incumbo, incumbis, incubui, incubitum. per dar ope-
 ra, & attendere con diligentia.
 Liceo, lices, licui, licitum. per essere lecito.
 Officio, officis, offeci, offectum. per nocere.
 Caueo, caues, caui, cautum. per guardarsi.
 Studeo, studes, studui, sine supino. per studiare.
 Consulo, consulis, consului, consultum. per dare
 consiglio.
 Hæreo, hæres, hæsi, hæsum. per accostarsi.
 Obuiio, obuias, obuiui, obuiatum. per scontrare.
 Occurro, occurris, occurri, rsum. idem quod eo obuiam.
 Obtempero, obtemperas, obtemperaui, obtempera-
 tum. per obedire.
 Obedio, obedis, obediui, obeditum. idem significat.
 Pareo, pares, parui, sine supino. idem quod obedio.
 Faueo, faues, faui, fautum. per fauorizare.
 Lateo, lates, latui, latitum. per ascondere.
 Ignosco, ignoscis, ignoui, ignotum. per perdonare.
 Indulgeo, indulges, indulsi, indultum. per concedere.
 Parco, parcis, peperi, uel parsi, parsum, per perdõare.
 Intersum, interet, interfui, sine supino. per essere pre-
 sente.
 Soluo, soluis, solui, solutum. per pagare.
 Desum, dees, defui, sine supino. per mancare.
 Debeo, debes, debui, debitum. per esser obligato.
 Cedo

DE CONST. NEVT. ET DEPON. 95

Cedo, cedis, cessi, cessum. per dar luogo.

Assentio, assentis, assensi, assensum. per consentire.

Assentior tamen omnes fere dicunt, ut Gellius refert.

DE TERTIA SPECIE VER-

BORVM DEPONENTIVM.

Quæ nominatiuum agentem, & datiuum patientem postulant, ut ego suffragor tibi, tu uero ingratu refragaris mihi.

Dic aliquot deponentia tertiæ speciei?

Suffragor, dominorque, & fœneror, atque refragor,

Blandior, & medeor, nec non assentor, adulator,

Gratulor, irascor, famulor, minitorque, minorque,

Obsequor, auxiliiorque, aduersor, polliceorque,

Insidiator, dandi gaudebunt omnia casu.

Suffragor, suffragaris, suffragatus sum. per dar la uoce, o la ballota in fauore.

Dominor, dominaris, atus sum. per signoreggiare.

Fœneror, fœneraris, fœneratus sum. per dare ad usura.

Refragor, refragaris, refragatus sum. per dar la uoce, o la ballotta contra.

Blandior, blandiris, blanditus sum. per accarezzare, & lusingare.

Medeor, mederis. caret pto & supino. per medicare.

Assentor, assentaris, assentatus sum. per andare a uerso, & compiacere.

Adulor, adulāris, adulātus sum, penultima producta, per lusingare, & accarezzare.

Gratulor, gratularis, gratulatus sum. est gaudere bono alieno, ut gratulor tibi.

Irascor, irascoris, iratus sum. per corruciarfi.

Famulor, famularis, famulatus sum. per seruire.

Minitor, minitaris, minitatus sum. per minacciare fortemente.

Minor, minaris, minatus sum. per minacciare.

Obsequor, obsequeris, obsecutus sū. per ādar'a uerso.

Auxilior

Auxilior, auxiliaris, auxiliatus sum. per aiutare.
Adversor, adversarius, adversatus sum. p. esser cōtrario.
Polliceor, ceris, citus, sum. per prometter spon-
 taneamente.

Insidior, insidiaris, insidiatus sum. per aguaitare, & far
insidie. Iniurior autem, & contrarior, ego non
memini legere apud idoneos, sed, fui tibi iniurius,
affeci te iniuria, contrarius ero illi, aduersabor &
refragabor illi.

DE QVARTA SPECIE VERBO.

QUAE sunt uerba neutra quartæ speciei? Quæ cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente construuntur, ut ego aro terram: & habent passiuum in tertiis personis in utroque numero, ut terra aratur, & terræ arantur.

Quare non habent passivum in primis, & secundis personis verba neutra quartæ speciei? Quia semper habent accusativum tertiæ personæ. quapropter cum sit conversa locutio, accusativus tertiæ personæ, in nominativum tertiæ transmutatur, & debet concordare cum verbo, quod erit item tertiæ personæ, ut ego aram terram, terra aratur a me: tu seminas agros, agri seminantur a te. si liceret dicere ego aror te, vel tu aras me, liceret facere conversam locutionem, tu araris a me, ego aror a te: quod quia non licet, ergo nec per passivum licebit. qui autem dicit aror: seminator facit (ut dixi) prosopopœiam, qua poetæ utuntur.

Dic aliquot neutra quartæ speciei ?
Semino, tundo, & aro, colit, & fero, consero, planto,
Ventiloque, & pulso, pinso, & trituro, pitisso,
Condio, uello, meto, texo, suo, dissuo, filo,
Sarcio, meio, puto, uanno, uolo, digero, poto,
Prandet, edit, comedit, sorbet, coquo, cōcoquo, ceno,
Excerno, sitio, sapio, neo, spumo, merendo,
Decoquit, atque bibo, euadoq̃, moloq̃, uoroque.

Hi 8

His hominem quartum nunquam cōiunge notātem.
 Semino, seminas, seminaui, seminatū. per seminare.
 Tundo, tundis, tutudi, tunsum. per pistare.
 Aro, aras, arauī, aratum. per arare.
 Colo, colis, colui, cultum. per coltiuare.
 Sero, seris, seui, satum. per seminare.
 Consero, conseris, conseui, confitum. per seminare, &
 piantare.
 Planto, plantas, plantaui, plantatū. per piantare.
 Ventilo, uentilas, uentilaui, uentilatū. per uentilare.
 Pulso, pulsas, pulsaui, pulsatum. per battere, & sonare.
 Pinso, pinxis, pinsui, pittum. per pistare, & macinare.
 Trituro, trituras, trituraui, trituratū. penultima pro-
 ducta. per battere all' ara.
 Pitisso, pitissas, aui, atum. per gustare, tentandi gratia.
 Condio, condis, condiui, conditum. per far saporito.
 Vello, uellis, uelli, uel uulsi, uulsum. per scarpire.
 Meto, metis, messiui, messum. per mettere.
 Texo, texit, texui, textum. per tessere.
 Suo, suis, sui, sutum. per cosire.
 Dissuo, dissuis, dissui, diffutum. per discosire.
 Filo, filas, filaui, filatum. per filare.
 Sarcio, sarcis, sarsi, sartum. per cosire, & repezzare.
 Meio, meis, sine præterito & supino. per orinare.
 Puto, putas, putaui, putatum. per potare.
 Vanno, uannas, uannaui, vannatū. per criuellare.
 Volo, uis, uolui, sine supino. per uolere.
 Digero, digeris, digessi, digestum. per padire.
 Poto, potas, potaui, potatum. per beuere.
 Prandeo, prandes, prandi, & pransus sum. per disnare.
 Edo, edis, edi, esum. per mangiare.
 Comedo, comedis, comedi, comestum, uel comestum.
 per mangiare.
 Sorbeo, sorbes, sorbiui, uel sorpsi, sorptum, & sorbitū.
 per sorbire. unde sorbillo. Terentius. Cyathos sor-
 billans, paullatim hunc producam diem.

Coqu o

Coquo, coquis, coxi, coctum. per cuocere.

Concoquo, cōcoquis, cōcoxi, concoctū. per padire.

Ceno, cenas, cenavi, cenatum. per cenare.

Excerno, excernis, excreui, excretum. per andare
del corpo.

Sitio, sitis, sitiui, sititum. per hauer sete.

Sapio, sapis, sapiui, sapitū. per sapere di buon, o di reo.

Neo, nes, neui, netum. per filare.

Spumo, spumas, spumavi, spumatū. per far la schiuma.

Merendo, merendas, merendavi, merendatum. per me
rendare. unde merenda, post meridiem cibus.

Decoquo, decoquis, decoxi, decoctū. per consumare,
& fallire. unde decoctor qui absumptis bonis non
est soluendo. dicitur uulgo è fallito. Catullus. Deco
ctoris amica Formiani.

Bibo, bibis, bibi, bibitum. per beuere.

Euado, euadis, euasi, euasum. per euitare. ut
euasi periculum.

Molo, molis, molui, molitum. per macinare.

Voro, uoras, uoravi, uoratum. per diuorare.

DE VERBIS EXCEPTAE ACTIONIS.

V. AE sunt uerba exceptae actionis? Ea in qui-

Q bus non punitur nominatiuus, sed subauditur

Deus, propterea nō inueniuntur nisi in tertiis

personis, & cōstruuntur cū actō patiente, ut pluit ma-
gnos imbres. inuenies apud historicos pluuisse lapidi-
bus, & carnibus: & pluūt glandes, et saxa apud poetas:
sicut ego pluo, fulmino, cū Deus loquēs introducitur.

Dic uerba exceptae actionis?

Grandinat, atque pluit, ningit, tonat, atque corruscat,

Fulgurat adiungas, et fulminat, atque serenat,

Lucescit, noctescit, & aduersperascit, atque diescit.

Hoc est & fit lux, & uespera, noxque, diesque.

Et quarto, sextoque pluit seruire uidebis.

Saxa pluit, carnes: saxisque, & carnibus olim.

Saxa pluunt, sed ait, cecinit qui mutua fratrum

Vulnera

Vulnera, qui diro impulsi, cœcoq. furore.
 Aedipodionios fœdarunt sanguine muros.
 At qui Anchisiadem, nec densior aere grando,
 Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.
 Grandinat, grandinauit, grandinatū. per tempestare.
 Pluit, pluuit, & pluit per syncopē, plutū. per piovare.
 Ningit, ninxit, ninctum. per neuigare.
 Tonat, tonuit, tonitum. per tronizate.
 Coruscat, coruscavit, coruscatum. per lampezare, &
 splendere.
 Fulgurat, fulguravit, fulguratum. idem est quod co-
 ruscat.
 Fulminat, fulminavit, fulminatum. per dare della saet-
 ta, & il trono.
 Serenat, serenavit, serenatum. per rasserenare, & far
 sereno.
 Lucescit, sine præterito, & supino. per far di. dicitur &
 illucescit: illuxit autem, compositum est ex in, & lu-
 xit, quod a luceo est præteritum.
 Noctescit, sine præterito, & supino. per far notte.
 Aduesperascit, sine præterito & supino. per farli sera.
 Diescit, sine præterito, & supino. per far di.

De quarta specie uerborum deponentium.

QVÆ sunt deponentia quartæ speciei? Quæ no-
 minatum agentem, & accusativum patientem postu-
 lant, ut ego sequor uirtutem.

Dic aliquot deponentia quartæ speciei?

Arbitror, ulciscor, fateor, sequor, aggrediorque,
 Solor, consolor, prædor, percontor, opinor,
 Deprecor, & popolor, liceor, meditor, miserorque,
 Metior, & metor, dignorque, precorque, locorque,
 Aucupor, & uenor, furor, reor, atque recordor,
 Alloquor, aspernor, scrutor, nanciscitur, atque
 Præstolor, operior, lucrorque, & sciscitor: istis

N Accu-

LIB. III.

Accusatiuum patientem iungito verbis.
 Arbitror, arbitraris, arbitratus sum. per giudicare.
 Vlciscor, vlcisceris, vltus sum. per far vendetta.
 Fateor, fatearis, fassus sum. per confessare.
 Sequor, sequeris, secutus sum. per seguitare.
 Aggre dior, aggrederis, aggressus sum. per assaltare.
 Solor, solaris, solatus sum. per consolare.
 Consolor, consolaris, consolatus sum, penul. produ-
 cta, idem est quod solor.
 Prædor, prædaris, prædatus sum. per robare.
 Percontor, percontaris, tatus sum. per domandare.
 Opinor, opinaris, opinatus sum. per hauer opinione.
 Deprecor, deprecaris, deprecatus sum. per rimouere
 pregando.
 Populor, popularis, populatus sum. per guastare.
 Liceor, liceris, & licitor licitaris. per accrescere il pre-
 cio all'incanto.
 Meditor, meditaris, meditatus sum. per pensare, esser-
 citare, cantare.
 Miseror, aris, miseratus sum. per hauer compassione.
 Miseratur qui conqueritur aliena incommoda.
 Miseretur qui miserum subleuat, inquit Festus.
 Metior, metiris, mensus sum. per misurare.
 Metor, aris, tus sum. per disponer, & locare cō ordine.
 Dignor, dignaris, dignatus sum. per far degno.
 Precor, precaris, precatus sum. per pregare.
 Loquor, loqueris, locutus sum. per parlare.
 Aucupor, aucuparis, aucupatus sum. per vcellare.
 Venor, venaris, venatus sum. per cacciare.
 Furor, furaris, furatus sum. per robbare.
 Reor, reris, ratus sum. per credere, & pensare.
 Recordor, recordaris, recordatus sum. per ricordarsi.
 Alloquor, alloqueris, allocutus sum. per parlare.
 Aspernor, aspernaris, aspernatus sum. per dispreg-
 giare.
 Scrutor, aris, atus sum. per cercare con diligenza. Ter.
 Nan-

DE CONSTR. VERB. NEVTR. 98

Nanciscor, nancisceris, nactus sum. per trouar per uentura.

Præstolor, præstolaris, præstolatus sum. per aspettare.

Quem præstolare Parmeno hic ante ostium?

Opperior, opperiris, oppertus sum. per aspettare.

Lucror, lucraris, lucratus sum. per guadagnare.

Sciscitor, sciscitaris, sciscitatus sum. per spirare.

De quinta specie uerborum neutrorum.

QVÆ sunt neutra quintæ speciei? Quæ nomina tiuum patientem, & ablatiuum agentem postulant sine præpositione, uel accusatiuum cū ob, uel propter, ut ego gaudeo uirtute, uel ob uirtutem, uel propter uirtutem. sed frequentior usus est cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo sic quoque construitur. doleo caput, mihi dolet caput. Cicero. Dolēt tibi oculi. Ouidius. Tu uero tua damna dole.

Dic aliquot neutra quintæ speciei?

Gaudeo, cum caleo, rubeo, nigretque, uiretque, Et tepet, & friget, stupet, & cum turgeo floret, Albeoq. & liqueo, cum mæreo, splendo, pollet, Aegrotat, pallet, madeo, tumeo, doleoque, Pingueoque, & sextū, aut quartū cū propter habebūt.

Gaudeo, gaudes, gauisus sum. per rallegrarsi.

Caleo, cales, calui, sine supino. per scaldarsi.

Rubeo, rubes, rubui, sine supino. per arrosiarsi.

Nigreo, nigres, nigrui, sine supino. per annigrirsi.

Vireo, vires, uirui, sine supino. per rinuerdirsi.

Tepeo, tepes, tepui, sine supino. per intepidarsi, & essere tepido.

Frigeo, friget, sine supino. per raffreddarsi, & hauer freddo.

Stupeo, stupet, stupui, sine supino. per stupirsi.

Turgeo, turges, tursi, tursum. per gonfiarsi.

N 2 Floreo,

L I B. I I I.

Floreo, flores, florui, sine supino. per fiorire.
 Albeo, albes, albui, sine supino. per imbianchirsi,
 & esser imbianchito.
 Liqueo, liques, sine præterito, & supino. per manife-
 starfi. (starfi.
 Mæreo, mæres, sine præterito, & supino. per attri-
 Splêdeo, splêdes, splêdui, sine supino. per risplendere.
 Polleo, polles, pollui, sine supino. idem significat.
 Aegroto, ægrotas, ægrotai, ægrotatû. per ammalarfi.
 Palleo, lles, llui, sine sup. per impallidirfi, & esser impal-
 Madeo, des, madui, sine supino. per bagnarfi. (lido.
 Tumeo, tumes, tumui, sine supino. per gonfiarfi.
 Doleo, doles, dolui, sine supino. per dolerfi.
 Pingueo, pingues, pingui, sine supino. per ingrassarfi.
 Macreo, macres, macrui, sine supino. per smagrirfi.
 Horreo, horres, horrui, sine sup. per hauer tremore.
 Ardeo, ardes, arsi, arsum. per abbruciarfi.
 Areo, ares, arui, sine supino. per seccarfi.

De quinta specie uerborum deponentium.

Q V AE sunt deponentia quintæ speciei? Quæ cû
 nominatiuo patiente, & ablatiuo agente sine præpo-
 sitione construuntur, uel cum accusatiuo cum ob, uel
 propter, ut lætor bonis litteris, uel propter bonas lit-
 teras.

Dic aliquot deponentia quintæ speciei?

Lætorq., & stomachor, tristor, bacchorq., querorq.,
 Atque verecundor, delector, glorior, atque
 Crapulor, indignor, morior, irascor. habebunt
 Sextû ue aut quartû. quarto, ob propter ue præibunt.
 Lætor, lætaris, lætatus sum. per rallegrarfi.
 Stomachor, stomacharis, chatus sum. per corucciarfi.
 Tristor, tristaris, tristatus sum. per attristarfi.
 Bacchor, baacharis, bacchatus sum. per infuriarfi. sed
 est proprie celebrare Bacchanalia.
 Queror, quereris, questus sum. per lamentarfi.
 Verecûdor, uerecûdaris, datus sum. per uergognarfi.
 Delector,

DE CONSTR. NEVT. ET DEPO. 99

Delector, delectaris, delectatus sum. per dilectarfi.
 Glorior, gloriaris, gloriatus sum. per gloriarfi.
 Crapulor, ris, crapulatus sum. per imbriacarfi di cibi.
 Indignor, indignaris, indignatus sum. per disdegnarfi.
 Morior, moreris, & moriris, mortuus sū. per morire.
 Irascor, irascaris, iratus sum. per adirarfi.

De sexta specie uerborum neutrorum.

Quæ sunt neutra sextæ speciei? Quæ cum nominatio patiente, & ablatiuo agente construuntur cum præpositione a uel ab, ut factus sum a Deo, discipulus vapulat a magistro. Quintilianus. Testis in reū. interrogatus an ab reo fultibus uapulasset, & innocens. inquit: Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, sed sic semper, Exulo Romæ, Veneriis. Virgilius. Longeq. ignotis exulat oris. Terentius. Domo exulo. Apuleius tamen de Deo Socratis. Quæ omnes turbellæ, tempestatesq; procul a Deorum cælestium tranquillitate exulant. Et aliquando magno licebit virtus. Horatius sermone vi. Vnius assis non nunquam pretio pluris licuisse. Item. paruo hac tempestate vaneunt libri. Valerius. Fecit, ne hostilium locus castrorum minoris vāniret. Quintilianus lib. xii. Respondit a ciue se spoliari malle, quā ab hoste vānire. Item. Nupsit Glycerium Pamphilo. Ouidius.

Si qua uoles apte nubere, nube pari. Marialis.

Vxorem quare locupletem ducere nolim.

Quæritis, uxori nubere nolo meæ.

Da neutra sextæ speciei?

Vapulat, & uænit, nec non licet, exulo, nubo,

Et cum compositis fio, & passiuæ sequuntur.

A Xerxe ut Medo, qui uinxerat Ennosigæum

Diris compedibus, Caurusque & uapulatur Euris.

Vapulo, uapulas, uapulauit, uapulatur. per esset battuto.

Væneo, uænis, uæniui, uænum. per esset uenduto.

Liceo, lices, licui, licitum. per esset apprezzato.

N 3 Exulo,

Exulo, exulas, exulaui, exulatum. per effer bandizato.
 Nubo, nubis, nupsi, & nuptus sum. per effer maritato.
 sed proprie mulierum est, quæ quia apud antiquos cū
 viris tradebantur, nubere capita, hoc est opperire &
 velare pudoris gratia solebant, nubere dictæ sunt, hoc
 est maritari, flameis obnupta facie. Vnde Claudianus.
 Flamea sollicitum præuelatura pudorem. vel, vt ait
 Festus, Boni ominis causa, quia flameo assidue vrere
 tur vxor flaminis, cui non licebat facere diuortium.
 Abusue enim dictum est, Nupsit amicus.

De sexta specie verborum deponentium.

QV AE sunt deponentia sextæ speciei? Quæ nomi-
 natium patientem, & ablatium cum præpositione
 agentem postulant, vt Horatius natus fuit a patre li-
 bertino.

Dic aliquot deponentia sextæ speciei?

Nascitur, atque oritur, patiorq; , adiunge renascor.
 Et gaudent sexto, Patre vt sum natus ab Aldo.

At patior poterit casum quoque sumere quartum,
 A saxo vt pateris non paruam Sisyphæ pœnam.

Nascor, nasceris, natus sum. per nascere.

Orior, oriris, vel oreris, ortus sum. idem significat.

Patior, pateris, passus sum. per patire.

Renascor, renasceris, renatus sum. per rinascere.

De neutris septimæ speciei.

QV AE sunt neutra septimæ speciei? Quæ nomi-
 natium agentem postulant, & post se non regunt ca-
 sum sine præpositione, vt eo ad aream diui Marci: ve-
 nio a delubro Virginis. nisi iungantur nominibus ad-
 uerbialiter positus, vt eo domum, venio domo. sunt e-
 tiam quæ absolute ponuntur, vt dormio, viuo. Peto ta-
 men accusatiuo iungitur sine præpositione. Virgilius.
 Hinc portum petit. Idem, vt Italiam læti, Latiumque
 petamus.

Dic

DE CONSTR. VERB. DEPON. 100

Dic aliquot neutra septimæ speciei?

It, meat, incedit, tendit, petit, ambulo, pergo.
 Transeoq. , & curro, discedo, accedo, remigro,
 Sto, iaceo, sedeo, surgo, ruo, salto, quiesco,
 Dormioq. , & vigilo, viuo, labo, ludit, hioq. ,
 Intereo, accumbo, sudo, pereooq. , cadoq. ,
 Et valeo, atque oleo, nato, no, sonat, occido, consto.
 Si admittunt casum, non solum admittere debent.
 Eo, is, iui, itum.
 Meo, meas, meui, meatum.
 Incedo, incedis, incessi, incesum.
 Tendo, tendis, retendi, tensum.
 Peto, petis, petiui, petitum.
 Ambulo, ambulas, ambulavi, ambulatum.
 Pergo, pergis, perrexi, perrectum. per gire, & andare.
 Transeo, transis, transiui, transitum. per passare.
 Curro, curris, cucurri, cursum. per correre.
 Discedo, discedis, discessi, discesum. per partirsi.
 Accedo, accedis, accessi, accessum. per approssimarsi.
 Remigro, remigras, igravi, gratum. per ritornare.
 Sto, stas, steteri, statum. per star in piedi.
 Iaceo, iaces, iacui, sine supino. per giacere.
 Sedeo, sedes, sedi, sessum. per sentare.
 Surgo, surgis, surrexi, surrectum. per lenare suso.
 Ruo, ruis, rui, rutum. per ruinare.
 Salto, saltas, saltaui, saltatum. per saltare.
 Quiesco, quiescis, quieui, quietum. per riposare.
 Dormio, dormis, dormiui, dormitum. per dormire.
 Vigilo, vigilas, vigilaui, vigilatum. per uigilare.
 Viuo, viuis, vixi, victum. per uiuere.
 Labo, labas, labavi, labatum. per vacillare.
 Ludo, ludis, lusi, lusum. per giocare.
 Hio, hias, hiaui, hiatum. per sbadacchiare.
 Intereo, interis, interiui, interitum. per morire.
 Accumbo, accumbis, bui, bitum. per sentare a tauola.
 Sudo, sudas, sudaui, sudatum. per sudare.

N 4 Pereoo,

DE GRAMMATICIS LIB. III. I.

Pereo, peris, periui, peritum. per morire.
 Cado, cadis, cecidi, casum. per cascare.
 Valeo, uales, ualui, ualitum. per esser sano, o malato.
 Oleo, oles, olui, olitum. per saper di buono, o di reo.
 Nato, natas, nataui, natatum. per nodare.
 No, nas, nauui, natum. idem significat.
 Sono, sonas, sonui, sonitum. per sonare.
 Occido, cidis, occidi, occasum. pe. breui. per cascare.
 Consto, constas, constiti, constitum, uel constatum.
 per esser manifesto.

Quæ uerba Grammatici appellant neutra passiuæ?
 Eit, solet, & gaudet, confido, atque audeo, fido. quia in
 præteritis perfectis, & iis, quæ a præteritis perfectis de-
 riuantur, retinent litteraturam passiuorum, in ceteris
 uero neutrorum.

Fio, fis, factus sum. per esser fatto.
 Soleo, soles, solitus sum. per esser usato.
 Gaudeo, gaudes, gauisus sum. per rallegrarsi.
 Confido, confidis, confisus sum. per confidarsi.
 Audeo, audes, ausus sum. per hauer ardimento.
 Fido, fidis, fisisus sum. per fidarsi.

Quo modo construuntur? Varie. nam fio constru-
 ritur ut uapulo. soleo infinito semper iungitur, ut soleo
 legere. gaudeo dictum est iungi ablatiuo agentis, ut tu
 me rallegris, gaudeo te. Confido, & fido datiuum po-
 stulant, ut non confido tibi. Audeo accusatiuo, uel in-
 finito iungitur, ut audeo magnum nefas, & audeo con-
 uiciari tibi. Virgil. Audetq. uiris concurrere uirgo.
 Ouidius. Ausus es o nimium, nimiumq. oblite tuorū,
 Thracia nocturno tangere castra dolo.

De septima specie uerborum deponentium.

Quæ sunt deponentia septimæ speciei? Quæ
 nominatiuum agentem postulant, & post se non
 regunt casum sine præpositione, ut non nisi do-
 ctus reuertar in patriam. nisi iungantur nominibus
 aduerbialiter positis. tunc enim tacemus præpo-
 sitionem,

fictionem, ut reuertor Romam, proficiscor domo. Sūt
quæ absolute poni possunt, ut iocaris ne, an serio lo-
queris?

Dic aliquot deponentia septimæ speciei?

Laborque, & gradior, uenor, piscorque, iocorque,
Altercor, luctor, proficiscitur, atque cachinor,
Prælior, & grassior, lacrymor, scortorque, sed inde
Nugor, conuersor, spatiorque, & rusticor, adde
Digredior, conor, ratiocinor, auguror. istis
Si dederis casum, non solum iungito verbis.

Labor, laberis lapsus, sum. per trascorrere, & cascare.

Gradior, graderis, gressus sum. per andare.

Venor, uenaris, uenatus sum. per cacciare.

Piscor, piscaris, piscatus sum. per pescare.

Iocor, iocaris, iocatus sum. per scherzare, & treppare.

Altercor, altercaris, altercatus sum. per contendere.

Luctor, luctaris, luctatus sum. per giocare alle brazze.

Proficiscor, proficisceris, profectus sum. per andare.

Cachinor, cachinaris, cachinatus sū. per rider molto.

Prælior, præliaris, præliatus sum. per combattere.

Grassior, grassiaris, grassatus sum. per assaltare.

Lacrymor, lacrymaris, lacrymatus sum. dicitur & la-
crymo. per lacrimare.

Scortor, scortaris, scortatus sum. per meretricare.

Nugor, nugaris, nugatus sum. per cianciare.

Conuersor, conuersaris, conuersatus sum. per con-
uersare.

Spatior, spatiaris, spatiatus sum. per andar a spaffo.

Rusticor, rusticaris, rusticatus sum. per star in uilla.

Digredior, digrederis, digressus sum. per partirsi.

Conor, conaris, conatus sum. per sforzarsi in uano.

Ratiocinor, ratiocinaris, ratiocinatus sum. per far con-
to, unde ratiocinator dicitur lo Abachista.

Auguror, auguraris, auguratus sum. per indouinare.

Et quoniam tam neutra, quàm deponentia septi-
mæ speciei iunguntur tum casibus cum præpositione,
tum

Aabcd

tum aduerbijs localibus, tum nominibus positis aduerbialiter, vt eo, venio, trāseo, gradior, proficiscor, & huiusmodi: operæpretium videtur hic de aduerbijs localibus studiose cōscribere. nō poterit enim quisquā horū verborū septimæ speciei bene scire cōstructionē, ipsiq̃. vti, Latine loquēs, si nesciat, quonā mō iungātur aduerbijs, ac nominibus, quæ ponuntur aduerbialiter.

DE ADVERBIIS LOCALIBVS.

Quorū sunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quò, quā, vnde, quorsum, & quousque. Vbi significat statum in loco. Quò, motum ad locum. Quā, motū per locum, Vnde, motum de loco. Quorsum, locum versus. Quousque, vsque ad locum, uel usque ad tempus.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA IN LOCO.

Hic, istic, illic, intus, foris, usquam, nusquam, ibi, ibidē, vbiq̃ue, alibi, alicubi, sicubi, necubi, vbiuis, vbilibet, vbiubi, vbicunque, vtrobique, superius, inferius, & vbi.

Quæ differentia est inter hic, istic, illic? Hic significat locū apud primā personam, quæ loquitur. Istic, locum apud secundam, quæ audit. Illic, ab utraque re motū. Et sic huc, istuc, illuc: hac, istac, illac: hinc, istinc, illinc: eodem modo hic, hæc, hoc: iste, ista, istud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam personam, iste, ad secundam, ille, ad tertiam.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA AD LOCVM.

Huc, istuc, illuc, intro, foras, vsquam, nusquam, siquò, nequo, aliquò, vtroque, quocunque, quoquo, quouis, quolibet, eò, eodem, supra, infra, & quo.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM PER LOCVM.

Hac, istac, illac, intus, foras, siquā, nequa, aliā, aliquā, vtraque, quacunque, eā, eadem, & quā.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM DE LOCO.

Hinc,

Hinc, istinc, illinc, intus, foris, sicunde, necunde, aliunde, alicunde, undique, vndecunque, vtrunque, vndeuis, vndelibet, inde, vnde, superne, inferne, cælitus, funditus, radicitus.

DIC ADVERBIA SIGNIFICAN-

TIA LOCVM VERSVS.

Horsum, istorsum, illorsum, siquorsum, nequorsum, aliorsum, aliquorsum, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, vel leuorsum, utroq. versum, & quorsum.

DIC ADVERBIA SIGNIFICAN-

TIA VSQVE AD LOCVM.

Haftenus, hucusque, istucusque, illucusque, eousq. & quousque.

DE NOMINIBVS QVAE

ponuntur adverbialiter.

NOMINA vrbiū, oppidorū, & pagorū in loco, in quo casu ponuntur? In genitiuo si sint primæ, vel secundæ declinationis, vt sum Patauī, fui Romæ. Si vero tertiæ, vel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: vt tu fuisti Carthagine. ego eram Venetiis, Pisīs, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum in quo casu ponuntur? Similiter in ablatiuo, vt solui Venetiis: transiui Roma, Brūdisio: tu venis Florentia, Carthagine.

Ad locū in quo casu ponuntur? In accusatiuo, vt eo Romā, Tibur, Venetias, Sermonetā, Bassianū, Carpos.

Ad interrogationem per quorsum, in quo casu ponuntur? In accusatiuo cum versus: quod postpositū, inclināt sibi præposita nomina, vt Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam versus profectum te esse constaret, scripsi ad te has litteras.

Ad interrogationem per quousque, in quo casu ponuntur? In accusatiuo cum vsque, vt vsque Romam.

Possimus ne huiusmodi nominibus proprijs addere præpositionem? Maxime, vt vado ad Albam, venio ab Roma,

L I B. I I I.

Roma, quod & usu approbatorū facile ostendi potest. Cicero in Verrinis. Ea die Verres ad Messanam venit. Sallust. in Catilinar. Iam tū Brutus ab Roma aberat. Recte ergo dicitur, Venio a Roma, & a domo: sum in Roma, & ī domo. Fabius. In domo furtū factū ab eo, qui domi fuit. Plurima sibi exempla facile qui uolet, inueniet, sed frequens usus gaudet breuitate, & demit præpositione.

Quæ appellatiua ponuntur ut propria? Domus, humus, rus, & militia. Sed humus, ego nō nisi in loco, & de loco meminit legere: & militia, in loco tātū. ut Stratus humi, Surgit humo, fui militiæ. Itē rus in loco magis in datiuo, quā in ablatiuo ponitur. Terent. Rurise cōtinebat. Poetæ tñ propter metrū etiā rure dicūt. Inuenies ēr belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de off. Præterea, quibuscunque rebus uel domi, uel belli poterūt, rep. augeant imperio, agris, uectigalibus.

Adiiciuntur ne adiectiua hmōi nominibus, cū ponuntur aduerbialiter? Non: nisi meus, tuus, suus, noster, & uester, & alienus. nā, sum domi meæ, & tu es domi alienæ, dicimus: sum domi magnæ, tu es domi pulchræ & regiæ, nō dicimus: sed in domo magna, & in domo pulchra, & regia. Itē. eo Venetias, ditiores Patauiū, uel Patauiū maius Venetiis: ego quia id genus orationis nō memini legere, nō dicere, sed ad Venetias ditiores, ad Patauiū maius. Legi tamen apud Ouid. in Heroidibus. Atque aliquis doctas iam nūc eat inquit Athenas. sed potest tacuisse præpositionē, ut Virgil. Italiā fato profugus Lauinaq. uenit. nam Propertius addidit, cū ait, Magnū iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Nomina prouinciarum, regionum, insularum, montium, appellatiua, & propria hominū, & belluarū: item appellatiua rerū omnium in loco, in quo casu ponuntur? In ablatiuo cū præpositione in, uel simili, ut sum in templo, sub tecto, super lapide. Ad locū in quo casu ponuntur? In accusatiuo cū præpositione ad, uel simili, ut

li, ut eo ad templū, in Cyprū, uersus Italiā, quod melius postponitur, ut Italiā uersus. Vsq̃ue uero, ponitur cum alia præpositione, ut eo usque ad tēplū, usque in Cretam. Ad locum utimur etiā supinis in um sine præpositione, & gerūdiis in dum, cum præpositione, ut eo lectū, & ad legendum. De loco in quo casu ponūtur? In ablatiuo cū a, uel ab, uel e, uel ex, uel simili præpōne, ut uenio ex agro, reuertor a tēplo, uel e foro domū.

Per locū in quo casu ponūtur? In accusatiuo cū per, ut trāseo per forū, per aream diui Marci, per Danubiū.

DE VERBORVM COMMVNIVM

CONSTRVCTIONE.

QVĪD est uerbum commune? Quod in or naturaliter desinens, utranque retinet significationē, actiuam scilicet, & passiuam. Quo modo cōstruuntur uerba communia, quando actiuam habent significationē? Cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, sicut uerba actiua: ut ego crimīnor te, sicut ego accuso te: tu largiris mihi libros, sicut tu donas mihi libros.

Quo modo construuntur uerba communia in significatione passiuā? Cū nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cū præpositione a, uel ab, uel simili, sicut uerba passiuā: ut ego crimīnor abs te, sicut ego accusor abs te: libri largiūtur a me tibi, sicut libri donātur a me tibi.

Da uerba communia?

Largior, experior, ueneror, moror, osculor, hortor, Criminor amplector, nec non interpretor, atque Hospitor. hæc nunc sunt communia uerba, sed olim Multa alia antiquis communia uerba fuerunt, Ut meditor, solor, frustor, reor, aggrediorque, Fare, obliuiscor, dignor, stipulor, dominorque, Metor, & affector, testor, detestor, abutor.

Quæ actiue, quarto, passiuæ, iungito sexto. Largior, giris, gitus sum. per donare, & esset donato. Experior, experiris, expertus sum. per prouare, & esset prouato.

Vene.

L I B. I I I.

Veneror, ueneraris, ueneratus sum. per honorare, & esser honorato.

Moror, moraris, moratus sum. per ritardar, & esser ritardato.

Osculor, aris, osculatus sum. per basar, & esser basato.

Hortor, hortaris, hortatus sum. per confortar, & esser confortato.

Criminor, criminaris, criminatus sum. per incolpar, & esser incolpato.

Amplector, amplecteris, amplexus sum. per abbracciar, & esser abbracciato.

Interpretor, aris, atus sū. per esponer, & esser esposto.

Hospitor, aris, tus sum. per albergar, & esser albergato.

Meditor, aris, tus sum. per essercitar, pensando.

Solor, solaris, solatus sum. per consolare.

Frustor, frustaris, frustatus sum. per ingannare.

Reor, reris, ratus sum. per pensare, & credere.

Aggredior, aggredieris, aggressus sum. per assaltare.

For, quod non est in usu, faris, fatus sum. per parlare.

Dignor, dignaris, dignatus sum. per degnarsi.

Obluiscor, obliuisceris, oblitus sum. per dimeticarsi.

Stipulor, stipularis, stipulatus sum. per dimandare.

Dominor, dominaris, dominatus sū. per signoreggiare.

Metor, metaris, metatus sum. per metter per ordine.

Affector, affectaris, affectatus sum. per imitare.

Testor, aris, atus sum. per testificare, & far testamēto.

Detestor, aris, atus sum. abominor, & quasi precando auerto.

Abutor, abuteris, abusus sum. per mal usare.

DE CONSTRUCTIONE VER-

BORVM IMPERSONALIVM.

Qvīd est uerbum impersonale? Quod nec numeros distinctos, nec personas habet.

Quot sunt genera uerborum impersonalium? Duo, actiua uocis, & passiua.

Actiua uocis impersonalia quo modo desinunt? In
t, ut

t, vt pœnitet, placet, interest.

Passiuæ vocis impersonalia quo modo desinunt? In-
tur, vt amatur.

De impersonalibus passiuæ vocis.

A QVIBVS verbis deriuantur passiuæ vocis im-
personalia? A verbis in o, quæ nominatiuum agentem
postulant, id est a verbis actiuis, a neutris tertiæ, quar-
tæ, & septimæ speciei. Ab iis autem, quæ habent nomi-
natiuum patientem, vt egeo, gaudeo, vapulo, non deri-
uantur: nec ab iis neutris, quæ præ se infinitum admit-
tunt, nisi a paucis. Virgilius. Sic placitū. Plinius tamen
lib. x. cap. xxv i. indiget vrsus est. Nunquam conspe-
ctis, nisi cum præsidio earum indiget. sed tu eorum,
quæ non sunt in frequenti vsu, abstineas.

Quo modo construuntur impersonalia passiuæ vo-
cis? Cum ablatiuo agente cū præpositione a, uel ab: vt
a me studetur, id est ego studeo: a te dormitur, id est tu
dormis. post se vero regunt casum verborum suorum, si
a neutris tertiæ, & septimæ speciei deducta fuerint, vt
seruio tibi, a me seruitur tibi: eo ad templū, a me itur
ad templū. nam quæ ab actiuis veniunt, ego nō memi-
ni legere cū casu patiente. non enim legi unquā apud
doctos, quale est, amatur Socratem, aratur terram: sed
passiue semper, amatur Socrates, aratur terra. quod
ne apud Græcos quidem fieri deprehendi, nec potui
adhuc inuenire, qui legerit. Illud enim apud Priscian.
λέγεται Διογένην τὸν κυνικὸν, hoc est dicitur Dioge-
nē Cynicū, si nō subauditur ποιῆσαι ἢ τυφαι, vel aliud
infinitū, Græci non approbāt. negāt enim dici apud se,
ἐργεταί Σοκράτην, hoc est, amatur Socratē. docetur
uero Grāmaticam, & petitur gratiā ita dicitur vt do-
natur tibi, turbatur agris, a me accipitur a te. non enim
in his pati aliquid significamus. Ponuntur frequentius
absolute, vt amatur, statur. Sed, quare nō liceat dicere
amatur Socratem, ostendimus in fragmentis nostris.

Ante se an habere possint ablatiuum, possumus ne

au-

LIB. III.

auctoritate confirmare? Maxime. Cicero in epistolis,
Sed nihil est a me inferuitum tēpori. Idem in officiis.
Occurritur autem nobis & quidem a doctis, & erudi-
tis. Cæsar in Commentariis. Cum ab hostibus con-
stanter, & non timide pugnaretur. Liuius. Et Roma
inde frequenter migratum est, a parentibus, ac propin-
quis nuptarum. sed hæc omnia sunt a neutris tertix,
& septimæ speciei. An etiam quæ ab actiuis, & neutris
quartæ deriuantur, habere possint ablatiuum, nullum
occurrit exemplum, nisi quod apud Plautum legitur.
Si opulento petitur pauperioris gratiam, pauper timet.
ubi opulento datiuus est pro ablatiuo positus. sed di-
ci posse & Donatus, & Diomedes, & Priscianus do-
cent, quibus ego facile accedo.

Quam significationem habent hæc uocis passiuæ
impersonalia? Actiuam semper. nam quid aliud est, a
me amatur, quàm ego amo? a te curritur, quàm tu cur-
ris? Et notandum nihil id genus impersonalibus esse
posse, quod patiatur.

Dic aliquot impersonalia passiuæ uocis?

Scribitur, & legitur, ferturque, auditur, amatur,
Prandetur, bibitur, statur, seruitur, aratur.

Præ se quæ sextum, dandi ue admittere casum

Debent, post casus uerborum cuncta suorum.

Itur ut ad generum Cereris sine vulnere paucis

Regibus, & sicca & crudeli morte tyrannis:

Ac tacite ad gelidum miseris descenditur orcum,

Atque ibi Iunoni stygiæ seruitur ab illis.

Siqua fides uanis, sed tu ne crede poetis.

Non tamen inuenies, pulchrum certamen Orestis

Cum Pylade a nobis legitur, certamen ut hic sit

Quartus: nec, terras mihi bobus aratur, & agros.

Atque his consimiles. apud egregios auctores.

Sed plerunque solent non ullum admittere casum,

Vt turbatur agris, statur, dormitur, amatur.

Scribitur, scribebatur, scriptum est, uel fuit. si scriue.

Legitur

DE CONSTR. IMPERS. PAS. 105

Legitur, legebatur, lectum est, uel fuit. si legge.
 Fertur, ferebatur, latum est, uel fuit. si porta.
 Auditur, audiebatur, auditum est, uel fuit. si alde.
 Amatur, amabatur, amatum est, uel fuit. si ama.
 Prandetur, prandebatur, pransum est, uel fuit. si disna.
 Bibitur, batur, bitum est, uel fuit. si beue. Statur, batur,
 statum est, uel fuit. si stà. Seruitur, batur, uitum est,
 uel fuit. si serue. Aratur, batur, aratu est uel fuit. si

De impersonalibus actiue uocis. (ara.

Impersonalia actiue uocis quor species habet? Sex.

De prima specie impersonalium.

Quæ sunt impersonalia actiue uocis primæ spe-
 cie? Quæ ablatiuū agentē cum præpositione a uel ab,
 & datiuū postulant, ut io faccio bene alli miei amici, li
 quali satisfano a me. per neutrū dicimus, ego bene fa-
 cio, amicis meis, qui satisfaciunt mihi. per impersona-
 le uero, a me beneficit amicis meis, a quibus satisfit mi-
 hi. hoc est bonū, id est bona res fit a me amicis meis.

Et aduerte huius speciei uerba esse semper imper-
 sonalia. nō. n. licet dicere benefio, malefio, satisfio: quo-
 niā in his, bene, male, satis, uim habere uident nomina
 tiui tertiæ psonæ, & datiuus neq. agēs eē, neq. patiēs.

Dic impersonalia actiue uocis primæ speciei.

Cum beneficit verbo, necnon male iunge, satisfique.

Et beneficit facies, nec non malefitque, satisfit.

Quæ debent sextum, casumq. admittere dandi.

Benefit, benefiebat, nefactum est uel fuit. el si fa bene.

Malefit, lefiebat, malefactum est, uel fuit. el si fa male.

Satisfit, satisfiebat, satisfactum est, uel fuit. el si satisfi.

De secunda specie impersonalium actiue uocis.

Quæ sunt impersonalia secundæ speciei? Quæ ante
 se infinitū loco nominatiui postulant, & post se geni-
 tiuum, ut legere bonos libros interest scholasticorū.
 Excipiūtur, mea, tua, sua, nostra, & uestra: pro mei tui,
 sui, nostri, & uestri: ut docere meos scholasticos inter-
 est mea. Dicimus etiam, Cuius interest, sicut cuius. ut

O hzc

LIB. III.

hæc quoq. intersunt tua, cuius, vel cuius studere maxime interest. sed quâdo nominatiuū habent, sunt personalia, vt hoc mea primum non parui refert, & tu etiā cogita quid cuiusque intersit. Et notandum horū verborum nominatiuum semper neutri generis esse oportere: quemadmodum Laurētius Valla præstāti vir ingenio docet, cui ego facile assentior, quia nusquam aliter memini legere quā cum nominatiuo neutri generis. Aliquando tamen aliter inueniuntur. Plinius libro xviii. cap. xxi. Plurimum enim refert cuiusque soli ratio. Idem in præmio primi libri, Multumq. apparatus interest apud inuitatum hospitem, & oblatū. Sed an uerbum aliquod sit impersonale, ostendimus abunde in fragmentis Grammaticis.

Interest quando est personale quot modis cōstruitur? Quattuor, & quattuor habet significationes. Iungitur enim genitiuo, & significat quod vulgo dicimus appartenere, vt quæsta cosa si appartiene a te solo. hoc tua solius interest, id est ad te solum pertinet. Itē iungitur datiuo, & significat essere presente, ut io son stato presente alle tue nozze, ego interfui nuptiis tuis.

Quâdo vero sic dicimus, da Roma a Napoli sono cento miglia. e di qui, ouero dalla piazza al palazzo, sono ducento passi: Roma Neapolim intersunt centum millia passuum, id est centum milliaria: & hinc uel e foro ad prætorium intersunt ducenti passus: significat distantiam, & quanto è da un luogo ad un'altro. quod fit melius per distat, ut Roma Neapoli distat centum millibus passuum: & hic locus, uel area a prætorio distat ducentis passibus. Item & per abest. Plancus in epistola ad Ciceronem lib. x. Ventidius bidui abest ab eo. Lepidus ad forum Voconij castra habet, qui loces a foro Iulii quattuor & viginti millia passuum abest.

Est notandum per interest, milliaria & cetera id genus poni in nominatiuo, cetera vero ibi collocare nos oportet, ubi ea, quæ & de loco, & ad locum sunt, collocamus.

locamus. Per distat uero & abest ponuntur milliaria, vel passus, & huiusmodi tam in accusatiuo, quàm in ablatiui. Res autem quæ distat, uel abest, id est ea unde sermo incipit, in nominatiuo collocanda est. Ea uero unde distat, uel abest sic ponitur, ut ea quæ de loco sunt. Ouidius.

Sulmo mihi patria est, claris uberrimus undis,

Millia qui nouies distat ab urbe decem.

Valerius Maximus: Epidauri Romanorum legatos in templum Aesculapii, quod ab eorum vrbe quinque millibus passuum distat, perductos, ut quidquid inde salubre patriæ laturos se existimassent, pro suo iure fumerent, benignissime inuitarunt. Aliquando autem significat differentiam, & construitur sic, Inter hominem, & belluam multum interest, id est magna differentia est. & inter te & me, uel nihil, uel parum interest: id est uel nulla, uel parua differentia est. Item sic, sapiens interest a stulto, & stulto: utrunque enim dicimus. Teren. Homini homo quid præstat? stulto intelligens quid interest? id est quæ differentia est? Item sic apud eundem, Hōc pater, hōc dominus interest. Dicimus etiam non refert, & non interest utrum domi sis, an foris, id est non monta, & non importa. Valerius Maximus, Nihil interest an humi, an sublimi putrescam. Iuuenalis, Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non? Dicimus etiam cum genitiuo sic, magni, parui, tanti, & quanti interest, & refert. Cicero, Magni enim interesse uidebatur ad eam necessitudinem. Idē, Per magni interest, quo tempore hæc epistola tibi redita sit. Et cum nonnullis aduerbiis, ut magis, minus, plus, maxime, minime, & similibus.

Præterea tua discipuli interest libros legere, sunt, qui negant dici latine: sed tua, qui es discipulus. sed de his in fragmentis.

Dic impersonalia actiue uocis secundæ speciei.

Intererat, refert, speciei uerba secundæ.

O 2 Ante

LIB. III.

Ante infinitum voluerunt, post genitium.

Quinque tamen sexto, sed erunt pronomina casu.

Interest, intereat, interfuit.

Refer, referebat, retulit. per appartenersi.

De tertia specie impersonalium actiue vocis.

Quæ sunt impersonalia actiue uocis tertiæ speciei? Quæ infinitum præ se loco nominatiui postulât, post se uero datiuum, ut, ludere placet pueris. Cum nominatio uero sunt personalia. ut litteræ non placent stultis.

Et notandum dici posse, mihi placet esse bono, & mihi placet esse bonum. sed cum accusatio sua auditur me, ut sit, mihi placet me esse bonum. Quid in Heroidib. Quo mihi commissio non licet esse piam: id est me esse piam. Et in primo μεταμορφώσεων, Sed nocet esse deum, id est me esse deum nocet mihi. Martial.

Dicunt Earinos tamen poetæ.

Sed Græci, quibus est nihil negatum,

Et quos ἀπὲς ἀπὲς decet sonare.

Nobis non licet esse tam disertis,

Qui musas colimus seueriores.

Dic impersonalia actiue uocis tertiæ speciei.

Accidit, atque uacat, præstatque, placetque, libetque,

Euenit, & restat, conducit, sufficit, atque

Contingit, constat, cum suppetit, expetit, & cum

Conuenit, atque licet, nec non liquet, ante requirunt,

Hæc infinitum, sed post uolere datiuum.

Accidit, accidebat, accidit. per accider, & intrauenire.

Vacat, uacabat, uacauit. per hauer ocio, & tempo.

Præstat, præstabat, præstitit. per esser meglio.

Placet, placebat, placuit. per piacere.

Libet, libebat, libuit. idem significat.

Euenit, eueniebat, euenit. per cadere, & intrauenire.

Restat, restabat, restitit. per restare.

Conducit, conducebat, conduxit. per esser utile.

Sufficit, sufficebat, suffecit. per bastare.

Contingit,

Cōtigit,gebat,contigit. per accadere, & intrauenire.

Constat,constabat,conſtitit. per eſſer manifeſto.

Suppetit,ſuppetebat,ſuppetiuit. per uenire in mente.

Expediit,expediēbat,expediuit. per eſſer vtile.

Conuenit,conueniebat,conuenit. per conuenire.

Licet,licebat,licuit,& licitum eſt. per eſſer licito.

Liquet,liquebat,licuit. per eſſer manifeſto.

De impersonalibus actiūæ uocis quartæ ſpeciei.

Quæ ſunt impersonalia actiūæ uocis quartæ ſpeciei? Quæ infinitum præ ſe loco nominatiui poſtulant,poſt ſe uero accuſatiuum patientem,ut incubuiſſe litteris iuuat me. Cum nominatiuo autem ſunt actiua,vt litteræ iuuant me, at te delectant diuitiæ.

Oportet,rariſſime legitur personale. Terentius.

Quæque ſolent,quæque oportent.

Dic impersonalia actiūæ uocis quartæ ſpeciei.

Dedecet,atque decet,iuuat,& delectat,oportet.

Atque etiam offendit,lædit quoque connumerabis.

Hinc infinitum,quartum inde his adice,ſicut

Non dormire diu,populos cui cura regendi,

Conſultumq. virum decet,& cui plurima curæ.

Et quod ait mulier,varium,& mutabile ſemper,

In vento & rapida ſcribere oportet aqua.

Dedecet,dedecebat,dedecuit. per eſſer diſhonore.

Decet,decebat,decurit. per eſſer honor,&

conuenire.

Iuuat,iuuabat,iuuat. per giouare.

Delectat,delectabat,delectauit. per diletare.

Oportet,oportebat,oportuit. per eſſer neceſſario.

Offendit,offendebat,offendit. per nocere.

Lædit,lædebat,læſit,idem quod offendit.

Quare addidiſti huic ſpeciei,lædit,atque offendit?

Quia poſſunt habere præ ſe infinitum loco nominatiui,poſt uero accuſatiuum,vt iuuat,delectat,& cetera.

vt ſcribere lædit ſtomachum. & bibere merum ſæpe

offendit cerebrum. Quare quæcunque uerba inſini-

tum ante se loco nominatiui habere possunt, inter impersonalia connumeranda sunt, ut legere fecit me multa scire. scribere plurimos interemit. Item multis obest amittere tempus, & studere profuit mihi. Virgilius, Sæpe etiam steriles incendere profuit agros. Itē uirtuti incumbere est quā optimum. Horatius, Scribendi recte, sapere est & principium, & fons. Item, Te imposuisse mihi non latet, non fallit me. Virgilius.

Nec me adeo fallit ueritum te mœnia nostra,
Suspectas habuisse domos Carthaginis altæ.

Sic pertinet, attinet, attingit, & spectat cum infinitiuo impersonalia sunt, & post se accusatiuum cum ad præpositione requirunt, ut studere pertinet ad me.

Horatius epistolarum primo,
Res gerere, & captos ostendere ciuibus hostes
Attingit folium Iouis, & cælestia tentat.

Res gerere, est loco nominatiui. Inueniuntur etiā uerba in or cum infinitiuo loco nominatiui, ut datur, permittitur. Virgilius.

Si datur Italiam, sociisq. & rege recepto,
Tendere, ut Italiam læti, Latiumq. petamus.

Valerius Maximus, si tamen acta excellentissimorum virorum humiliter æstimare sine insolentię reprehensione permittitur.

De impersonalibus actiue uocis quintæ speciei.

Quæ sunt impersonalia actiue uocis quintæ speciei? Quæ genitiuum, uel infinitum ante se postulant: post uero, accusatiuum. ut, peccatorum, uel peccasse pœnitet me. Apud antiquos erant etiam personalia. Terentius, Hei mihi non te hæc pudet? Lucanus, Quem sæua pudebunt. Atque ideo dixit quidam bonorum morum doctus magister, quem non legere solum, sed ediscere quoq. pueros uelim, Quod pudeat socios prudens cælare memento.

Et notent hic pueri eum quem pudet, tædet, miseret, pœnitet, poni in accusatiuo: eum uero cuius pudet,

DE CONSTR. IMPERS. PAS. 108

det, tædet, miseret, pænitet, in genitiuo: vt me pudet, tædet, miseret tui. pænitet me peccatorum meorum, quod dicitur lingua vulgari. Io ho vergogna, rincrescimento, misericordia di te. Io mi pentisco de' miei peccati, & sic vno modo construuntur. Cum vero sic dicitur, Tu mi rincresci, tu non hai misericordia di me, variatur cōstructio: me tædet tui, te non miseret mei. & hoc quia me tædet tui nō est, tu mi rincresci, sed io ho rincrescimento di te. sic me pudet tui, non est, tu mi vergogni, ouero fai vergogna, sed io ho vergogna di te, tu mi rincresci, tu mi fai vergogna, dicendum, tu afficis tædio, tu afficis me dedecore.

Dic impersonalia actiue vocis quintæ speciei.
Depudet, & tædet, miseretque, pigetque, pudetque,
Distædet, necnon, & pænitet, & miserescit.
Hæc infinitum poscunt, casum ve secundum
Ante, sed a tergo quartum sibi verba dederunt.
Depudet, debat, depuduit. per non hauer vergogna.
Tædet, tædebat, pertæsum est vel tæduit. per hauer
rincrescimento.
Miseret, miserebat, misertum est. per hauer miseri-
cordia.
Piget, pigebat, piguit, & pigitum est (vt Gellius tradit)
per attristare.
Pudet, pudebat, puduit. per hauer vergogna.
Distædet, bat, distæduit, sicut pertædet, pertæduit. per
attristarsi molto.
Pænitet, pænitebat, pænituit. per pentirsi.
Miserescit, miserescebat. sine præterito. dicimus & mi-
serescor. per hauer misericordia.
Virg. His lacrymis vitā damus, & miserescimur vltro.

De impersonalibus actiue vocis sextæ speciei.

Q VAE sunt impersonalia actiue uocis sextæ speciei? Quæ, & ante se, & post se infinitum postulant. vt, discere bonas litteras debet interesse

LIB. III.

teresse tua. Discere incipit placere mihi. Scribere solet nocere lipposis. Furari desinet aliquando iuuare fures. Bibere aquam modo potest prodesse, modo obesse. a quibus orationibus si remoueantur debet, incipit, solet, desinit, potest, infinitum secundum post uerbum positum, transit in uerbum finitum, sic, Discere bonas litteras interest tua. Discere incipit placere mihi. Scribere nocet lipposis. Furari non iuuabit aliquando fures. Quare facile discent pueri latine loqui per hæc uerba, incipit, desinit, debet, solet, potest, si prius absq. illis componat orationē, sic, Peccare displicet bonis, studere iuuat studiosos, amare deū interest omnium. deinde inferant, quod placuerit ex iis uerbis, & uerbū finitum in infinitum conuertant. sic, Peccare solet displicere bonis. Studere potest iuuare studiosos. Amare deum debet interesse omnium. Postulant igitur hæc uerba & ante se, & post se infinitum cum iunguntur infinitis uerborum impersonalium actiuæ uocis secundæ, tertiæ, & quartæ speciei. Cum uero iunguntur infinitis uerborum impersonalium actiuæ uocis primæ, & quintæ speciei. Item infinitis impersonalium uocis passiuæ, præ se admittūt casum infinitiuorum, quibus adherent. ut, A te satis fit mihi. A te potest satis fieri mihi. Lætionis tædet pueros. Lætionis solet tædere pueros. A me legitur, A me incipit legi. A te seruitur mihi, A te solet serui mihi, id est, Ego incipio legere, tu soles seruire mihi. habet enim impersonalia uocis passiuæ significationem actiuam Prisciano auctore, ut supra est dictum. sed caue dicas, A me uult legi, A te uult serui mihi, Me uult tædere tui. quia uult, non est unquam impersonale. quare autem non sit, in fragmentis nostris disputamus. Quamobrem dicendum sic est, ut etiam Priscianus affirmat, Ego uolo a me legi: tu uis a te curri, id est ego uolo legere, tu uis currere. Itē ego uolo me tædere tui, tu uis, te penitere peccatorum, pro eo quod est, Ego uolo tui me tædeat,

DE CONSTR. IMPER. ACT. 109
tædeat, tu vir peccatorum te pæniteat. Nam persona
volens, semper esse in nominatiuo debet, vt ego volo
a me benefici tibi, tu vis a te serui mihi, & ita in ce-
teris generis eiusdem.

Dic impersonalia actiua vocis sextæ speciei.
Incipit, atque potest, & definit, & solet, & vult.
Et debet, quæ sunt veluti quibus ipsa cohærent.
Sed uolo non nunquam tu impersonale vocabis.
Incipit, incipiebat, incœpit. per cominciare.
Potest, poterat, poruit. per potere.
Definit, desinebat, desuiuit. per lassare stare, & cessare. *per finire*
Solet, solebat, solitum est. per solere. *cessare*
Vult, volebat, voluit. per volere.
Debet, debebat, debuit. per deuenire.

De constructione infinitorum.

INFINITA verborum personalium quo modo
construuntur? Præ se eum accusatiuo: post vero cum
casu verborum suorum, vt, Quia ego amo virtutem,
placet tibi: Me amare virtutem placet tibi. Quoniam
ego amor abs te, est mihi gratissimum: Me amari abs
te, est mihi gratissimum. Et aduerte, vt semper nomi-
natiuum verbi finiti, in accusatiuum ante infinitum con-
uertas, vt ego amo, me amare. ego amor, me amaris.
nos amauimus, nos amauisse. nos amari sumus, nos a-
matum fuisse, vel nos amatos fuisse. sed sic per parti-
cipium. Nos amabimus, nos amatum ire, vel nos ama-
tum esse: & idē significant, vt ostendimus in fragmen-
tis, nos amabimur, nos amatum iri. in quibus omni-
bus addendum est aliud verbum, vt sit perfectus sen-
sus. nam me amari, vel nos amari abs te, nisi addideris
placet mihi, & huiusmodi, imperfectum est. Et scien-
dum infinita eorum verborum, quæ & a fronte, & a
tergo similes casus habent, similes pariter vtrinque ca-
sus admittere. vt, Quia tu euasisti doctus, gaudeo,
gaudeo te euasisse doctum. vides euasisse, num habere
casum verbi sui euado, id est nominatiuum, sed accu-
satiuum

fatium potius, quoniam & præ se habet similem casum, id est accusatum. Item tibi placet, quia euasisti diues, tibi placet euasisse diuiti. si autem dixeris diuitem, subaudies te, ut tibi placet te euasisse diuitem. discipuli interest, ut sit bonus: discipuli interest esse boni, & bonum, & subaudies ipsum.

De infinitis verborum impersonalium.

INFINITA impersonalium quo modo construuntur? Et ante, & post cum casu verborum suorum, ut gaudeo equidem plurimum, quod mihi acciderit studere bonis litteris: Mihi accidisse studere bonis litteris gaudeo plurimum. Lætor quod te iuuet virtuti incumbere. Lætor te iuuare virtuti incumbere. Volo quod a te scribatur: volo a te scribi. Credo quod a te ibitur in Germaniam, & seruietur Maximiliano Cæsari; Credo a te itum iri in Germaniam, & seruitum iri Maximiliano Cæsari. Illud tamen notandum, minus Latine dici, credo quod ibis, & similia: utimur vero nos huiusmodi interdum orationibus exempli gratia, ut facilius pueri intelligant.

Quid interest inter infinita impersonalium & passiuorum? In infinitis impersonalium pati nihil significamus, ut Amari a me volo, id est ego volo amare. a te incipit legi, id est tu incipis legere. hic enim nulla est res patiens. In infinitis vero passiuorum aliquid pati ostendimus, ut volo te amari a me, id est volo quod tu ameris à me.

Spero tibi hanc rem præsidio futurum, dicitur ne congrue? Maxime. est enim futurum indefinitum, liberum vndique, & in promiscuum, neque numeris præferuiens, neque generibus, quod Græci appellant ἀπρόσμετον. simile est, Spero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Regunt ne infinita ante se suppositum verborum suorum? Regunt pro imperfecto indicatiui posita, ut ego amare te, pro amabam, tu legere Virgilium, pro legebas.

gebas. nos amare virtutem, pro amabamus, Virgilius, Nos procul inde fugam trepidi celerare recepto Supplici sic merito, tacitiq. incidere funem, id est nos celerabamus, incidebamus. Terentius, Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego floccipendere. pro inuidebant omnes mihi, mordebant, ego floccipendebam.

Illud non prætermittendum duxi sic finitum verbum in infinitum conuertere, credo quòd tu es, aut eras indoctus, credo te esse indoctum. scio quòd tu iuisti, aut iueras Romam, scio te iuisse Romam. credo quòd nemo imponet mihi, credo neminem impositurum esse mihi. Et eodem modo per passiuum: sed, ut dixi, minus culte & Latine dicitur per finitum uerbū cum coniunctione quòd.

DE GERUNDIIS.

AMANDI, amando, amandum, quæ pars orationis sunt? Libet respondere illud Horatii in poetica de versibus elegis, Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est. aliqui enim neque nomina esse uolūt, quia regunt transitivæ: neque uerba, propter casus, quos habent: neque participia, quia sunt sine tempore: neque aliquam ex octo orationis partibus, sed partem potius per se. aliqui affirmant esse uerba participialia, aliqui vero nomina participialia. sed & de gerundiis, & de supinis abunde diximus in fragmentis.

Gerundia quot casus habent? Tres, genitiuum, accusatiuum, ablatiuum, si modo sunt nomina.

Quam significationem habent? Tam actiuā, quàm passiuam ab actiuis, communibus, & neutris, ut aro: a ceteris uero, quàm eorum uerba. Non me latet quid Laurentius, & alii senserint, quod nunc ne confundamus pueros, prætermittimus. in fragmentis enim mihi cum illis erit hac de re certamen. satis sit nunc unum exemplum ex Iustino, Athenas quoq. missus erudienti gratia, id est ut erudiretur.

Quo

LIB. III.

Quo modo construuntur? Ante non regunt: sed post uolunt casus verborum suorum quæ actiuam habent significationem. nam in passiuo absolute ponuntur. non enim legi, quale est, urit femina videndo a maribus, sicut uruntur equi uidendo feminas. Nec, eo ad videndum ab amicis, & cognatis, sicut eo ad videndum amicos, & cognatos: quod etiam per supinum dicimus, eo visum amicos dici potest & ad uidendos amicos. Sed quando iunguntur substantiuus, passiuam habent significationem, & non sunt gerundia, sed nomina, quæ participia esse desuerunt amissione temporis. Dices etiam per gerundium, Mihi eundum est Romam, tibi scribendum est litteras. Nobis legendum est hodie Homerum. pro ego iturus sum Romam, tu scripturus es litteras, nos lecturi sumus hodie Homerum. Virgilius, Pacemq. ab rege petendum. Lucretius, Aeternas quoniam poenas in morte timendum. Columella in Epistola ad Siluinum, Vt Poeticis numeris explerem georgici carminis omittas partes, quas, ut ipse Virgilius significauerat, post se memorandum reliquit. Cum vero sic dicimus, Scribendæ sunt mihi litteræ, legendus est mihi hodie Homerus: item eo ad uidendos amicos, uaco scribendis litteris: non loquimur per gerundium. Habeo ire, habeo, legere, ad imitationem Græcorum dicimus. M. Tullius in epistolis, Tantum tibi habeo polliceri. Gellius, Et quid habet super ea re dicere. & significat possum, ut etiam apud Græcos, οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω πρὸς δάζειν. οὐκ ἔχω πορδέδαι. οὐκ ἔχω εἰθεῖν. non possum dicere. non possum studere. non possum ire. non possum venire.

Notandum gerundium in i, cum genitiuo plurali sine uitio copulari, sic, Composui ego hunc librum instituendi puerorum gratia. Gellius libro xvi. capite viii. Siue magis admonendi, quàm aliorum docendi gratia. Plautus, Nominandi tibi istorum magis, quàm

DE CONST. GER. ET SVP. 112
quàm edundi copia. Cice. Dolebas etiam Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatē dedisse. Liuius. Non enim uereor ne quis hoc me uestri adhortandi causa magnifice loqui existimet.

DE SVPINIS, ET EORVM
CONSTRUCTIONE.

A MATVM amatu, quæ pars orationis sunt? Quin-
tilianus, Supina in u, verba esse participialia dicit. Dio-
medes etiam in um.

Supina quam significationem habent? In um actiuā
semper, in u uero rātum passiuam, ut eo amatum, id est
ut amem, tu es dignus amatu, id est ut ameris.

Quo modo construuntur? Cum casibus uerborum
suorum quæ in um desinunt, & semper adiunguntur
verbo significanti, aut clam indicanti motum, ut eo pe-
titum ius postliminij, & seruitum tibi. Virgilius, Aut
Graiiis seruitum matribus ibo.

In u uero supinum, non regit casum, immo ipsum
regitur, sed a nominibus adiectiuis nulla interposita
præpositione, ut hoc est turpe dictu, id est ut dica-
tur. miserabile uisu, id est cum uidetur. sic optimum
factu, id est ut fiat. tu es dignus amatu, id est ut ame-
ris. Multa a doctis conscripta sunt iucunda cognitu,
id est ut cognoscantur. & hæc res est obscena aspe-
ctu, id est cum aspicitur. Inuenitur etiam ultimum
supinum regi a uerbo, sed rarissime, quod uix semel,
atque iterum legi. M. Cato in libro de re rustica,
Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat. Sta-
tius in primo Achilleidos, Quem tunc uenatu redi-
turum in lumine primo Opperiens. In fragmentis
Grammaticis ostendam supinum in um, accipi etiam
passiue, ut contumelia factum itur, id est datur opera
ut fiat contumelia: & in u actiue, ut surgo cubitu, id
est a cubatione.

DE

LIB. III.
DE COMPARATIVIS, ET EO-

RVM CONSTRUCTIONE.

QVID est comparatiuum? Quod cum intellectu positiui, uel aliquo participe sensu positiui, magis aduerbium significat, ut albior, magis albus: sapientius, magis, plus sapienter. vltior, magis vltra quàm ille qui est vltra. & debet exarari comparatiuum per a, sicut verbum comparo.

Quot sunt gradus comparationis? Tres. Positiuus, comparatiuus, Superlatiuus. Dicitur autem positiuus id omne, unde comparatiua & superlatiua formantur.

A quot orationis partibus deriuantur comparatiua & superlatiua? A quattuor. A nomine adiectiuo, quod possit incrementa & diminutiones accipere, ut doctus doctior doctissimus, magnus maior maximus. ab uno verbo detero: deterior deterrimus. a præpositionibus: ut post posterior postremus, citra citerior citimus, intra interior intimus, vltra vltior vltimus, infra inferior infimus, supra superior supremus, extra exterior extremus, ante anterior, sine superlatiuo, prope propior proximus. Ab aduerbiis, ut pridem prior primus, sæpe sapius sapiissime, diu diutius diutissime.

A quo casu formantur comparatiua? A primo desinente in i, addita or, ut docti doctior, forti fortior.

Nonne formantur etiam a participiis, ut amans amantior? Non. nã si amãtior deriuaretur ab eo quod est amans deum: dici posset sum amantior deũ, quàm tu, quia potest comparatiuum habere omnem casum positiui sui. quod quia non dicimus, sed potius, sum amantior dei, quàm tu, constat deriuatum ab eo quod est amans dei. Ouidius.

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui.

Vir fuit, aut illa reuerentior vlla deorum.

Quæ non formant in usu frequenti comparatiua?

Quæ ante us, uel is uocalem habent, ut pius, tenuis, & hoc aiunt quidam propter duas regulas, quarum altera al-

ra alteri est contraria. regulæ autem hæ sunt.

I positum inter duas vocales, efficitur consonans, præterquam in paucis quibusdam, ut Aeneius, Rhodopeius, Troius, Priameius, Peneius.

Item comparatiuum superare debet positium suū vna syllaba. Si igitur piior, egregior, & huiusmodi dicēs, contra alteram harum necesse est facias. Nam si uoles piior esse dissyllabū, vbi i sit consonans, erit contra eam regulam, quæ vult positium a cōparatiuo superari: quod non fiet, si piior erit dissyllabū, vt positium pius. Rursus si uoles piior esse trissyllabū, vbi inter duas vocales i & o sit vocalis, non seruabitur regula, quæ vult inter duas vocales esse consonantē. atqui non erit, si piior trissyllabū fuerit. ob has igitur contrarias regulas, nō formare aiunt Grammaticos ab huiusmodi nominibus cōparatiua, sed assumere magis aduerbium, & cōplere usum comparatiui, ut magis pius, magis tenuis. sed ego id fieri existimo euphoniæ, id est boni soni gratia. nam inueniuntur aliquando apud auctores ab huiusmodi adiectiuis comparatiua. M. Tullius Rhetoric. lib. 11. Sed illæ tenuius, & acutius, & subtilius tractātur. Plin. Secundus, Vinū omne dulce quo tenuius, eo odoratius. Iuuenalis, Egregius cenat, meliusq. miserrimus horū. egregius pro magis egregie, detracta i, vt sit tetrasyllabum propter metrum.

Quæ sunt anomala? Bonus melior optimus. malus peior pesimus. magnus maior maximus. parvus minor minimus. multum plus plurimum. nequā nequior nequissimus. sinister sinisterior sinistimus. dexter dexterior dextimus. & quæ a facio, dico, loquor, componuntur, vt magnificus magnificentior magnificentissimus, maledicus maledicentior maledicentissimus, magniloquus magniloquentior magniloquentissimus. quæ tamen magis a magnificens, maledicens, magniloquens deriuari videntur. Ocior non habet positium latinum, sed Græcum *ὀκύτερος*.

Quo modo

Quo modo construuntur comparatiua? Cum ablatiuo utriusq. numeri, ut candidior cygnis, edera formosior alba. Potest etiam alium habere ablatiuum significantem excessum, ut Polyphemus erat maior Vlysse centum vlnis. Nec non omnem casum positiui fui, ut Ptolemæi Philadelphi bibliotheca fuit lōge plenior librorum aliis illius ætatis bibliothecis. quia plena fuit librorum dicimus. Virgilius, Iouis omnia plena. Terentius, Plenus rimarum sum. Iuuenal. Plus aloes, quàm mellis habet. quia multum aloes dicimus. Ouidius, Reuerentior ulla deorum. quia reuerens deorum dicimus. Cicero, Propius urbem mouetur. quia prope urbem dicimus. Similiter, sum vltior pontem quàm tu, & citior alpes. quia ultra pontem, & citra alpes dicimus.

Comparatiuum regit ne etiam nominatiuum cum quàm? Minime. nam cum dicimus, sum doctior quàm tu, subauditur sis. Sic etiam in aliis casibus subintelligitur uerbum quod præcedit, ut apud Ouidium, Mitius inueni, quàm te, genus omne ferarum. subauditur inuenerim. Et apud M. Tullium ad Lucceium. Itaque etiam hoc fortiorem me puto, quàm te ipsum præceptorem fortitudinis. subintelligitur putem. Similiter, iudico te doctiorem, quàm illū: seruiō tibi libentius quàm illi: indigeo tui, magis quàm illius. subauditur iudicē, seruīam, indigeam. Illud autem Virgilii, Aut grauiora timet, quàm morte Sichei, concisum est, id est quàm ea, quæ in morte Sichei acciderūt. uel quàm abundat, ut ait Seruius. quis enim diceret, amo Catonem meliorem, quàm Cæsare?

Ad bonam comparisonem quot requirūtur? Quinque. Res comparata, ut Homerus. res cui comparetur, ut Hesiodo. accidens, ut doctior. & quòd uterque terminus sit accidentis particeps. quare mala comparatio est, Cygnus est albior coruo. Item quòd alter altero sit magis particeps accidentis. quia omnis comparatio

DE CONSTR. COMPARAT. 113

paratio id agit, vt alterum præferat. quæ æquat, similitudo est potius, quàm comparatio. auctores Seruius, & Diomedes.

Quot modis fit abusus in comparatiuis? Tribus, Constructione, quando partitiue ponuntur, nec con-
struuntur more cōparatiuorū, ut maior horū est caritas. Formatione, cū substantiua, & pronomina comparantur, vt Neronior, senior, iunior, ipsior. vnde etiam
ipissimus inuenitur apud antiquos ad imitationem Græcorum. Aristophanes, ἐκείνος ὕψους εἰς ὃ; *val. ἐκείνος αὐτός; αὐτότατος*. Significatione, cum tantū significant quantū positiuū suum, vt senior pro senex. vel minus, vt tristior, parum tristis. vel contrarium, vt dulcior, id est minus amarus: vt mare Ponticū dulcius est, quàm cetera maria, id est minus amarum.

Quando non solet comparatiuum iungi ablatiuo? Cum fit comparatio inter duo: quia nunc iungitur genitiuo, vt Aiaceum fortior Telamonius. Horatius in poetica, O maior iuuenum, dixit, ad duos scribens.

Quando post comparatiuum non solet sequi nominatiuus cum quàm? Cum inter duo fit comparatio, vt manuum aptior dextra, & non quàm manus. Item, cum qui, quæ, quod, vel negatiua dictio regitur a comparatiuo, vt Pompeius, quo Cæsar fuit felicior, vicit multos reges, & nō quàm qui. & nullo homine sis peior, & non quàm nullus. Nisi cum sic dicimus. Longe equidem maiora sunt animalia, quæ in aquis degunt, quàm quæ in terris: & hoc quia ante quæ, subauditur ea, vel illa. M. Tullius in epistolis. Sed cum leuiores nō multo essent quæ audirentur, quàm quæ viderentur. id est quàm ea, quæ viderentur.

DE SUPERLATIVIS, ET EORVM CONSTRUCTIONE.

QV ID est superlatiuum? Quod ad plures sui generis

P

neris

L I B. I I I.

neris comparatum, superponitur omnibus, ut, M. Varro doctissimus Romanorum, id est doctus præter Romanos omnes. A quo casu formantur? A primo desinente in i, addita s, & simus, ut docti doctissimus, forti fortissimus. a pulcher, matur, & similibus in er desinentibus formantur a nominatio addita rimus, ut pulcher, pulcherrimus. matur, maturrimus. Vetus itē veterrimus facit.

Quæ sunt anomala? Bonus, melior, optimus, & cetera quæ diximus in comparatiuis. Senex, iuuenis, adolescens, licet habeant comparatiuum, non tamen etiam superlatiuum habent. Item quæ a nominatio in bris veniunt, ut celebris, celeberrimus. & pauca quæ in limus desinunt, cum compositis, facillimus, agillimus, gracillimus, humillimus, simillimus, quorum positiua designant litteræ quæ sunt in nomine fagus. sunt qui agilissimus & gracilissimus dici tantum velint.

Quot sunt terminationes superlatiuorum? Octo, simus, rimus, quæ sunt frequentissimæ, limus, ximus, timus, remus, finus, nimus.

Quo modo construitur superlatiuum? Cum genitiuo plurali, vel singulari nominis collectiui, ut maxime Graiugenum, & o Danaum fortissime gentis Tytide. & cum casu positiui sui, ut tu es moribus omnium ornatissimus, & proxime Hispaniam Mauri sunt.

Esset ne bona comparatio, Socrates est fortissimus asinorum, & tigris est luporum velocissima? Nō. quia cum superlatiuum redoleat naturā partitionis, in qua semper pars trahitur a toto, quod esse debet cum parte eiusdē generis vel speciei; sequeretur Socratē esse eiusdem speciei cum asino, & per consequens asinum, & tigrim lupum, quod est falsum.

Perdoctus quo modo facit comparatiuum? Longe, vel multo doctior, quam doctissimus.

Quare non dicimus perdoctus, perdoctior, perdoctissimus? Quia per neque iungitur comparatio, neque

que superlatiuo, sicut quàm pro ualde nunquam positiuo iungitur nisi post per, ut per quàm doctus: post oppido, sane, admodum, ualde, nimis, ut oppido quàm eruditus, sane quàm pulcher, admodum quàm elegans scortum. Item habeo ualde quàm paucos nummos.

Quando utendum est comparatiuo? Cum aliquem uel suo, uel alieno generi comparamus, & ad vnum, & ad plures tam sui generis quàm alieni, ut fortior homo homine, & fortior homo hominibus, & uelocior homine leo, & idem tigris est non immanior, ut docet Donatus, Seruius, Priscianus, & usus etiam auctorum comprobatur. Martialis.

Hic totus uolo rideat libellus,
Et sit nequior omnibus libellis.

Plinius de marmoribus. Pretiosissimi quidem generis Lacedæmonium uiride cunctisq. hilarius. Quidius in secundo μεταμορφώσεων. Tanto virginibus præstantior omnibus Herse. quæ & ipsa erat uirgo. Virgilius in primo Aeneidos Pygmalion scelere ante alios immanior omnes. ad sceleratos omnes conferens Pygmalionem, comparatiuo est usus. Statius in octauo, & melior sis quæso deis, Amphiarus dicit ad Plutonem. Non placet deis esse datiuum. sibi enim orabat Amphiarus, ut parceret Pluto, & esset melior, quàm ceteri dei, qui se absorbi a terra fuerant. nam quæ cura illi de deis? sibi enim timebat, non diis: quod sequentia indicant, Si quando nefanda huc aderit coniux, illi funesta reserua supplicia, illa tua rector bone dignior ira. Sis igitur melior mihi, quàm ceteri dii, & sume supplicia de Heriphyle uxore scelerata. Lactantius. Omnes sibyllæ unum deum prædicant, & maxime Erythrea, quæ celebrior, & nobilior inter ceteras habetur. Vallæ tamen ad plura sui generis comparatiuum referri non placet, cum nec apud Græcos id fiat. Illi enim sic dicunt, Ἀχιλλεύς ἀνδρότερος τοῦ Αἰάντος, καὶ ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν πρῶτων ἑλλήνων.

LIB. III.

ελληνῶν δὲ ἰσχυρότατος. nō dicerent Græci, Achilles fuit fortior Græcis, sed Græcorum fortissimus, sicut Ομηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. non etiā σοφώτερος. Sed ego i hoc refragor ingeniosissimo læ, tum quia Romani inueniuntur ad plura eiusdem generis vfi comparatiuis, tū quia solēt in multis initium capientes a Græcis ab angusto in effusum dilatare. sicut fecerunt etiam in sexto casu secundum vetustissimos Græcorum Grammaticos. Sextum enim casum illi ἐμέθεν, σέθεν, ἐξεν, id est a me, a te, a se dicebant, quem Latini in omnibus fere casualibus seruauere. Similiter impersonalia in paucis Græcis accepta, apud nos frequentissima sunt. Illi spondeum, vel dactylum in secundo, vel quarto loco iambici versus raro posuerunt, Latini vero sæpissime. S quoque apud Græcos rarissime vim consonanti amittit, carminis necessitate: nostri vero, sed vetustissimi, subtrahebant eam frequentissime, vt opust pro opus est apud Plautum. quanquā nunc exoleuit. hoc idem fecisse eos arbitror in comparatiuis, vt cum Græci ad plura sui generis nō nisi superlatiuo vfi inueniantur, nostri & comparatiuo, & superlatiuo vtantur.

Tanto, & quanto, & multo, & longe pro valde, & facile pro non dubie, quibus comparationis gradibus adiunguntur? Tam cōparatiuo, quā superlatiuo. Cicero. Quanto es maior, tanto te geras summissius.

Catullus ad M. Tullium Ciceronem:

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotq. fuere Marce Tulli,
Quotq. post aliis erunt in annis.
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poeta,
Tanto pessimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quintilianus. Declamandi ratio vt est ex omnibus nouissime inuenta, ita multo est vtilissima. M. Tullius.

Sed

Sed ego neque eis assentiebar, neque disputationum inuentori, & principi longe omnium in dicēdo grauissimo, & eloquentissimo Platoni. Item. Totius Græciæ facile doctissimum Platonem. Amant etiam iungi cū alius, aliter, secus, ante, post, & ceteris quæ super latio nem quandam significant, quæq. diuersitatem, vt præcipuus, dissimilis, alienus, vt docet Laurentius Valla. Ouidius. Quantoq. ratem qui temperat anteit remigis officium. Quintilianus. Quanto alius fuit ille infelicissimi iuuenis affectus. Terentius. Verum multo aliter euenire intelligit. Sallustius. Multo præstabat beneficii, quàm maleficii inuentorem esse. Inuenitur etiam tantum post quanto, & tanto post quantum. Ouidius. Quanto dux milite maior, tantum ego te supero. Virgilius. O præstans animi iuuenis quantum ipse feroci Virtute exuperas, tanto me impensius æquū est Consulere. quod fit, quia alterum positiuo, seu verbo, comparatiuo alterum debet cohærere. Quo, & eo pro tanto, & quanto, inueniuntur frequentissime posita. Fabius. Quo quisque ingenio minus valet, hoc se magis attollere, ac dilatare conatur. idem. Erit eo obscurior, quo quisque deterior.

DE RELATIVIS.

QVOD est relatiuum? Quod rem antedictam dicit iterum. In quot partes diuiditur relatiuum? In duas, in relatiuum substantiæ, & accidentis.

Quod est relatiuum substantiæ? Quod refert antecedens substantiuum.

Quod est relatiuum accidentis? Quod refert antecedens adiectiuum.

Quod est relatiuum substantiæ? Duplex, substantiæ similitudinis, & diuersitatis.

Quod est relatiuum substantiæ similitudinis? Quod idem cum suo refert antecedente.

Quæ sunt relatiua substantiæ similitudinis? Qui,

P 3 quæ,

L I B. I I I.

quæ, quod, is, suus, ipse, sui, ille, idem. vt Plato, qui fuit doctissimus suæ ipsius ætatis philosophorum, docuit Aristotelem, & is idem Socratis discipulus fuit.

Quod est relatiuū diuersitatis? Quod refert antecedens diuersum a consequente, cum quo concordat, sed sub eodem genere, uel specie. Quamuis enim discordet ab antecedente, tamen, eiusdem esse uel generis, uel speciei cum consequente refert. Nam si dico, amo laurum, & ceteras arbores: significo quidem laurum esse arboreū, sed diuersam a ceteris arboribus. nō enim idem laurus, quod ceteræ arbores. Item, Placet mihi accipenser, & alii pisces: ostendo quidem accipenserem esse piscem, sed differre a ceteris, speciei. Nec dicas igitur, Iudæi crucifixerunt Christum inter duos alios latrones: quia sic loquens, diceres Christū fuisse latronē. Caue igitur ne decipiaris ī huiusmodi relatiuis substantiæ diuersitatis, nec unquam eis utaris, nisi antecedens eiusdem esse uel generis, uel speciei, cum eo quod consequitur, uelis ostendere.

Quæ sunt relatiua substantiæ diuersitatis? Alius, alter, reliquus, & cetera, ceterum. nam ceter, uel ceterus non legi.

Relatiuum substantiæ, & accidentis in quot debet cum antecedente congruere? In nullo, si accidentis fuerit. illud enim cum consequente concordat in numero, casu, & genere, ut Polyphemus erat altus, quanta est turris diui Marci. Si uero fuerit substantiæ, in duobus, in numero & in genere: præter suus & relatiua substantiæ diuersitatis, quæ cum consequente concordant, quemadmodum ea, quæ sunt accidentis, ut cliens rogat patronum, ut defendat causam suam. antecedens huius relatiui, suam, est cliens, & tamen congruit cum substantiuo sequente, quod est, causam, in numero, casu genere. Sallustius. Leones & alias feras. antecedens huius relatiui, alias, est leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem esse feram. sic
apud

apud Virgilium. Tum casia, atque aliis intexens suavis
herbis. Infertur casiam esse herbam.

Qui, quæ, quod, concordat ne semper cum antecedente? Non. quoties enim inter duo substantiua ponitur, quorum sequens sit proprium nomen, sequenti (ut Seruius docet) accommodatur, ut apud Sallustium. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. & in sacra pagina. Semini tuo, qui est Christus. Si uero sequens fuerit appellatiuum nomen, potest tã cū consequente, quàm cum antecedente congruere, ut rosa, quæ, uel qui est flos candidissimus, mihi admodum placet. Marcus Tullius. Homines enim sunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo medium uides, quæ terra dicitur: iisq. animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera, & stellas uocatis. Sed inuenitur etiam antecedenti respondere relatiuum, quando sequens substantiuum sit proprium nomen. Valerius Maximus. Antea senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.

DE RELATIVIS ACCIDENTIS.

RELATIVA accidentis, quæ sunt? Qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Sed quotuplus, & quotuplex non memini legere apud auctores. quotuplex tamen ego utor interdum, quia legi aliquando apud Grammaticos.

Qualis quæ habet antecedentia? Bonus, malus, sapiens, demens, stultus, intelligens, doctus, indoctus, pulcher, turpis, albus, niger, & cetera significantia qualitatem, ut uirtutem, uitium, colorem, & similia, ut tui crines sunt nigri, qualia Aethiopum corpora; & facies Aethiopum est nigra, quales sunt pennæ coruorum. eius reddituum est talis.

P 4. Quan-

L I B. I I I.

Quantus quæ habet antecedentia? Magnus, parvus, longus, brevis, latus, angustus, altus, profundus, & id genus cetera, ut formica est parua, quantus est culex. eius reddituum est tantus.

Quæ sunt antecedentia huius relatiui quot? Vnus, duo, tres, quattuor, quinque, sex, septem, octo, nouem, decem, uiginti, cētum, mille, & reliqua numeralia. eius reddituum est tot-dicimus & totidem.

Quotus quæ antecedentia habet? Primus, secūds, tertius, quartus, quintus, decimus, quinquagesimus, centesimus, millesimus. vt tu es primus in hac urbe, quotus ego domi meæ. Ponitur etiā quotus pro quot. Martialis. Dic quotus es, quanti cupias cenare? pro quot estis. sed proprie ordinem refert: quod indicant nomina ordinem significantia, per quæ respondemus interrogati, ut quota hora est? prima, aut secunda, aut tertia. Si sic igitur respondeamus necesse est, quare si hæc nomina præcesserint, nō licet ea referre per quotus? ut eo cubitum hora tertia, quota, uel ut tu. hoc & si nusquam memini legere apud doctos, tamen quemadmodum ei, qui dixerit, quotum annum ætatis agebat Cato, quando Græcas discebat litteras? licet respondere sexagesimum, & per huiusmodi nomina: sic etiam licere arbitror ex contrario hæc eadem nomina per quotus referre, sic, Incipio hieme lucubrare ab hora octaua, quota Plinius Secundus cum tardissime surgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam sexta, quota ille sæpe. Incipiebat enim lucubrare a Vulcanalibus.

Quotennis (de quo meminit Priscianus: nam apud auctores non legi, sed sic ubique, quot annos natus es? quotum annum ætatis agis? quot annorum es?) quæ habere antecedentia potest? Anniculus, biennis, uel bimus, triennis, uel trimus, quadriennis, uel quadrimus, quinquennis, decennis, ulterius non legi, ut hoc uinū est binum, aut decenne, quotannis est filius tuus, vel

vel melius, quot annos natus est filius tuus?

Quotenus (quo vsus est M. Tullius ad Atticum dicens. In ripa nescio quotenorum iugerum) quæ habere anteceditia debet? Singuli, bini, terni, uel trini, quaterni, vel quatrini, quini, seni, septeni, octoni, noueni, deni, viceni, quinquageni, centeni, milleni. est autem quotenus relatiuum disium in pares numeros, ut boues bini, & quaterni trahuntur aratrum, quoteni equi carucæ. Vtuntur etiam his nominibus sic. Iulius Cæsar legauit viritum trecentos sestertios, ait Tranquillus, hoc est trecetos uiris singulis. Augustus vero. Cohortibus urbanis quingenos legionariis, trecennos nûmos, hoc est singulis quingentos & trecentos. nã si dixisset, legauit populo trecetos sestertios, tantum trecentos toti populo esse legatos intelligeremus: sed quia trecenos dixit, singulis trecentos significauit legatos. Sic, dato discipulis tuis omnibus binos colaphos, hoc est duos singulis. Item. uiri sobrii, ac modesti cum discumbunt, bibunt ad summum trinos cyathos vini, hoc est tres singuli. Præterea nomina quæ tantum in numero multitudinis inflectuntur, his nominibus coniunguntur. ut dedi ad te binas, aut ternas, aut quaternas litteras, cum tu vnas tantum miseris: pro duas, aut tres, aut quattuor epistolas, cum tu unam epistolam miseris. nec dicas duas litteras, aut binas epistolas. Sic binas ædes, ternas nuptias: pro duas domos, tria connubia dicendum.

Quotuplus quæ habet anteceditia? Simplus, duplus, triplus, quadruplus, centuplus. ut si dedisti obolum mendico propter Deum, accipies centuplum: quotuplum non accipies, si pro te impendisti. sed hunc postremum loquendi modum ego non memini legere, nec puto inueniri apud illustres auctores.

Quotuplex quæ habet anteceditia? Duplex: triplex, quadruplex. ut habeo triplicem uestem, id est trium generum, quotuplex non est tibi, sed neque hoc legi apud illustres.

Cuius

L I B. I I I.

Cuius, cuiā, cuium, quæ habet antecedentia? Nomina, uel pronomina possessiua, uel genitiuos substantiuorum. ut Dic mihi Damœta cuium pecus? Aeneium, uel meum, uel Aegonis. Cuiā est hæc domus? tua, uel reip. uel Herculeā. Cuium fuisse putas hūc ensem? Hecstoreum, uel Hectoris, uel tuum, sed sic non sunt relatiua, sed interrogatiua. essent autem relatiua, si sic diceres, hic ager est meus uel Cæsaris, cuiā est ancilla.

Hic & hæc cuias & hoc cuiate quæ habet antecedentia? Nomina patriæ, ut Romanus, Bassianus: uel gentis, ut Italus Latinus. ut sum Romanus, cuiates erāt Cato nes: & Latinus, cuias fuit M. Tullius.

Quæ sunt relatiua accidentis similitudinis? Omnia prædicta, ut sum bonus, qualis tu. similitudo est & æqualitas.

Quæ sunt relatiua accidentis diuersitatis? Aliusmodi, & alteriusmodi, ut sum albus, & coruus est aliusmodi. similitudo est.

Quot modis ponuntur supradicta nomina in oratione? Multis, sed frequenter tribus. Interrogatiue, ut, Sed uos qui tandē, quibus aut uenistis ab oris? & quod genus hoc hominum? Relatiue, ut Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penatēs. Classe uelō mecum fama super æthera notus. Infinite, ut Qui sint ueri amici, plane ignoro. & sic Qualis, &c. relatiua accidentis.

Animal quid, & Virgilius quis, quare non dicimus? Quia quis, & quid nunquam relatiue, sed uel infinite, uel interrogatiue ponuntur.

DE INTERROGATIVIS.

Quod est interrogatiuum nomen? Quod rei dubiæ, uel tanquam dubiæ postulatiuum est.

In quot partes diuiditur? In duas, in interrogatiuum substantiæ, & interrogatiuum accidentis.

Quæ sunt interrogatiua substantiæ? Qui, quæ, quod, & quid, & uer.

Quæ sunt interrogatiua accidentis? Qualis, quantus,

tus, quot, quotus, & cetera relatiua accidentis.

Quid interest inter quis, & uter? Si duo fuerint, dicis quis, & vter, tuo arbitrato. ut quis, vel vter oculorum tuorum melius videt? Si vero plures, quis tantum: ut, quis ex tuis digitis est longior? non etiam vter.

Debemus ne semper respondere per eundem casum, per quem interrogatio facta fuerit? Maxime. ut Quam puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. Quis tibi videor? & que miser atque ego sum. Cui inuidebat Thraso miles? Phedria riuiali. A quo amata fuit Galathea? Ab Aci, & Cyclope. Quorum rerum non est vnquam satietas? Diuitiarum. Interdum tamen non licet respondere per eundem casum: ut si rogeris, quod tennis es? respondeas potius centum annorum, quam centenis, quod nusquam legitur.

Item quanti emptæ? Paruo. & Cuium pecus? Aegonis, aut Philondæ. &, quid agitur? statur. Cuius dicis esse hos libros? meos.

DE DISTRIBUTIVIS.

Quod est nomen distributiuum? Quod est distributionis nota, seu signum.

In quot diuiditur partes distributiuum nomen? In duas, in affirmatiuum & negatiuum, & sunt hæc. Quis que ambo affirmant, quicunque, atque omnis, uterque. Nullus, nemo negant, etiam coniungito neuter.

Quem casum uolunt? Genitiuum pluralē, uel ablatiuum, accusatiuum uel cum præpositione. ut, nullus discipulorum vel ex discipulis, uel inter discipulos legit. Dicimus etiam, nullus discipulus. sic uterque parentum, & vterque parens.

DE PARTITIVIS.

Quid est nomen partitiuum? Quod partem trahit a toto cum quo partitur, & cum eo debet in genere concordare. ut hominum aliquis alieni appetens, aliquis sui profusus. & sunt hæc. Quilibet, & quidam atque aliquis, quicunque, alius, quis, Alter, vter, simul alteruter, numeralia ut unus.

Sed

L I B. I I I.

Sed distributiuum, partitiuum, diuiduum, synonyma esse existimo.

Quot in partitione esse debent? Tria, pars, totum, & quod pars regat totum, ut litterarum tuarum vnæ sunt eloquentiæ, alteræ humanitatis & amoris plenæ. fit etiam partitio per Prolepsin, de qua dicemus cum de figuris tractabimus.

Quilibet, non ne significat id, quod omnis, seu cunctus? Non, sed unum quemuis de multis. vt Accipe quemlibet horum librorum, id est vnum quemuis, & non quenque, seu omne. Poetæ tamen pro omnis ponere videntur. Ouidius. Pollicitis diues quilibet esse potest. quilibet, id est vnusquisque. sed proprie particularis est dictio. Quilibet igitur & nullus, non sunt contraria, vt putant Dialectici ætatis nostræ: sed omnis, & nullus.

DE CONSTRUCTIONE NOMINATIVI ET CETERORVM CASVVM.

NOMINATIVVS, & ceteri casus iunguntur genitiuo, possessiue, ut M. Tullius Romanæ eloquentiæ princeps, atque is idē patriæ verus pater. & T. Liuiū laetæ eloquentiæ fonte manantem Patavinitatē quandam redolere dixit Asinius Pollio. Item adiectiua non nulla genitiuum admittunt, ut plenus rimarum, diues opum, diues pictæ vestis, & auri, peritus, doctus iuris, ignarus, inscius, imperitus rerum, cupidus honoris, appetens alieni, sui profusus. Non est aduersus impudentes, & improbos velitandum, quia tantisper similis, & compar eorum fies, dum paria & consimilia dicas.

Datiuo iunguntur adiectiua sic. facilis, utilis amicis, grauis, damnosus hostibus, carus, gratus, amicus omnibus, inimicus nemini, & multa huiusmodi.

Accusatiuo iunguntur adiectiua sic. populabundus agros, osus, perosus inimicos, expectem, qui me nunquam visurus abisti. & cetera in rus, cum participia esse desinunt amissione tēporis, & accusatiuo iunguntur.

Ablatiuo

Ablatiuo iunguntur substantiua sic. homo doctrina
seria, florenti uir facundia, egregia indole puer, præstā
ti corpore nymphæ, virgo egregia forma, atque ætate
integra, Hercules magna ui heros, atque consilio. nihil
istac opus est arte. Dicimus etiā Dux nobis opus est.
Adiectiua sic. plenus fide, clarus, insignis fama. Ennius
ingenio nobilis, arte rudis, secundus ab rege, & nullā
pietate secundus, alienus a uitiiis, dignus honore, indi-
gnus laude, magnus doctrina, lassus labore assiduo, &
lassus cura, & confectus, & id genus abunde multa.

DE PARTICIPIIS.

QVĒD est participium? Pars orationis declinabi-
lis, partem nominis capiens, partemq. verbi. Quare
inuentum est participium? Vt loco verbi obliquis casu
bus intransitiue adiungatur. quia cum non possint ob-
liqui casus adiungi verbis intransitiue, loco verbi su-
bit participium, vt Priscianus ait. vt bonus homo lo-
quebatur: boni hominis loquentis orationem audiui,
bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquen-
tem audiui, a bono homine loquente accepi, quia non
licet dicere, boni hominis loquebatur. loco verbi lo-
quebatur, subit loquentis participium. Item, vt ora-
tio breuior sit, & dilucidior, omissis relatiuis, aduer-
biis, coniunctionibus. vt homo pauca loquens, inter
sapientes connumeratur, id est homo, qui pauca loqui-
tur. Item cenatus eo cubitum, id est postquam cena-
tus sum. & legens disce, pro lege, & disce. Item veniēs
vidi, id est cum venirem.

Quòd autem in hac oratione, mulieres ornant se,
ne videntes homines eas derideant, necessario partici-
pio sit vtendum, vt Valla docet, & Sipontinus, qui à
Valla accepit, mihi non videtur. non enim sic ea resol-
uenda est oratio. Mulieres ornant se, ne homines eas
videant, & derideant, quia sic necesse esset vt parti-
cipio, quoniam vident eas omnino homines: sed sic.
Mulieres ornāt se, ne qui vident homines, vel ne cum
vident

LIB. III.

vident homines, eas derideant: uel per passiuum, ne a quibus uidentur hominibus, derideantur: uel, ne cum ab hominibus uidentur, sint illis ludibrio. nam ne homines uidentes, non est, ne homines uideant: sed, ne qui uident homines, uel ne cum uident homines.

Quot sunt terminationes participiorum? Septem. ns, ut amans, legens: rus, ut amaturus: tus, sus, xus, uus, & dus, ut amatus, uisus, implexus, mortuus, amandus.

In ns participia, unde formantur? A prima persona præteriti imperfecti indicatiui modi, mutâdo bam, uel bar in ns, ut amabam, amans: legebam, legens: osculabar, osculans: sequebar, sequēs: eo, is cum compositis: mutat bam in ens, ut ibam, iens: quibam, quiens.

In rus, unde formantur? Ab ultimo supino addendo rus, ut amatu, amaturus: visu, uisurus: pexu, pexurus: Orior tamen etsi habet supinum ortum, unde ortus, participium tamen facit oriturus. Horatius in epistolis. Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.

In tus, sus, xus, unde formantur? Ab extremo supino addendo s, ut amatu, amatus: uisu, uisus: impexu, impexus. A morior tamen debuit esse moritus, quod proportio magis exigebat, Prisciano teste, quia supinum est moritum, quod etiam indicat moriturus: sed facit mortuus geminato u, quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus, unde formantur? A genitiuo sui præsentis participii, mutâdo tis in dus, ut amans, amantis: legēs, legentis: osculans, osculantis, tis in dus fit amandus, legendus, osculandus.

A uerbo actiuo quot participia deriuantur? Duo, alterum præsentis, & præteriti imperfecti tēporis in ns, ut amans, id est qui amat, uel amabat: alterū futuri in rus, ut amaturus, id est qui amabit.

Quæ actiua non habent participiū in rus: Quæ deficiunt supinis, & sunt hæc, Compesco, cerno, renuoque, & respuo, lingo,

Sig. o,

Sugo, refello, timet, lambo, vrgeo, & ambigo, caluo,
 Viloque, cum metuo, posco, linquo, arceo, disco.
 Et cum compositis sunt hæc sine cuncta supinis.
 Compesco, escis, escui. per rifrenare, & constringere.
 Dispesco, dispescis, dispecui. per spartire. Plinius:
 Africam ab Aethiopia dispescens.

Renuo, renuis, renui,	per rinunciare.
Respuo, respuis, respui.	per rifiutare.
Lingo, lingis, linxi.	per leccare.
Sugo, sugis, suxi.	per sugare.
Refello, refellis, refelli.	per negare, e riprèder' il falso.
Linquo, linquis, liqui.	supinum esset secundum analo-
giam lictum, vnde derelictum. per abbādonare. de quo	
Priscianus. Eandem seruāt etiam regulam liqui, lictū,	
& ex eo composita reliqui, relictum.	
Lambo, lambis, lambi.	per leccare.
Vrgeo, vrges, urfi.	per constringere.
Ambigo, bigis, sine præterito, & supino.	per dubitare,
Caluo, caluis, calui.	per ingannare.
Viso, uis, uisi.	per andare a uedere.
Terent. Visam si domi est. Cetera dicta sunt in actiuis.	

A VERBO passiuo quot participia descendunt?
 Duo, alterum præteriti perfecti, & plusquamperfecti
 tēporis in tus, uel sus, uel xus, ut amatus, uisus, pexus,
 id est qui amatus, uisus, pexus fuit, uel fuerat: uel per
 actiuum, quem amaui, uel amaueram, uidi, uel uiderā,
 pexui, uel pexueram. Alterum futuri in dus, ut aman-
 dus, id est qui amabitur, uel quem amabo.

Quæ habent unum tantum participium, id est futu-
 ri in dus? Quæ deficiunt supinis. Quare? Quia cum par-
 ticipium præteriti temporis inclinetur a supino, & su-
 pinum non fuerit, nec participia erunt, quæ a supino
 nascuntur. & sunt ea, quæ paullo ante carminibus com-
 plexi sumus.

A VERBO neutro quot participia descendunt?

Duo,

LIB. III.

Duo, vnum præsentis, & præteriti imperfecti temporis, in ns, vt seruiens, id est qui seruit, vel seruiebat: alterum futuri in rus, vt seruiturus, id est qui seruiet, vel a quo seruietur.

Quæ neutra habent quattuor participia? Quæ habent passiuum in tertijs personis, vt semino, tundo, & aro, & cetera, vt seminans, & seminaturus in actiua significatione, & seminatus & seminandus in passiuâ.

Quæ neutra habent tria participia? Hæc.

Prandeo, ceno, meret, nuboque, & iuro, quiesco, Et placeo, & pateo, tituboque, & gaudeo, fido, Fio quoque, & soleo, atque assuesco, atque audeo iunge. habent enim participium præsentis, præteriti, & futuri in rus, vt prandeo, prandens, prâsus, & pransurus: ceno, cenans, cenatus, & cenaturus. & sic reliqua: sed prandeo, ceno, iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamen vel nullum habet proprium participium, vel vnum tantum fiens, quod non inueniri inquit Laurentius Valla, etsi Priscianus ponit, & Diomedes rarissimum dicit. Factus enim est a supino factu, quod a facio est, cuius passiuum fuit facior apud veteres. futurus a sum est potius, vt ait Diomedes: quamuis a suo antiquo uerbo esse videatur. Quòd vero non sit futurus a fio, profuturus ostendit a prosum, & defuturus a desum. fiendus vero barbare dicitur: pro eo docti faciendus vtuntur.

A sum etiam ens, quo vsus est Cæsar. & Græci ὄν dicunt, non est in vsu frequenti, nisi apud Dialecticos, & Philosophos ætatis nostræ. A sum vero composita carent participiis, præter absum, absens: præsum, præsens: possum, potens: quod tamen, nomen esse vult Diomedes.

Quæ participia præteriti temporis tam actionem quàm passionem significant? Pransus, cenatus, potus, iuratus. dicimus enim ego prandi, & cenavi, & pransus, & cenatus sum ficos, & fici pransæ, & cenatæ sunt

sunt a me. potaui & potus sum aquâ. & aqua pota est a me. ego iuraui & iuratus sum numina: & numina iurata fuerunt a me.

Mereo, meres, merui & meritus sum. per meritare, & militare.

Iuro, iuras, iuraui, & iuratus sum. per giurare.

Pateo, pates, patui, & passus sum. per esser manifesto. sed passus a patior etiam & a pandor, est participium.

Titubo, bas, titubaui, & titubatus sum. per uacillare.

Quæ neutra non nisi vnum habent participium?

Quæ carent supinis, & sunt hæc.

Strideo, sterto, rudo, stridit, micat, æstuo, glisco,

Et conquinisco, & quando dat parco, peperi,

Scandoque, cū scalpo, scabit, & pauet, horreo mando,

Psallo, luo, atque tremo, satagoque, & obedio, dego,

Micturio, horrescoque, & cetera talia, præter

Parturio, esurio, & per vi quæcunque secundæ,

vt caleo, fuerint. sed habent tamen ista supinum.

Cum placeo, noceo, libeo, careo, pateoque,

Torret, olet, valeo, paretque, doletque, latetque.

A luo etiam esset lutum per analogiam, vnde dilutum vinum a diluo, in quo mista est aqua. & a scalpo, sculptum, Prisciano teste. nec dicas sculpo per u. non enim dicimus sculprum, & sculpellum per u, sed per a, scalprum, & scalpellum, quare scalpta marmora dicendum, non sculpta.

Osus, ab odi esse, videtur. Sed osus, exosus, perosus nomina sunt secundum Seruium, & accusatiuo figurate coniunguntur. Plautus in Amphitryone: Osa sum inimicos meos. Virgilius. Lucemq. perosi. Ouidius. Tedas exosa iugales. Valerius Maximus de Scæuola. Perosus enim credo dexteram suam, quod eius ministerio in cæde regis vti nequiuisset, iniectam foculo exuri passus est. Usurpantur a neutris quandoque in dus participia. Ouidius. Quæ venit indigne pœna dolenda venit. Idem.

Q Virque

L I B. I I I.

Virq. mihi dempto fine carendus abest.
 Strideo, strides, stridi. per gridare.
 Sterto, stertis, stertui. per ronfare, o roccare. Sternui
 vero est a sternuo: & significat, quod uulgo dicimus,
 sternutare. Propertius. Sternuit omnem Amor. Colu
 lumella. Donec sternuat ouis.
 Rudo, rudis, rudi. per gragliare: sed rudunt etiam fu
 nes. vnde rudentes dicti, ut Stridorq. rudentum.
 Strido, stridis, stridi. idem quod strideo.
 Mico, cas, cui. per giocare alla mora, id est ad digitos,
 ut baiuli solent. Marcus Tullius officiorum tertio. Di
 gnus esse dicunt, qui cum in tenebris mices.
 Aestuo, aestuas, aestuavi, aestuatū. per hauer grā caldo.
 Psallo, psallis, psalli. per cantare.
 Conquinisco, conquiniscis, cōquexi. per inchinare,
 e quassare il capo.
 Scando, scandis, scandi. per montare, & ascendere.
 Dego, degis, degi. per uiuere.
 Mando, mandis, mandi. per schizzare con li denti.
 Scabo, scabis, scabi. per grattare.
 Scalpo, scalpis, scalpfi. idē est quod scabo, & per scul
 pire.
 Paueo, paues, paui. per hauer paura.
 Luo, luis, lui. per patire la pena, & purgare la colpa.
 Glisco, gliscis, sine præterito & supino. per crescere.
 Lucilius apud Gelliū. Luna alit ostrea, implet & echin
 nos: muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipsa
 quæ crescente Luna gliscunt, deficiente Luna contra
 deficiunt.
 Tremo, tremis, tremui. per tremare.
 Furo, furis, insaniui. per diuentar matto.
 Luceo, luces, luxi. per lucere.
 Pelluceo, pelluces, pelluxi. per lucer molto.
 Torreo, torres, torrui, tostum. per arrostitire.

A V E R B O communi quot participia deriuantur?
 Duo,

Duo, in actiua significatione tantum, in ns, & in rus, vt largiens, qui donat, uel qui donabat. & largiturus, qui donabit. vnum præteriti perfecti tam in actiua, quam in passiuâ, ut largitus, qui donauit, & qui donatus est. Vnum in passiuâ tantum in dus, ut largiendus, qui donabitur.

A V E R B O deponenti quot participia deriuantur? Tria: præsentis, præteriti perfecti, & futuri in rus, ut sequens, secutus, & secuturus.

Quæ deponentia habent quattuor participia? Quæ communia olim fuerunt, significantq. actionem, vt loquendus, sequendus, vtendus. Ouidius, Multa rogant vtenda dari. Valerius Maximus, Etiam tribunus militum adulandus erat. Et sciendum inueniri aliquando participia præteriti temporis a deponentibus verbis actionem significantibus, passiuam habere significationem. Virgilius. Vno graditur comitatus Achate. Idē. Nunc oblita mihi tot carmina. Terentius. Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

Ab impersonalibus sunt ne participia? Minime: nisi a tædet, pertæsus. Sueton. Quasi pertæsus ignauiam suam. Leges etiam pænitens, & pænitedus: pudens, & pudendus: pigendus, libens, decens, quæ tamen magis nomina. Quin & pertæsus ignauiam suam, ausim dicere nomen cum accusatiuo figurate, ut Lucemq. petrosi. quia non habet pertæsus casum uerbi tædet, cum dicitur, pertæsus ignauiam suam. non enim dicimus, ille tædet ignauiam suam, si tædet inuenitur vnquam cum nominatiuo. sed potius, illum tædet ignauia suæ, uel, si licet cum nominatiuo, (ego enim non memini legere) ignauia tædet illum, ut ne plus, minus ve faxit, quod postea nos pigeat, apud Terentium. & Hei mihi non te hæc pudet? & quem neque pudet quidquam. & An non pænitebat te auctorem flagitij, quod fecisset adolescens? apud eundem. & Quem sæua pudebunt, apud Lucanum. Quare cum

Q 2 accu-

L I B. I I I.

accusatiuus ignauiam non regatur a pertæsus ratione verbi tædet, quoniam nec per impersonale licet dicere, illum tædet ignauiam: nec per personale, ille tædet ignauiam: quia potius esset dicendum, ignauia tædet illum: sicut, quòd postea nos pigeat, & non quòd nos pigeamus, & sic in ceteris, vt ostendimus: pertæsus non est participium, sed nomen potius accusatiuo figurate adiunctum, vt osus, exosus, perosus.

Quot modis participia transeunt in uim nominis? Tribus, Constructione, quando non habent casum sui verbi, vt Abundans lactis, nomen est: abundans lacte, participiũ. Acceptus illi, nomen est: acceptus ab illo, participiũ. Virgilius. Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans. Patiens inedia, nomen est: patiens in ediam. participium. Doctus Grammaticæ, nomē est: doctus Grammaticam, participium. Præfectus vrbs, nomen est: præfectus vrbi, participium. quare & comparisonem asciscunt, vt abundantior, acceptior. Compositione, quando componuntur cum dictionibus, cū quibus eorum verbum componi non potest, vt indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo, Temporis vel amissione, cum non significant tempus vt Amandus est optimus quisque, id est amari dignus: vel mutatione, vt in participiis in rus, cum resoluuntur per præteritũ imperfectum subiunctiui. Ouidius. Exspectem qui me nunquam visurus abisti? id est qui eo animo discessisti, vt me nõ amplius uideres? Valerius Maximus, Experiri enim volui, si tibi propositum ex sententia parum cessisset, quàm æquo animo me ferro esse interemptura, id est quàm æquo animo me ferro interimere auderem. Seneca de naturalibus questionibus. Nullam autem mentionem fecit cometarũ, non prætermisurus, si quid explorati apud illos competit. nõ prætermisurus, id est ita affectus, vt non prætermitteret.

Participium quem casum postulat ante se? Nullum quo

quoniā nulla orationis pars regit ante se præter uerbum. Post se quo modo construitur? Cum casu uerbi sui, ut, tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus, gaudebis, ego, qui indigeo doctrinæ, incumbo litteris: indigens ego doctrinæ incumbo litteris. adamo te, qui mihi inseruis: adamo te inseruientem mihi. nō vidi quenquam, qui sit studio nihil cōsecutus. neminē vidi studio nihil consecutum, ò puer, qui præstas condiscipulos omnes ingenio, tene memoria illud Iſocratis, εἰδὲν ἡς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθὴς: ò puer præstans ingenio condiscipulos omnes, &c. nobis qui gaudemus virtute, multi inuident: nobis virtute gaudentibus multi inuident. seruire Deo præter cetera, interest omnium, qui viuunt, viuentium omnium interest præter cetera seruire Deo.

In quid resoluitur participium? In relatiuum, & uerbum: ut amans, id est qui amat, vel amabat. Non nūquam resoluitur in uerbum, & dum, uel postquam, uel, & uel, quoniam, uel cum, & similia, ut præceptore legēte, discipuli discunt. id est dum præceptor legit. & hoc dicto interit, id est postquam hoc dixit, uel cum hoc dixisset, excescit e uita. Item legens disco, id est lego, & disco, & ueniens uidi, id est cum uenirem.

Quando participio uti non licet? Cum in nominatiuo esse relatiuum non potest, ut io allegrante te, son piu pouero di Codro. ego, quo tu gaudes, sum pauperior Codro. & la Grammatica insegnata da me a te, ti farà honore & utile, Grammaticæ, quam doctus fuisti a me, erit tibi honori, & cōmodo. Item, la camicia spogliata a te dal tuo famiglio, anderà a lauare al fiume di Po la tua nutrice. indutium, quo tu spoliatus fuisti a tuo ministro, ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua. & li libri miei da essere cargati in dui muli dal tuo mulatiero, manderò alla città di Venetia, o a Roma al piu presto. Libros meos, quibus duo muli onerabuntur a mulione tuo, mittam breui uel ad urbē

Q 3 Venetias

Venetias, vel Romam. Dic per oneror quando est tertiæ speciei, vt scribor, dicor. Libros, qui onerabuntur a mulione tuo duobus mulis, mittam breui ad urbem Venetias, aut Romam. & sic licet dicere per participium. Libros meos onerandos duobus mulis a mulione tuo, mittam Venetias vel Romam. Præterea non licet vti participio, quando nõ est, vt io ho hauuto molte volte compassione a Ouidio badezato in Ponto: sæpe sum miseratus Ouidium, qui exulauit in Ponto. Itẽ, tu impari certamẽte voluntieri la Grammatica studiata da me, ma non fai frutro: discis tu quidẽ nõ inuitus Grammaticam, cui ego studui, sed non proficis. In his non vñ sumus participiis, quia nec exsulo habet exsulatus, nec studeo, studitus, atque ideo diximus per relatiuũ & verbum.

Dic uulgaria participiorum omnium? Amans, amante, chi ama, o chi amaua. Amaturus, da amare, chi amarà, e per douere amare, essendo per amare, & hauendo ad amare. Amatus, amato, chi è stato, o chi era stato amato, essendo stato amato. Amandus, da esser amato, chi era amato, e per esser amato, hauendosi ad amare, o hauendo ad essere amato, essendo per essere amato. & sic in ceteris.

Participium absolute in quo casu ponitur? In septimo si reperitur, vt studiando io Greco & Hebraico, tu andaua a solazzo. studente me Græcis, ac Iudaicis litteris, tu deambulabas, id est, dũ vel donec ego studebã. Si vero non reperitur, dicimus per uerbum, & dum uel donec, uel postquã, ut uenuta la estate, molti si ammalano. postquã venit æstas, plurimi ægrotãt. & partita la inuernata, uien la primavera. ubi discessit hiẽs, uer aduenit. hic nõ licet dicere per septimũ casũ, quia uenio, & discedo nõ habet participia præteriti tẽporis. quãquã apud vetustissimos inuenitur discessus, & alia quæ nunc penitus exoleuerunt, vt interitus, oblitus.

Quare etiã hic septimus casus appellatus est a non nullis

nullis ablatiuis in cōsequētia? Quia necessario huiusmodi ablatiuos consequi aliquid debet, ut Sole oriente, fit dies, id est solis ortum sequitur dies. & Græcis, Ilion obsidētibus, uicti sunt Iliēses, id est propter obsidionē Græcorū secuta est uictoria de Iliensibus. Quādo autē sic dicimus, te sedente, ego sto, nō est necesse me stare, dū tu sedes: nō erit igitur ablatiuus in consequētia: nisi in cōsequētia dicitur, quia cōsequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius uel septimū casū, uel ablatiuū absolute positū.

Quæ participia poni possunt absolute in ablatiuo? Præsentis, & præteriti imperfecti, id est in ens. præteriti perfecti, & plusquāperfecti, id est in tus, sus, xus. quæ frequentissime inueniuntur in septimo casu. exēpla ultro se offerūt, si quis inquirat, ut Te ueniēte die, te decedente canebat. & Sublata beneuolētia, amicitiae nomen tollitur, & huiusmodi infinita. Item futuri in rus, ut Facturo me copiam bonorum librorum studiosis omnibus, cœperunt omnes gaudere mirum in modum, id est cum essem facturus copiam. Lucanus lib. 1. Facile uēturo Cæsare prædam Ignauæ liquere manus, id est, cum esset uenturus Cæsar. Valerius Maximus lib. 1. Id luce proxima consulibus sacrificio uel expiaturis, si posset auerti: uel, si certum deorum etiā monitu uisum foret, executuris, hostiarū extra somnio congruerunt. In dus quoque sic, voluendis assidue bonis libris, quā plurima memoratu digna discuntur, id est uoluendo libros, uel dum uoluuntur. M. Tullius in proæmio primi libri officiorum. Orationem autem Latinam efficies legendum nostris pleniorē, id est legendo nostra, uel cum legentur nostra. sed hæc, cum amittunt tempus, non sunt participia.

DE PATRONYMICIS.

QVĪD est patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum secundum formam Græcam, significat filium, uel nepotē, filiam uel neptem primitiui sui,

Q 4 ut

L I B. I I I.

ut hic Priamides, Priami vel filius, vel nepos. Hæc Priamis, filia, neptis ve Priami.

Quare dicendum potius patronymicum per ψ λ \omicron ν γ quàm patronomicum per \omicron μ ι κ ρ \omicron ν ? Quia, quæ componuntur ab \omicron ν \omicron μ α , mutant primum \omicron μ ι κ ρ \omicron ν in α μ ϵ γ α , secundum vero in γ ψ λ \omicron ν . sic ab ι ϵ ρ \omicron ς , & \omicron ν \omicron μ α , Hieronymus, quod sacrum nomen interpretatur. α ς ν ν & \omicron ν \omicron μ α , Synonymum.

Non ne etiam ab aliis, quàm a patribus patronymica deriuantur? Quidni? sed raro, & abusive, ut a matribus, sicuti est Iliades. Iliæ filius Romulus. Latoides, λ η τ \omicron \omicron ς , id est Latonæ filius Apollo. ab auis maternis, ut Atlantides, Mercurius, filius Maiæ Atlantis. A fratribus, ut Phaethontides, sorores Phaethontis. A regibus siue conditoribus, ut Aeneadæ, Romulidæ, id est Romani. Thesidæ, Cecropidæ, id est Athenienses. Et sciendum multa inueniri huius formæ gentilia, ut Hermonis, Theßalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa item propria, ut Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas.

Possunt ne deriuari patronymica a propriis patrû Latinis, ut Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Sol? Minime. nam in his, & similibus dicendum est filius, vel nepos Saturni, Iouis, Martis, uel per possessiuum, Saturnius, Iouius, Martius. nam pro patronymicis possessiua inueniuntur apud Latinos usurpata, ut Aemilianus Scipio, id est Aemilii filius. Octavianus Cæsar, id est Augustus Octauii filius. dicitur & Octavius. Virg. Lusinus Octauii. A nominibus tamē patrû Latinis Romanum poetâ posse existimo, si cōtigerit, patronymica inclinare, si Græcā habere potuerint inflexionē (quia Græce patronymica formari debēt) nec aliter apud Græcos, quàm apud Latinos nomina illa appellentur. nam a Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Sol, Neptunus, ideo patronymica deriuare non licet, quia non sic, sed κ ρ ν ν ς , ζ ϵ ς , α ρ η ς , η ρ μ η ς , ι λ ι \omicron ς , π \omicron ς ϵ ι ω

Ἰῶν Græce dicuntur. A Petrus igitur Petrides esse potest patronymicum, quia ὁ πέτρος τῷ πέτρῳ Græce potest declinari, atque inde πετρίδης deriuari patronymicum sic ab Antonius, Antoniades, a Cicero, Ciceronides esse possunt patronymica, quia ὁ Αὐτῶνιος τοῦ Αὐτῶνίου, ὁ Κικέρων τῷ Κικέρωνος, Græce licet inflectere, indeq. Αὐτῶνιάδης, Κικερωνίδης, deducere patronymica.

Vtendum ne est patronymicis in prosa oratione? Nequaquam: sed in carmine duntaxat. inueniuntur tamē usi patronymicis etiā historiographi, quod ipsis quoque licentia uti concessum sit. quare Herodotus apud Græcos fabulas etiā commiscet historiis. quod tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis. Et quidquid Græcia mendax audet in historia.

Quot sunt terminatiōes patronymicorū masculini generis? Tres, ἰδης, ut πηλεΐδης: ὦν, ut πηλείων: αἰδης, ut ὕρραΐδης, quarū prima, qua sola poetæ Latini utuntur, communis est. altera Ionica. Aeolica tertia. habēt enim Græci quinque linguas, Communem, Ionicam, Doricam, Atticam, Aeolicam.

Quo modo formātur Græce? Sic. Si genitiuus Græcus desinit in ᾠς, uel in ὠς, uel in οῦς, uel in οῦ: si nec ante οῦ est ἰῶτα, nec quæ in οῦ genitiuum faciunt, primæ sunt declinationis, in ἰδης communiter formatur patronymicum, ut ὁ πηλεὺς, τῷ πηλέως, ᾧς in ἰδης, πηλεΐδης, & per synæresin, πηλείδης. Item ὁ πηλεὺς, τῷ πηλῆος, ὧς in ἰδης πηληΐδης a genitiuo Ionico. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου, ἀπὸ τῷ πηλῆος genitiuo Ionico. ὁ Δημοδένης, τῷ Δημοδένους, οῦς in ἰδης, Δημοδενίδης. ὁ Ἀγαμέμνων, τῷ Ἀγαμέμνονος, ὧς in ἰδης, Ἀγαμέμνονίδης. ὁ Ὀρίamos, τῷ Ὀρίμου, οῦ in ἰδης, Ὀριαμίδης. ὁ Πάνθοος, τῷ Πανθός, οῦ in ἰδης, Πανθοΐδης, & per synæresin, Πανθοΐδης.

Sin autem ante οῦ est ἰῶτα, uel in οῦ mittentia genitiuum

tiuum primæ sunt declinationis, cōmutant οὐ in αδῆς
ut ὁ μενοίτιος, τῷ μενοίτι, οὐ in αδῆς, μενοιτιάδης. ὁ
αἰνεῖας, τῷ αἰνεῖ, οὐ in αδῆς, αἰνειάδης. ὁ ἀγχίστος, τῷ
ἀγχίστου, οὐ in αδῆς, ἀγχισάδης. & πλεονασμῷ τῷ ἰ,
ἀγχιστιάδης. ὁ ἱππότης, τῷ ἱππότι, οὐ in αδῆς, ἱπ-
ποτιάδης.

Cuius declinationis sunt patronymica masculina in
δῆς? Primæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ὁ πηλεΐδης, τῷ πη-
λεΐδῃ, ὁ παριμίδης, τῷ παριμίδῃ.

Patronymica feminina quot terminationes habet?
Tres, *as, is, in*, quibus omnibus nostri poetæ utuntur,
ut Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quo modo formantur patronymica feminina? In
as, & in *is* formantur a suis masculinis, remota δῆ, ut
Ἰλιάδης, Ἰλιάς. παριμίδης, παριμῖς. πηλεΐδης sine synæ-
resi, πηλεῖς. vel Ionice, πηληΐς ἀπὸ τῷ πηληΐδῃ.

In i pauca admodum sunt, ut Νηρίνη, ἀδρασίνη, ὀκρι-
σίωφι, αἰητήνη, αἰκεανίνη, ἀπὸ τῷ Νηρέως, ἀδράς, ἀ-
κρισίωφος, αἰητοῦ, αἰκεανοῦ.

Cuius declinationis sunt patronymica feminina? In
as, & in *is*, quintæ, ut ἡ πηλιάς, τῆς πηλιάδος, filia Pe-
liæ, vel neptis, ἡ παριμῖς, τῆς παριμίδος. In *in* vero,
sunt secundæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ Νηρίνη, τῆς
Νηρίνης.

Qui nescit Græcas litteras, non ne a nominibus
Græcis Latino more inflexis, formare patronymica
poterit? Non profecto, quanquam posse docent om-
nes fere Grāmatici ætatis nostræ. nā quo modo The-
seïs, Aenēïs, penultima longa, & huiusmodi patrony-
mica, a masculinis Theseides, Aeneides deriuabūt Græ-
carum litterarū rudes? Quod si a Theseides, Aeneides
facta diæresi, Theseis, Aeneis deducunt, penultima cor-
ripitur, quia est ε ψιλὸν vocalis semper brevis apud
Græcos. Quare sciat necesse est a masculinis θεσηΐδης
αἰνηΐδης. quæ a genitiuo Ionico θεσηῖος, αἰνηῖος (ut su-
pra est dictum) formantur, deriuari θεσηῖς, αἰνηῖς, δι
abiectione.

abiectione: unde nos Thesēis, Aenēis accepimus penultima lōga. Nec me præterit *αἰνείδης* melius ab *αἰνεαίδης* esse ἀποβολή τοῦ αἰ, quod a genitiuo *αἰνείου* formatur, quàm ab *αἰνῆος* genitiuo Ionico. nusquā enim legitur, vt doctissimi quoque dicūt, *αἰνείδης*. Vnde apud Virgilium. Aeneadasq. meo nomen de nomine fingo. Et Quis genus Aeneadum? ab *αἰνεαίδης* est, a diphthōgo *ει*, *ι* exclusa, vt Dores faciunt. Quare loco Aeneis aliud pro exemplo ponatur patronymicum, vt Achilleis, Orpheis, & similia a Græcis in *εύς*, quæ si quis fuerit penitus expers litterarū Græcarū, nesciet formare.

Adde quòd Achillides, a datiuo Achilli Latine formaret Græcarum litterarū rudis, penultima correpta, sicut Antenorides, Atlantides, a datiuis Antenori, Atlanticum tetrasyllabum propter complexionē penultimam producat. Præterea a Latona, Latonades faceret patronymicum, qui nesciret Latonā Græce ἡ Λοιτώ, τῆς Λητώος, Λητῆς dici. Vnde Latoides patronymicum formari ait Priscianus.

Statius primo Thebaidos,
Dum morior, depelle globum: fors æqua merentes
Respicit, ardentem tenuit reuerentia cædis
Latoidē. Oui. Præteritas cessasse ferūt Latoidos aras.

Ἀρχίου εἰς τὰς Τέσσερας Ἀγῶνας in epigrāmaticis, Ζηνός, Λητοῖδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο: Λητοῖδαο pro Λητοῖδου Latoidæ. Eodem modo si a Dido, Mâto, Sappho, Calypso, & similibus patronymica formarit, decipietur. Nam Diodonides, Mantonides, Sapphonides, Calypsonides dicet, cum sit dicendum Didoi-des, Mantoides, Sapphoides, Calypsoides, a Græcis Διοῖδης, Μαντοῖδης, Σαπφοῖδης, Καλυψοῖδης. quæ a genitiuis Διδόος, Μαντούος, Σαπφούος, Καλυψούος formātur, mutatione τοῦ ὄς in ιδῆς.

Præterea huiusmodi nomina vix ausim ego decline re vt Iuno, sed Græce. Neque enim, ait Quintilianus, iam Calypsonem dixerim, vt Iunonem. Quamquam

quam secutus antiquos C. Cæsar utitur hac ratione
declinandi. Quamobrem discendæ sunt a pueris no-
stris necessario Græce declinationes.

Qui latine hæc patronymica declinare, ipsisq. uti
uoluerit quomodo poterit? Vertendæ sunt Græcæ lit-
teræ in Latinas, nec non diphthōgi uel in nostras diph-
thōgos, uel ī uocales logas, & quod Græci *πριαμίδης*,
αἰνεϊάδης, *Ἰλιάδης*, *μενοιτιάδης*, *πηλεΐδης*, *θησεΐδης*.
Item *πριαμῖς*, *νηρίνη*, *ἰλιάς*, *μενοιτίας*, *πηληῖς*, *θησηῖς*
dicūt. Nos Priamides, Aeneades, Aeliades, Menœtia-
des, Pelides, Theſides, Priamis, Nerine, Helias, Menœ-
tias, Pelleis, Theſeis dicamus. Sed duo nouissima, & ce-
tera id genus, penultimā modo producūt, modo corri-
piunt. Nam si a *πηλεΐδης*, *θησεΐδης*, facta diæresi, *πη-
λεῖς* *θησεῖς* deducuntur, quæ nos in Latinum uerten-
tes Peleides, Theſeides sine synæresi, & Peleis, The-
seis, dicimus, corripit. sin uero a *πηληΐδης*, *θησηΐδης*,
quæ a genitiuis, *πηλῆος*, *θησηῶος*, Ionice formātur, ut su-
pra est dictū, *πηληῖς*, *θησηῖς* deriuantur, producūt. Sed
penultima breui raro legi apud Romanos huiusmodi
patronymica, penultima uero lōga sæpissime. Statius.
Viue precor, nec tu diuinam Aenēida tenta. Ouidius.
Et tamen ille tuæ felix Aenēidos auctor.

Transtulit in Tyrios arma, uirumq. toros. Idem.
Sumpserit Aenēidem, genitrix ibi prima requirer,

Aenēadum genitrix unde sit alma Venus. Idem.

Res quoque tanta fuit, quantæ subsistere summo

Aenēidos Vati grande fuisset onus. Idem.

Vtq. celer uenias, uirideis Nereidas oro. Idem.

Nerēi te uereor, tua fulmine sæuior ira est. Martialis.

Lusit Nerēidum facilis chorus æquiore toto. Statius.

Tum uisa procul de litore mater Nerēis.

In his Aeneis, Nereis penultima & producta & cor-
repta deprehendūt. Sed de Aeneis, ut supra dixi, alia
ratio est. nam cum corripitur, est quia ei diphthon-
gus diuiditur per diæresin ab *αἰνεΐδης*, quod est ab *αι-
νεϊάδης*,

ῥηιδῆς remota α. cum vero producitur, fit, quia e in
i cōuertitur ἰωνικῶς, sic αἰνεῖς, αἰνῆς, vnde nos Aeneis
penultima longa. Plerunque tamen legi penultima
producta. Iuuenalis.

Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam?
Vexatus toties rauci Thesēide Codri? Martialis.
Brisēis vultum quamuis auersa iaceret. & sic fere
vbique.

Præterea quæ apud illos primæ sunt declinationis,
apud nos itidem primæ sint, ut ὁ Θησεΐδης, τοῦ θησεΐ-
δου, hic Thesides, huius Thesidæ. Quæ item apud
illos secundæ declinationis sunt, apud nos Græce de-
clinantur, commutatis tantum litteris Græcis in no-
stras ut ἡ Νηρίην, τῆς Νηρίνης, hæc Nerine, huius Ne-
rines. Quanquam ἦτα, duplex εἰσὶν: sicut ὠμέγα,
duplex ὁ μικρόν, esse existimo: & non i, sed e so-
nare debere. Quare dictiones Græcas, in quibus est ἡ
littera, perperam nunc pronuntiari ostēdemus in frag-
mentis Grammaticis. Item quæ apud Græcos quintæ
sunt declinationis, nos in nostram tertiam transfera-
mus, ut ἡ Προίτις, τῆς Προίτιδος, hæc Proëtis, huius
Proëtidis. Quare hinc etiam colligimus necessariam
esse litterarum Græcarum cognitionem hominibus
nostris.

Inueniuntur ne poetæ & addere, & detrahere sylla-
bas patronymicis? Maxime. Virgilius. Tum Phaeton-
tiadas musco circūdat amaræ. Corticis, pro Phaeton,
tidas. Ouidius. Sedit Atlantiades, pro Atlantides. Vir-
gilius. Scipiadas duos bello, pro Scipionidas. Idem.
Sit satis Aenide telis impune Numanum oppetiisse
tuis, pro Aeneade. nā Aeneus, a quo deriuari videtur,
non inuenitur.

Quare poetæ modo detrahunt, modo addunt pa-
tronymicis syllabas? Propter metrum, & maxime quā-
do brevis syllaba inter duas longas comperitur, quæ
esse in heroico versu nō potest, vt in Atlantides, Phae-
tontides

L I B. I I I.

rontides, quod & Græci faciūt. Homerus. Μῆνιν ἄει-
δε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος, pro Πηληϊδῆ. Si quis-
quā est qui vbi nō nisi Latine instituimus pueros, Græ-
ce formasse patronymica nos accuset, nec sit nescius
id nobis necessario factū esse, quia Latine formari non
possunt, ut supra est dictū: tum quia volumus, & Græ-
ce, & Latine simul institui adolescentulos, ita tamē, vt
a sermone Latino ætate nostra incipiant, nec multo
post una & Romanis litteris, & Græcis incumbāt, sed
nunc potissimum, vbi eas orationis partes, quæ infle-
ctuntur, declinare Latine didicerint. quod si asseruarit
diligenter, cum ad patronymica nostra vêtum fuerit,
quæcunque ibi a nobis conscripta sunt, facile intelli-
gent. Vtrum autem sic institui pueros sit necessarium,
nec ne, uiderint docti. Nos certe pernecessarium non
arbitramur solum, sed etiam contendimus.

DE FIGVRIS.

FACTVRVS etiam operæpretium mihi videor,
si de figuris hoc loco, quæ a Græcis σχήματα appel-
lantur, breuiter scripsero, atque id tantum attigero,
quod ad puerorum institutionem facere videatur.

Quid est figura? Quintilianus inquit. Figura est,
sicut nomine ipso patet, confirmatio quædam oratio-
nis, remota a communi. Idem. Sit ergo figura aliqua
arte nouata forma dicendi. Possumus etiam sic defini-
re: Figura est vitium cū ratione necessitatis, ornatus
ue gratia permissum.

In quot partes diuiduntur figuræ? In duas. nā aut
τοῦ λόγου sunt, id est verborum, vel dictionis, vel elo-
cutionis, vel sermonis, vel orationis: aut τῆς διανοίας,
id est cogitationis, & sensus. τῆς διανοίας figuras, quo-
rum esse aiunt? Oratorum tantum. τῶν λόγων; Gram-
maticorum. Et diuiduntur τῶν λόγων in tres partes, in
figuras dictionis, elocutionis, constructionis. Illud nō
esse

esse silentio prætereundum censeo, figuras omnes penes quinque Græcorū linguas attendi, *ἰάδα, δαρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν*. Ias enim relictis propriis uersatur in tropis. Doris, in singulis partibus orationis nunc adiectioni, nunc breuitati studens, facit barbarismos. Atthis breuitate gaudens admittit solæcismos. Aeolis supra modum copiosa est, amatq. per circuitū uerba proferre, cuius uitium *σχῆμα διανοίας* appellāt. Communis est, in qua omnes idem seruiunt. Sed aduertendum in primis est, ut Barbarismus & Solæcismus euitentur.

Quid est barbarismus? Pars orationis uitiosa in cōmuni sermone, in poemate uero metaplasmus dicitur. Ante Augusti Cæsaris ætatem an barbarismum dixerint qui pure, atque, integre locuti sunt, se non inuenisse Gellius scribit: apud antiquos enim non barbære, sed rustice loqui dicebantur. quos nunc loqui barbære dicimus: & rusticus sermo, qui nunc barbarismus appellatur.

Quid est solæcismus? Impar, & inconueniens compositura partium orationis. *σχῆμα λόγου*, si eum docti fecerint, dicitur. Ab Aſinio Capitone, & eisdem ætatis aliis, imparilitas, a uetustioribus Latinis stribiligo dictus est. nam *σπρεβλοῦν*, deprauare est, & *σπρεβλός*, prauus. Gellius uero neque solæcismum, neque barbarismum, sed sicut *βάρβαρον*, ita *σόλικον*, legisse se apud Græcos in noctibus refert. Idem, antiquiores nostros solæcum facile dixisse, meminit solæcismum uero haud scire an unquā dixerint. Quod si ita est, neque apud Græcos, neque apud Latinos probe dici solæcismum putat. sed aut imparilitatem, aut solæcum, sed nunc & barbarismum, & solæcismum dicimus.

Vnde Solæcus dictus? A Solis vrbe Ciliciæ, quod eius incolæ Atheniensibus uitiose loqui uisi sint: & *σολοικίζειν*, qui ita loquerentur dicti.

Quo

LIB. III.

Quo modo rustice, & barbare quis loquetur? Si barbaris vocabulis vsus fuerit. vt si dixerit treguam, & guerram, pro indutiis, & bello. Item si dictiones inuertat, vt si pro disciplina, disciplinam dixerit, & stexæ filæ, pro stellæ fixæ? & aliquibus penultima longa cum debeat corripì. & annona, & idolum penultima breui, cum sit producenda.

Vitia oris, & linguæ in quibus esse litteris possunt? In singulis. nam si crasse iōta pronuntiauerit quis, iotacismum faciet. Si uero L, lanibdacismum. Item si m plus æquo pronuntiarit, faciet metacismum. Præterea a uocis gracilitate Ischnotesia est. a nimio uero hiatu uocis, Platiasmos.

Chilostomia autē fit, cum in summis labiis vox scinditur. Omnia igitur quæ plus æquo, minus ue sonantia ab eruditis auribus respuuntur, euitanda sunt.

Quo modo Solæcum, aut, vt nunc dicimus, solæcismum quis faciet? Si loquetur incongrue, vt si dixerit quale est, pater mea, mater meus, Virgilius scripserūt, ego docco tibi Grammaticam.

In quo a solæcismo differt barbarismus? Hic in dictione tantum fit. ille uero in oratione.

DE FIGVRIS DICTIONIS.

Syncopa de medio tollit, quod epenthesis auget.

Extincti vt te meq. soror magna induperatrix.

Troiugenumq. dolos nostri Mauortis in antro.

Apocope eum tollit finem, quem dat Paragoge,

Vt sat erit magicas me inuitam accingier artes

Troius heu do meæ miseram me occiderit hospes?

Apponit Prothesis caput id, quod Aphæresis aufert,

Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.

Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

Corripit vt steterunt ducendam Systola uocem.

Etasis Italiam producit corripiendam.

Dicit & insanis uitam dederitis in vndis.

Romane at dices & dederitis, & dederitis.

Aulai.

Aulai in medio libare Diæresis, atque
 Virgilius cecinit rus, filuasque, duces.
 Et qui magna fuit Pelignæ gloria gentis,
 Nunc quoque te saluo persoluenda mihi.

Estq. Synærescos deiectus fulmine Phæthon.
 Fixerit Aeripedem ceruam Tyrinthius heros.

Gramma tibi Antithesis pro grāmāte ponit, ut olli
 Inquit subridens hominum sator, atque deorum.

M necat Echthlipsis, vocalem sed Synalœphe.
 Littora multū ille & terris iactatus & alto,
 Atque ea diuersa penitus dum parte geruntur:

Metathesis est ordo mutatus litterularum.
 Vt tibi Timbre caput Euandri us abstulit ensis.

DE FIGVRIS CONSTRUCTIONIS.

Prolepsis, quæ Latine dicitur præsumptio, est pro-
 nuntiatio rerum ordine secutarum. vel est, cum ante
 numerus redditur, quā personæ definiantur. ut,

Continuo reges, ingenti molle Latinus,
 Quadriiugo uehitur curru, cui tempora circum
 Auratis bis sex radii fulgentia cingunt,

Solis aui specimen, bigis it Turnus in albis,
 Bina manu lato crispans hastilia ferro:

Hinc pater Aeneas, Romanæ stirpis origo,
 Sidereo flagrans clypeo, & cælestibus armis,
 Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ:

Procedunt Castris. per hanc autem figuram, si plu-
 rale verbum præponitur ante utrumque quod sequi-
 tur, nominatiuum præcedere in congregatione oportet.
 ut, duæ aquilæ deuolauerunt, hæc ab oriente, illa
 ab occidente. vel, altera ab ortu solis, altera ab occasu.
 Sin ad ea, quæ diuiduntur, singulare verbum sequitur
 genitiuum, singulare diuidendo procedere oportebit.
 ut duarum aquilarum, altera deuolauit ab oriente, al-
 tera ab occidente. Præterea singulare modo in singu-
 laria, modo in pluralia licet diuidere. ut humanum ge-
 nus aliquod bonum, aliquod malū est. humani generis

R aliqui

LIB. III.

aliqui boni, aliqui pravi. Et rursus plurale nunc in pluralia, nunc in singularia hominum, aliqui boni, aliqui mali. duarum avium, altera volatilis, altera non. Si nominatiuus igitur procedit, verbum in congregatione ponitur: sin autem genitiuus, in iis quæ diuiduntur. Quod si & cōgregationē, & eius partes oblique proferre volumus, necesse est loco verbi uti participio obliqui casus, & ad aliam personā facere transitionem, ut aquilarum volantium, alterius ab oriente, alterius ab occidente similis est celeritas. Et per datiuū, Aquilis volantibus, huic oriens, illi relinquitur occidens. Et per accusatiuum, aquilas volantes, hanc oriens, illam misit occidens. Veteres tamen interdum pro genitiuo plurali nominatiuum legimus proposuisse. Homerus *Ὀδυσσεύς μ. οἱ δὲ δῦο σκόπελοι, ὁ μὲν ὑπερανὸν Ἄρῳ ἰκάνει, τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαιμαλώτερον ὄψεται Ὀδυσσεύς*, hoc est, Duo scopuli, alter ad cælū usque latum peruenit, alterum uero scopulum humiliorem uidebis Vlysses, ubi secundum artem genitiuo utendū fuisset τῶν δὲ δῦο σκοπέλων. σολοικοφανές igitur fecit. Quemadmodum *Ἰλιάδος γ. Ἀμφω δ' ἐζομένω γεραρότερος ἦεν Ὀδυσσεύς*, hoc est, ambo uero sedentes, honoratior Vlysses erat. *ἀντὶ τοῦ ἀμφοῖν δ' ἐζομένοιν*, amborum autem sedentium, honoratior Vlysses erat. quale est apud Horatium in poetica. O maior iuuenum. ad duos enim Pisones scribebat. de hoc uero abunde in comparatiuis. Idem *Ἰλιάδος π. Νεστιάδαι δ' ὁ μὲν οὔτασ' Ἀτύμνιον ὃξείῃ δουρὶ Ἀντίλοχος, λαπαρῆς δὲ διήλασε χαλκεον ἔγχος. Ἡριπε δὲ προπαροῖδε. Μάρης δ' αὐτοσχεδὸν δουρὶ Ἀντιλόχῳ ἐπώρουσε κασιγνήτοιο χολωθεῖς. Στάς πρόθεν νέκυος, τοῦ δ' ἀντίθεος Θρατυμήδης, Εφθη ὀρεζάμενος πρὶν οὔτάσσει.* Nestoride autem, Antilochus acuto telo percussit Atymniū ferro adactō in Ilia cecidit uero ille corā. sed Maris, propinquus lancea inuasit Antilochum ira, germani causa percitus, altans ante mortuum, hunc autem

tem Deo similis Thrasimedes, celeriter percussit, ante
quàm ille ferirer. pro τῶν Νεστοριδῶν, ὁ μὲν Αντίλοχος
• ὕτασ' Ατύμνιον, Μάριν δὲ αντίθεος, Θράσυμήδης,
Nestoridarum Antilochus percussit Atymnium, Deo
uero similis Thrasymedes Maridem. Similiter si quis
dicat, duo fratres, alter facilis, alter durus est, vitium
facit, cum sit dicendum, duorum fratrum, aut e duobus
fratribus alter facilis, alter durus. Tale est etiam illud
Liuii, ut Priscianus refert, Periti religionū, iurisq. pu-
blici, quando duo ordinarii consules eius anni, alter
morbo, alter ferro periisset, suffectum consulem nega-
bant recte comitia habere posse, cum ars sic exigeret,
Quando duorum ordinariorum consulum, aut ex duo-
bus ordinariis consulibus alter morbo, alter ferro pe-
riisset. aut sic, Quando duo ordinarii consules eius an-
ni periissent, alter morbo, alter ferro. quæ est præsum-
ptio frequentissima, ut illa Οδυσσεύς α. ἀλλ' ὁ μὲν αἰ-
θίοπας μετεκείαδε τηλόθ' ἔόντας, αἰθίοπας, τοὶ διχθαῖ
δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυαζομένου ὑπερίο-
νος, οἱ δ' ἀνιόντος. Sed ille Aethiopus petit, qui procul
sunt. Aethiopus, qui diuisi sunt in duas partes vltimi
hominū, alteri in occidente, alteri in oriente. Et illa in
Iphigenia in Aulide. κατεῖδον δὺ αἵαντε σινέδρω, τόν
τε Οἰλέως Τελαμῶνος τε γόνον τῆς Σαλαμῖνος σέφα-
γον. Vidi duos Aiaces confidentes, alterū Oilei, alterū
Telamonis filium Salaminæ decus. Apollonius in pri-
mo περὶ σωτῆξεως, illud Homeri, οἱ δὲ δύο σκόπελοι,
ὁ μὲν ἔρανόν ἄρυν ἱκάνει, sic mutat, οἱ δὲ δύο σκόπελοι
ἱκάνουσιν ὁ μὲν ἄρχει τοῦ ἔρανῃ, ὁ δὲ ἄρχει τῷ ὀλύμπου.
duo perueniunt Icopuli, alter usque ad cælum, alter
usque ad olympum. quod poeta noster, præsumptio-
ne dimissa, sic mutauit in primo Aeneidos. Geminiq.
minantur in cælum scopuli. In huiusmodi igitur con-
structione tam diuiduorum, quàm κατὰ πρόληψιν,
Græci articulis subiunctiuis vtuntur, ut αἰετοὶ διέπτη-
σαν δύο, ὁ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ

R 2 τῶν

LIB. IIII.

τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσιν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηρὶ, καὶ τοῖν
δυοῖν αἰάντοι, ὁ μὲν Τελαμώνιος, ὁ δὲ Οἰλέως υἱὸς ἐγέ
νετο. Nos uero aut pronomibus, aut nominibus, ut
duæ Aquilæ deuolauerunt, hæc ab ortu solis, illa ab
occasu, uel altera ab ortu solis, altera ab occasu, & ho
minum hi boni, illi mali sunt. vel aliqui boni, aliqui ma
li sunt. & duorum Aiacum hic Telamonius, ille Oilei
filius fuit, vel alter Telamon, alter Oileis filius fuit.

In Prolepſi quinque eſſe plerunq; oportet, Cōgrega
tionē, ut Reges: Partes, ut Latinus, Turnus, Aeneas,
Ascanius: verbū, ut procedūt: partiū determinationes,
ut Latinus, Turnus, ab una parte, Aeneas, Ascanius, ab
altera: ordo, ut præcedat cōgregatio, ut reges: ſequan
tur partes, ut Latinus, Turnus, & Aeneas, Ascanius.

Eſt autem Prolepſis duplex. Explicita, in qua om
nia inueniuntur quæ in Prolepſi eſſe oportet, ut equi
concurrunt, hic a dextra, ille a ſiniſtra parte hippo
dromi. Implicita eſt, in qua tacetur aliquid, ut homi
nes inuident alter alteri, deeſt & alter alteri. Item,
alter alterius onera portate, deeſt & alter alterius, ut
portate onera alter alterius, & alter alterius. hoc eſt,
tu face onus portes illius, ille tuum. & apud Ouid. Al
ter in alterius iactantes lumina uultus, Quærebant
taciti noſter ubi eſſet amor. Deeſt & alter in alterius.

Aliam eſſe Prolepſin dicit Diomedes, cum id quod
poſterius accedit, ante tēpus adſcribitur, ut Lauinia ve
nit littora. Lauinium enim non dum erat cum in Ita
liam venit Aeneas. Et apud Salluſtium. Montem ſa
crum, atque Auentinum inſedit, qui mons ob hoc,
quòd illum plebs inſederat, poſtea Sacer dictus eſt.

DE SYLLEPSI.

Syllepſis quæ Latine conceptio, & cōprehenſio di
ci poteſt, eſt diuerſarum clauſularum uel per unū ver
bū, uel per adiectiuum pluralis numeri cōglutinata cō
cluſio, ut ſunt nobis mitia poma, Caſtaneæ molles,
& preſſi copia lactis, id eſt poma mitia, caſtaneæ mol
les,

les, & copia lactis pressi sunt nobis, ut pluralis numerus concipiat singularem, ita tamen ut pluralis præcedat. nam aliter esset Zeugma. ut, Amaryllidi & lac, & castanæ placuerunt. & Nihil ne te nocturnum præsidium palatii, nihil horum ora, vultusq. mouerunt? quod exemplum in Zeugmate ponit Diomedes, & hypozeugma appellat. Dices etiam per Syllepsin, Ferdinandus rex, & Elisabeth Regina Hispaniæ, homines quā iustissimi Bethycam, quæ Granata nunc dicitur, urbem & maximam, & munitissimam, & bellicosissimam, opulentissimamq. decem ab ipsis annos obsessam, & nunquam antea a Christianis debellaram, atque ideo summis laudibus, summoq. honore dignissimi, anno a natiuitate IESV CHRISTI DEI Opti. Max. millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, quarto nonas Ianuarias expugnauerunt.

In Syllepsi quinque esse oportet, Dictionem concipientem, dictionem conceptam, coniunctionem, verbum, vel adiectiuum pluralis numeri, & quoddam respondeatur dictioni concipienti, vt Rex, & Regina Hispaniæ principes optimi. dictio concipiens, Rex: concepta, Regina: adiectiuum pluralis numeri, optimi: coniunctio, & responsio adiectiui ad regem.

Quot sunt species Syllepseos? Septē. Est enim prima Syllepsis in genere, quæ fit cum masculinū genus cōcipit femininum & neutrū. vt Rex, & Regina iustissimi: dominus, & mancipia pugnaces. Aut, cum femininū cōcipit neutrū, vt Hinc leges, & plebiscita coacte.

Secunda Syllepsis est in numero, cum pluralis numerus cōcipit singularem, vt milites, & imperator fortissime pugnaverunt.

Tertia Syllepsis est in persona, nam prima & secunda persona possunt concipere tertiam: neutram uero harum tertia. Ego enim & ille deambulamus, & tu, & ille deambulas, dicimus. ille autem & ego deambulant, aut ille & tu deambulant, non dicimus. & quem-

R 3 ad-

L I B. I I I.

admodum prima, & secunda possunt concipere tertiā, ita prima secundam: sed non cōtra. nam ego, & tu deambulamus dicimus, non etiam deambulatīs.

Quarta Syllepsis est in casu, quæ fit cum nominatiuus comprehendit ablatiuum cum præpositione cum. vt Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt, id est Quirinus, & frater Remus.

Quincta Syllepsis est indirecta, quæ fit quando verbum concordat cum ablatiuo cum præpositione cū, & ablatiuus concipit nominatiuum, ut Hanc tecum genitor cunctis celebrabitur annis. & Iphitus, & Pelias mecum diuellimur inde.

Sexta Syllepsis est implicita, quæ fit quando demonstratis mare, & femina per distributiuum, & partitiuū nomen masculini generis, comprehenditur etiam femina, ut Vterque horum est iustus. & apud Virgilium. Est mihi nanque domi pater & iusta nouerca, Bisq. die numerant ambo pecus, alter & hœdos. alter, id est nouerca. Eodem modo nullus homo currit, est Syllepsis implicita, vbi nullus comprehendit etiam feminā. quare, qui dicunt, omnis homo currit, & nullus homo currit non esse contraria, errant, quoniam nullus complectitur etiam feminam in hac oratione, nullus homo currit: quemadmodum omnis, in ea quæ dicit, omnis homo currit.

Septima Syllepsis est in male cohærentibus, seu in improprie comprehensis, quæ fit quando plura concipit verbum, ita tamen ut vni tantum conueniat, cetera uero improprie complectatur, ut apud Virgilium. Sacra manu, victosq. deos, paruumq. nepotem. Ipse trahit. trahit licet nepotis tantū sit, tamen & superiora concludit, sed *καταχρησικῶς*. Eadē est figura apud Homerum *Ἰλιάδος* ι. ὥς δ' ἄνεμοι δύο πύοντον ὀρίεντον ἰχθυόεντα. *βορέης, καὶ ζέφυρος*, τῷ τε θρήκηθεν ἀντον. vt duo uenti piscosum mare concitant, Boreas, ac Zephyrus, qui spirant a Thracia. Vbi quod Boreæ tantum

tum est, zephyro quoque attribuit, qui flat ab Occasu. Item *Ἰλιάδος τ. τῶ δὲ δὺὼ σκάζοντε βᾶτην ἄρεος θεράποντε, Τυδείδης τε μενεπτόλεμος, καὶ δῖος Ὀδυσσεύς, ἔγχει ἐρείδομένῳ: ἔτι γὰρ ἔχον ἑλκεα λυγρά.* Duo autem claudicantes ibant ministri Martis, Tydidesq. bellicosus, & diuus Vlysses, hasta firmantes gressum: adhuc enim molesta erant illis vlcera. Quod erat igitur Diomedis, Vlyssi quoq; attribuit: solus enim Diomedes claudicabat, pedis plantam vulneratus. Vlysses autem in latere uulnus acceperat. Sunt fortasse & alia Syllepseos species, sed ego non plures septem inueni, & ne has quidem quæsiuissem, nisi legissem apud Seruium. Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem. Ipse trahit, septimam esse Syllepsin. & apud Fabium multas præsumptiones. Primam item, secundam, & tertiam reticentiam apud Donatum, & usque ad sextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atque ego scripsi, accipiantur Syllepseos species, nescio. sic equidem tã diu sentiam, donec, aut ipse melius inuenero, aut ab alio didicero.

DE ZEUGMATE.

Zeugma, est unius verbi, vel adiectiui viciniori tam singularis, quàm pluralis numeri respondentis conclusio, ita coniuncta diuersis, ut necesse sit per supplementum singulis respondeatur, ut cæli & terra mouenda est, vel cæli mouendi sunt & terra, id est cæli mouendi sunt, & terra mouenda est. Item, Hebræi sunt, & ego: id est ipsi Hebræi sunt, & ego sum Hebræus. Item, erraui ego & uos. id est ego erraui, & vos errastis. Et, nihil ne te nocturnū præsidium palatii, nihil urbis vigilæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum ora, vultusq. mouerunt? id est præsidium mouit, vigilæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, munitissimus habendi senatus locus mouit, ora & uultus mouerunt.

R 4 Fabius

LIB. III.

Fabius *συμμετρικόν* appellat, quod fieri dicit, cum vnum ad verbum plures sententiæ referuntur, quarum unaquæque desideraret illud, si sola poneretur. Voluit etiam esse zeugma cum remotiori verbum, adiectiuum ue respondet, si sit id, quod remotum est, numeri tantum singularis, vt ego, & tu, & præceptor erraui, id est ego erraui, & tu erraui, & præceptor errauit. quæ loquendi modum apud approbatos non memini legere.

Tribus autem modis fit zeugma, in persona, ut non ego solum, sed etiam tu errasti præceptor. in genere, vt cæli & terra mouenda est. in numero, ut nihil ne te hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum hora, vultusque mouerunt?

Quinque esse oportet in zeugmate, diuersa substantia, vt cæli & terra. coniunctionem, ut &. verbum, adiectiuum ue tam singularis, quam pluralis numeri, vt mouenda est. & quod verbum, uel adiectiuum viciniore respondeat, ut cæli & terra mouenda est, uel cæli mouendi sunt & terra.

In quo differt zeugma a Syllepsin? In zeugmate verbum, uel adiectiuum ita viciniore respondet, vt singulis postea reddendum sit, & tam singularis, quam pluralis numeri esse potest. Per Syllepsin vero contra. nam nec viciniore respondet, nec numeri esse singularis potest, nec ut singulis, vt in zeugmate reddatur oportet, sed omnia ab vno verbo, uel adiectiuo concipiuntur, atque ideo *Σύλληψις* a Græcis, a nostris conceptio appellatur. Dices enim per zeugma, Sociisque, & rege recepto, & rege recepto & sociis, & recepto rege & sociis, & rege sociisque. receptis, id est rege recepto, & sociis receptis. Item, Hic illius arma, hic currus fuit, & hic currus fuit & arma, & hic fuit currus & arma, & hic currus & arma fuerunt, id est hic currus fuit, & arma fuerunt. Per Syllepsin vero, Sociisque. & rege receptis. & hic illius arma, hic currus fuerunt. Illud autem Valerii libro primo, capite ultimo. De motu, & uoce Deo-

Deorum immortalium humanis oculis, auribusq. percepto. legendum est ut etiam antiqui habent codices, De voce, & motu percepto. est enim Zeugma.

Quot sunt species Zeugmatis? Tres, hyperzeugma, cum verbum proponitur. ut si erravi ego, & tu. Mesozeugma, cum interponitur, ut si ego erravi, & tu. Hypozeugma, cum postponitur, ut si ego, tu quoque errasti.

DE SYNTHESI.

Synthesis fit in vitio vocali, cum verbum uel adiectiuum discordat in voce ab eo, cui redditur, & concordat in significato, ut pars in frustra secant, & gens armati.

Tria esse oportet in Synthesi. vnum subiectum. verbum, vel adiectiuum. & quod id ipsum verbū, vel adiectiuum ita respondeat subiecto, ut ab eo discordet in voce, & concordet in significato, ut anser foeta.

Fit autem Synthesis in genere tantum, in numero tantum, in genere & in numero simul. In genere tantum, ut Præneste sub ipsa. In Eunuchum suam, Centauro uehitur magna, In numero tantum. ut turba ruunt, Pars in frustra secant. In numero & in genere simul, ut gens armati. turba proterui. Virg. Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi.

DE ANTIPTOSI.

Antiptosis fit cum casus pro casu ponitur, ut sermo nem quem audiuiſtis non est meus. sermonem pro sermo. Item. Populo ut placerent, quas fecisset fabulas. fabulas pro fabulæ. Et Urbem quam statuo vestra est. urbem pro vrbs.

In Antiptosi autem tria esse oportet. vnum subiectum, ut urbem. vnū verbum, ut est. & quod casus pro casu ponatur, ut vrbe pro vrbs. & nota produci pto in Antiptosi, sic enim scribitur Græce ἀντιπῶσις. eodem modo in monoptotum, diptotum, triptotum, & huiusmodi penultima producitur.

DE

LIB. III.

DE EUOCATIONE.

Euocatio fit cum prima persona, vel secunda euocat ad se tertiam, vt ego Virgilius scribo, tu Cicero oras, nos homines erramus, uos pueri non legitis. Et Troes te miseri ventis maria omnia vecti, Oramus. id est nos Troes oramus.

In Euocatione quattuor esse oportet, dictionē euocantem primæ, vel secundæ personæ. dictionem euocatam tertiæ personæ. verbum primæ, vel secundæ personæ. & absentiam coniunctionis.

DE APPOSITIONE.

Appositio est immediata coniunctio substantiuorum cum alterum ponitur ad declarationem alterius, vt Ignaum fucos pecus a præsepibus arcent.

Tribus modis fit Appositio. restringendæ generalitatis gratia, vt animal equus currit. ad remouendam æquiuationem, ut comedi canem piscem. ad proprietatem attribuendam, ut Cæsar uir magno ingenio.

DE SYNECDOCHE.

Fit Synecdoche cum ponitur pars pro toto, ut Aethiops albus dentes, mulier trunca manum. fit etiam per uerba, ut expleri mentem nequit Dido. Item, doleo caput. cum uero ex uno pluris intelligimus, ex parte totum, ex specie genus, ex præcedentibus sequentia, uel contra, est alia Synecdoche, quæ est significatio pleni intellectus capax, cum plus, minus uel pronuntiat. Aut enim pars tota, parua de parte cognoscitur, ut Puppesq. tuæ, pubesq. tuorum: a puppibus enim nauis significat, a pube uero iuuentutem omnem. Aut pars de toto, vt, ingens a uertice pontus In puppim ferit. non enim totum pelagus, sed pars pelagi ferit in puppim. Item, fontemq. igneq. ferebant. In hac figura plurimum ualet numerorum illa libertas, ut ait Fabius. nam & Liuius sæpe sic dicit. Romanus prælio victor. & Virgilius. Hostis habet

bet muros. Idem. & armato milite complent pro Ro-
mani uictores. hostis pro hostes. milite pro militibus.
Et contra, Cicero ad Brutum, Populo, inquit, im-
posuimus, & oratores uisi sumus. cum de se tantum
loqueretur.

Tria esse oportet in Synecdoche, cum est figura
constructionis totum, ut Aethiops. partem, quæ sem-
per sit casus accusatiui, ut dentes adiectiuū, ut albus.
Inuenitur etiam pars in ablatiuo, ut Crine ruber, ni-
ger ore, breuis pede, lumine læsus.

Et notandum, quòd, cum dicimus, Oculos suffusa
nitentis, & id genus per participium, non est Synec-
doche, sed Græca constructio.

ALDI MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM

GRAMMATICARVM

L I B. I I I I.

I N T E N V I re esse laborem hunc nostrum,
& ullis pompæ futuram gloriam, ut de se
Terentianus ait, cum de litteris, & syllabis,
ac metris scripturus esset, certo scio. sed mihi tantum-
modo curæ est, quocunque possim modo, prodesse
studiosis bonarum litterarum. Quòd si nulla, aut per-
parua inde gloria, οὐ φροντὶς Ἰπποκλείδῃ. Quam ob-
rem hoc libro quædam non inutilia de metricis pedi-
bus primum perbreuiter, deinde de syllabarum quan-
titate, inde denuo de pedibus copiosius, postea de
quibusdam metrorum generibus scripturi sumus. qui-
bus absolutis non nihil de accentibus, ac distinctio-
nibus attingemus.

DE PEDE IN METRO.

Pes est sublatio ac positio duarum, aut triū, amplius

ve

LIB. IIII.

ue syllabarum spatio comprehensa. dicitur autem pes in metro, quia pedis officio fungitur. sicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipsa cum scanduntur, quibusdam quasi pedibus incedere videntur. hinc etiā scandi dicuntur metra, quia tractando singulos metri cuiusque pedes, veluti scalarum gradus uidemur ascendere, ac gradatim vicissim incedere mouēdis pedibus. scansionem præterea definiunt esse legitimam metri in singulos pedes distinctionem, & dimensionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi sunt, ex quibus maxime vnumquodque metrū constat, suntq. metri cuiusque proprii, & peculiare, ut spōdeus & dactylus in heroico. nothi uero qui rarissime metrum ingrediuntur, ut anapæstus, & proceleusmaticus in eodem heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero esse constat, ex quibus disyllabi quattuor, trisyllabi octo, tetrasyllabi sexdecim. Quoniam autem duobus signis, quæ Græce *μακρά* & *βραχέα* dicuntur, quantitas syllabæ ostenditur, sciendum breuem syllabam hoc signo ostendi *υ*, longam uero hoc —, quibus etiam singuli pedes notantur in hunc modum.

DE PEDIBVS DYSILLABIS.

Pyrrhichius constat ex duabus breuibus	υυ Dæā.
Spondeus, ex duabus longis	— — Mūsæ.
Iambus, ex breui, & longa	υ — Diēs.
Trochæus, ex longa, & breui	— υ āldūs.

DE TRISYLLABIS PEDIBVS.

Tibrachus ex tribus breuibus	υυυ Dōmīnūs.
Trimacrus ex tribus longis	— — — Vīrtūtī.
Anapæstus ex duabus breuibus, & longa	
υυ — Vēnērī.	

Dactylus

Dactylus, ex longa, & duabus breuibus

— u u Cārmīnā.

Bacchius, ex breui, & duabus longis

u — — Quirīnō.

Palimbacchius, ex duabus longis, & breui

— — u Aūgūstūs.

Amphimacrus, vel creticus, ex extremis longis

— u — Dēmōphōn.

Amphibrachus, ex extremis breuibus

u — u ĕrāsmūs.

DE TETRASTYLLABIS PEDIBVS.

Proceleusmaticus, ex quattuor breuibus

u u u u āriētē.

Dispondeus, ex quattuor longis

— — — — Fōrtūnātī.

Epitritus primus, ex iambo, & spondeo

u — — — Aṛistārchō.

Epitritus secundus, ex trochæo, & spondeo

— u — — Aṛchīmēdēs.

Epitritus tertius ex spondeo, & iambo

— — u — Dēmōsthēnēs.

Epitritus quartus ex spondeo, & trochæo

— — — u Mātūtīnūs.

Pæon primus, ex trochæo, & pyrrhichio

— u u u Lætitiā.

Pæon secundus, ex iambo, & pyrrhichio

u — u u Hōrātiūs.

Pæon tertius, ex pyrrhichio, & trochæo

u u — u ālēāndēr.

Pæon quartus, ex pyrrhichio, & iambo

u u u — Cēlēritās.

Antispastus, ex iambo, & trochæo

u — — u ālēxāndēr.

Choriambus, ex trochæo, & iambo

— u u — æthērēō.

Ionicus

L I B. I I I I.

Ionicus a minore, ex pyrrhichio, & spondeo

υ υ -- Diōmēdēs.

Ionicus a maiore, ex spondeo, & pyrrhichio

-- υ υ Pērtērrītūs.

Diiambus, ex duobus iambis

υ - υ - Plātōnīcī.

Ditrochæus, ex duobus trochæis

- υ - υ Dūlcīōrā.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΤΑΛΛΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Πυρρίχιος, ἐκ δύο βραχειῶν

υ υ δῆος.

Σπονδεῖος, ἐκ δύο μακρῶν

-- ἥρως.

Ιάμβος, ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς

υ - ἔρας.

Τροχᾶϊος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας

- υ ἄλδ'ος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΤΑΛΛΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Τρίβραχυς, ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν

υ υ υ τριᾶμος.

Μολοττός, ἐκ τριῶν μακρῶν

-- -- ἥρωδ'ης.

Ανάπαιστος, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς

υ υ υ ἑκάβη.

Δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν

- υ υ ἥλιος.

Βακχεῖος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν

υ -- ἀχιλλεύς.

Παλιμβάκχειος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας

-- υ ἠφαισός.

Αμφίμακρος, ἐκ κρητικὸς τούτῳ ἐναντίος

- υ - ἠγέμων.

Αμφίβραχυς, ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας

υ - υ ἑρασμος.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

προκελευσματικός, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν
 υυυυ φίλοσφός.

Διαπόνδειος, ἐκ τεσσάρων μακρῶν
 ---- ἡρακλείδης.

Επίτριτος πρώτος, ἐκ μόνης πρώτης βραχείας
 υ---- ἄρισειδης.

Επίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας
 -υ-υ δρῆμηδης.

Επίτριτος γ, ἐκ μόνος τρίτης βραχείας
 --υ- δημόθενης.

Επίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας
 ---υ μισάνδρωπος.

παίων πρώτος, ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς
 -υυυ σπείχόρος.

παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς
 υ-υυ φίλοστράτος.

παίων γ, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς
 υυ-υ κλέοβελος.

παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς
 υυυ- δόριμεδών.

Αντίσπαστος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας
 υ--υ ἀλεξάνδρος.

Χορίαμβος, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρῶν
 -υυ- ἀφορίων.

Ιωνικός ἀπ' ἐλάσσονος, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ δύο μακρῶν
 υυ-- δίομηδης.

Ιωνικός ἀπὸ μείζονος, ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχειῶν
 --υυ δημητρίος.

Δίϊαμβος, ἐκ βραχείας μακρᾶς, καὶ βραχείας μακρᾶς
 υ-υ- κόρινθιος.

Διτρώχειος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἐκ μακρᾶς, καὶ
 βραχείας. -υ-υ δημόφωντά.

Ante quam de syllabarum quantitate scribere inci-
 piamus, admonere uoluimus discipulos, ut litterarum
 diuisiones

L I B. IIII.

diuisiones, ac diphthongos, & quidquid de litteris, & syllabis in primo harum institutionum libro a nobis scriptum est, & sæpe, & accurate legant. Nam quantū inde emolumenti sit futurum, ex his Quinctiliani uerbis licet cognoscere. Nequis igitur tanquam parua fastidiant Grammatices elementa de litteris, non quia magnæ sit operæ cōsonantes a uocalibus discernere, ipsasq. eas in semiuocalium numerum, mutarumq. paritiri, sed quia interiora uelut sacri huius adeuntibus apparebit multa rerum subtilitas, quæ non modo acuerē ingenia puerilia, sed exercere altissimam quoque eruditionem, & scientiā possit. Hæc ille & uere, & doctē, ut omnia. Sed iam de ipsa syllabarum quantitate tractemus: non ut a ante b, ante c, & huiusmodi minutiores regulas doceamus (Id enim tum quia difficillimū est regulis comprehendere, tum etiam quia perterre-re potius, & confundere ingenia uidetur, prætermittimus) sed generales tantum regulas, & quæ facile teneri memoria possint, conscribemus.

DE SYLLABIS.

Syllabarum aliæ breues, aliæ longæ, aliæ communes, quæ etiam ambigū, & ancipites dicuntur. Breues sunt, quæ correptam uocalem habent, & non desinunt in duas consonantes, uel in aliud, quod possit producere: longæ uero, quæ longam, & sunt aut natura, aut positione: communes, quæ uocalem habent ancipitē, hoc est, quæ & longa, & breuis esse in metro potest. nam in prosa oratione non itidem. de quibus suis locis abunde dicemus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Syllabæ omnes aut primum, aut medium, aut ultimum locum tenent. Qui in primo loco positæ sunt, octo cognoscuntur modis, Positione, uocali ante alteram uocalem, deriuatione, compositione, præpositione, diphthongo, regula, exemplo.

Positione syllaba semper longa est. fit autem syllaba

ba positione longa modis septem. Primo cū correpta vocalis in duas definit consonantes, ut, ēst in Carphatio Neptuni gurgite uates, ēst in spondeus. Altero, cum correpta vocalis excipitur a duabus consonantibus, ut agricōla incuruo terram molitus aratro. agricō, dactylus. Tertio, cum correpta vocalis definit in duplicem consonantem. ut, Nōx ērāt, & terris animalia somnus habebat. nōx ērāt, dactylus. Quarto, si sequens syllaba a duplici incipiat, ut, āxem hūmēro torquet stellis ardentibus aptum: āx hūmē, dactylus. Quinto, si definit in consonantem, & excipiat ab i uel u non vocalibus, ut, āt Vēnūs obscuro gradientis aere sepsit. āt Vēnūs, dactylus. Et āb Iōuē principium Musæ. āb Iōuē, dactylus.

Sexto, cum correpta vocalis definit consonantem, & sequens item a consonante incipit tam in eadem dictione, quā in diuersa. In eadem, ut, ārmā, vīrumq. cano. ārmā uī, dactylus. In diuersa, ut, āt Rēgina graui iam dudum saucia cura. āt rē, spondeus.

Septimo, si inter duas vocales i fuerit, uim habens duplicis consonantis, ut Trōiā quē nunc stares. Idem etiam facit u in præteritis perfectis, ut amāui, replēui, petiui, audīui, & in deductis ab eis, ut amāuerā, replēuerā, petiuerā, audīuerā, & sic in id genus ceteris. Notantur bīūgus, & quadrīūgus, & huiusmodi, in quibus i consonans inter duas vocales non facit positionem.

Notandum liquidas mutis subditas, nec non x duplicem, & s semiuocalem c p t mutis præpositam, in eadē posse dictione positionem facere. ut agricola, rēpleo, cāpreolus, āxis, rēstiti, rēscii, rēspui. In diuersa uero non posse eas ex trochæo spondeum faceres, præter mutis præpositam sequente vocali uel natura uel positione longa, ut, ūndē scire potes percūssā spumat arena. Sed de his plura dicemus, ubi de communium syllabarum modis tractabimus. Quē tamen coniunctio sæpe inuenitur producta apud Virgilium in principio

S secundi

LIB. IIII.

secundi pedis, quod uidetur factum positione mutæ,
& liquidæ, quæ sequuntur statim in altera dictione, ut
Lappæquē tribūlique, & Tribulaquē trāhēæ' quē. Et fō
teísqūē flūuioísqūē vocò, & Terrásquē trāctúsqūē ma
ris. Et, Drymóquē Xānthóque, Ligeáque, Phyllodo
cēque. quē tribū, quē trāhē, quē flūuī, tres dactyli. quē
trā, quē Xān, duo spondei. idque ad imitationem Græ
corum. Hēsiodus, δωτώτε, ποτώτε, φέρουσατέ, δωα
μένητε, τῆ, τῶ, spondeus. Homerus, οὐδ' ἄρ' τ' αὐτός
ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς μελέαγρος. δὲ ξαν, spondeus. Idem,
ἄργος τε, σπάρτη τε, καὶ ἄρυάγμα μνηκῆνη. τῆ, σπάρ spon
deus. Idem εἶσατο δὲ φθογγὴν ἣν περιάμοιο πόλιτι: δὲ
φθῶγ, spōdeus. Seruius autē super eo versu Aeneidos
tertio, Liminaquē lāurusq. dei: sic ait, Quē, brevis est
pro lōga posita, quod hac ratione defenditur, aut quia
omnia monosyllaba ad artē non pertinent, & his licen
ter vti possumus: aut certe, quia omne μόριον, id est
particula, quæ sui substantiā non habet, membrū pu
tatur superioris orationis. quod si est Limināque, qua
si una pars orationis est. Potest etiā que, finalitatis ra
tione uel produci, uel corripī. Hæc Seruius. Sed & id
potuit fecisse Virg. Græcos imitatus, apud quos liquē
tes etiā aliquādo inueniuntur producere antecedentē
breuem. Homerus πολλάς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι πορεύσ
σεν Ἡρώων, αὐτοὺς δ' ἐλαΐρια τεύχε κύνεσσιν. τοὺς δὲ.
spondeus. Idem, ἱμερόεν κονάβητε θεὸς δ' ὑπὸ μέλος
ἄεισε. μελὸς ἄ, dactylus, ē producta ratione aliquidæ.
Theocritus, αἰδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, αἰδὺ δὲ χ' ἄ
βώς, αἰδὺ δὲ χ' αἰσύριγξ, χ' ὦ βακόλος, αἰδὺ δὲ κή
γάν. ὁμῶ, spondeus producta prima sequente μ, li
quida. nec placet, ut legatur αἰμόσχος feminine, tum
quia ὁ μόσχος masculine, quoscuq. vidimus, codi
ces habent: tum etiam, quia in præcedenti Ecloga ma
sculine legitur, αἰδὺ δὲ χ' ὦ μόσχος γαρύεται, αἰδὺ δὲ
χ' ἄβώς. Id Persius quoque videtur imitatus in illo
Choliambo, Cantare credas pegaseium mēlos, vbi mē
los

los producit primam ratione liquida. Quanquam Politianus in Miscellaneis, Nectar, non melos legendum censer, tum quia sic in antiquissimo codice scriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit unquam legere apud Græcos μέλος prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronensis homo accuratus, ac doctus, & qui non vrbes solum, sed & prouincias peragravit inueniendi, conferendiq. librorum gratia, est enim studiosissimus bonarum litterarum, & amantissimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq. senex, sudauit, & alit, multa etiam legit, multos libros, eosdemq. castigatos nuper reportauit e Gallia, quos mihi, quæ hominis est erga studiosos beneuolentia, imprimendos dedit. is in quibusdam Persii antiquis codicibus nectar legisse dicit, ad meq. unum attulit in membrana miræ antiquitatis, vbi scriptum est pegaseium nectar, & supra scriptū minutioribus litteris, vel melos. Sed si, ut plurimi habent codices, μέλος legatur, non repugnat syllaba.

TERENTIANVS DE POSITIONE.

Syllaba prima breuis, quæcunque pedem generabit, Longa sit a geminis quibus indita consona uis est, Seu pariter iunctæ, suberuntue in parte sequenti, Seu sunt diuisæ, finemq. caputq. tenentes.

Exemplis manifesta magis reddenda videntur.

Pōst quā res, prior est iunctis adiuta duabus.

Subiectis æque fiet, cum dicimus āgros.

At tu sume pedum, diuisas cernis vtrasque.

Dactylon hæc eadem poterit toties dare forma

Quando breuem mediam, breuis æque tertia claudet.

N V N C āgē, nēsciō quis, nec non & bēlgicā collo.

Vda etiam quocunque loco seu subdita detur,

Libera seu, verbo quasi consona curret in uno.

ā R M ā, vītūmq. cānō, dūris āgrestibus ārmā.

Si sit longa prior, mox hanc correpta sequatur.

Vocalis verbi pariter cum sine resistens.

S 2 Syl-

LIB. IIII.

Syllabaq. adiaceat geminis exorta sonoris,
 Non semper videas spondeon posse creari,
 Quia mutas ita coniungi natura recusat,
 Ut pariter poni possint in parte sequenti,
 Vdas nec possis vnquam præponere mutis,
 Nec tempus præstant vdx cum subiiciuntur
 Nominis in capite, aut verbi: Superest igitur quid?
 Ut sint diuisæ, subduntur quando Trochæo,
 Vnam detineat sequitur qua syllaba primam,
 Atque ita vocalis superet non sola trochæo,
 Altera succedat, qua proximus exoritur pes,
 Et quīs cuique dolor victo, quæ gloria palmæ.
 Postquā res Asiæ, geminum hoc exemplar habebis.
 Ergo ut vocalis remanens in fine trochæi,
 Et verbi finem faciat spondeon & edat,
 Vnicus efficiet casus, si, qui sequitur pes,
 Nascatur certis, quas debet habere, sonoris,
 Dum caput obtineat fortissima littera verbi.

DE VOCALI ANTE ALTERAM VOCalem.

Vocalis ante alteram vocalem in latinis dictionibus
 semper fere corripitur. Virgilius, Magnā lūes com-
 missa tibi. Idem, Sūm piūs Æneās. Idem, fūimūs Troēs,
 fūit Ilium. In græcis vero nominibus sæpe inuenitur
 producta. Virgilius, Pīērīdes vos hæc facietis maxi-
 ma Gallo, Dicite Pīērīdes. Dīā Cāmilla, Aegle Nā-
 iādum pulcherrima. Hesiodus, μῦσαι περὶνδέν. πῖε-
 ρῖ, dactylus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς. δῖος
 ὀρέσσης. εἰς ἄλλα δῖαν. δῖος ὅ. δῖος ἄ. δῖος ὅ, tres dactyli:
 δῖαν trochæus. Theocritus, καὶ νύμφαν ἀκρηβος ἐὼν ἔ-
 τι ναῖδα γάμεν. ναῖδ ἄ dactylus. Sic æer, iapetus, iape-
 tionides, Læodamia, iō, Læertes, Thyas, pīerus, & alia
 id genus multa producunt primam, quia græca sunt.
 ἀήρ. ἰάπετος. ἰαπετιονίδης. λαοδάμεια. ἰώ. λαέρτης. θύ-
 ας, πῖερος. Notandum fī in fio produci. Martialis, Esse
 vides lignum, ferues nisi lumina, fiet De candelabro
 magna lucerna tibi. Iuuenalis, Sic fiunt octo mari-
 ti.

ti. Nisi cum post e sequitur r, tunc enim corripitur fi.
Iuuenalis, Quĩd fieri non posse putes.

DE PRIMIS SYLLABIS DERIVA-

TIONE COGNOSCENDIS.

Detiuatiui tanta est syllaba, quanta & primitiui. ā-
mor corripit primam, quia deriuatur ab āmo, cuius
etiam prima corripitur. Virgilius, Nymphæ nōstēr
āmor Libethrides. Idem, & me Phœbūs āmat. Sed hic
modus habet exceptiones duas, Quarum prima est, A
breuibus deducta primam producunt, Vox uōcis, a vō
co, Lex lēgis, a lēgo. Sēdes, a sēdeo. Rēgula, & rex rē-
gis, a rēgo. Tēgula, a tēgo. Lāterna, a lāteo. Sāculum,
a sēquor, vel ut alii, a fene. Vōmer, a vōmo. Iūmen-
tum, a iūuo. Vēna, a uēnio. Pētus, a pēto. Fōmes & fō-
mentum, a fōueo. Rēmus, rēmexi rēmigium, a rēmeo.
Rāpum, a rāpio. Vīres, a vīreo. Mōbilis, a mōueo. Iū-
nior, a iūuenis. Vītupero, a vītium, quod a vīto. Hū-
manus, hūmor, ab hūmus. Iōcundus a iōcus: uel si per
u placet scribere, a iūuo. Bīnus, a bīs. Nōnus, a nōuē.
Dēnus, a dēcem. Vīginti, a bīs decem. Brāchium a *ἄρ-
χίς*. Cēpa, uel a *κεφαλή*, uel a cāput. Tōtus, a tōt. Trī-
nus, a tribus. ĩtalia, ab *ἰταλός*. Mācero, a mācer. Nē-
quam, a nēqueo. Sēcus, a sēcus. Cēritus, a Cēres.
Pēdor, a pēde. Fēralis, a fēro fers. Iūgerum, a iūgo.
Grādius, a grādu. Rēte, a rēte.

Secunda est, A longis deducta primam corripiunt,
Dux dūcis, a dūco. Dīcax, maledīcus, causidīcus, a
dīco. ārena, & ārista ab āreo. Lūcerna, a lūceo. fīdes,
a fīo, & dicitur ut fiat quod dictum est. perfīdus, a fī-
do. Stābulum, & stābilis, a stō. Tītulus, a tūtando nam
tūtulus antiquis. Mānus, a māno. Sōpor, a sōpio, Dī-
sertus, a dīffero. Frāgor, & frāgilis, a frāngo. Vādum,
a vādo. Nōto, a nōtu. Nāto, a nātu. Vīr uīri, a uīs. Mā-
milla, a māmma. Sīquidem, a sī, & quidem. Būbulcus,
a būbus. Sīgillum, a sīgnum. Pōsui, a pōno. Gēnui, a
gīgno. Tīgillus, a tīgnum. Strīgilis, a strīngo. Fārīna,

S 3 a fārre.

LIB. IIII.

a fāre. ōfella, ab ōffa. Sāgax, a sāga. ācerbus, ab ācer
adiectiuo. Lōtium, a lōtu. Fātuus, a fātu. Cūrulis, a cūr
ru. Ligula, a līngua. Martialis, Quamuis mē līgūlam
dicant equitesq. patresq. Dicor ab indoctis lingula
grammaticis. Vītium a uīto. ōdium, ab ōdi.

DE PRIMIS SYLLABIS COMPO- SITIONE COGNOSCENDIS.

Compositio syllabarum quantitatem demonstrat
accentu. nam si nescias in potens & pius quanta sit pri
ma, cognosces ex compositis impotens, atque impius
esse breuem, quod ostendit accētus in antepenultima,
quia in polysyllabis dictionibus apud Latinos, si penul
tima breuis fuerit, accentus in antepenultima esse de
bet, qui locus est acuti duntaxat. in āmo igitur, & lēgo
lēgis cognosces primam esse breuem, ex adāmo, deā
mo, perāmo, redāmo, perlēgo, relēgo, quoniam acuunt
antepenultimam. Contra Sōlor, Clāmo Lēgo, lēgas si
componantur, penultima longa pronuntianda sunt, ut
consōllor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod ostēdit accen
tus in penultima, quia si penultima longa fuerit vel po
situ, vel natura, in ea esse accentus debet aut acutus,
aut circumflexus, exceptis quibusdam perpauca diction
ibus, quæ in vltima accentum habent, vt dicemus in
hoc eodem libro, cum de accentibus tractabimus. Nā
quanta est simplicis syllaba, tanta & compositi esse
debet, præter innūba, pronūba, deiēro, peiēro, cognī
tus, agnītus, infīo, suffīo, maledīcus, causidīcus pe
nultima correpta, a nūbo, iūro, nōtum, fīo, dīco,
quæ primam producant. Notatur semisōpitis ante
penultima breui, quæ in sōpitis longa est. Ouidius,
Thesea præsumit sēmīsōpita manus. Virgilius, Hunc
ego sōpītum somno. Ambītus præterea penultimam
producit. Ouidius, Iussit & āmbītæ circumdāre litto
ra terræ. ad differentiam nominis āmbītūs. Lucanus,
Letalisq. āmbītūs vrbis. sic comītium antepenuli
mam producit ex con & itūm compositum, & Conuī
tium

tium, ex con & uñtium. quanquam alii a vocibus quasi connotium: alii a vicis, in quibus primo habitum est, dictum conuitium tradunt. quòd si est, per c scribendum est.

DE PRIMIS SYLLABIS PRAEPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Præpositiõe cognoscitur syllaba modis sex. Primo, Præpositione quanta est in appositione, tanta etiã in cõpositione esse debet. vt in hostē, inermis: sũb Ilio alto, sũbigit. Secundo ab, ad, ob, sub, in, re, con, cũ iacio cõposita producuntur, ut abiicio, adiicio, õbiicio, sũbii cio, reĩicio, cõniicio, a in i mutata, sicuti fit in uerbis in filio, incipio. Virg. Reĩicē, ne maculis infuscet vellera pullis. Idē, Quantum uere nouo viridis se sũbiicit al nus. Idē, Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terrã iniicē. Illud autem eiusdem, Tityre pascentis a flumi ne reĩicē cãpellas, re correpta in reĩicē, factum est abie ctione alterius i, ut fiat proceleumaticus reĩicē cã. Quotiescunque igitur huiusmodi præpositiones cum verbo iacio cõpositæ corripuntur, fit abiectione alte rius i, ut apud Lucanũ, Cur õbiciis Magno tumultũ. Sta thius, Tēla manũ, reĩicitq. canes. Silius, Arietat in pri mōs, õbicitq. immania mēbra. Quòd aut non cõponan tur ab icio seu ico, (vtrunque enim verbum legitur a pud grãmaticos) sed ab iacio, ostēdit præteritũ in eci, vt reĩeci, inieci, sũbieci. (Nã ab icio, seu ico, cõposita, reici, inieci, sũbieci facerēt, quod nusquã legitur.) Vir. Strepitusq. Acherontis auari sũbiēcit pedibus. Teren. inieci scrupulũ. Præterea non liceret eas unquã produ cere, cũ fere semp producatur positione. Obiices etiã & subiices gemino ii debere scribi ait Gellius super eo Virgilii uersu, Qua ui maria alta tumescant obiicibus ruptis. Tertio, E, de, præ, se, in compositione producun tur, ut edisco, dēdoceo, præfero, sēduco. nisi interdũ se quēte uocali, ut apud Virg. ũndã dēhiscēs. & sudibũ suē præ uistis. & Dōnã dehinc auro grauiã. Notãdũ præmo,

LIB. IIII.

præcor, depræcor, præces, interprès, interprètòr, præ-
tium, prèhendo, comprèhendo, vnde per synæresin
prendo, comprehendo, non esse, a præ præpositione, &
propterea corripitur. Quarto, Di, vbiq; producitur, vt
dīduco. præterquam in dīrimo, & disertus. Virgilius,
Dixitq; & prælia vōcē dīremīt. Horatius, Fecundi
calices quem non fecērē disertum? Quinto, Prō, sem-
per producitur, ut, Prō dulci Ascanio veniat. Et super
Garamantas, & Indos Prōferēt imperium. Excipiun-
tur, Prōcella prōfugus, prōteruus, prōnepos, prōfi-
ciscor, prōcuro, prōpero, prōfecto, prōfundo, prōfa-
nus, prōfundum, prōfiteor, prōfessus, prōpago, prōfu-
sus, prōpino, prōfugio. Virgilius, Creberq; prōcellis
Africus. Idem, Italiam fatō prōfugus Lauinia venit.
Idem, Imperium Dido Tyria regit urbē prōfecta. Ovi-
dius, Risit, & his inquit facito mea tēlā prōcures. Idē
Solaq; formosam cūlpā prōfessā facit. Item, si com-
ponentur cum dictione incipiente a vocali. Virgilius,
Oramūs, prōhibe infandos a nauibus igneis. Prōpheta
corripitur, quia Græcum est, *προφήτης*. Sexto, Rē v-
biq; corripitur, vt Fertq; rēfertq; soror. Excipitur
refert cum distare, aut interesse significat. Iuuenalis,
Quid refert dictis ignoscat Mucius, an non? nec mirū
tunc produci, non enim a re præpositione, sed nomine
componitur. Repperi, reppuli, rettuli, religio, reli-
quæ in metro gemina scribenda sunt consonante, vt
re brevis præpositio. positu intendatur. In prosa vero
oratione nō itidem. Inueniuntur etiam redduco & rel-
latus, re positione producere. Horatius, Dii tibi dent
capta clāssē redducere Troia. Lucretius, Rēddūcit
Venus, ēt redductā Dædala tellus. Terentius in Phor-
mione, Quod ab illo allatum est, sibi esse id rēllatum
putet. ubi Donatus ait, Et geminauit ll, ut Reliquias
Danāum. est enim senarius iambicus. Lucretius, Id rur-
sum cæli rēllatum membra receptāt. Sic puto, littera,
littus, quattuor, terra in metro gemināt cōsonantes,
vt

DE PRIMIS SYLLABIS. 141

ut producant primam positione, quæ naturaliter brevis est. nam in littera, uel a lino liui litū, uel quasi legi tera dicta sit, quia legenti iter præbeat, lī brevis est. Lī tus a litando dicitur, quod corripit primam. Quattuor simplici t debere scribi ostēdit quāter ab eo aduerbiū. Virgilius, o tērquē, quāterq. beati. Tēra a tērēdo dicta est, prima correpta. Quamobrē in prosa oratione, simplici, meo iudicio, cōsonante scribenda sunt quattuor hęc, littera, litus, tēra, quattuor, ut præseferāt a breui bus deducta esse, etsi omnes fere aliter sentiant. qui error hinc ortus est, quia, cum in carmine geminent consonantem, idem etiam in prosa faciendum existimant. Adde quod in augurum libris tēra simplici r scribi solebat.

DE PRIMIS SYLLABIS DIPHTHONGO COGNOSCENDIS.

Diphthongo syllaba longa est semper. Virgilius, Phœbē grāuis Troiæ semper miserate labores Idem, Siquis mihi paruulus aulā luderet æ nēas. Idem, audīt eūrōtas, iussitq. ediscere lāurōs. Interdum vero sequēte vocali corripitur, ut præuro, præeo. Qua de re multa dicturi sumus in communium syllabarum modis.

DE PRIMIS SYLLABIS REGULA COGNOSCENDIS.

Regula cognosci possunt primæ syllabæ modis septem. Primo, omne præteritum disyllabum producit primam. ut ēmi lēgi lāui fōui. præter bibi, a bibo. Dēdi, a do. Fīdi, a findo. Scīdi, a scindo. Stēti, a sto. Tūli, a tollo, cum suis compositis. Quæ duobus his tribrachis comprehenduntur, ut facilius memoria teneri possint, Bī Dē Fī Scī Stē Tū. Fūi autem, & rūi, & similia, quia vocalem ante vocalem habent, corripunt primam, ut supra diximus. Illud hoc loco nolui præterire, disyllaba præterita deo producere primam, ne minorum tēporum sit præteritum, quā præsens, quod rarissime inuenitur, Prisciano auctore. Debet enim præteritum

vel

L I B. I I I I.

vel plurium temporum esse, quàm præsens, ut lēgo, lēgī: vel totidem, ut uēnīō uēnī. Pauciorum autem rarissime inuenitur, ut fīndō fidī, Scīndō scīdī. Virg. Dīffidit, & multa porrectum ostendit arena. Luc. Quamare tellurē subitis aut obruit undis, aut scīdīt. Mart. ūnguētū fātēōr bōnū dēdīstī Cōnuīuīs hērē, sēd nihil scīdīstī. Antiqui etiam scicidi protulerunt. Ennius in Menalippa, ut Priscianus citat. Cum saxum scīciderit. Languo & liqueo, langui & licui pares habēt in præsenti, & in præterito syllabas. Corripiunt enim penultimam præteriti, idq. usus comprobat. Ouid. Imposito fratri moribunda relanguit ore. Idem Nectare corpus dēlicuit. Idem, Dēlicuit, stagnumq. suo de nomine fecit.

Secundo, præterita geminantia, primam corripiūt, ut cēcīdi a cādo. cecīdi a cādo. pēpendi, tētendi, tōtondi, mōmordi, pēpēri fēfelli, tūtūdi, tētīgi, pūpūgi, & similia, a pendo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tondo, tango, pungo, disco. Et notādum, composita serua re simplicium tempora, ut cādo cēcīdi, concīdo concīdi, occīdo occīdi, penultima correpta. cādo cecīdi, cōcīdo cōcīdi, occīdo occīdi, penultima producta. Antiquissimi tamen a tundo compositum præteritum etiā producebant, ne a præsenti temporibus uinceretur. Ennius ut Priscianus citat, Virosq. valentes Cōtūdīt crudelis hiems. Nam hic corripuit, Infīt o ciues quæ me fortuna fero sic Cōtūdīt, indigno bello confecit acerbo. Sed huiusmodi a tundo præteritum non memini legere, nisi correpta tū syllaba. Virgilius, & lapsa ancilia cælo ēxtūdērat. Horat. Quod regum tumidas cōtūdērīt minas. Idē, Non auspicatos cōtūdīt impetus. cōtūdērīt choriambus. cōtūdīt dactylus.

Tertio, omne supinum disyllabum producit primā, ut mōtum, crētum, lātum. præter a quo quiui quītum. Terentius, Nām cūm cōmprēssa' st nātā, fōrma īn tēnēbris nōscī nōn quītāst'. quītāst', iambus.

est

est enim quaternarius iambicus. A *fino* *fui* *situm*.
 Virgilius, Sed te uicta *situ*. A *cio* *cies* *ciui*, *citum*. Sta-
 thius, *excit*us & longam pridem indignantia pacem.
 Corda tumor. Nam a *cio* *cis* quartæ, producitur *ci*.
 Virgilius, *excitum* ruit ad portum. A *fero* *seui* *satum*.
 Ouidius, *Sol*e *satus* Phaeton. A *lino* *liui* *litum*. Vir-
 gilius, Et paribus *lit*a corpora guttis. Ab eo *iui* *itum*.
 Idem, *Morte* *obita*. A *Do* *dedi* *datum*. Idem, *Hoc* *mi*
hi *sorte* *datum*. A *Reor*, *ratum*. Idem, *Nos* *abiisse* *ra*-
ti. A *Ruo* *rui* *ritum*. Ouidius, *Diru*ta *mar*te tuo. Quæ
 ut facilius teneri memoria possint, comprehendi qua-
 tuor pyrrhichii, & syllaba, sic, Qui Si, Ci Sa, Li I,
 Da Ra, Ru. Sunt qui addunt, A *sto* *freti* *statum*. Quod
 tamen producitur secundum Priscianum. Sic enim
 præcepit, *Steti* uero *Statum* supinum penultima pro-
 ducta debet facere. Vnde Lucanus in secundo, *Côn*-
statura fides superum. Deinde addit, Est tamen in
 hoc quoque notandum, quod nomina ab eo deriu-
 ta a penultimam corripunt, & antepenultimam, ut
*Stat*us *stata* *statum*. *Stabilis*. Lucanus in x, *Quorum*
stata tempora *statis*. Idem in u, *Quam* non *est* *stabili*.
 Hæc ille. Notandum præterea a *Statum* composita,
 i penultimam corripere, *astitum*, *præstitum*, *consti*-
tum, a vero producere, *Astatum*, *præstatum*, *con*-
statum, tanquam illa a *Steti*, *statum*, hæc a *Stai* *stā*-
tum veniant. Quemadmodum a *Sonui* *Sonitum*, a
Sonui *Sonatum*. licet *Stai* præterito, & *Stitum* su-
 pino non utamur.

Quarto, Quanta est præsentis prima syllaba, Quā-
 ta item præteriti perfecti, ac supini, tanta etiam eorū
 est, quæ ab illis nascuntur. Sed notandum quinque
 hæc producere. Dē a *Do* *das*, *Dēmus*, *dētis*, *Dētur*,
dēmur, *dēmini*: Dā uero tam penultimam, quam an-
 tepenultimam ubique corripere, *Dāmus*, *dāris*, *dāris*,
dāre, *datur*. *Dāmur*, *Dābam*, *Dābar*, *Dābo*, *Dābor*, *Dā*
te, *Dāto*, *Dāre*, *Dārer*, *Dātus*, *Dāturus*, *Dātor*, id quod
 manife-

manifestius accentu, qui in antepenultima est composita ostendit, circumdāmus, circumdābam, circumdābo, circumdāte, circumdāre, circumdātus, sic pessundāmus, pessundābam, pessundābo, pessundāre. Genui, genitum, & posui, positum cum deductis, primam corripunt, etsi gigno, & pono producant.

Quinto. priorum nominum primæ, & mediæ syllabæ ponuntur indifferenter, ubi non fuerit certa regula, aut si non aliter eis poetæ approbati usi fuerint.

Sexto. Bī & Trī in compositione corripuntur, Bīuium, Bīmater, Bīdens, Biceps. Triuium, Tricorpor, Trīdens, Trīcuspis.

Septimo. Dictiones per synæresin, aut crasin producantur, ut Nīl a nīhīl. Mī, a Mīhi, Cōgo, a Cōāgo, Phæthōn, a Phæthōn. Nam detrimentum litteræ, syllabæue, productione compensatur.

DE PRIMIS SYLLABIS COGNOSCENDIS EXEMPLO.

Exemplo cognoscuntur primæ syllabæ, si deficiente regula, ad approbatos poetas confugiamus. ut si nescias in Pecus atque Apis quanta sit prima, scies esse breuem ex approbato aliquo, ut ex illo Virgilii, Quis cultus habendo Sīt pēcōri, atque apībūs quanta experientia parcis. Eodem modo, Si nescias quanta sit iu in Iuniperus, & fru in Fruges, cognoscas esse longam ex illo Virgilii, Iūnīpēri grauis umbra, nocent & frūgībūs umbra. Tenendi sunt igitur memoria quamplurimi optimorum poetarum versus, ut Virgilii, Horatii, Ouidii & aliorum illustrium, ad quos recurramus, ut quæ admodum illi usi fuerint syllabis, & nos utamur. Et quoniam infinitum prope esset, quas semper aut corripuerint, aut produxerint poetæ, colligere, eas tantum, quibus indifferenter usi inueniuntur, quotquot potuimus, hic subiunximus. hæc vero sunt, Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathis, Criticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradius, Hinnulus, Hymen, Italus, Lycas, Li-

quor,

DE PRIMIS SYLLABIS. 143

quor, Liquidus, Orion, Obicio, Obiicio, Pachinus, Palatia, Propago, Pyrene, Procuro, Profundo, Propino, Rubigo, Rutilius, Rudo, Reduco, redduco, Relatus, rellatus, Reperi, repperi, Retuli, rettuli, Repuli, repuli, Reiicio, Sychæus, Sicani. sed hæc primam syllabam indifferentem habere inueniuntur: mediam vero hæc, Aégeon, Bebryces, Bathani, Cybele, Cyane, Connubium, Cōtudi, Ficedula, Lecythus, Malea, Orionis, Porsena, Porsenna, Pharsalia, Syphacem. Id ita esse ostendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM SYLLABARVM COMMVNIVM AVCTORITATES.

Et penitus toto diuisos orbē Britānos. Virg.
Nam quid Britānis cælum differre putamus? Lucr.
Quāquam & Capadoces faciant equitesquē Bithyni.
Iuuen.

Bithyno, Phrygiove satū, sed quē sua noto. Val. flac.
His Cacus horrendū Tiberino gurgite monstrū. Oui.
Cacus auentinæ timor, atque infamia siluæ. Idem.
Fertilis est Melite sterili vicinā Cōsyræ. Idem.
Et bellare Tabas docilis, Cōsyræq. parua. Sil.
Huc Licus, huc Sagaris, Peneusque, Hispanisquē, Crā
thisque. Ouid.

Crāthis, et hinc Sybaris vestris cōterminus oris. Idē.
ut Critici dicunt, leuiter curare uidetur. Hor.
Aequalis liber est Criticē qui malus est. alii tamē Cre
tice. Mar.

Illic bellaci confusus gēntē Cūretum. Lucan.
Celme Ioui, largoq. satōs Cūretas ab imbri. Ouid.
Tergeminamq. Hecatē, tria virginis ora Dianæ. Virg.
Exercēt Diana choros, quam mille secutæ. Idem.
Hi tibi Nomētum, & Gabios, urbemquē Fidenā. Idē.
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno. Iuue.
Et genus a magno ducentem fōrtē Gradiuo. Ouid.
Gradiuumq. patrem, Geticis qui præsidet aruis. Virg.
atque Hīnuli pellis totos operibat amantes. Prop.
Vitas

L I B. IIII.

Vitas Hīnūlēē me similis Cloe. Hor.
 Hymēn o Hymenā ē Hymē, ades o Hymenæ. Cat.
 Hinc Augustus agēns itālos in prœlia Cæsar. Virg.
 Coniecto sternit iaculo, volat itālā Cornus. Idem.
 Fiet vti cibus omnis & aridus ēt liquōr ipse. Lucr.
 Pondus vti saxis color ignis, liquōr aquarum. Idem.
 Crasīaq. cōueniunt liquidis, & liquidā crassīs. Idem.
 Indē Lȳcam ferit exectum iam matre perempta. Vir.
 Protinus Antæum, ēt Lȳcā prima agmina Turni. Idē.
 Cum subito assurgens fluctu nimbōsus ōrion. Idem.
 Ensiser ōrion æquore mersus erit. Ouid.
 Cūr obicīs Magno tumulum, manēs q. vagātes. Luc.
 ōbiiciunt portas tamen, & prœcepta facessunt. Virg.
 Præstat Trinacrii metas lustrārē Pāchini Virg.
 E quibus imbriferos versūs Pāchinus ad austros. Oui.
 Haud metuum magni dixisse pālātia cæli. Idem.
 Quam tanti fuerit cadere, ūt pālātia cernas. Sil.
 Siluarumq. aliæ flexos prōpāginis arcus. Geor. 2
 Esse sinent nimium vobis Romānā prōpago. Virg. 6
 Nō sine me est tibi partus honos tua bellā Pyrene. Ti.
 Nubiferæ collēs, atque aeriām Pyrenen. Luc.
 Risit & his inquit facito mea tēlā prōcures. Ouid.
 Prōcūrate uiri, & pugnam sperate parati. Virg.
 Impia dementis vulgi, & vix tōtā prōfudit. Sil.
 Has postquam mæltō prōfudit pectore voces. Cat.
 Hiscere, tanquam habeas tria nomina, quādo prōpi-
 nat. Iuue.
 Cenat, prōpinat, poscit, negat, innuit, una est. Mart.
 Vteris ore aliter, nimia quē rūbigine captus. Idem.
 Exesa inuenies scabrā rūbigine pila. Virg.
 Solaq. colminibūs fērali carmine bubo. Virg.
 Hanc quia iuxta ferunt, dixerē fēralia lucem. Ouid.
 Et graue magnanimi robur mirārē Rūtīlī. Ouid.
 Famæ Rūtīlium suæ relinquo. Mart.
 Vincla recusantum, & fera sub nōctē rūdentū. Virg.
 Findor, ut Archadiæ pecuaria rūdēre dicas. Pers.
 Eiectam

DE PRIMIS SYLLABIS.

144

Eiectam classem, socios a mōrtē rēdūxi Virg.
Rēddūcit Venus, & rēddūctum Dædala tellus. Lucr.
Esse fidem, digitis ad fontem sæpē rēlatis. Ouid.
Id rursū cæli rēlatum membra receptant. Lucr.
Quod ab ipso allatu' est, sibi esse id rēlatū putet. Ter.
At qui condiderat, postquam non rēppērit aurum.
Auson.

Aptauit collo quē rēppērit laqueum.
Quæque ferōs rēpūli doctis medicatibus ignis. Oui.
Rēpūlit a Lybicis immensum syrtibus æquor. Lucr.
Tytire pascentis a flumine rēicē cāpellas. Virg.
Rēiicē ne maculis infuscet vellera pullis. Idem.
Anna (fatebor enim) miseri post fatā Sychæi. Idem.
Huic coniūx Sychæus erat ditissimus agri. Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portūsque Sicānos. Idem.
Sicāno prætenta sinu iacet insula contra. Idem.

MEDIARVM SYLLABARVM communium auctoritates.

Hæc centum gemini strictos Aegæon's enses. Claud.
Aegæonā suis immania terga lacertis. Ouid.
Bebrycis & Scythici procul inclemētia sacri. Val. fl.
Possessus Baccho sæua Bebrycis in aula. Sil.
Vagionēs, Bathāniq. truces, quos ære recuruo. Luc.
Hic petit Euphratē iuuenis domitiq. Bathāni. Iuue.
Hinc viduæ Cybēles, illinc sacraria Vestæ. Mart.
Vel tu quæ tardam mouisti funē Cybellē. Pro.
Connubio iungam stabili, propriamq. dicabo. Virg.
Cuiq. loci leges dedimus, connubiā nostra. Idem.
Speratum meritis diram qui contūdit Hydram. Hor.
Virosq. valentes contūdit crudelis hiems. Ennius.
Mergere ficēdūlas didicit nebulone parente. Iuue.
Cerea quæ patulo lucet ficēdula lumbo. Mart.
Ionioq. mari, Mālææq. sequacibus undis. Virg.
Destinet, & raucæ circumsonat ira Mālææ. Stath.
Aut Helicem iubeo, nitidumq. Orion's ense. Ouid.
Ensisfer.

Enſiferi nimium fulget latus Orionis. **Lucan.**
 Hanc ſpectare manum Porsennā non potuit. **Mart.**
 Nec non Tarquinum eiectum Porsennā iūbebat. **Vir.**
 Pharsaliā coeunt, pharsaliā teſta frequentant. **Cat.**
 Compulimus dirū Syphacem, fractumq. Metello.
Claud.

Tolle tuū precor Hannibalē, victūq. Syphacem. **Iuue.**
 Sidoniasq. oltentat opes, urbemq. paratam. **Virg.**
 Obſtupuit primo aſpectu Sidoniā Dido. **Idem.**

DE MEDIIS SYLLABIS.

Syllaba, quæ in medio loco poſita eſt, ſeptem modis cognosci poteſt. Poſitione. Vocali ante alteram vocalem. Derivatione. Diphthongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Poſitione producitur media ſyllaba vt prima, vt **Capillus**, fortiffimus, pulcherrimus. Vbiq. enim poſitio producit ſyllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis ſyllabis diximus.

Vocali ante alteram vocalem, & in media diſtione ſemper corripitur ſyllaba. **Virg.** Mōlliā lūcōla pingit vaciniā caltha. **Idem**, Addam cērēā pruna. **Idem**, Cāſtāneāsq. nucēs mēā quas **Amaryllis** Amabat. **Ouid.** Filiū ante diē patrios inquit in annos. **Priscianus** tamen refert antiquiſſimos produxiſſe etiam penultimam præteritorum in u i ſyllabas, quæ a præſenti in u o ſyllabas deſinēte proficiſcuntur, vt eruo erui, arguo argui, annuo annui. **Ennius**, annuit ſeſe mecum decernere ferro. **Virgilius** contra corripuit, annuit, & totum nutu tremefecit olympum. Id quod & nobis ſemper faciendum. Sed hic modus habet exceptiones tres: quarum prima eſt, Genitiui, & datiui quintæ declinationis ē vocalem puram producunt. **Horat.** Quarta iā parte diē præterita. Secunda, Genitiui in ius communem habet penultimam in metro. **Virgil.** Hic illius arma. **Idē**, Quam noſtro illius labatur pectore uultus. **Idem** uniū ob noxam, & furias **Aiacis Oilei**. **Idem**,
Nauibus

Nauibus, infandum, amissis, unū ob iram. Sic ipſius, solius, totius, & huiusmodi, præter aliū genitiuum semper longum, & alterius correptum. Terentianus tamen alterius penultima longa protulit, Sescuplo vel vna vincet alterius singulum. Idem, Sub alterius conſonat vocabulo. Idem, nec alterius indigēs opis ueni. Sunt enim duo extremi ſenarii Iambici, in quibus eſſe debet in ſecundo loco iambus, vel tribrachus. primus verō eſt trochaichus, in quo rīus in ſexta ſede iambus eſſe non poteſt, quoniam trochaicum metrum non recipit iambum. præterea, producere hic alterius penultimam ſic fit maniſeſtius, ſi ex eo ipſo verſu amoueas creticum, id eſt ſeſcūplō, & facias iambicum. vt Terentianus præcipit. remanebit enim, uel unā vincet alterius ſingulū. vbi ſi alterius correpta penultima dixeris, tē rī, eſſet pyrrhichius. Sed de his infra dicemus ſuo loco. In proſa vero oratione penultima producta ſemper pronuntiari debent, præter alterius vbique correptum. Tertia, poſſeſſiua in IVS, IA, IVM, producant antepenultimam. Virg. Implerunt montes ſterunt Rhodopēiæ arces. Idem, Ecce trahebatur paſſis Priamēiā Virgo Crinibus. Idem, Tu quoque litto-ribus noſtris Aenēiā nutrix. Mart. Venit ab Orpheo cultor rhodopēiūs hæmo.

DE MEDIIS SYLLABIS
deriuatione cognoscendis.

Deriuatione media cognoscitur ſyllaba, ſi quanta ſit in primitiuo conſideraueris. Nam ſi neſcias cō in Viſtōrinus quanta ſit. Item ſti in Iuſtīnianus, cognosces ex Viſtōris & Iuſtīnus primitiuis, in quibus, cō & ſti producuntur. Eodem modo, ſi neſcias, Venēreus, & Hectōreus quātam habeant antepenultimam, cognosces ex Venēris, & Hectōris primitiuis, in quibus nē & cō corripuntur, quod accentus facile oſtendit. Sed quo modo penultimę & antepenultimę in deriuatiuis dignoſci poſſint, infra, ubi de regula tractabi-

T tur

LIB. IIII.

tur, clarius patebit.

DE MEDIIS SYLLABIS

diphthongo cognoscendis.

Diphthongo media semper producitur syllaba, quæ admodum & prima. Horatius, Interdum tamen & vocem Comœdiā tollit. Idem, Effutire leuæ indigna tragœdiā versus. Virgil. O Melibœë, Dēus nobis hæc otia fecit. Idem, Damonis musam dicemus, & Alphesibœi. Idem, prouelimur pelago uicina ceraunīa iuxta. Idem, quas dira Celæ nō, harpyæq. colunt aliæ. Sed q̄ diphthongo impropria apud Græcos, utimur duntaxat in dictionibus græcis. Catullus Vellera virgati custodebant, calathisci. custodebant, pro custodiebant, per ei diphthongum melus scribitur more antiquo.

DE MEDIIS SYLLABIS

regula cognoscendis.

Regula cognosci possunt mediæ syllabæ tribus modis. Primo incrementa nominum A E O producuntur, ut musarum, deabus, quarum, dierum, diebus, rerum, rebus, dominorum, quorum, maiorum, doctiorum, ambobus, duobus. I vero & v corripuntur, ut tribus, manibus, veribus, tribubus. Excipiuntur Samnis, samnitis. delphin, delphinis. tellus, telluris. salus, salutis, & huiusmodi, in quibus i & v incrementa producuntur secundum ultimam nominatiui sui. Secundo, Incrementa verborum A E producuntur, Amamus, amabam, amabo, amare, amare, amamur, amabar, amabor, amarer, amari. Doceamus, videamus, & alia id genus. Præter Damus, datis, dabam, dabo, & reliqua a do das, & compositis, in quibus A incrementum corripitur, ut supra diximus in quarto modo de primis syllabis, quæ regula cognoscuntur. Item, Amemus, demus, detur, docemus, doceris, docebam, docebo, legebam, audiebam, amēris, uel amēre, doceris, uel docere, docerer, doceremur,

cerēmur, audirētis, audirēmur, legerētis, legerētur, legerēmur, legerēmini, amauērunt, uel amauēre, docuērunt, uel docuēre, legērunt, uel legēre, audiuerunt, uel audiūere. Sed cū sequitur & post e in deriuatiuis a pręterito perfecto indicatiui, corripitur e, amáuēram, amáuērim, amáuēro, docuēram, docuērim, docuēro. legērā, audiuerā. Et in futuris in bor, amáberis, doceberis. Et in optatiuo actiuo tertię coniugationis in toto singulari, & in tertia plurali, legērem, legēres, legēret, legērent. & in prima duntaxat persona passiuī eiusdē optatiui, legērer, & in infinitiuo, legēre. i uero & v corripuntur, legimus, cupimus, quęrimus, uolumus, possumus. pręterquam in quarta coniugatione, audimus, auditis, audiris, audirer, audire. & in uolo, & sum cum cōpositis, uelimus, simus, possumus, in quibus i producitur. Prima tamen persona pluralis pręteriti perfecti quartę coniugationis corripit penultimam audiuimus. Item in omni coniugatione, primę & secundę personę plurales pręteriti perfecti subiunctiui in rimus, & ritis corripunt i penultimā: amauerimus, amaueritis: docuerimus, docueritis. Legerimus, legeritis. Audiuerimus, audiueritis. Ex ipsę uero futuri eiusdē modi producunt, Amauerimus, amaueritis. Docuerimus, docueritis. Legerimus, legeritis. Audiuerimus, audiueritis, quod fit, ut ait Diomedes Grammaticus, ut accentu pręteritum a futuro distinguatur. hinc illud apud Ouidium, Haustus aquę mihi nectar erit, uitamq. fatebor Accepisse, simul uitā dederitis in undis. Et in obsceno carmine, Vtilis, hęc, aram si dederitis, erit. Ennius, Non mi aurū posco, non mi pretiū dederitis. Oui. Cum gelidā Thracē, & opertū nubi bus Hæmum, Et maris Ionii trāsieritis aquas. Idem, Copia nec uobis ullo prohibente uidendi, Consulis, ut limē contigeritis, erit. Sed an liceat etiā eam ipsam penultimam ri in rimus, & ritis corripere, differemus in ultimis syllabis in is desinentibus. Pręterea cum

T 2 post

L I B. I I I I.

post i subit u digamma in præteritis perfectis indicati-
ui, & ab his deductis, producitur i, cupiui, cupiueram.
audiui, audiueram. Idem etiam corripitur abiecto u
per syncopam, Cupii, cupieram: Audii, audieram. Ter-
tio, Supina in atum & itum, a præteritis perfectis in
aui, & iui producant penultimam, amāui, amātum. vo-
cāui, vocātum. cupiui, cupitum. petiui, petitum, au-
diui, auditum. sepeliui, sepelitum.

Quarto, i in compositione medium corripitur, A-
gricola, Ensifer, Centimanus, Omnipotens, Multiuo-
la est mulier, Magnificus, Causidicus, identidem, & si-
milis. Cat. Nullus amans vere, sed identidem omniū,
Ilia rumpens. Quanticunque, & qualicunque i produ-
cunt ratione genitiui, aut datiu in i. nō enim seruatur
i in ceteris casibus, ut in omnipotens, & aliis supra di-
ctis, sed in genitiuo tantum quanticunque, & in datiuo,
vel ablatiuo qualicunque dicimus, ut in quantus,
& qualis. nam sicut quantus quanti, quanto, quantū,
& qualis in nominatiuo, & genitiuo, qualī, qualem: sic
quātuscūque, quanticunque, quātocunque, quantū-
cunque, & qualiscunque in nominatiuo, & genitiuo,
qualicunque qualemcunque dicimus. Iuue. Quātīcū-
que domus conſtet. M. Manlius, Omne quidem signū
sub quālicunque figura. Vbi que quoque, & plerique
producunt I, Vndique vero corripit. Quinto, Media
syllaba cum penultima est, accentu, quanta, sit, cogno-
ſci poteſt. nam ſi in ea fuerit accentus, producitur, Ro-
mānus, Diuīnus, Idōlum, Theodōrus, Annōna, Poē-
ta. Sin autem in antepenultima, corripitur, Dōmīnus,
prōfūgus, Littora, littōribus contrāria, flūctibus un-
das. Piētas. Ergo in diſyllabis dictionib. ſi neſcias quā-
ta ſit prima, accētū cōponendo cognoſces. lēgo, perlē-
go: āmo, redāmo, perāmo, līgo, relīgo. Fēro, adfēro, re-
fēro. Plīco, multiplicō. Pōtens omnīpōtens, Clāmo,
exclāmo, proclāmo, cōclāmo. Primus, apprime. nōno,
condōno. Scribo, deſcribo: lēgo, lēgas: relēgo, relēgas.
Sexto,

Sexto, Penultima syllaba in deriuatiuis, ante *τ α s* corripitur, bonitas, Pietas, *δ υ s*, Floridus, Candidus. *λ υ s*, la, lum in diminutiuis, *υ ρ c c o l u s*, *υ ν c i o l a*, *α υ ρ e o l u*. *λ ι s* in verbalibus, utilis, sterilis a Græco *σ ε ρ ε ι δ α ι*, amabilis, futilis. *μ ε ν*, a secunda & tertia coniugatione, *μ o n i m e n*, unde monumentum, regimen. nam a prima & quarta producuntur, oblectamen, monimen. Item ante *κ ε ν* Tubicen, lyricen, fidicen, præter tibiicen, pro tibiicen. Ante *α λ* seruatur penultima primitiui, & ante *τ υ s* penultima participiorum: ceruical, a ceruicis, tribunus, a tribus genitiuo. Animal, ab animus. hic ornatus, positus, situs, territatus. Vectigal etiam producit penultimam a uehendo dictum.

Septimo, Penultima in deriuatiuis ante *g o* producitur, Carthago, Virago, Caligo, Lanugo, Erugo. præter ligo. Ante *δ o*, dulcedo, libido, fortitudo. Ante *α ρ*, Lacunar, Puluinar, Lupanar. Ante *ν α s*, arpinas, capenas. Ante *ρ ι s*, vel *ρ ε*, militaris, militare. Ante *τ ι s*, famnitis, vestratis. præter ceritis. Ante *ν υ s*, Romanus, terrenus, Iustinus, parinus, arietinus, clandestinus, mediastinus. Silius, Ceu clandestino traheretur fœdere bellum. Marc. Manlius, Et clandestinis surgentia fraudibus arma. Hor. Tu mediastinus tacita prece rura petebas. Præter lanthinus, hyacinthinus, myrrhinus, crySTALLINUS, adamantinus, bombycinus, Sandicinus, amethystinus, & huiuscemodi Græca in *υ ο s*. Item, Diutinus, Pristinus, Crastinus, Ornotinus, Serotinus, oleaginus, faginus. Mart. Coccina famosæ donas & ianthinâ mœchæ. Persius, Hic aliquis, cui circa humeros hyacintinâ læna est. Iuuen. Grandia tolluntur crySTALLINâ, maxima rursus Myrrhinâ. Propert. Colchis flagrantis adamantinâ sub iuga tauros. Iuuenalis, Causidicum vendunt amethystinâ. nec scribas sine t. est enim uerale a præterito passiuo *μ ε μ ε θ υ σ μ α ι*, *μ ε μ ε θ υ σ α ι*, unde *μ ε θ υ σ ο s*, & cum a priuatiua *α μ ε θ υ σ ο s*, *α μ ε θ υ σ ι ν ο s*.

T 3 Octauo

LIB. IIII.

Octauo, Ante **VLIS**, quacunque præcedente vocali si a supino formentur, sequuntur illius penultimā, amātum, amābilis. delectātum, delectābilis. flētum, flēbilis. delētum, delēbilis. scītum, scībilis. audītum, audībilis. petītum, petībilis. cupītum, cupībilis. vendītum, vendībilis. mōtum, mōbilis. nōtum, nōbilis. volūtum, volūbilis. solūtum, solūbilis. Excipitur a stātum, stābilis. hābilis sequitur verbum hābeo, ut dōcilis, dōceo. dēbilis, dēbeo. fācilis, fācio. A genitiuo uero participii, corripunt antepenultimam, visi, visībilis. sensi, sensībilis. intellecti, intellectībilis, ac si medium i haberent composita, ut magnīficus, centīmanus, omnīpotens, ignīuomus. Eodem modo si a secunda & tertia coniugatione aliunde quā a supino deducta fuerint, corripunt antepenultimam. horribilis, terrībilis, legībilis, dicībilis, conducībilis, concupiscībilis.

Ante **BVNDVS**, item a supino deducta, sequuntur illius penultimam errātum, errābundus. vagātum, vagābundus. populātum, populābundus. cogitātum, cogitābundus. sitītum, sitībundus. morītum, morībundus. A secunda uero & tertia coniugatione aliunde quā a supino deducta, corripunt antepenultimā, Rideo, rides, ridībundus. gaudeo, gaudes, gaudībundus. ludo, ludis, ludībundus. furio, furis, furībundus. In vniuersum, si quis uoluerit subtilius indagare, inueniet omnia secuta supinorum penultimam analogice tanquam a legītum, legībilis. horritum, horribilis. dōctum, docībilis. furitum, furībundus. riditum, ridībundus. rubitum, rubībundus, pro quo rubicundus b in c conuersa vocalitatis gratia. gaudītum, gaudībundus, & id genus alia, licet non utamur.

Præterea producit a ante **VLVM**, conciliābulum præter stābulum. Ante **CVNDVS**, Iracundus: & hæc quoque sequuntur supinum. sic iūcundus a iūtum, experimentum ab experitum. rudimentum a ruditum. ornāmentum ab ornātum. mirāculum a mirātum.

rum. verēcundus autem producit e antepenultimam aliunde quā a supino deductum. Item, A ante C E V S, vel C I V S producitur. ordeāceus, galināceus. C V L V M, mirāculum. R I V S, ria, rium, sagittārius, librārius, statāria, armārium. Denarius & cetera a numerorum nominibus communem habere inveniuntur. Martialis, Dēnāriis tamen hanc non emobasse tribus. Et illud, Dilige dēnārium. Marc. Hanc uolo, quam redimit totam dēnāriū alter. Item E ante C V L A in diminutivis Diēcula, uulpēcula. ante M E N T V M, incrēmentum. ante F A C I O uero communis est. calefacio, tepefacio, liquefacio. Cat. Alta tepēfaciet commissa sanguine cæde. Ouid. Thura liquēfaciūt, indutaq. cornibus aurū Victima uota facit. Clau. Sāguine quā largo Græcos cālēfecerit amnis. Idē, Interior glacies, quō liquēfacta noto. Itē o ante R I V S, ria, rium producitur, Vxōrius, Vxōria, Prætōrium.

Nono, ante C V L V M, corripitur antepenultima, uerriculum. C I E S, canīcies, T I V S, tia, tium. tribunicius, iustitia, sodalitiū, C V L V S, cula, culum in diminutivis, ignīculus, anīcula, retīculū. Notātur, Multitius, Nouitius, Redimīculum, Cutīcula, Canīcula, Tegitīcula, Cratīcula, supposititius, antepenultima producta. Iuuenalis, Quid facient alii, cum tu multitīā sumas? Idem, Iam sedet in ripa, tetrumq. nouitius horret. Idem, Accipient te paullatim qui longa domi redimīculā sumunt. Idem, Semper & assiduo curata cutīculā sole. Persius, Scire erat in voto, damnosa canīculā quantum Raderet. Marc. Dat tibi securos uilis tegetīculā somnos. Idem, Parua tibi incurua cratīculā sudet ofella. Idem, Hermes supposititius sibi ipsi. Quotidianus quoque ti producit in hendecasyllabo illo apud Martialem, Cūltūs sīndōnē nōn quōtīdīānā. Dilūuium quoque, proliuies, illūuies, & cetera a luo corripunt lu. Præterea Strimōnius, Pallādium, Adāgium, hæc Adāgio femininum.

LIB. IIII.

num. Præsidium, officium, iudicium, consilium, Exilium, Remigium, Augurium, Municipium, Monumentum, Munimentum, Contagium, Præsagium, Periculum, Solacium, suauium, vestigium, fastidium, conuiuium. Iunonius, & id genus multa in *IVS*, *IA*, *IVM*, sequuntur sua primitiua. Strymonis, Palladis, ago, adigo. nam Adagium, quasi ambagium, & circumagium dicitur quod per ora hominum circumagatur, ut illud, οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐστὶ ὁ πλοῦς, Non omnium est Corinthon ire nauibus. Præsidis, efficis, iudicis, Cōsulis, Exulis, Remigis, Auguris, Municipis, Monimen, Munimen. contingis, præsagis, periris, Solāris, Suāuis, Vestis, Fastidis, Conuiua, Iunōnis. Notantur Sidonius, sidonia, sidonium, & cōnubium, quorum alterum contra primitiui sui penultimam. *NV*, communem habet, ut diximus in exemplis mediarum communium. Nam nubo primam semper producit, alterum uero græcum est *σιδόνιος*. Homerus, ὀδυσεΐας *Γ' αἰθίοπας δ' ἰκόμενιν, καὶ σιδονίους, καὶ ἐρεμβούς*, quod & per *ω* magnum scribitur, ut *βισώνιος*. Euripid. in Helena, *σιδωνίαν δὸς, καὶ ῥετμόν ἐπισάτας*. De quo Stephanus, *σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ*. Idem, *ἐκτείνεται δὲ, καὶ λέγεται βισωνίς διὰ τοῦ ω, καὶ βισώνιος ποιητικῶς*.

DE MEDIIS SYLLABIS
declinatione cognoscendis.

Declinatione mediæ syllabæ cognosci possunt, si antepenultima syllaba declinando fiat penultima. nam si nescias, quanta sit antepenultima in Amauerimus, legēremus, carminibus, temporibus, genitore, altitōnante, dominorum, clandestinorum, perlēgerunt, confōdistis, flectendo cognosces, si ex antepenultima penultimam feceris, hoc modo, amauerim, legērim, legērem, carmina, tempora, genitor, altitōnans, dominus, clandestinns, perlēgi, confōdi.

DE

DE MEDIIS SYLLABIS EXEMPLO
COGNOSCENDIS.

Exemplo cognosces medias syllabas, quemadmodum & primas. Nam si neque regula, neque aliquo ex prædictis modis, quanta sit media syllaba cognosci potest, ad alicuius approbati poetæ auctoritatem recurrendum est. Medias vero modo breues, modo longas auctoritate. supra, ut quæque ad manus erant, connumerauimus. Sed iam de vltimis syllabis dicere incipiamus.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Syllabæ quæ in vltimo loco positæ sunt, iisdem ferè modis cognosci possunt, quibus & primæ, & mediæ. Positione, amant, legunt, a tū sume pedum, unde scilicet coma. Diphthōgo, poetæ, hæc, heū. Declinatione, si declinaueris. nam si nescias in nominatiuo quanta sit vltima, cognosces plerunque accentu in genitiuo crescente. nam in Latinis dictionibus, si in penultima genitiui crescentis fuerit accentus, longa erit vltima nominatiui, Tellūs, Salūs, Virtūs, Delphīn, Samnīs, & huiusmodi producant vltimam, quia penultima genitiui crescentis producit. Tellūris, Salūtis, Virtūtis, Delphinis, Samnitis. Aduersatur huic regulæ, palūs, quod licet in genitiuo palūdis penultimam producat, tamen vltimam nominatiui corripit, quod obseruauit etiam Seruius in libello de syllabis, citans illud Horatii, Regis opus, sterilisq. diū palūs, aptaq. remis. aliqui tamen si stolē fecisse Horatiū dicunt: quod si esset, nō præterissent Acrō, & Porphyrius diligētissimi interpretes. Itē in Carmen, miles, sanguis, corpus, si nescias quanta sit vltima, cognosces in genitiuo carminis militis, sanguinis, corporis, esse breuem accentū in antepenultima. Excipiuntur masculina, & feminina in or, Doctōr, doctōris. Sorōr, sorōris. decōr, decōris. honōr, honōris. Item, neutra in al, ut Animāl, animālis. ceruicāl, ceruicālis. Et in ar, ut Puluinār, puluināris, lupanār,

nār, lupanāris, & similia, quorū vltima nominatiui corripitur, licet penultima genitiui crescentis producat accentu. Contra pār, pārīs. lār, lārīs. vās, vādīs. pēs, pēdis. Cerēs, cerēris. compōs, compōtis. impōs, impōtis. bōs, bōis. sūs, sūis. grūs, grūis: producunt vltimam nominatiui, licet penultima genitiui crescentis corripitur. In Græcis autem dictionibus plerunque in genitiuo crescente accentus est in penultima, & tamen & vltima nominatiui, & penultima genitiui est brevis, Amaryllīs amaryllīdos, Aeneīs Aeneīdos, Pallās pallādos.

DE VLTIMIS SYLLABIS REGULA
COGNOSCENDIS.

Regula cognoscuntur vltimæ syllabæ modis undecim: Primo, A finita producuntur, amā, contrā, prætereā, a poetā, a musā. Sed hic modus habet exceptiones tres. Prima est, Nominatiui, Accusatiui, Vocatiui in a corripuntur, hæc & o fabulā, Priamēiā virgo. hic & o prophetā. præter vocatiuos a nominatiuis Græcis in as, hic Aeneās o Aeneā, & Græca in productum, Nemeā, tegēā, in quibus a producitur. Virgilius, Vigilas ne Deum gens Aeneā? vīgila. Statius, Te Nemeā tibi lerna comas: larissāq. supplex poneret. Idem, Non tegeā nōn ipse Deo nocat alite felix Cyllene. Secunda, Numeralia in ginta, finalem habent indifferentem. Mart. Sexagintā terras cum limina mane senator. Virgilius, Trigintā magnos voluendis mēsis orbis. Tertia, Putā, itā, quia corripuntur.

Secundo, b. d. m. r finita corripuntur, ut āb, ād, militūm, capūt. nisi aut positio, aut diphthongus, aut syncopa prohibeat, ut amānt, legūnt, aut, hāud, fumāt, obīt, pro fumauit, obiuit. Iuuen. Magnus ciuis obīt, ēz formidatus Othoni.

Tercio, c finita producuntur, faci, dīc, dūc, halēc. præter Nec, Donēc, Lāc breuia. Oui. Pārue (nēc inuideo) sine me liber ibis in urbem. Idem, Dōnec erunt fontes, sydera dōnēc erunt. Hic pronomen commune est.

Sed

Sed de hic & hoc differemus in sexto modo communium syllabarum.

Quarto, *e* finita corripitur. Millē, omnē, scribē, pēnē, ritē, ponē, impugnē, & huiusmodi aduerbia. Ouid. Pēnē puēr cæsis abducta armēta recipi. Virg. Ritē scūdaret visus. Sed hic modus habet qnq; exceptiōes.

Quarū prima, in *e*, a Græcis in *n* producuntur *πηνελόπην* Penelōpē, *πασιφάην* Pasiphāē, *Ὀδυσσεύην* Odysseū, *Ὀρχήν* Orphē, *Ὀβελίστην* Obelīstē.

Secūda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quīntæ declinationis in *e* producuntur, ut huius, huic & a diē, fidē. Ouidius, Prima fidē vōcisq; ratē tentamina sumplit. Item ab hac famē. Tertia imperatiua singularia secundæ coniugationis producuntur, Monē, Docē, Manē. Valē uero, & cauē, cum corripuntur, sunt a ualo, & cauo tertiæ coniugationis. Ouidius, Idq; quod ignoti faciunt, ualē dicere saltem. Idem, Tū cauē defendas, quamuis mordebere dictis. Quarta, monosyllaba in *e* producuntur, tē, mē, sē, præter quē, uē, nē pro an: nam quæ relatiuum, & uæ interiectio, diphthongo producuntur. nota in tutē, & tutēmet, corripit tē. Lucretius, Accipe præterea quæ corpora tūtē necesse est. Idem, Tūtēmet a nostris iam quouis tempore uatū. Ennius, o Tite, tūtē Tāti tibi tanta Tyrāne tulisti. Alphius Auitus, ut citat Priscianus, Seū tūtē malī s hōspitēs, seū tūtē captiuōs hābēs. sunt enim dimetri iambici. Quinta, aduerbia in *e* a datiuo in *o*, producuntur, doctē, pulchrē, ualdē pro validē ferē, a docto, pulchro, ualido, ferro. præter benē & malē correpta. Ouidius, Læta ferē lætus cecini tibi tristia tristis. Fermē etiam producitur, eiusdem cuius & fere significationis. Iuuenalis. Mobilis, & uaria est ferme nātura malorum.

Quīnto, *i* finita producuntur, Deī, Amarī, Dixī. Sed hic modus habet duas exceptiōes. Quarū prima, Datiui & vocatiui in *i*, quorum genitiuus singularis in *os* correptam apud Græcos definit, corripuntur, huic
Palladē,

L I B. II II.

Palladi, Minoidi, o Philli, Amarylli, Pari, Alexandri. Statius, Palladi littoreæ celebrabat Scyros honorem. Cat. Morte ferox Theseus qualem Minoidi lutum. Ovidius, Phylli face exspectes Demophoontatum. Virgilius, Mirabar quid mæsta deos Amarylli vocares. Ovidius, Bella gerant alii, tū Pari semper arma. Virgilius, Te Corydon o Alēxi, trahit sua quæque voluptas. Idem, Daphni, tūm pœnos etiam ingemuisse leones Interitum. Quos casus a Græcis mutati semper corripimus. Theocritus, δᾶφνιδί τῷ χαρίεντι σωήντετο βουκολέοντι. Μᾶλα νέμων, ὡς φαντί, κατ' ὄρεα μακρὰ μενάλλκας. Idem, κ' ἦφα, δᾶφνι τάλαν, τί τὺ τάκεαι, ἀδέτε κόρα πᾶσαν ἀνὰ κράναν πάντ' ἄλσέα ποσσὶ φορεῖται. Idem, κὺπρι νεμεσάτα, κύπρι δυνατοῖσιν ἀπεθής. Homerus. αὐτὰρ ὃ αὖτε πέλοφ δῶκ' ἀτρεῖ ποίμενι λαῶν, Ἀτρεῖς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι θυέση, αὐτὰρ ὃ αὖτε θυέσ' ἀγαμέμνονι λείπε φορῆναι. Idem, Βάσκη' ἰδι ἱρι ταχεῖα ποσειδάωνι ἀνακτι. In quibus δᾶφνιδί, ἀτρεῖ, ποίμενι, ἀφνιδύ, μεμνόνι, dativi in i breuem definunt, est enim tertia dactyli. Idem δᾶφνι τᾶ, ἱρι τᾶ, κὺπρινε, vocatiui sunt in i breuem definentes. est enim secunda dactyli. Cum igitur apud Latinos Daphnidi, Tyndaridi & huiusmodi dativi producant i, fit per communem modum, cum dictio in breuem definit, & est pedis principium. quod est frequentissimum apud Homērum. Sed de hoc differemus, vbi de communium syllabarum modo tractabimus. Secunda exceptio est, mihi, tibi, sibi, ubi, ibi, modo pyrrhichii sunt, modo iambi. prima enim semper brevis est, vltima vero indifferens. in nisi & quasi vtraque corripitur. sunt enim duo pyrrhichii.

Sexto l finita corripiuntur, animāl, Annibāl, Virgil, mēl, Consūl. Præter Sōl, Pōl, nīl a nihil per synæresin, ut mī a mihi, & barbara in el syllabā, ut Daniēl, quæ producantur.

Septimo

Septimo, N finita producantur, Pæān, hymēn, ēn, quīn, Xenophōn, delphīn. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima est, forsān, forsitān, tamēn, attamēn, in, uidēn, ān corripuntur. Virgilius, Fōrsān ēt hęc olim meminisse iuuabit. Idem, Errabunda bouis vestigia, fōrsitān illum. Martialis, Quid ergo casta facit? Non dat. Nōn tamēn illa negat. Ouidius, Nil mihi rescribas, attāmēn ipse veni. Virgilius, Quot te Mœri, pedes, an quo via dūcīt in urbem? Catul. Sic certē vidēn, vt pernīciter exiluerē. Horatius, Cōlchūs ān Asīrius, Thebis nutrītūs, ān Argis.

Secunda est, Neutra in EN, ut nomēn, carmēn corripuntur, quod ostendit accentus in antepenultima in genitiuo crescente, nominis, carminis. Tertia, Nominatiui, accusatiui Græci in on per o paruum, ut Pellion, pylōn, caucason corripuntur. Ouidius. Et quas ossa tulit, quasq. altus Pēlīōn, herbas. Idem, Nōs pŷlōn, antiqui Neleia Nestoris arua Mīsimus. Idē, Cāucāson appellāt. Itē accusatiui in i n, vt Alexīn. Mart.

Tu licet & nostrum dixit Alēxīn āmes. Et in ANA Græcis in a, ut Iphigenīan, æginām. Ouidius.

Nescio quam dicunt Iphigeniān īter. Stat.

Nanque ferunt raptam patriis æginām āb undis. Nam a nominatiuo in as producitur, ut hunc Aeneān. Virgil. Aeneān, alacris palmas utraq. tetendit.

Octauo, O finita, & corripī & produci possunt, ut Amo, scribo, amando, virgo, Cato. Sic hic modus quinque habet exceptiones. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui in o, producantur. vt huic & ab hoc Dominō, Templō. Secunda, Monosyllaba in o, producantur, Stō, Dō. Tertia, Græca in ω magnum producantur, Didō, Mantō, Iō, Echō. præter Egō a Græco ἐγώ, quod nusquā memini legere productū, apud approbatos, sed vbique aut correptum, ut ille egō qui quondam. aut per synalœphan, vt Stultus ego huic nostræ similem.

similem. Nam Ouidii illud in epistolis, legendū sic est, Sed quid ego hæc reuoco, dictis his omen abesto. Itē apud Propertium illud, Thuscus ego, a Thuscis orior. Et apud eundem, Cum tibi nec frater, nec sit tibi filius ullus, Frater ego, & tibi sim filius vnus ego. Sic item & illud, Sed quid ego hæc, fessosq. optatis demoror vndis? Quod si in iis ipsis exemplis non fiat collisio, defenditur magis vno ex modis communium syllabarū, quā quod producatu r o, licet Probus produci posse dicat secundum naturam o litteræ vocalis, quæ in vltimo frequentius producitur, quā corripitur.

Quarta, Duō & sciō cum compositis corripuntur. Virgil. Præterea duō nec tuta mihi ualle reperti Capreoli. Idem, Si duō præterea talis Idea tulisset Terra viros. Idem, Nūc sciō quid sit amor. Idem, Nesciō quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

Quinta, Illicō, modō, citō corripuntur. Sero autē, quando, ergo, profecto, indifferenter poni inueniuntur. Statius, Sērō mēmor thalami. Martial. Dic mihi cras istud Postume quāndō uenit. Idem, dic bene, dic neutrum, Dic aliquāndō male.

Nono, & finita corripuntur. Cæsār, torculār, pēr, uir, amōr, turtūr. Sed hic modus duas habet exceptiones, quarū prima est, fār, lār, nār, uēr, fūr, cūr, pār, cum compositis dispār, compār, producuntur, cor vero cōmune est. Secunda, In er a Græcis in ηr producuntur. ut aēr, cratēr, æthēr, charactēr. Græce enim αἴρ, κρατήρ, αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Præter patēr & matēr, quæ semper corripuntur, licet a Græcis ueniant πατήρ, μήτηρ.

Decimo, S finita in quinque diuiduntur partes. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maie stās, puellās, amās. Sed hæc regula duas habet exceptiones: quarū prima est, Nominatiui in as, quorū genitiuus in dos definit, corripuntur, vt Pällās ēt inflexo quæ terret Mænala cornu. Et,

nu. Et, Quattuor autumnos plēiās orta facit.

Secunda, Accusatiui Græci in as eorum nominum quæ per os mittunt genitiuum, corripuntur, vt aōnās in montēs ut duxerit una sororum. Et, Permistos hē rōās ēt ipse videbitur illis. Et, Super Garamāntās, ēt Indos Proferet imperium.

Es finita producantur, ut pariēs, patrēs, docēs. Hæc regula habet exceptiōes trēs. Quarū prima est, Corripitā penultimā genitiui crescētis, corripitūtur, ut diuēs, milēs, legēs. Virg. Dīuēs inaccessos ubi solis filia lucos. Idē, Impius hæc tā culta noualia mīlēs hābebit. Oui. Iām sēgēs est vbi Troia fuit. Præter, Ariēs, abiēs, Cerēs, fidēs, rēs, pēs, pariēs, spēs, terēs, quæ producuntur.

Secunda est, Nominatiui Græci plurales in es, corripuntur. Virg. Nāidēs, indigno cū Gallus amore periret. Idē, arcādēs o mihi tū quā molliter ossa quiescent. Idem, Infandi Cyclōpēs, ēt altis montibus errant. Idem, Thrācēs ārant. Tertia, es a sum cum cōpositis potēs, adēs modi tam indicandi, quā imperandi, & penēs, & inquis, corripuntur. Persius, Fūr es āt Pe dio. Iuue. Sī potēs illa pati. Virgil. Hūc adēs o Melibœe. Horat. Quē penēs arbitriū est & ius, & norma loquendi. Nā ab edo es producit differētix causa.

Is finita corripuntur, ignīs, Pāris. Hæc regula habet exceptiones septem. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui, & accusatiui in is producantur, his & ab his Dominis, quīs pro quibus. hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. sed quis & accusatiui in is, tum ut differant ā nominatiuo singulari, tum etiam ut diphthongo longos esse significetur, per es melius scribuntur, quod & antiquos fecisse legimus. Illud igitur sic, Tu calamos inflare leuēs, ēgō dicere versus. Item, Quēs ante ora patrum. Item, Trēs nōtūs arreptas in saxa latentia torquet. Secunda, producentia penultimam crescentis genitini, producantur, Delphīs, delphīnis. Samnīs, Samnītis.

Tertia

Tertia, in is a Græcis in *eis* per *e* diphthongum producuntur. ut Pyrô^ēs, Simô^ēs. Ouidius, Interea uolucres Pyrô^ēs, ^ēous, & æthon. Idem, Hac ibat Simô^ēs, hîc est sigeia tellus. quæ licet penultimam corripiant, tamen in ea accentus est acutus, quia integræ ad nos veniunt. sed de his dicemus, ubi de accentibus tractabimus.

Quarta, monosyllaba in is producuntur, ut uis, sis. Præter, is, quis nominatiuos, mis, tis, bis, quæ corripuntur. Iuena. satyra quinta corripuit possis in eo uersu, Tam ieiuna fames? cum pôssis hōnestius illic. melius tamen defenditur extremis abiectiōe, ut corripatur i per communem modum.

Quinta, Secūdx personæ singulares in *is* quartæ coniugationis producuntur, ut audīs, nescīs. Martial. Nescīs heu nescīs dominæ fastidia Romę. quod ostēdit circumflexo accentu penultima primæ & secundæ personæ pluralis nescimus, nescitis. audimus, auditis. Quod si apud poetas aliquando *is* correptam inuenias (quod ipse non memini legere. nam illud apud Ouidium, sic legendum est. Nescio, an exciderint me cum loca) non propterea dixeris, communem eam esse syllabam Nec, quia Virgilius dixit, obstupuīt, stēteruntq. comæ, propterea dicendum fuerit in stētē runt penultimam esse communem.

Sexta, Velis cum compositis malīs, nolīs, producuntur: quare in plurali penultima in prima, & secunda persona producitur, uelīmus, malīmus, nolīmus, uelītis, malītis, nolītis.

Septima, Secūdx personæ singulares futuri subiunctiui producuntur. ut dederō dederīs, audierō audierīs. Ouidius, Da mihi te facilē, dederīs in carmine uir^{is}. Horatius, Audieris hēres ergo nunc Damna sodalis. Idem, Miscuerīs ēlixa, simul conchylia turdis, Dulcia se in bilem vertunt. vnde in plurali, ut supra diximus in tractatu de mediis syllabis, producunt penultimam primæ,

DE VLTIMIS SYLLABIS. 153

primæ, & secundæ personæ, dederimus, dederitis, audierimus, audieritis. Præteriti uero perfecti eadē singulares corripuntur, ut dederim dederis, audierim audieris. Vnde in plurali prima, & secūda corripunt penultimā, ut dederimus, audiuerimus: id quod ex Dione Grammatico licet cognoscere, sic enim inquit, Et in hac subiunctiua numero plurali uniformem declinationem præteriti, & futuri temporis, accentus distinguit. Perfectum enim acuto accentu delinatur, futurum circumflectitur. sic, Præterito cum dixerimus, Futura cum dixerimus. Sed notandum inueniri apud auctores r s futuri ultimam in singulari, & r i penultimam in plurali etiam correptas. Virgilius in sexto, Cum tu supplex in rebus egenis, Quas gentes Italum, aut quas non oraueris urbes? Iuuenalis: Græculus esuriens in cælum iussēris, ibit. Idem, Si dixeris, æstuo, sudat. oraueris, iusseris, dixeris, futuri sunt temporis, & r i s corripitur. Horatius, in arte poetica, In uerbis etiam tenuis, cautusq. serendis, Dixeris egregie. hic dixeris futuri est temporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur r i s. Idem in sermonibus, Nam frustra uitium uitaueris illud, Si te alio prauum detorsēris. Vitaueris, & Detorsēris, futuri sunt temporis, & r i s in utroque corripitur. Est enim sensus, frustra laboraueris uitando aliquod uitium, si prauus in aliud desectes. ut si dixeris, frustra uitaueris Charybdim, si in Scyllam incideris, id est frustra poteris uitasse Charybdim, si in Scyllam incidēs. Quod in prima persona fiet manifestius, Frustra uitauero Charybdim, si in Scyllam incidero. Si quis autem diceret sub persona C. Cæsaris, Frustra subegerim Gallias, nisi & Pompeium uicero, alia est figura loquendi: quod quia non facit ad rem, præterimus. Satis fuerit ostendisse secundam personā futuri subiunctiui ultima correpta etiā inueniri apud auctores. Vnde Lucretius in primo, penultimam pri-

V mæ

L I B. I I I I.

mæ personæ futuri in numero multitudinis corripuit,
Quas ob res ubi viderimus nil posse creati de Nihilo,
tum quod sequimur, iam rectius inde peripiciemus. Il-
lud autem Virgih in sexto, Nanque ut supremam fal-
sa inter gaudia noctem egerimus, nosti. rī in egeri-
mus bene correpta est, quia non futuri est, sed præ-
teriti temporis. Concludimus igitur, in præterito i s
& r i corripī semper. in futuro uero, & corripī, & pro-
duci posse. exempla cum r i producitur in futuro, ad-
duximus supra, ubi de mediis syllabis regula cogno-
scendis disseruimus. Veruntamen in prosa oratione
illas ipsas i s & r i in præterito corripiendas, in fu-
turo producendas censeo, ut sicut lego legis ultima
correpta, legimus legitis penultima pronuntiamus:
ita legerim legeris vltima, legerimus, legeritis penul-
tima breui pronuntiemus. eodem modo quia in ama-
uerim amaueris, docuerim docueris, audierim audi-
ueris, i s vltima corripitur, in amauerimus amaueri-
tis, docuerimus docueritis, audierimus audieritis,
r i penultima corripietur. Præterea sicut amo amās,
ultima, amāmus amātis penultima: doceo docēs vlti-
ma, docēmus docētis penultima: audio audīs vltima,
audīmus, audītis penultima longa dicimus: ita con-
tigero contigeris vltima, contigerimus cōtigeritis pe-
nultima: dederō dederis vltima, dederimus, dederitis
penultima: docuero docueris, vltima, docuerimus do-
cueritis penultima: Transiero transieris vltima, tran-
sierimus, trāsieritis penultima producta dicamus. Qui-
dam tamen r i s tunc produci aiunt a poetis, cum est
principium pedis, nec aliter, & defendi uno ex modis
syllabarum communium: r i autem in plurali produ-
ci regula, quia cum inveniuntur simul quattuor bre-
nes, licet unam producere propter metrum. Sed ut vi-
dimus, Dion edes aliter sentit, uult enim omnino pro-
duci eas in futuro, corripī in præterito.

Os finita producuntur, ut dōs, honōs, dominōs. Sed
hæc

DE VLTIMIS SYLLABIS. 154

hæc regula duas habet exceptiones. Quarum prima est, os offis, corripitur.

Secunda, græca in os per o paruum, ut Delös, Iliös, Chaös, huius Aeneidös, Tereös, corripiuntur. Ouidius, in chaös antiquum confundimur. Idem, Attamē ille tuæ felix æneidös auctor. Martialis, Flet Philomena nefas incæsti Tereös, & quæ Muta puella fuit, garula fertur auis. Nam in os per o magnum, semper producantur, ut herös, Minös, Androgeös.

Vs finita corripiuntur. Deüs. Sed hæc regula habet exceptiones quattuor. Quarum prima est Genitiui singulares, & nominatiui, & accusatiui, & uocatiui plurales producantur, ut huius, hæ, has, & o manūs. Secunda, Producentia penultimam genitiui crescentis, producantur, tellūs tellūris, virtūs virtūtis, salūs salūtis. Notatur, ut supra dixi, palūs palūdis, in poetica, Regis opus, sterilisq. diū palūs, aptaq. remis. quod defendi potest exclusiones litteræ correpta u, quemadmodum Insulæ Ionio in magno. Tertia, Monosyllaba in y s producantur, plūs, thūs. mūs autem & sūs non solum quia monosyllaba, sed etiam quia Græce μῦς οὐς dicuntur, & υψιλόν longa est, id quod etiam accentu circumflexo ostenditur. Quarta, Græca in ūs ut panthūs, melampūs, Sappūs, amathūs producantur. Apus tamen composita etiam corripiuntur. Horatius in epodis, Pōlypūs, an grauis hirsutis cubet hircus in aliis. Idem sermonibus, Delectauit, ueluti Balbinum Pōlypūs Agnæ. sed tunc a Græcis in os ad nos ueniunt, nam Græce & πολύπους & πόλυπος, οἰδίπους & οἰδίπος, & τρίπους, & τρίπος dicitur. nam Attici πολύπους, Aeolici πόλυπος dicunt, ut alterum sit per synæresin πολύπους πόλυπος. ut νόος νοῦς: alterum abiectioe, πολύπους πόλυπος. componitur enim a πούς, & πούς a πρὸς ὀξύτης, vnde πούς πούς cum acuto accentu. vide Etymologicon in dictione πούς. Multa de Polypo apud Athenæum ha-

V 2 bentur,

bentur, in quibus & hæc, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύ-
 πωσαν, ὡς καὶ ἀλκίνοον, καὶ οἰδίπωον, καὶ τρίπωον
 δὲ λέβητα αἰσχύλον εἰρηκέναι ἐν ἀθάμαντι ἀπὸ ἀπλῆ
 τοῦ πᾶς, ὡς νόος νόος, τὸ δὲ πολύπον λέγειν, αἰολικόν,
 ἀπῆκοι γὰρ πολύπωον λέγουσιν. Αἰσοφάνης δαυδάτω,
 ταῦθ' ἐκόντα πολύπους, καὶ σηπίας, καὶ πάλιν πολύπεν
 μοι ἔθηκε, καὶ πάλιν, σηγαὶ λέγονται πολύπου πιλου-
 μένου. ἀλκίῳ ἀδελφαῖς μοιχαλόμεναις, ἡλίδιον εἶναι
 νοῦνται πολύποδος ἔχειν. ἀμειψίας κατεδίοντι, δεῖ
 μὲν, ὡς ἔοικε, πολλῶν πολύπαν. πλάτων παιδὶ, ὡς-
 περ τοὺς πολύποδας, πρῶτις σέ. ἀλκίῳ, ἔδω δ'
 ἑμαυτὸς, ὡς πολύπους, οἱ δὲ πολύποδα, φορέονται
 ἀνάλογον τῷ πούσ ποδὸς ποδὶ πόδα. Paullo post sub-
 iungit, ἐπίχαρμος δ' ἐν ἡβας γάμῳ, πάλυποί τε, ση-
 πία, τε. καὶ ποτ' αἶναι τούθιδες χαλυσάδεις βολβίτις
 γραῖαί τ' ἐρίθακῶδες. ἀρχέστρατος δέφησι, πάλυποι
 ἐν τε θάσῳ, καὶ καρία εἰσὶν αἰετοί, καὶ κέρκυρα τρέσει
 πολλοὺς, μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριεῖς δ' αὐτὸν διὰ
 τοῦ ὦ μεγάλου καλοῦσι πολύπωον, ὡς ἐπίχαρμος.
 καὶ σιμωνίδης δ' ἔφη, πάλυπον διζήμενος, ἀπῆκοι δὲ
 πολύπωον. Idem etiam legitur in epigrammatis
 ANTIPATROU, πάλυπος εἰναλὶν πόντ' ἐπὶ πο-
 ρῇ τανυθεῖς ἡλὶφύχειν πολλὸν ἀνῆκε πόδα.
 ISYDOROU, πάλυπον ἀγρῶσας ποτὲ γυνίχως,
 ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριπεν, δῖσας διπρὸς ἱμαντοπέδην. Ho-
 merus quoque in ὅς usus est nominatiuo in dictione
 ἀρτίπος, ait enim ἱλιάδος 1, ἡ δ' ἄτη, δαναοὶ τε, καὶ
 ἀρτίπος οὐνεκα πάσας. vbi notandum in illo Horatii,
 Polypus an grauis: & in illo eiusdem, Balbinum Po-
 lypus Agnæ, po produci posse dorice, a πάλυπος per ω
 magnum. eadem ratione etiam Polydamas apud Per-
 sium, Quamquam aliqui & Fulypus, & Pulydamas per
 u legunt, εν, quoniā & πολυδάμας, & πούλυπος per
 ου diphthongū apud Græcos cum πο producturi sunt,
 inuenitur.

Vndecimo, v finita producuntur omnia, fluctū, manū,
 τῷ,

tū, diū, cornū, genū, amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo corripī, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo scribens, sic testatur, ut terminatus corripitur, ut cornū, genū, tonitrū. Quoniam Priscianus refragatur his uerbis. In u neutrorum, quæ indeclinabilia sunt in singulari numero, ut hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibusdā artium scriptoribus uideatur temporum esse differentia (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accusatiuum, & uocatiuum corripī, reliquos uero produci) Ego in usu pariter in omnibus produci inueni casibus hæc nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacūq; parte terminatio in u definēs, producitur, ut fluctū, panthū, tū, diū. Ouid. in octauo Met. Dextraq. a poplite leuū Pressa genū, digitis inter se Pectine iunctis. Ecce enim hic accusatiuus est sine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoque in primo Aeneidos, Nuda, genū, nōdoq. sinus collecta fluenteis. quomodo enim sinus collecta accusatiuum iunxit nominatiuo, sic etiam nuda genu. hæc Priscianus. cui ego non accedo: primum, quia eam regulam, quod omnis in quacūque parte terminatio in u definēs producat, ipse sibi uidetur finxisse. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius, Seruius, aliter sentiūt, & ut ipse Priscianus testatur. Deinde quia pressa genū apud Ouidium, & Nuda genū apud Virgilium, potest produci ratione communis syllabæ, per eam regulā, quæ dicit, In heroico uersu cuiuscunque pedis syllaba prior, cum a superiore uerbo remanserit promiscue lōga erit, aut breuis, ut poeta uoluerit, quoniam in ea pars orationis impletur, ut Virgilii illud in Georgicon tertio, Inualidū, etiamq. tremens, etiam inscius æui. Ecce dūs natura breuis, producitur, quia eo in fine dictionis, & pedis prima syllaba. Præterea præter Grammaticorum Victorini, & Seruii auctorita-

LIB. IIII.

tem potest etiam v in nominatio corripit, ad imitatio-
nem Græcorum, qui ὑφίλον in huiusmodi nominibus
corripit, ut γόνυ apud Theocritū in eo uersu, ἀλλ' εὖ
θὺς μὲν δαίτῃ, ἀπὸ τέρῳ ἢ γόνυ κνήμας. ἢ γόνυ, dactylus.
γὰρ πρόχνη apud Homerum ἱλιάδος 1, πρόχνη καθεζο-
μένη, δέοντο δὲ δάκρυσι κόλποι. πρόχνη pro πρό γό-
νυ, pro ἐπὶ γόνυ, & abiectione ο πρόγνυ, καὶ πρόχνη. &
corripitur νύ, πρόχνη κα, dactylus. ὑφίλον enim apud
nos sæpe in v mutatur, ut τυττα. μῦς mus. κύμα Cu-
ma. δύο duo. γόνυ genū. Adde quod ibi Nūda genū,
potest genu esse septimus casus. Nam, etsi uni dictio-
ni non licet diuersos casus coniungere, duabus tamen
& pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mu-
lier, non licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra fa-
ciem, licet. Sic in verbis, etsi me amas, tamen mihi sem-
per nocet. Item, Sed uos qui tandem? quibus aut ve-
nistis ab oris? Quoue tenetis iter? non igitur necesse
est genu casus esse accusatiui, quia sequitur sinus col-
lecta flentis, potest enim simul per nomen esse synec-
doche cum casu septimo: per participium uero, Græ-
ca figura cum accusatiuo, ac si dixisset, Rubra genis,
nodoq. sinus collecta fluentis. Esse præterea septi-
mum casum nuda genu, colligitur etiam ex Probo, ubi
ait, Nominatiuum singularem aptōti nominis neutri
generis V littera terminatum in poemate aliquo, non
facilius inuenies, ut si facias hoc cornu, uel hoc genu,
uel hoc gelu. Nam hæc nomina apud Virgilium in
septimo casu inueniuntur.

DE SYLLABIS NATURA

LONGIS.

Syllabæ natura longæ quinque modis esse possunt.
Primus est, cū uocalis sola est, & producit ut ὠ ἀνί-
mam, & mores, cum qua dii nocte loquuntur, & Spem
gregis, ἀν σίλῃ in nuda connixa reliquit. & dicitur, is
modus constat natura. Secundus est, cum diphthon-
gus fuerit, de qua dicitur, constat diphthongo, ut æ,
œ, au,

DE VLTIMIS SYLLABIS. 156

æ, au, eu, ei. Tertius est, cum præponitur cōsonanti, ut
ēn ēgō uicta situ. de qua dicimus, incipit. Quartus est,
cum postponitur, ut, Nē pētē connubis natam socia-
re Latinis. de qua dicimus, sic terminatur. Quintus est
cum inter duas plures ue ponit consonantes, ut,
Sōl qui terrarum.

DE SEPTEM MODIS COMMVNIVM
SYLLABARVM.

Communium syllabarū modi sunt septem. Primus
est cum correpta uocalis excipitur a duabus conso-
nantibus, quarum prior sit muta, sequens uero liqui-
da, ut cy in Cyclops. Est enim hic breuis apud Vir-
gilium, vastosq. ab rūpē Cŷ clopas. longa uero hic a-
pud eundem. At genus e syluīs Cŷ clopum & monti-
bus altis. Et pa in patres, est enim hic breuis, Albanī-
quē pātres, atque altæ mœnia Romæ. hic longa, Per-
petui soliti patres confidere mensis. ut A itē in Atlas,
est enim breuis, Viribus inferior (quis enim par ēsset
ātlantis viribus) hic longa, Constitit hesperio regnīs
ātlantis in orbe idq. tantum in eadem dictione, ut in
superioribus exemplis. In diuersis autem dictionibus
muta cum liquida non potest producere antecedentē
breuem, sed breuis, ut erat, remanet, ut Summa pete,
aut summas defringe ex arbōrē plantas. Item, Et con-
iuratos cælum rescindere fratres. Et, Tum multa in te-
ctis crepitans, salit hōrridā grando. Et, Quam circum
extremæ dextra, læuāque trāhantur. id quod Teren-
tianus sic præcipit.

Si mediam uocalis habet, quam consona, & uda
Excipiunt, nequeunt geminæ uexare priorem.
ūndē trēmor terris, aut hoc percūsa tridenti,
Dactylus efficitur. nam longa est reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat, quæ subdita currit,
Sic manet ūndē breuis, sic & percūsa tridenti.
Syllaba si contra fortisq. & uiuida detur,
ūndē scire potes percūsa spumiat arena,

V 4

Red-

LIB. IIII.

Reddet spondeos iusta ratione locatos.

Nec modo quia uerbo finem facit unde putato

Sic cecidisse, magis sermone notabis in uno

Congruere, ut cassæ pariter sint consona, & uda.

Et solem geminum, et duplices se ostendere Thebas.

et duplices mediam non possint reddere longam.

Respicis udarum, quauis modo fiet inanis,

Subiectæ quoties, & iuris sunt alieni.

Non posse ait mutum cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, s uero litteram posse, c p r scilicet mutis præpositam, quod ostendit eo uersu, unde scire potes, percussâ spumât arena, ubi unde, cussâ spondei sunt. Idem etiam colligitur ex his eiusdê uersibus, in quibus docet præcedentis dictionis trochæum nunquam exire in spondeum adiumento consonantium, quæ sequuntur, sed in dactylum semper.

Quippe ubi sola manet uerbi uocalis in imo,

Et breuis hæc abscissa, aliam, comitemq. requirens,

Nullaq. consona iuncta parat dare temporis auctum,

Nil iam spondeo uideas superesse relictum.

Vel tu ruricolæ primum decurre Maronis.

Liber & almâ Ceres & fertè simul Dryadesque.

Munera uestrâ cano. & studium cui primâ frementem

Fudit equum magno tellus percussâ tridenti.

ipsè nemus. Tegex è fauens, oleæ quæ Minerva.

Diquæ Dææq. omnes, studium quibus aruâ rueri.

Quiquæ nouas, & quiquæ satis, & quæ quæ sibi mox.

Nec tibi regnandi ueniat tam dirâ cûpido.

an nē nouum. tunc ipsè tibi plus partē relinquit.

Vērē nouo gelidus canis cum montibus humor

Liquitur, & Zephyro putris se glēbâ resoluit.

Et quid quæ quæ ferat regio, & quid quæ quæ recuset.

Bis decies, unumq. supra, nisi fallimur, ecce

Dactylon efficiet talis, quem dico, trochæus,

Spondeum & nullum potuit dare uersibus iisdem.

Non nisi in eadem dictione inueniri liquidam post
mutam

mutam producere antecedentem breuem, sic idem Terentianus,

Vda igitur nunquam præbebit subdita tempus,
Præbebit uerbo deprensa, aut nomine eodem,
Rēplēt cum dico subiecta est uuida mutæ.
ātlās ut Græca, sic profero uoce latina.

Vda secunda utinam nostra sic uoce federet.

Exemplo sat erit, qui dixit membra pyrāchmōn

Tertia tūm cýcnus. & quarta frequentior his est.

Nam mutis docui subiectam hanc omnibus esse.

Fābrīciūm dixit, sācrum, qui limite quādrēt.

āgrīcōla, ēt uēprēis dixit saluere per ūtrēis.

Tempora sic præbent udæ, cum subiiciuntur.

M tamen & n liquidas post mutas in Græcis tātum
dictionibus inuenimus, ut sic dixerim, liquefcere, &
cassas fieri, quanquam m ne in dictione quidem Græ-
ca apud nostros memini legere, sed n dūtaxat. Ouid.
Piscosāmquē Gnīdon, grauidamq. Amathunta metal-
la. Martialis, Delectat Marium si perniciosū ichneu-
mon. Idem, Quæ capta en alio nupta Lacæ nā cýcno?
Seneca in Hercule furente, Mundus puellæ ferta Cno-
fiacæ gerit. In quibus uersibus sām quē Gnī, ōsīs, ī,
cæ nā cý, trēis esse dactylos uidemus, & tā cno iambū
in quarto loco, atque n udam nihil inuare anteceden-
tem breuem. Quod factum est ad imitationē Græco-
rum, apud quos μ & ν frequenter post mutas effluunt.
Euripides in phœnissis, Ἰσότης ἔταξε. καὶ ῥιθμὸν διώ-
ρισεν. Idem in iisdem, κλεινάστε θήβας, τοῖν δ' ἐλοῦ δου-
οῖν πότμοι τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδα σώτον, ἢ πόλιν. In
iisdem, τὰ μὲν παρ' ἡμῶν πάντ' ἔχεις, ἢ γού τέκνον,
Πρὸς οἶκον, ὅς τις δ' ἐμ' ὑρῶ χεῖται τέχνη. In iisdem,
ἀπωλόμεθα δύο κακῶς δίδεις τέκνον. Idem in He-
cuba, ἐπλάσ' ὅς δ' ἐπ' ἄσα θεομανεῖ πότμῳ. In ea-
dem, καὶ πεῖθ' ἔχεις δὲ πρόφασιν, ἐσι γὰρ τέκνα. Calli-
macus. Νύμφης, ὡς μεγαρέων οὐ λόγος οὐδ' ἀριθμός.
Theocritus, ἄμμες δ' ἔτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, οὐτ' ἀριθμῷ
τοί.

τοί. Cratinus in cleobulimis, ut citat Hephestion, ἔστιν
ἀκμῶν, καὶ σφυρὰ νοάνια δ' ἔστιν πάλω. Idem in Pano-
ptis, κράνια διασάφορην, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθματοί. In
horis, ἐδὲ πρὸς εἶδος, ἀρ' ἦν ἐδὲν προσιδόντι τεκμαρ-
τόν. In quibus, ῥίθμων in quarta sede senarii uersus
Iambici, & Πότμοιν & bis τέκνον, & τέχνη, & Πότμοι
in sexta, sex sunt iambi. Item ἐσιν ἄ, dactylus in prima
sede heroici uersus. Itē δ' οὐκ ἀρ' ἰ, οὐδ' ἀρ' ἰ, οὐτάρ' ἰ. δὲ
τί τέ, bis duo dactyli.

N etiam post m inuenitur apud Græcos syllabam fa-
cere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτριον γνάμοις ἐπιλή-
σμοσι μνημονικοῖσι. λήσμοσι, dactylus. Epicharmus in
Megaride, δ' ὕμνος, καὶ μουσικὰν ἔχουσα πᾶσαν φιλόλυ-
πος ἡχή. δ' ὕ trochæus. Est enim metrum trochaicum,
quod in locis imparibus non nisi trochæum, uel tribra-
chyn suscipit. In δ' ὕμνος, sequentibus Υ μ ν, commu-
nis est. Callimachus ut citat Hephestiō, τῶς μὲν ὁ μνη-
στάρχης ἐφ' ἑνός. τῶς μὲν ὁ dactylus. vbi μν in μνημο-
νικοῖσι, & in δ' ὕμνος, & μνηστάρχης non producant
antecedentes breues i. u. o. Quos imitatus Horatius
in prima ode, dixit, Euterpe prohibet, nec Pölymnēia,
ubi ly in Polymneia corripuit, licet sequatur m & n,
quæ poterant positione producere, ut in illo Hesiodi,
Τερψιχόρη τ' ἐρατώ τε, Πολύμνιά τ' οὐρανίη τε. λυμνί ἄ
dactylus. Est enim Euterpe cohibet, nec polymneia,
metrum choriambicum Asclepiadeum tetrametrum
constans spondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio
sic, Eūtēr, spondeus. pē cōhibēt, choriambus. nec pō-
lymnē, iterum choriambus. ἰά, pyrrhichius. Idem
quoque sensisse uidetur Ouidius quinto fastorū, vbi
ait, Dissensere Deæ, quarū Pölymnēia cœpit. rūm
pöly, dactylus. quanquam hic & pulymnia legi potest,
ut sit spondeus rūm pū. ut illud apud Persiū, Nec mihi
Pūlydāmas, nec troiades Labeonem, pro Polydamas,
quod ab Homero accepit, qui Iliad. χ, ita Hectorem
inducit loquentem, ὅμοι ἐγὼ, εἰ μένε. πύλας, καὶ τοί
χεα

χεα δ' ὤω, Πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθή-
 σει. Πολυδάμας pro πολυδάμας propter metrum, ut
 illud Virgilii, Venit & ὤπιλο, tardi uenere bubulci.
 opilio pro opilio. eodem modo fortasse apud Ouidiū
 Pulymnia tetrasyllabum, pro polymnia. Quanquam
 πολύμνια, πολυδάμας & huiusmodi per ω magnum
 scribunt Dores, ut πολύπους Athenæo teste, ut supra
 diximus in ultimis syllabis, quæ in us desinunt, unde
 Polymnia, Polydamas primam possunt producere se-
 cundum Dores. sed magis placet, ut sit pentasyllabū
 polymneia, ad imitationem Horatii, cuius fuerat fa-
 miliarissimus, de quo sic scripsit in Tristibus, Detinuit
 nostras numerosus Horatius aureis, Dum ferit Auso-
 nia carmina culta lyra. Aliqui tamen utrobique legūt
 polyhymnia, quod non placet. non enim componitur
 ex πολὺ, καὶ ὕμνος, sed ex πολὺ καὶ μνεία, ut a memo-
 ria dicatur, cuius filias esse musas testatur Hesiodus,
 μοῦσαι Ὀλυμπίαιδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν
 Πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγείσα κνημοσύνῃ. & licet
 Græci per unum ὕφιλόν, & per iota μνι, & carmine,
 & prosa oratione scribant, sic πολύμνια προπαροξυ-
 τόνως, sicut & Hesiodus eo uersu protulit, πολύμνια τ'
 ἔρανίντε. & Gaza in tertio, vbi dicit, ἐξαίρετῶ τὰ
 εἰς μνία, καὶ τρίτα, πολύμνια φάλαττα, τῶ γὰρ: tamē
 puto factum magis ἐξαίρεσει τῷ εἰ ex ei diphthongo,
 quàm uel gemini ὕ ὕ in unum ὕ συναίρεσει. nam nul-
 quam legitur geminum ὕ ὕ in unum ὕ contrahi, uel
 alterius ὕ abiectione, quoniam quæ componuntur ex
 πολὺ, seruant υ, ut πολυειδής, πολύαινος, πολυυδρία,
 πολυίστωρ, ex ei vero modo ι, modo ε auferrī κατὰ διά-
 λεκτόν τινα legitur. nam Iones ἀδενία pro ἀδέ-
 νεια, & δ'γενία pro δ'γένεια ἐξαίρεσει τοῦ ε, dicunt,
 ut in eodem libro de orthographia Gaza refert. Io-
 nes etiam ἱερῶς pro ἱερῶς proferunt. Idem igitur in
 Polymnia factum dixerim, ut ἐξαίρεσει τοῦ ε profera-
 tur ἰωνικῶς, receptūque, ut per i ab omnibus scribatur.

Quod

Quod autem *μνεία* per *ει* diphthongum scribatur, testis est Theodorus in eo ipso de orthographia libro, ubi ait, *ἡ μνὴ πρὸ φωνήεντος μὲν μνίον τῷ ἰ, μνεία τῇ εἰ.* & etymologicon ubi legitur, *μνεία, μένω, μνεία, καὶ καθ' ὑπερβασμὸν, μνεία, καὶ σωαιρέσει, μνεία.* Ex πολὺ igitur, & *μνεία πολὺ μνεία*: & dissoluta *ει* diphthongo, *polymneia πεντασυλλάβως* protulit Horatius propter metrum, quemadmodum in elegia factum legimus, quod quia per *ει* scribitur in penultima apud Græcos sic *ἐλέγεια*, nostri interdum dissoluta *ει* diphthongo, elegia *ει πεντασυλλάβως* proferunt, antepenultima producta, Ovidius, Flebilis indignos Elegēia solue capillos. idem, Blanda pharetratos Elegēia cantet amores. Sed plerunque elegia *τετρασυλλάβως* dicitur. Martialis, Detineat cultis aut elegiā cōmis. Statius, Quas inter vultu petulans elegiā prōpinquat. A quo elegidium diminutivum. Persius, Sed siqua elegidiā crudi Dictarunt procures. & ubique *e* & *le* primæ syllabæ corripuntur, & *i* a diphthongo *ει* producitur, sic *ēlegus* semper corripit primas syllabas. *ēlegi* igitur in eo uersu, Flendus amor meus est, *ēlegi* flebile carmen, non nomen est, sed uerbum. Sunt præterea qui uolunt legendum apud Horatium, Neque polymnia, licet repugnet syllaba, præsertim cū præcedat, si neque tibi, quasi non liceat *ne c* post *ne qve* subiungere, quod facile inuenitur. Virgilius, Sed neque Medorum siluæ ditissima terra, Nec pulcher Ganges. sed non recte iudicant, primum quia nō est quisquam obseruantior syllabarum Horatio. Deinde quia cum in ceteris fuerit diligentissimus, non est credendum fuisse hic tam negligentem, ut abusus fuerit syllabam. Silius quoque corripuit *ra* in theramneo, cum dixit. Ecce inter primos theramneo a sanguine clausi, mos therā, dactylus. Phornutus, qui de natura deorum scripsit, de Polymnia hæc inquit, Πολύμνια δέ ἐστι πολυ-
ύμνητος ἀρετή. ἢ μᾶλλον ἢ πολλὰς ὑμνῶσα. καὶ ὅσα
περὶ

περὶ τῶν προγενεσέων ὑμνεῖται παρειληφῆα καὶ τῆς ἐκ
 τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπι
 μελεμένη. vult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολυ, καὶ ὕμ
 νος, componi Polymnia. utcunque igitur scripseris aut
 Polymneia aut Polyymnia apud Horatium (nam esse
 alterum necesse est) recte scripseris.

Duæ præterea mutæ inueniuntur aliquando non
 producere antecedentem breuem, ut m & n liquidæ.
 Mart. Sardonicā smāragdos, adamantas iaspidas uno
 portat in articulo Stella Scuere meus. cā smārā, dacty
 lus aliqui tamē putant legendum smarados abiecto g
 propter metrū: quod nō placet. sic Homer. ὀδυσείας
 δ, ὅς ἐναὶ ἐνὶ θήβης αἰγυπῆις, ὅθι πλεῖσα δόμοις ἐνὶ κτή
 ματα κεῖται μοῖς ἐνὶ, dactylus. nec obstat κτ in dictio
 ne κτήματα. Idē αἰγυπῆι τῇ πλεῖσα φέρει ζείδωρος ἄ
 ρρα φάρμακα. αἰγυπῆι utrobique dactylus, licet id per
 σωεκφώνησιν seu σωίζησιν esse posset, quæ sit modis
 quattuor, quorum unus est, cum syllaba brevis & lon
 ga pro una longa accipiuntur, ut hic τῆ τῆ. & alibi
 ὕμιν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες. μὲν δέοι
 spondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.
 δέω ἄχι dactylus. Theocritus, Θωρηχθεὶς ἐπὶ βουσὶν
 ἀνάρσιος αἰγυπῆσιν. αἰγυπῆι, dactylus. Æschylus in
 supplicibus, ἡγεῖδε βωμοὺς ἀσίκτους θεῶν ἔδρας. σίκ
 τοὺς iambus, in quarta sede senarii iābici. Herodianus
 etiā μέμνηκα πέπλωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare
 principiū præteriti perfecti per consonantē præsentis,
 & ε, quia μν, πλ, κτ inueniuntur in metris sæpe effice
 re communem syllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obseruandum, quod quotiescunque in carmi
 ne inuenitur muta cum liquida indifferentem facere
 antecedentem syllabam, esse eam syllabam natura bre
 uem, & propterea in prosa oratione semper esse cor
 ripiendam, ut lugūbris, funēbris, muliēbris a muliēris
 penultima correpta. Terent. Neque satis digna, cui
 committas primo partū muliērem. erēm pyrrhichius.

Item,

Item impigere, podagra, chiragra, tenēbræ, latēbræ, volūcris, pharētra, & huiusmodi. Præterea notandum vocales natura longas non posse unquam corripī sequente muta cum liquida, sed produci semper & proſa & carmine, ut salūbris, lauācrum, arātrum, simulācrum, ambulācrum, candelābrum, uolutābrum, delūbrum, mātres, & huiusmodi, quia apud poetas nunquā leguntur penultima breui. arātrum tamen quidam putant corripere penultimam, quia Græce τὸ ἄροτρον ὁ μικρὸν scribitur. ego tamē semper legi penultima longa tanquam a supino deductum, ut lauācrum, delūbrū, simulācrum, & cetera, quæ supra diximus. Quod autē saluber producat penultimā, probatur hoc versu Ouidii, Phœbe salūber ades. quem etiam Priscianus citat.

Secundus modus est, cum syllaba uocali longa, uel diphthōgo finita in fine dictionis, uocalis sequitur nulla interpolita consonante. Est enim hic brevis, Te Corydōn ὁ ἄλεξι, trahit sua quēque voluptas. & hic, Credimus, ἅν qui ἄμαντ ἱπὶ σὶβι σὸμνια φῖγυντ. & hic, ἱναὺλ᾽ ἰονίῳ ἰν μᾶγνῳ, quas dira Celēno, Harpyiēq. colunt aliæ. & hic, Victor apud rapidū Simoenta sub ἰλῖῳ ἄλτῳ. hic autem longa, Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. & hic, Et succens pecorī, ēt lac subducitur agnis. Item hic, Tu ne ille Aeneas, quem Dardaniō ἄνχιση. & hic, ὃ ἐγὼ quantum egi, quā uasta potentia nostra est. Quod ad Græcorū facimus imitationem, qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis sequente uocali, modo corripiunt, modo longas seruāt. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τρῳίης ἱερὸν πηλῖε δρῶν ἔπερσε. hic enim & οἱ ἰν ἄνδρα μοι corripitur sequēte, e in dictione ἔννεπε, & ἡ ἰν πλάγχθη sequente e in ἐπεὶ, sunt enim duo dactyli, sic ἄνδρά μοι, πλάγχθη ē. Idem, τῷ οἱ ἐπεκλώσατο θεοὶ οἶκονδε νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κροῖδῃ ὕπατρε κρείοντων. hic enim neque οἱ ἰν θεοὶ corripitur sequente

quente uocali *υ* in ὕπατε, neque *η* in κρονίδη, quam-
uis sequatur *οι* in οἶκονδε. sunt enim duo spondei.
Idem, ἡμετέρω ἐνὶ οἴκῳ ἐν ἄργει τήλοθι πάσης, in ἡμε-
τέρω *ω* longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur, scan-
ditur enim sic, ἡμετέρω dactylus, ῥῶ ἐνὶ dactylus, οἶκῳ ἐν
dactylus, ἄργει spondeus, τήλοθι dactylus, πάσης
spondeus. Sed Græci in media quoque dictione tam
simplici, quam composita idem facere inueniuntur,
sed raro. *οι* enim in hoc uersu apud Aeschylū in Nio-
be, corripitur, ἴσρος τοῖ αὐτὰς παρθένοὺς λοχδεῖται,
est enim uersus trimeter iambicus, & scanditur sic,
ἴσρος spondeus, τοῖ αὐτὰς Iambus, τὰς παρ spondeus,
θένοὺς iambus, λοχδεῖ iambus, ἔται iambus. suscipit
enim in locis paribus. Iambum, tribrachyn, anapæ-
stum. Citant autem hunc uersum Hephestion, & Pri-
scianus. Item in hoc apud Theocritum, ὕψηλὰς ἐς
πόντον ὄρων, αἶεδ' ἐταῖ αὐτὰ. & in hoc apud eundem
νύμφα, καὶ προγένειος ἀσάγχαδαί με ποῖσις. Et
Οὔτε τις ἐν θαλάρῳ πανίδεται ἔργα τοῖ αὐτὰ. Item
apud Homerum οἶδ' ἀρετὴν οἶος ἐσσι, δίσε χεὶ ταῦ-
τά λέγεσθαι; in quibus uersibus, εἰδ' ἐταῖ, δαί με ποῖ,
ἐργάτοί, τῆς οἶος, dactyli omnes. Hic autem longa re-
manet *οι* apud Homerum, παῦροι γὰρ τοῖ παῖδες ὀ-
μοῖοι πατρὶ πέλονται. μῦοι spondeus in quarta sede.
Item hic apud Homerū corripitur, συνναίεσ' ὑπο-
φῆται ἀνιπτόδες χαμαῖ δύναι. Item quic ἔδμεναι οἶα-
σύες χαμαῖ δύναντες αἰὲν ἔδουσιν. δέες χαμαῖ dactylus.
ἐς χαμαῖ etiā dactylus. hic uero longa remanet apud
eundem, λοχρῶν δ' ἡγεμόνδ' ἐν οἴλῃος ταχὺς αἶας μεί-
ων, οὔτοι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος αἶας. αἶας in utro-
que spondeus. *υ* etiam corripitur hic apud Homerū.
ἐκτορ, ἡ ἐπ' αἰαμοῖο, τῇ δ' ἐσὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων. ἐκτορ, *υ*
dactylus. hic uero longa apud eundem, τῶν ἥρχε ἀσκά-
λαφος, καὶ ἰάλμενος, ἡ ἐς ἀρνος, ἡ ἐς αἶ, dactylus. Sed, ut di-
xi, rarissime inueniuntur in media dictione correptæ
syllabæ longæ, præsertim in Heroico hexametro.

Tertius

LIB. IIII.

Tertius modus, est cum correptam uocalem in fine dictionis duæ sequuntur consonantes, Quarum prior est s littera mutis c p t præposita. Est enim hic brevis apud Virgilium, Pōnītē spes sibi quisque suas. & hic apud Horatium, Linqumns insani ridentes præ mīā scribæ. Item hic apud Catullum, Testis erit magnis uirtutibus ūndā Scāmandri. pōnītē, præ mīā, ūndā scā, tres dactyli. Eodem modo etiam apud Græcos. Homerus, ἀκλειὴς αἰδῆλος ὑπαὶ νεφέεσσιν σκέδαδην. Idē, τῶν νυῦ αἶμα κελαινὸν εὐρροον ἄμφι σκάμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέεσι θεοί, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & p in dictione spes, & s & c & r in dictione scribæ, non obstant, quin antecedentes pedes pōnītē, & præ mīā sint dactyli. Item s, & c, in dictione scamāndri, & σ & κ in σκεδαδην & σκάμανδρον in utroque uersu, non obstant trochæis, qui præcedunt ūndā & εἰσὶν & ἄμφι, & δρῆς δὲ, quin adiunctis sca, & σκε, & σκα syllabis, fiant dactyli, ūndā scā, εἰσὶν σκε, ἄμφι σκα, δρῆς δὲ σκα. hic autem, quī quē scire cupit, aut quī quē scribere curat, Et hic, antē Stesichorū uatem natura creauit, Et hic, ūndē sciffa coma est, aut ūndē spiffa corona apud Terentianū, (nā apud alios nō memini legere) lōga est. Quinq; n. trochæi quī quē, & quī quē & antē, & ūndē, & ūndē adepti, quod deerat, tēpus positione s semiuocalis, & c, & t, & p mutarū, sequente uocali longa, transiere in spondeos. Interdū igitur s littera coniuncta mutis c, p, t, ut diximus, iuuat præcedentē breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim suam frequēter amittere inuenitur apud uetustissimos tam sequenti uocali, quā consonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius, Campanus fonipes succussor nullus sequetur: nullū sē, pro nullū sē, dactylus. Idem apud Ennium, quem idem citat Gellius, Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq. Cōtentus, atque beatus, scitus, secunda loquēs, in tempore commodus, & uerborum uir paucorum.

Dōctū

Dōctū si cūndū sū, t'ātquē bē. scītū sē, quattuor daēty-
 li. Et apud Lucretium, Nam fierent iuuenes subito ex
 infantibus paruis. fāntībū, daētylus. Item in illo Alci-
 noi epigrammate, Longe erit a primo quīsqū sēcun-
 dus erit, Quīsqū sē, daētylus. Nam quīsqū sēcun-
 dus erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullū,
 Affixus nostris tū dābīs supplicium. tū dābī, daētylus.
 In illo etiam Virgilii abicitur s cum sua uocali, Aut
 ouium fœtus, aut vrentes culta capellas, t'āut ū, spon-
 deus. Et in illo eiusdem, Inter se coisse viros, & decer-
 nere ferro, t'ēt dē, spondeus, quemadmodum etiam ci-
 tat Priscianus. aliqui tamen legunt, & cernere ferro,
 in quibus & Annæus Seneca. Nec mirum s interdum
 sic vim suam admittere, cum aspirationem etiam loco
 ipsius in quibusdā dictionibus Bæotes posuerint, mu-
 ha pro musa dicētes, ut Priscianus refert: quemadmo-
 dum contra, ipsa pro adspiratione sæpe inuenitur posi-
 ta, ut semis, sex, septē, se, si, sal, a Græcis ἡμισ, ἑξ, ἑπτά,
 ἑ, ἰ, ἄλς. Idem quoque patitur s m udæ præposita in
 principio dictionis, nihil enim iuuat antecedentē bre-
 uem, ut apud Ouidium, Velatus veste sedebat In so-
 lio Phœbus claris lucēntē smāragdis. cēntē smā, da-
 ētylus. Lucanus, Et suffixa manu foribus testudinis
 inde Terga sedent crebro maculis distinctā smāragdo.
 stīntā smā, daētylus. Stat. Sudor ibi arcano florentis
 ignē smāragdos. ignē smā, daētylus. Terentianus tamē
 s semiuocalem mutæ præpositam non iuuare inquit
 antecedentem breuem, cum uocalis, cui una cum mu-
 ta adiungitur, brevis fuerit: contra, cum longa uel
 natura, uel positu fuerit, iuuare. unde si trochæus
 præcedat, spondeum fieri dicit, tertia uocali, quæ se-
 quitur, producta: non fieri uero, si brevis illa fuerit,
 sed transire in daētylum. Si quis igitur dixerit, smy r-
 nā, Strēpsā, Spādā, Scōlus, Struthēā, Scōtussa smyr-
 nā, erit spondeus, nam producitur nā, quia tertia,
 quæ sequitur, vocalis, longa est. strēpsā spā, daēty-
 X lus.

LIB. IIII.

lus . psā enim correpta remanet, quia tertia, quæ se-
quitur, vocalis corripitur . dā scō, spondeus . dā enim
producitur, quia scō in scōlus longa est . theā scō, da-
ctylus, nam a corripitur, quia scō in scōtussa brevis
est . hæc græce sic scribuntur (sunt enim vrbium, lo-
corum ve nomina apud Stephanum) ἡ σιμύρνα, σπέφα
τὰ πάδα, ἡ σκάλος, σπούθεια, σκοτούσα.
Sed libet hic Terentiani ea de re versus subiungere,
Hæreat ergo animo sexta hæc tibi viuida, parsq̃
Littera de numero, quam dixi, semisonantum,
Quæ tibi tres tantum poterit subiungere mutas,
Si quando scūtum, spūmas, vel stāmina dico,
Hæc sola efficiet, nudo, vt remanente trochæo,
Spondeum geminæ possint firmare sonoræ .
Exemplis an praua sequar, vel recta probabo .
Quisquē scīrē cūpit, vel quisquē s c rībērē curat .
āntē stārē dēcet, cum dico, & separo verbum .
āntē s rēsichōrum vatem natura creauit .
Vltima vocalis remanens, finisq̃ trochæi,
Excipitur geminis, quæ proximus exoritur pes,
Quæ quanquam capite alterius verbi teneantur,
Sufficiant retro viris, & tempus oportet,
Consona quod debet geminata referre priori .
Nam cur spondeo credas non reddere tempus,
Quæ tali positu, cum dactylus incidit, obstant?
Incipe si dicas, & scire, & scribere iungas,
Creticus efficitur . Quæ viribus ergo nocebit,
Subdita præteritæ cur iisdem viribus æque
Tempora non præstet, cum sit subiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, vt tempore duplo
Semisonans istæc pariterque, & muta cohærens,
Correptam retro nequeant augere Trochæi .
Nam nisi vocalis producta sequatur vtrasque,
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus .
Scire etenim cum dico, & stārē spūmēus amnis,
Tertia vocalis producta adiungitur illis,

Atque

Atque inde accipiunt vires profuntq. priori:

Si fuerit correpta, nihil præstare ualebunt,

Cum scâpulam, spâtium, stimulū subiungo rochæo.

Si quis igitur dicat, Incipē scīte puer iamq. incipē scribere uersus, Incipe in prima, & quarta sede non dactylum, sed creticum, id est amphimacrum faciet, secundum Terentianum, propter i longum in scīte, & scribere post s, & c. idq. illud in heroico hexametro uitium dicit: non quod id non fiat aliquando, sed quod raro: de arte enim ille scribit, non de licentia: nam fecisse id antiquos, eosdemq. approbatos constat. Virgil. Pōnītē spēs sibi quisque suas. nam pōnītē, ut ille ait, est creticus, quia sequitur s cum p muta & uocali longa, ut in dictione spēs. Horatius, Linquimus insani ridentes præmiā scribe. hic quoque creticus, quia sequitur scri syllaba longa. Ouidius, Spes bona dat vires, animū quōquē spēs bona firmat, Viuērē spē vidi, qui moriturus erat. in utroque versu est creticus, quoniam sequuntur s & p cum uocali producta. Idem vitari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam versibus ostendit manifestius,

Consona si gemina est, qua proximus incipiet pes,

Cuius principium sexta hæc, quam dico, tenēbit,

Dactylus ille prior, quamuis sermone peracto,

Discretus, liberq. pedis compage secundi,

Sentiet accessum momenti, & temporis auctum.

Exemplo versus vnus utrunque probabis,

Ante supinatas Aquiloni ostendēre glebas,

Tūndēre cum uerbi finem simul & pedis explet.

Nil obstant pedis alterius modo consona, & uda,

Syllaba si contra veniat, qualem modo dixi,

Temporibus vitiatus erit pes integer ante,

Ante supinatas Aquiloni ostendēre strāges.

Tertia si longa efficitur, pes creticus exit.

Idem vitari metrū heroicū ab Anapæsto refert, &

X 2 tamen

LIB. IIII.

tamen inuenitur interdum in heroico Anapæstus. Virgilius, Flūuīōrum rex Eridanus. Flūuīō, Anapæstus. Vitandum ergo est, quod vitium fuerit, quodque ipsi quoque poetarum principes rarissime licere sibi voluerunt.

Illud præterea operæpretium subiungere visum est, s litteram ἀρκτικὸν σοιχεῖον appellari a Græcis, quod omnibus fere mutis, atque etiam m liquidæ præponatur, ut σβευνύω, σπάρθη, σκηπτήρον, σέμμα, σένος, σφίγξ, σχῆμα, σμάραγδος. ab aliquibus uero ἄσημον & μοναδικόν, quod suæ cuiusdam sit potestatis. ἄσημον enim obscurum significat, & sine nota, seu signo. μοναδικόν autem, solitarium. Nam cum ceteræ semiuocales in quattuor liquidas l m n r, duasq. duplices diuidantur, ipsa sola quasi innominata & solitaria semiuocalis remanet. Sed quare a Terentiano modo uegeta, modo uiuida, modo fortissima litera dicitur? An quia præter ceteras consonantes, & præponi potest aliis consonantibus in principio dictionis, ut scutum, spatium, stamen, scribo, strues, stlembus, splendidus: & supponi in fine, ut scrobs, frons, hyems, ars, puls, stirps, laus, Theseus? An quia in heroico hexametro potest ex trochæo spondeum facere, ut supra est dictum, cū id mutæ liquidis adiunctæ non queant? An quia apud Græcos tantæ est potestatis, ut cū mutis præponitur, non possit fieri reduplicatio in præteritis perfectis per consonantem præsentis, quemadmodum fit cum incipit verbum a muta cum liquida, ut a γράφω γέγραφα, & πλυνώ πέπλυκα, a τρέφω τέτρεφα. vel etiam a πικτ mutis, atque μ ν liquidis, quod tamen in his tantū præteritis fieri memini legere, κέκτημαι, & κτάομαι. πέπταμαι, & πτάομαι. πέπτωκα, & πτώ. μέμνημαι, & μνάομαι: sed tantū ἐψιλόν præteriti imperfecti augmentū, assumant, quod a σίγμα & muta statim sequentibus sic producitur, ut non liceat unquā esse breue, ut σπέειρον ἔσπειρα. σρέφω ἔσρεφον ἔσραφα. eodē modo

do in iis, quæ a ζ ξ ψ incipiunt, propter σίγμα, quæ illis inest, ut ζάω ἔζαον ἔζηκα, ξέω ἔξεον ἔξεκα, ψάλλω ἔψαλλον ἔψαλλα.

Quartus modus est, cum correpta uocalis partem terminat orationis, quæ in vnam definit consonantē, & est principium pedis, ut hic apud Virgilium, Inualidus etiāq. tremens, etiam inscius fui. & hic apud Lucanum. Dum sanguis inerat, dum uis materna. & hic apud Virgilium, Pleiadās, hyādas, claramq. Lycæonis arcton. licet ab Homero acceperit, πληιάδας θ' υἱάδας τε τότε δένος ὠρίωνος. Item hic apud eundem, Pectoribūs inhians spirantia consulit extra. dūs ē τῖ, guīs in ē, dās hyā, būs inhī, quattuor dactyli. Quod si post duos pedes, & semis, aut tres, & semis fiat, penthemimeri, atque hephthemimeri datur, ut hic apud Virgilium, Omnia vincit Amor, et nos cedamus amori. & hic apud eundem, Ostentans artem pariter, arcumq. sonantem. Sed de penthemimeri, & hephthemimeri dicemus, cum de heroico metro tractabimus. Quod autem correpta vocalis in nullam definens consonantem, partem orationis terminet, & producat, nullum occurrit exemplum, nec puto inueniri: præsertim, quia neminem legi, ex iis, qui de arte scripserunt, qui huius rei meminerit apud Latinos. Nam Græci id faciunt, Homerus, οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον ἦες ἀχαιῶν. Et, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχὴ τε, θρόος τε. Et, ἀλλὰ τὰ γ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα, πάντα φύονται; γαῖα τὸ ἰά, τὰ καὶ ἄ, tres dactyli. Illud vero, Νέσσορα δ' ἔλαθεν ἰαχὴ πίνονοντά περ ἔμπης, in e & v definit consonantem, ut illud, καὶ μὲν οἱ λυκιοὶ τέμονος τάμον ἔχοντα πάντων, θέν ἰά, dactylus, & καὶ μὲν, spondeus. licet μὲν, & pedis, & dictionis sit finis contra regulam, nisi quis legat καὶ μὴν. Illud obiter hic admonuerim, apud Priscianum in primo libro, ubi dicit, Apud Græcos tamen o quoque, i sequente producere licet antecedentem breuem, pro, νέσσορα δ' οὐκ

δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴν τίνοντά περ ἔμπης, reponendum
 esse carmen illud, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε,
 δρόος τε, vt ἰῶτα sequatur o breuem, eamq. produ-
 cat, sic τὸ ἰᾶ, vt Priscianus ait. nam in δέν ἰᾶ, et si θέν
 producitur sequente I per communem regulam, quæ
 talis est apud grammaticos Græcos, de communi syl-
 laba, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου,
 καὶ τὴν ἐξ ἧς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην: tamen
 non respondet verbis Prisciani, qui de o loquitur. vbi
 notandum non quacunque sequente vocali produci
 dictionis antecedentis extremam syllabam, sed ἰῶτα
 tantum. legitur enim apud grammaticos, τῶν δὲ τὴν
 βραχεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος ἔτος τρόπος,
 ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ
 τὴν ἐξ ἧς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχόν-
 τος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα. Quod est, Ex modis,
 quibus brevis syllaba in longa vertitur, primus hic
 est: Cum brevis syllaba partem terminat orationis,
 & quæ sequitur dictio, a vocali incipit, non quacun-
 que vocali, sed iota.

Quintus modus est, cum correptam vocalem susci-
 pit z, quæ cum possit præcedentem uocalem breuem
 producere, interdum pro simplici accipitur consonan-
 te. vt apud Virgilium, nemorōsā zācynthos. rōsā zā,
 dactylus. nam in hoc producit, Mezentii ducis exu-
 uias. quod ad Græcorum imitationem factum est.
 nam hic pro simplici accipitur consonante apud Ho-
 merum, οἱ δὲ ζάκυνθος ἔχον. hic vero pro duplici apud
 eundem, νῆσάν τε ζαθέην. οἱ δὲ ζᾶ, τὲ ζᾶδᾶ, duo dacty-
 li. sed in primo dactylo δᾶ brevis remanet, licet se-
 quatur ζ: in secundo vero τᾶ, quæ natura brevis est
 producitur sequente ζ. Theocritus autem primam in
 ζάκυνθος produxit, & pro duplici posuit. αἰνέωτάν τε
 κρότωνα, καλὰ πόλιν ἀζάκυνθος. ἀζᾶ, spondeus. X quo-
 que inuenitur pro simplici cōsonate positū. Lucanus,
 Talis fama canit tumidū sup̄ æ quōρά Xερξέ. Terētian.
 Nanque

Nanque etiam duplex, quæ nobis una relicta est,
 Principium uerbi quoniam profere Latini
 Non ualet, & tantum uocalis subdita currit
 Cum græcum inciderit nomen, quo possumus uti,
 Si post dactylon accedat, nil tempora duplo
 Officiet, gemini poterunt ostendere uersus.
 Pontibus instratis coniunxit littorā Xerxes.
 Sanguine turbatus miscebat littorā Xanthus.
 Littorā pes longa constat, breuibuscq. duabus:
 Tempora nec lædit duplex, quin dactylos extet.
 Pro duplici contra gemina est si consona, lædit.
 Pontibus instratis coniunxit littorā SCIRON.

Sextus modus est, cum pronomē hīc c littera terminatum uocalis statim sequitur. Est enim breuis in hoc apud Virgilium, Sōlūs hīc inflexit sensus. & in hoc apud eundem, Hīc uīr hīc est, tibi quem promitti sapius audis. Sōlūs hīc, dactylus. hīc uīr hīc, dactylus. Longa in hoc apud Martialem, Hīc est pampineis uiridis modo Vestius umbris. Terentianus tamen Sōlūs hīc, Creticum esse dicit, & per cc geminum, & e scribendum, excludiq; e, non etiam c, quoniam nulla consonans excluditur, præter m cum inter duas ponitur uocales, quam per circuitum duodecimum Alphabeti locū tenere inquit. Idem quoque de neutro hoc sentit. hocce enim scribedum censet. Verba eius sunt, Creticus in nostris, si læuia carmina pangas,
 Raro inuenitur, qualis hic Maronis est,
 Insulæ ionio in magno, quas dira Celæno.
 Creticus offendit pes primus, & asperat aureis.
 Dabo & latentem, sed notandum creticum,
 Sōlūs hīc inflexit sensum, nam primus & istic
 Pes longiorem tertiam dat syllabam,
 cc geminum quoniam sermonis regula poscit,
 Ut fiat hicce plena uox. excluditur
 Vocalis, dabitur. nec consona pellitur ulla,
 Nisi quæ duabus obstat una uocibus,

X 4 Cum

LIB. IIII.

Cum venit in medium, vocesq. oblimat adhærens,
Bissenus istam litteram monstrat locus.

Aut geminum in tali pronomine si fugimus cc,
Spondeus ille non erit, qui talis est,

Hoc illud germana fuit, sed & Hoc erat alma.

Iambus ille fiet, iste Tribrachys.

Cui sententiæ accedit Priscianus, qui in decimoter-
tio de casibus pronominum, sic ait, Quamuis reliquis
quoque casibus vetustissimi addebant eandem c e syl-
labam, hicce huncce hocce. Vnde vocali quoque se-
quente per synalæpham manentibus duobus cc, sole-
bant producere hoc, ut Virgilius in secundo Aeneid.
Hoc erat alma parens, quod me per tela, per hostes
Eripis. Sed scriptorum negligentia prætermisit unum
c. Hæ ille. Quod si quis voluerit hic & hoc ab hicce
& hocce fieri per apocopen, & cum corripuntur se-
quente vocali, ut Sölus hic inflexit sensum, & cum
præcedunt dictionem a consonante incipientem, ut
Hic pietatis honos? & Hoc Riphæus, hoc ipse Dymas
esto. nam hoc idem & Terentianus sentire videtur. Sed
cum præponuntur dictioni, quæ a vocali incipit, & pro-
ducuntur, per cc geminum scribenda sunt, exclusa
per synalæpham, ut apud Ovidium, En ait, en hicc
est nostri contemptor. & apud Virgilium, Hoc opus
hic labor est. nam si essent per apocopam, corripere-
ntur, & Hic est, non spondeus esset, sed iambus. Et
Hoc opus, non dactylus foret, sed Tribrachys, quos
pedes non recipit metrum Heroicum. Recte igitur Te-
rentianus pro metri ratione vel duplicem haberi, uel
simplicem dicit. Nam si corripitur, uel præcedit di-
ctionem ab vocali incipientem, fit per apocopen. cum
vero producitur sequente vocali, fit tantum synalæ-
pha. quanquam Seruius primo Aeneidos aliter sentit.
Septimus modus est, cum correpta vocalis in vnam
definit consonantem sequente adspiratione, quæ tan-
quam littera positionem facere posse nonnullis videtur,
ut in

DE VLTIMIS SYLLABIS. 165

ut in illo Virgilii, Terga fatigamus hasta, ut mūs hā, sit spondeus, & mus producat̃ur propter adspirationem quæ sequitur, cum potius id cæsura semiquinariae dandum sit. Item apud eundem, Graius homo infectos linquens profugūs Hymēneos, &, Ille latus nūcūm molli fultūs hyacintho, ut gūs & thūs producantur se quēte adspiratione in hymenēo, & hyacintho, cum potius producantur, quoniam u uocalis definit in consonantem in fine dictionis, & est principium pedis in utroque dactylo, gūs hy mē, & tūs hy a per quartum modum. Quare facile accedo iis, qui septimum modum superfluum dicunt.

Hæc de syllabarum quantitate occupatissimi scripsimus, & propterea multa consulto prætermisimus. quæ ad rem facere videbantur. Quanquam si qui hæc quoque accurate legerint, adeo se profecisse sentient, ut quod didicerint, nunquam pæniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quædam dicamus non inutilia studiosis.

DE PEDIBVS ET ACCIDENTIBVS

VNICVIQVE PEDI.

Es in metro, est compositio syllabarum cum

P certa obseruatione, temporum sublationem, & positionem recipiens, quæ ἄποις, ac θέσις græce dicuntur. Fit autem pes e duabus pluribusue syllabis. Nam ex vna syllaba, etiam si longa fuerit, pes fieri non potest, quia duobus ictibus fit, non gemino tempore. nam bis ferire oportet etiam duas breues, quod pulchre sic Terentianus,

Vna longa non valebit edere ex sese pedem,
Ictibus quia fit duobus, non gemello tempore.
Breuis vtrinque sit licebit, bis feriri conuenit.

Parte nam attollit sonorem, parte reliqua deprimat.
Ἄποις hanc Græci vocarunt, alteram contra θέσις.

Pedi accidunt septem, Sublatio, Positio, Proportio, Numerus syllabarum, Tēpus, Resolutio, Figura.

L I B. I I I I.

ἄρσις, & *θέσις*, quę Latine sublatio, & positio dicuntur, accidunt pedi, quoniam sustollere primam partem pedis, deprimere secundam oportet.

Proportio in pede aut est æqua, aut dupla, aut sesquipla, quam & sesquialteram nunc dicunt, sed non recte: aut tripla, aut epitrite, aut superbipartiens tertias, aut epitetarte, aut epipente, aut dupla epitrite.

Æqua est in iis pedibus, qui soluti tot tempora habent in sublatione, quot & in positione, ut sunt pyrrhichius, spondeus, dactylus, Anapæstus. Pyrrhichii. n. *ἄρσις* unum tempus habet, & *θέσις* unum, ut deus. Spondei autem, & dactyli, & anapæsti sublatio duo habet tempora, & positio totidem, ut hērōs, Tītý rūs, flūuīōs.

Dupla proportio est, quoties altera pars alterā duplo uincit, unde & nomen accepit, ut in iambo, & trochæo, & ambobus ionicis. Iambi enim sublatio unum tempus habet, positio duo. Trochæi uero contra, sublatio duo habet tempora, positio unum. Ionici itē minoris sublatio duo tēpora habet, positio quattuor. Ionici autē maioris contra, sublatio quattuor habet tēpora, positio duo. ut diēs, mātēr. Diōmēdēs. Proserpinā.

Sesquipla proportio est, quoties altera pars alterā continet & eius dimidium, id est totum & semis, ut in pæanibus, qui habent quinque tempora, quorum altera pars sunt duo, tria altera. tria igitur, & duo in se continent, & alteram duorum partem. ut Cæciliūs, Hōratiūs. Mēnelāus, Priāmīdēs. hæc a Grecis ἡμιόλιος dicitur, de qua Aristoteles in Rhetoricis sic, ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων, πρὶα δὲ πρὸς δὴ ἔστιν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἐν πρὸς ἐν, ὁ δὲ δὴ πρὸς ἐν, ἐν δὲ χεῖται δὲ τῶν λόγων τέτων ὁ ἡμιόλιος. ἔτος δὲ ἔστιν ὁ παιάν. Huic fingere nomen Latinus uoluisse, inquit Gellius decimo septimo lib. quoniā id absurde futurum. ait enim, Quale fieri nomen hemiolio posset? Est autem hemiolios, qui numerum aliquem totum in se habet, dimidiumq. eius, ut tres ad duo, quindecim

cim ad decem, triginta ad viginti.

Tripla proportio est, quoties una pars ter alteram continet, ut in amphibracho, cuius sublatio unū tempus habet. Positio tria, ut Lātīnūs. Epitrite proportio est, quoties una pars continet alteram, & tertiam partem eius, ut in epitritis, quorum una pars quattuor habet tempora, altera tria. ut āristīdēs - - - : ārchīmēdēs - - - : Dēmōsthēnēs - - - : Cōstantīnūs - - - . Gellius autem sic de hac proportione dicit, Epitritos autem est, qui habet totum aliquem numerum, & eius partem tertiam, ut quattuor ad tres, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta.

Superbipartiens tertias propositio est, cū una pars cōtinet alterā, & duas tertias eius, ut in anticyprio pede syllabarū quinq;, & octo tēporū, cuius sublatio tria tēpora habet, positio quinq;. ut uērbērātūrūs - - - .

Epitetarte proportio est, cum una pars cōtinet alteram, & quartā partē eius, ut in mesobrachy syllabarū quinq;, & temporū nouē, cuius sublatio quattuor habet tēpora, positio quinq; ut cōnuērbērātōs - - - .

Epipempte proportio est, cū una pars continet alteram, & quintā partem eius, ut in canio cretico syllabarū quinq;, temporū vndecim, cuius *opsis* sex tempora habet, *thesis* quinq;, ut amāmētāriūs - - - .

Dupla super tertia proportio est, cum maior pars continet minorem bis, & alterā eius partem, ut in Musico e syllabis quinq;, penultima & antepenultima longis, ceteris breuibus temporum septem: cuius sublatio duo tempora habet, positio quinq;, ut pōpūlābūndūs - - - .

Hæc nos de proportionibus, quæ pedibus accidunt. Sed M. Tullius in libro de perfecto oratore tres tantum esse pedum proportionem dicit his uerbis, Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, ut necesse sit partem pedis aut æqualē esse alteri parti, aut altero tanto, aut sesquimaiolem. Ita fit æqualis dactylus

L I B. I I I I.

Stylus, duplex iambus, sesqui pæan. Et paulo inferius, Sed ita factos eos pedes esse, ut in eis singulis modus insit, aut sesquipleus, aut duplex, aut par. Idem quoque Fabius Quintilianus ait, his uerbis, Rhythmus aut par est, ut dactylus, aut sesquipleus, ut pæan: cuius nis est e longa & tribus breuibus, quiq. ei contrarius, e tribus breuibus, & longa, uel alio quoquo modo: tēpora tria ad duo relata, sesquiplum faciūt, aut duplex, ut iambus: nam est e breui & longa, quiq. est ei contrarius. Sergius etiam inquit, omnes pedes tres diuisionum habere formas, quæ pertineant ad Grammaticos, æquam, duplam, sesquiplā. nam amphibrachyn, & epitritos ait excipi a Donato. Sed eos intelligit tantum, qui non sunt maiores quattuor syllabis, hoc est duarum syllabarum, quattuor pedes, trium, octo, quattuor, sexdecim. Idem videtur sentire Terentianus, cum ait,

Vna porro bis feriri quando poterit syllaba,
Temporum momenta sane lege certa diuidunt,
Aut enim quantū est in ἄρσεϊς, tātum erit τέπος θέσει.
Altera aut simplo uicissim temporis duplum dabit,
Sesquiplæ uel una uincet alterius singulum. Vbi obiter notandum accepisse syllabā in eo uersu, Vna porro bis feriri, quando poterit syllaba, pro complexione non litterarum, sed syllabarum, id est pro pede. In cōmentariis Hephestionis tres easdem proportionēs pedes habere scribitur his uerbis, τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι, τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λόγον, ἢ διπλασίωνα, ἢ ἡμιόλιον. καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος - υ υ. μία γὰρ μακρὰ καὶ δύο βραχεῖαι τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον. τοῦ δὲ διπλασίου τροχαῖος - υ, μακρὰ γὰρ τῆς βραχεῖας διπλασίον, τοῦ δὲ ἡμιολίου, βραχεῖος υ - -, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον ἴσος igitur λόγος, latine æqualis ratio, διπλασίων duplaris, ἡμιόλιος sesquipla, siue, ut Capella inquit, superdimidia dici potest. Harum autem prima
proportio-

DE VLTIMIS SYLLABIS. 167

proportio dactylica, secunda iambica, tertia pæanica nominatur. Illud non præterierim, Sesqui non significare unquam totū, sed integrum neque per se, neque compositum, sed dimidium tantum. Cum igitur componitur, cum eo, cui adiungitur, significat etiam semis, ut sesquipies, sesquilibra, sesquimēsis. Varro lib. primo de re rustica, Annus est diuisus in quattuor pastus totus, & idem subtilius sesquimēses in octo. Idem in eodem, Vt nuces integras vno modio comprehendere possis, quod putamina suo quæque habeant loco natura composita, cum easdem si fregeris, vix sesquimodio comprehendas. Caue igitur dicas sesquialtera, sesqui tertia, sesquiquarta, & huiusmodi: sed uel Græcis ut re nominibus, ut Gellius dicit, & Macrobius facit: uel superdimidium, supertertium, superquartum, & deinceps, ut traducit Martianus Capella. Non me latet, quid Hermolaus, quid Politianus super ea re sēferint. Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, ut supra recitavi, partem pedis aut æqualem esse alteri parti, aut altero tanto, aut sesqui maiorem. sesqui, id est dimidio. Apud Vitruuium igitur & sesquialterum, & ternarium, & quintarium, & huiusmodi latina, puto perperam legi, nec esse Vitruuii. Boetius etiam meo iudicio in his dictionibus lapsus est.

Numerus syllabarum accidit pedi, quia aut duarū syllabarum pes est, ut dēūs. aut trium, ut dōmīnūs. aut quattuor, ut īmpērātōr. aut quinque, ut ālp̄hēsībœūs. aut sex, ut Māxīmīliānūs.

Tempora pedi accidunt ad minimum duo, ad summum duodecim. Duo enim tempora habet Pyrrhichius, u u. Tria iambus, u u u. Quattuor spondeus, u u u u. Quinq; Pæanes, u u u u u. Sex Ionici, u u u u u u. Septem Dactyli, u u u u u u u. Octo Amebæus, u u u u u u u u. Nouem Probrachys, u u u u u u u u u. Decem Molossospondeus, u u u u u u u u u u. Undecim Creticomolossus, u u u u u u u u u u u. Duodecim Dimolortus. u u u u u u u u u u u u

uuuuuuuuuu.

Solutio accedit pedi, cum longa syllaba soluitur in duas breues. vnde spondeus -- recipere potest tres solutiones. nam si soluas primam, facies anapæstum uu -- si secundam, dactylum -- uu. si vtrunque, proceleusmaticum uuuu. Dactylus vero vnā tantum. soluendo enim primam, facies proceleusmaticum.

Figura accedit pedi, quia pedes aut simplices, aut duplices, aut heteroplici sunt. simplices sunt quattuor dissyllabi, octo trissyllabi, qui nullam alterius pedis admissionem habent. Duplices vero sunt sexdecim, qui e dissyllabum pedum geminatione constant, qui & combinati, & quadrati dicuntur. Heteroplici autem e dissyllabis, cum trissyllabis compositi, sunt duo & triginta: e trissyllabis aut cum trissyllabis, quattuor & sexaginta habentur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE QUATTUOR PEDIBVS DISSYLLABIS.

Pyrrhichius, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & cinestias, & pariambus, & hegemon, & ductor dicitur, constat e duabus breuibus temporum duum, vt deus. Recipit proportionem æquam vnus ad vnum, & nullam solutionem, quia syllaba breuis resolui non potest. Dictus est autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυρρίχης saltationis genere. vel ἀπὸ τοῦ πυρρίχου Curetum deo, de quo meminit Pausanias in libro tertio. Tripudians autem, quia tripudiis aptus: vnde & Cinestias cognominatus est, quia velox ex παρὰ τὸ κινῶ moueo, Græce κινῆσις dicitur. Pariambus dictus est, quia iambum assequitur. frequenter enim in vltimo loco versus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος. Hegemon autem, quia omnium primus est. ἡγεμὼν enim ductor: pro quo male egzon legitur a quibusdam. Et notandum ideo a Pyrrhichio breui pede incipere, qui de arte metrica scribunt, quoniam ante breue est factum quā longum, sicut vnus numerus ante, quā duo inuentus est.

Spondeus

DE VLTIMIS SYLLABIS. 168

Spondeus qui & Pontificius dicitur, pyrrhicius cō-
trarius, constat e duabus longis temporum quattuor,
vt hæ rēs --. Recipit proportionem æquam duorum
ad duo, & solutiones trēs. Soluitur enim in anapæstū
υ υ -. in dactylum - υ υ. in proceleusmaticum υ υ υ υ.
dictus παρὰ τὴν πονδῆν, id est a libatione, quia in
templis, spondaicis carminibus utebantur, ne libantes
sonum abominosæ vocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitur, con-
stat e breui, & longa, temporum trium, vt diēs 6 --. Re-
cipit proportionem duplam vnius ad duo, & solutionē
vnā in tribrachyn υ υ υ. dictus παρὰ τὸ ἱαμβίζειν, τὸ
ὑβρίζειν, quod est contumeliosum esse, quod Iambe
puella Cererem de filia sollicitam male tractarit. est
autem versui maledico habilis. alii παρὰ τὸ ἰὸν βάλλ-
λειν iambum appellatum putant, id est ab emittenda
sagitta: quoniam ii, qui iaculantur ē breui recessu, in
extensum passum proferuntur, vt fortiore nixu reli-
ctum confirmant, ideoq. iambum e breui & longa esse
compositum.

Trochæus qui & Chorius, & Cordax, & Rutilus
dicitur, constat e longa & breui, temporum trium, vt
māter - υ. Recipit proportionem duplam duorum ad
vnum & solutionem vnā in tribrachyn υ υ υ. Dictus
trochæus παρὰ τὸ τρέχειν, quod est currere, quia me-
tra trochaica volubiliter incedunt, ac in orbem, vt
trocus. simili ratione rutilus dictus est. Chorius au-
tem, χορεῖος Græce dicitur, quod choreis: Cordax,
quod lasciuæ saltationi aptus sit.

Sed notandum Choreum eundem esse & cum tro-
chæo, & cum tribracho apud antiquos. Cicero enim
de perfecto oratore, Dichoreus, inquit, vocatur, cum
duo extremi chorei sunt, id est e singulis longis, & bre-
uibus. Contra paullo inferius inquit, Ne iambus qui-
dem, qui est e breui, & lōga, aut par choreo, qui habet
trēs breues, sed spatio par, non syllabis. Quintilianus

in

L I B. IIII.

in nono de compositione inquit, *Tres breues Choreū* quem tribrachyn dici possunt, qui choreo trochæi nomen imponunt. Illo etiam argumento apparet, nomē chorei trochæo quoque inditum, quod choriambus e chorio, & iambo compositus, e quattuor syllabis constat, prima & vltima longis, ceteris breuibus. Quapropter cū pro trochæo ponitur, uidetur differentie causa, scribendum per τ , excluso ν , quod & Terentianus fecit in eo versu. $\chi\acute{o}\rho\iota\acute{o}s$ idem nuncupatur a magistris plurimis. Item in eo. Nam qui $\chi\acute{o}\rho\iota\acute{o}s$ dicitur, & $\tau\rho\chi\alpha\acute{o}s$ idem est: $\chi\acute{o}\rho\iota\acute{o}s$ in primo uersu, est tribrachys: est enim metrum trochaicum quod in prima sede admittit uel trochæum, ut tribrachyn. in secundo autē, est anapæstus, est enim metrum sotadicum, quod in secunda sede non nisi anapæstum suscipit. Idem quoque facit in hoc hexametro heroico, *Præmonuī chōrion* dici, quem sæpe trochæum Dicimus.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Dactylus, quem & $\pi\omicron\lambda\iota\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ Græci appellant, constat e prima longa, & duabus breuibus, temporū quattuor, ut *Rōmūlus*. - u u. Recipit proportionem æquam, duorum ad duo, & solutionem unam in proceleusmaticum u u u. dictus $\acute{\alpha}\pi\omicron\tau\acute{o}\nu\ \delta\alpha\kappa\tau\acute{\upsilon}\lambda\omicron\nu\ \tau\eta\varsigma\ \chi\epsilon\iota\rho\acute{o}s$, hoc est a manus digitis, quia quemadmodum digitus tres habet articulos, primum longiorem, breuiiores ceteros, ita dactylus tres habet syllabas, longiorem primam, breuiiores ceteras.

Anapæstus, qui & antidactylus dicitur, quod sit dactylo contrarius, constat e duabus breuibus, & longa, temporum quattuor, ut *nēbūlæ* u u -. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & unam solutionem in proceleusmaticum u u u. dictus $\pi\alpha\rho\alpha\ \tau\acute{o}\ \acute{\alpha}\nu\alpha\pi\acute{\alpha}\iota\sigma\iota\nu$, id est $\pi\alpha\rho\alpha\ \tau\acute{o}\ \acute{\alpha}\nu\acute{\alpha}\pi\alpha\lambda\iota\nu\ \acute{\alpha}\nu\tau\iota\kappa\rho\acute{\upsilon}\sigma\iota\nu\ \pi\rho\acute{o}s\ \tau\acute{o}\nu\ \delta\alpha\kappa\tau\upsilon\lambda\omicron\nu$, quia recurrendo, sono reciproco, repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & brachysyllabus, & choreus dicitur,

DE VLTIMIS SYLLABIS. 169

tur, constat e tribus breuibus, temporum trium, vt dōminūs uuu. Recipit proportionem subduplam unius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Molossus qui & canius, & hippēus, & vertunnus, & extensipes, & trimacrus dicitur, tribracho contrarius, constat ex tribus longis, temporum sex, vt ænēās, ---. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quattuor, & solutiones septem in ionicum a minore uu---. ionicum a maiore --uu. in choriambum -uu--. in mesomacrum uu-uu. in parapæona -uuuu. in pyrrhichanapestum uuuu-. in dichoreum uuuuu. Dictus Molossus, quia Molossi, id est Thessali ad bellum procedentes, huius modulata compositione utebantur. hippēus vero ἀπὸ τῶν ἵππων. equestri enim pugnae conueniens modulabatur. & producit penultimam, quia Græce sic scribitur ἵππεός. trimacrus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακράς συλλαβάς.

Amphibrachys, qui & scolius, & ianius, & amphibreus dicitur, constat ex extremis breuibus, & media longa, temporum quattuor, vt libellūs u-u. Recipit proportionem subtripplam unius ad tria, & solutionem vnam in proceleusmaticum uuuu. dictus amphibrachys, ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ μακράν. media enim longa vtrunque breui includitur syllaba. Scolius autem, quia habiliter componitur scolio, quæ est species citharæ, vel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Suidam.

Amphimacrus, qui & mensalis, & fesceninus, & creticus dicitur, constat ex extremis longis, media breui, temporum quinque, vt hērculēs -u-. Recipit proportionem subsesquiplam duorum ad tria, & solutiones tres in pæana primum -uuu. in pæana quartum uuu-, in orthium uuuuu. dictus amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακράς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχείαν, id est a duabus vtrunque longis breuē medium amplectenti bus. Creticus vero, quia Cretēses saltādo, eius rhyth-

T mica

mica compositione utebantur.

Bacchius, qui & ænotrius dicitur, constat e breui, & duabus longis, temporum quinque, vt *ἄθηνᾱ* υ- -, Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, vel contra, & solutiones tres, in *πᾶνα* secundum υ- υ υ. in *πᾶνα* quartum υ υ υ- in orthium υ υ υ υ υ. Dicitur *ἐπὶ τῆς βάκχης*, aptus enim bacchantibus. Fabius tamen & Terentianus, Baccium contra, e duabus longis, & vltima breui constare dicunt, vt infra post Terentiani carmina de pedibus, ostendemus. hic autem sequimur cōmunem scriptorum opinionem tam Græcorum quàm Latinorum.

Palimbacchius qui & Latius & Antibacchius dicitur, constat e duabus longis, & breui, temporum quinque, vt *Ῥωμανὺς* - - υ. Recipit proportionem subsestiquiplam, duorum ad tria, vel contra, & solutiones tres in *πᾶνα* primum - υ υ υ. in *πᾶνα* tertium, υ υ υ. in orthium υ υ υ υ υ. Dicitur palimbacchius, quia contrarius est bacchio. *παλιν* enim hoc loco contra significat, vt *παλινῳδία ἐναντία ῳδῇ, ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπεῖν τοῖς προτέροις*. a nobis recantatio dici potest, eum quæ diximus, retractamus. & *παλίντονα τόξα* arcus, qui cum tenduntur, in contrariam partem, vertunt cornua. significat etiam rursus, & retro, vnde *Palinurus*. Mart. Minxisti currente semel Pauline carina, Meiere vis iterum iam palinurus eris. & *παλινάγγελος, ὁ πίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος*.

DE SEDECIM PEDIBVS QVAT- TVOR SYLLABARVM.

Proceleusmaticus constat e duobus pyrrhichiis, id est e quattuor syllabis breuib, temporum quattuor, vt *philosophus* υ υ υ υ. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & nullam solutionem. dicitur *παρὰ τὸ παρακελεύειν*, id est a cohortatione, & iussu nautico, qui ob celeritatem est aptissimus.

Dispondeus cōstat e duobus spondeis, id est e quattuor

DE VLTIMIS SYLLABIS. 170

suor longis, temporum octo . vt oratōrēs ---. Re-
cipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor, &
solutiones decem, in spondeodactylum ---uu. in a-
mebœum ---uu. in choriobacchium -uu- in di-
phyem uu---. in latiochoreum ---uuuu. in poli-
ticanapæstum -uuuu-. in choreobacchium uuuu
---. in didactylum -uu-uu. in diantidactylum uu-
uu-. in anapæstodactylum uu---uu. Si soluas igitur
singulas longas dispondei, fient pedes quattuor e
quinque syllabis: si binas, fient sex, e sex syllabis:
pluribus autem duabus non licet soluere, ne fiat pes plu-
rium, quàm sex syllabarum, & transeat in solutam o-
rationem. vnde molossospondeus non nisi quinque
admittit solutiones. hac eadem quoque ratione, he-
xasyllabi pedes non soluuntur, quia cum sint sex sylla-
barum omnes, si soluas, creabitur pes maior sex syl-
labis: quod, vt supra dixi, non licet.

Diiambus constat e duobus iambis, id est e quat-
tuor syllabis, prima, & tertia breuibis, ceteris longis,
temporum sex, vt propinquitās u-u-. Recipit pro-
portionem æquam trium ad tria, & solutiones tres in
periambum u-uuu. in pyrrhichanapæstum uuuu-.
in dichoreum uuuuuu.

Ditrochæus qui & dichorius a Cicerone dicitur,
constat e duobus trocheis, id est e quattuor syllabis,
prima & tertia longis, ceteris breuibis, temporum
sex, vt cātilēnā -u-u-. Recipit proportionem æ-
quam trium ad tria, & solutiones tres, in Parapæona
-uuuu. in Hegemoscolium uu-u. in dichoreum
uuuuuu.

Antispastus constat ex iambo, & trochæo, id est e
quattuor syllabis, prima & vltima breuibis, & mediis
longis, temporum sex, vt alēxāndēr u--u. Recipit
proportionem æquam trium ad tria, & solutiones
tres, in periambum u-uuu. in Hegemoscolium
uuu-u. in dichoreum uuuuuu. dictus παρὰ τὸ

Υ 2 αὐτισπᾶν

LIB. IIII.

ἀντισπᾶν, quod est distrahere, quia iambus, & trochæus, ex quibus componitur, inter se contrarii sunt.

Choriambus constat e chorio, id est trochæo, & iambo hoc est, e quattuor syllabis, prima & ultima longis, & mediis breuibus, temporum sex, ut nobilitas - u u -. Recipit proportionem æquam, trium ad tria, & solutiones tres, in parapæona - u u u u. in pyrrhichanapæstum u u u u -. in dichoreum u u u u u u. dictus, quod ex chorio, & iambo constet.

Ionicus a minore constat ex pyrrhichio, & spondeo, id est ex quattuor syllabis, duabus primis breuibus, ceteris longis, temporum sex, ut Diomédēs u u -. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quattuor, aut cōtra, & solutiones tres, in mesomacrum u u - u u. in pyrrhichanapæstū u u u u -. in dichoreū u u u u u u.

Ionicus a maiore cōstat e spondeo, & pyrrhichio, id est e quattuor syllabis, primis duabus longis, ceteris breuibus, temporum sex, ut Dēmētrius - - u u. Recipit proportionem duplam quattuor ad duo, & solutiones tres in parapæona - u u u u. in mesomacrum u u - u u. in dichoreum u u u u u u.

Pæan primus constat e trochæo, & pyrrhichio, id est e quattuor syllabis, prima longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut āmbrosiūs - u u u. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem vnam, in orthium u u u u u. dictus pæan, quod eo laudes Apollinis canerent, quem pæana nuncupabant: uel ab inuentoris nomine. dicitur & pæon per o: sed apud Aristotelem & Ciceronem & Quintilianum, & Pollucem pæan per a legitur.

Pæan secundus constat ex iambo & pyrrhichio, id est e quattuor syllabis secunda longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut pōtētiā u - u u. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam in orthium u u u u u.

Pæan tertius constat pyrrhichio, & trochæo, hoc est

DE VLTIMIS SYLLABIS. 171

est e quattuor syllabis, tertia longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut *alēandēr* u u - u. Recipit proportionem sesquiplam duorum ad tria, uel contra, & unam solutionem in orthium u u u u u.

Pæan quartus constat e pyrrhichio, & iambo, hoc est e quattuor syllabis, ultima longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut *Dōminī* u u u - . Recipit proportionem sesquiplam duorum ad tria, uel contra, & solutionem unam, in orthium u u u u u.

Epitritus primus constat ex iambo, & spondeo, id est e quattuor syllabis, prima breui, & ceteris longis, temporum septem, ut *pūellāres* u - - - . Recipit proportionem hypēpitriten trium ad quattuor, uel cōtra, & solutiones sex, in iambodactylū u - - u u. in cypriū u - u u - . in dactylū u u u - - . in scoliochoreū u - u u u u. in choreodactylū u u u - u u. in choreantidactylū u u u u u - u. dictus, quoniam ex iambo & spondeo constat, id est e quattuor, & tribus, inter quæ est proportio supertertia, quæ græce *ἐπιτρίτη* dicitur.

Epitritus secundus constat e trochæo, & spondeo, id est e quattuor syllabis, secunda breui, & ceteris longis, temporum septem, ut *cōnditōrēs* - u - - . Recipit proportionem *ἐπιτρίτην* seu supertertiam trium ad quattuor, & solutiones sex, in choreodactylū - u - u u. in strophū - u u u - . in dactylū u u u - - . in dactylochoreū - u u u u u. in choreodactylū u u u - u u. in choreantidactylū u u u u u - .

Epitritus tertius constat e spondeo & iambo, id est e quattuor syllabis, tertia breui, & ceteris longis, temporum septem. ut *cōncōrdiæ* - - u - . Recipit proportionem *ἐπιτρίτην* seu supertertiam, quattuor ad tria, & solutiones sex, in symplectum - - u u u. in strophū - u u u - . in Dochimum u u - u - . in dactylochoreū, - u u u u u. in choreantidactylū, u u u u u - . in anapæstochoreū u u - u u u.

Epitritus quartus constat e spondeo, & trochæo,

Y 3 id est

LIB. IIII.

id est e quattuor syllabis, vltima breui, & ceteris longis, temporum septem, vt cōstantīnūs --- u. Recipit proportionem *ἐπιτρίτην* seu supertertiam quattuor ad tria, & solutiones sex, in symplectum --- u. in doriscum --- u. in musicum --- u. in dactylochoreum --- u. in choreoscolium --- u. in anapæstochoreum --- u.

DE DVOBVVS ET TRIGINTA PEDIBVS PENTASYLLABIS.

Orthius constat e pyrrhichio, & choreo, id est e quinque syllabis breuibus, vt philōsōphīam --- u. Recipit proportionem subsesquiplam duorū ad tria, & nullam solutionem.

Molossospondeus constat e spondeo, & molosso, id est e quinque syllabis longis, temporum decem, vt fāstidiūstī --- u. Recipit proportionem subsesquiplam quattuor ad sex, & solutiones quinque, in canio dactylum --- u. in caniantidactylum --- u. in latiobacchium --- u. in dactylocanium --- u. in antidactylocanium --- u. plures quinque non recipit solutiones, quia si quis soluat duas longas excedet pes sex syllabas. quod, vt supra diximus, non licet:

Probrachys constat ex iambo, & molosso, id est e quinque syllabis, prima breui, ceteris longis, temporum nouem, vt hōnōrāuīstī --- u. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones non plures quattuor, in bacchiodactylum --- u. in bacchiantidactylum --- u. in scoliobacchium --- u. in choreocanium --- u.

Hyperbrachys constat ex trochæo, & molosso --- u. id est e quinque syllabis, secunda breui, & ceteris longis, temporum nouem, vt uērbērāuīstī --- u. Recipit proportionem subduplam trium ad sex, & solutiones quattuor in cretidactylū --- u. in creticantidactylū --- u. in dactylobacchiū --- u. in

in choreocanium $\cup \cup \cup - - -$.

Mesobrachys constat e spondeo & bacchio, id est e quinque syllabis, media breui, & ceteris longis temporum nouem. vt diuērbērāstī $- - \cup - -$. Recipit proportionem hypepitetarten, siue subsuperquartam, quattuor ad quinque, & solutiones quattuor, in latiodactylum $- - \cup - \cup \cup$. in latiantidactylum $- - \cup \cup \cup$. in dactylobacchium $- \cup \cup \cup - -$. in anapæstobacchium $\cup \cup - \cup - -$.

Spondeocreticus constat e spondeo, & cretico, hoc est e quinque syllabis, quarta breui, & ceteris longis, temporum nouem, vt cōclāmāuerānt $- - - \cup -$. Recipit proportionem hypepitetarten quattuor ad quinque, & solutiones quattuor, in caniochoreum $- - - \cup \cup$. in latiantidactylum $- - \cup \cup \cup -$. in dactylocreticum $- \cup \cup - \cup -$. in anapæstocreticum $\cup \cup - - \cup -$.

Calotipus constat e spondeo, & palimbacchio, hoc est ex vltima breui, & ceteris longis, temporum nouem, vt cōclāmāuerē $- - - - \cup$. Recipit proportionem subsuperquartam, quattuor ad quinque, solutiones quattuor in caniochoreum $- - - \cup \cup \cup$. in latioscolium $- - \cup \cup - \cup$. in dactylolatum $- \cup \cup - - \cup$. in anapæstolatum $\cup \cup - - - \cup$. Sed hic pes, forte melius calotypos, quod sit oblongus in speciem funis. $\kappa\acute{\alpha}\lambda\omega\varsigma$ enim, funis, & $\tau\acute{\upsilon}\pi\omicron\varsigma$. & $\lambda\omega$ per ω magnum scribendum $\kappa\alpha\lambda\acute{\omega}\tau\upsilon\pi\omicron\varsigma$.

Parapæxon cōstat e trochæo, & choreo, id est e quinque syllabis prima longa, & ceteris breuibus, temporum sex, vt mūltīlōquūm $- \cup \cup \cup \cup$. Recipit proportionem æquam, trium ad tria, & vnam solutionem, in dichoreum $\cup \cup \cup \cup \cup \cup$. Et dicitur parapæxon quod sit plusquam pæxon, qui constat quattuor syllabis, prima longa, ceteris breuibus: Parapæxon vero quinque, prima longa, ceteris breuibus. $\pi\alpha\rho\alpha$ enim hoc loco significat præter, quod sit præter pæxonem, id est supra pæxonem, & plusquam pæxon. vnde & $\pi\alpha\rho\alpha$ -

Y 4 $\phi\rho\omicron\gamma\epsilon\iota\nu$

LIB. IIII.

προειν & desipere est, & plusquam sapere: παραβαίνει
præterire: sic apud nos, præter. Terentius. Quæ mihi
rum lamentari præter ceteras visa est. & quia erat for
ma præter ceteras honesta, & liberali, id est supra
ceteras.

Periambus constat ex iambo, & choreo, id est e
quinque syllabis, secunda longa, & ceteris breuibus,
temporum sex, ut Aristotélis u - uuu. Recipit pro
portionem æquam trium ad tria, & unam solutio
nem, in dichoreum uuuuuu.

Mesomacrus constat e pyrrhichio, & dactylo, id est
e quinque syllabis, antepenultima longa, & ceteris
breuibus, temporum sex, ut Hieronimus uu - uu. Re
cipit proportionem subduplam, duorum ad quattuor,
& solutionem unam, in dichoreum uuuuuu.

Hegemoscolius constat e pyrrhichio, & amphibra
cho i. e quinque syllabis, penultima longa, & ceteris
breuibus, temporum sex, ut familiaris uuu - u. Reci
pit proportionem subduplam, duorum ad quattuor, uel
contra, & solutionem unam, in dichoreum uuuuuu.

Pyrrhichanapæstus constat e pyrrhichio, & anapæ
sto, id est e quinque syllabis, ultima longa, & ceteris
breuibus, temporum sex, ut philosophia uuuu - . Re
cipit proportionem subduplam duorum ad quattuor,
& solutionem unam, in dichoreum uuuuuu.

Diphyes constat e pyrrhichio, & molosso, id est e
quinque syllabis, prima & secunda breuibus, & cete
ris longis, temporum octo, ut peramauisti uu - - - .
Recipit proportionem subtripulam duorum ad sex, uel
contra, & solutiones tres in anapæstodactylum uu
- - uu. in diantidactylum uu - uu - . in choreobac
chium uuuu - - .

Choriobacchius constat e trochæo, & bacchio, id
est e quinque syllabis, secunda, & tertia breuibus, &
ceteris longis, temporum octo, ut belligerantes - uu
- - . Recipit proportionem superbipartientem tertias, triū
ad

DE VLTIMIS SYLLABIS. 173

ad quinque, & solutiones tres in didactylum - u u -
u u . in politicanapæstum - u u u u - . in choreobac-
chium u u u u - - .

Amebæus constat e spondeo, & anapæsto, id est e
quinque syllabis, penultima, & antepenultima breui-
bus, & ceteris longis temporum octo, ut cæ nātūrūnt
- - u u - . Recipit proportionem æquam, quattuor ad
quattuor, & solutiones tres, in latiochoreū - - u u u u .
in politicanapæstum - u u u u - . in diantidactylum
u u - u u - .

Spondeodactylus constat e spondeo, & dactylo, id
est e quinque syllabis, ultima & penultima breuibus,
& ceteris longis, temporum octo, ut cōclāmāntībūs
- - - u u . Recipit proportionem æquam, quattuor ad
quattuor, & solutiones tres, in latiochoreū - - u u u u .
in didactylū - u u - u u . in anapæstodactylū u u - - u u .

Symplectus constat e spondeo, & choreo, id est e
quinque syllabis, & prima & secunda longis, & ceteris
breuibus, temporum septem, ut hā rēdīpētā - - u u u .
Recipit proportionem epitriten, quattuor ad tria, &
solutiones duas, in dactylochoreum - u u u u u . in an-
tidactylochoreum u u - u u u .

Iambodactylus constat ex iambo, & dactylo, id est
e quinque syllabis, secunda & tertia longis, & ceteris
breuibus, temporum septem, ut hōnōrārīūs u - - u u .
Recipit proportionē hypepitriten trium ad quattuor,
& solutiones duas, in scoliochoreum u - u u u u . in
choreodactylum u u u - u u .

Musicus constat e pyrrhichio, & palimbacchio, id
est e quinque syllabis, penultima, & antepenultima
longis, & ceteris breuibus, temporum septem, ut pō-
pūlabūndūs u u - - u . Recipit proportionem altero
tanto, & sesquimaiolem, duorum ad quinque, & solu-
tiones duas, in anapæstochoreum u u - u u u . in cho-
reoscolium u u u u - u .

Dafus cōstat e pyrrhichio, & bacchio, id est e quin-
que

que syllabis, vltima & penultima longis, & ceteris breuibis, temporum septem, vt opitulantēs u u u - - . Recipit proportionem altero tanto, & sesquimaiore duorum ad quinque, & solutiones duas in choreodactylum u u u - u u . in choreantidactylum u u u u u - .

Dochimus constat e pyrrhichio, & cretico, id est e quinque syllabis, & vltima, & antepenultima longis, & ceteris breuibis, temporum septem, vt hyacinthinas u u - u - . Recipit proportionem altero tanto, & sesquimaiorem, duorum ad quinque, & solutiones duas, in anapæstochoreum u u - u u u . in choreantidactylum u u u u u - .

Choreodactylus constat e trochæo & dactylo, id est e quinque syllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibis, temporum septem, vt verbērantibus - u - u u . Recipit proportionem hypepitriten trium ad quatuor, & solutiones duas, in dactylochoreum - u u u u u . in choreodactylum u u u - u u .

Spondeoscolius constat e spondeo, & amphibracho, id est e quinque syllabis, vltima, & antepenultima breuibis, & ceteris longis, temporum octo, vt diuēbērantūr - - u - u . Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor, & solutiones tres, in latiochoreum - - u u u u . in dactyloscolium - u u u - u . in anapæstoscolium u u - u - u .

Periambodes constat ex iambo, & bacchio, id est e quinque syllabis, prima, & tertia breuibis, & ceteris longis, temporum octo, vt imagināntes u - u - - . Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones tres, in scoliodactylum u - u - u u . in scoliantidactylum u - u u u - . in choreobacchium u u u u - - .

Cyprius cōstat ex iambo, & anapæsto, id est e quinque syllabis, secunda & vltima longis, & ceteris breuibis, temporum septem, vt aristotēlēs u - u u - . Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & solutiones

DE VLTIMIS SYLLABIS. 174

solutiones duas, in scoliochoreum $v - vvvv$. in choreantidactylum $vvvvv -$.

Anticyprius constat e trochæo, & palimbacchio, id est e quinque syllabis, secunda, & vltima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt vērberābāmūr $-v - -v$. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones tres, in creticochoreum $-v - vvv$. in dactylobacchium $-vvv - -$. in choreocanium $vvv - - -$.

Iambocreticus constat ex iambo, & cretico, id est e quinque syllabis, prima, & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt imāgūncūlis $v - -v -$. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, & solutiones tres in bacchiochoreum $v - -vvv$. in scolianapæstum $v - vv -$. in choreocreticum $vvv - v -$.

Doriscus constat e trochæo, & amphibracho, id est e quinque syllabis, prima, & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum septem, vt pīgmālīōnis $-vv - v$. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & solutiones duas, in dactylochoreum $-vvvv$. in choreoscolium $vvvv - v$.

Periodicus constat ex iambo, & amphibracho, id est e quinque syllabis, secunda, & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum septem, vt imāgīnāmūr $v - v - v$. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & solutiones duas, in scoliochoreum $vvvv$. in choreoscolium $vvvv - v$.

Antiperiodicus constat e trochæo & cretico, id est e quinque syllabis, secunda & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt libērālītās $-v - v -$. Recipit proportionem superbipartientē tertias trium ad quinque, vel contra, & solutiones tres in creticochoreum $-v - vvv$. in policanapæstum $-vvvv -$. in choreocreticum $vvv - v -$.

Strophus constat e trochæo, & anapæsto. i. e quinque

L I B. I I I I.

que syllabis, prima, & ultima longis, & ceteris breuibus, temporum septem, ut mūltiſſimū - 0000-. Recipit proportionem hyepitriten, trium ad quattuor, & solutiones duas, in dactylochoreum - 000000. in choreantidactylum 000000-.

Antistrophus constat ex iambo, & palymbacchio, id est e quinque syllabis, prima, & vltima breuibibus, & ceteris longis, temporū octo, ut amāuissimū - - - - - 0. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque & solutiones tres, in bacchiochoreum 0 - - 000. in discolium 0 - 00 - 0. in choreolatium 000 - - 0.

DE QVATTVOR ET SEXAGINTA

PEDIBVS HEXASYLLABIS.

Pedes hexasyllabi, qui heteroplici dicuntur, nascuntur e trisyllabis geminatis. sunt autem numero quattuor, & sexaginta. horum nullus resoluitur, quoniam pedes non amplius quam sex syllabas habent.

Dichoreus constat duobus choreis, id est e sex syllabis breuibibus, temporū sex, ut resēcueritis 000000. Recipit proportionem æquam, trium ad tria.

Dicanus constat e duobus molossis, id est, e sex syllabis longis, temporū duodecim, ut circūualauerunt - - - - -. Recipit proportionē æquam, sex ad sex.

Diantidactylus constat e duobus anapæstis, id est e sex syllabis, tertia, & ultima longis, & ceteris breuibibus, temporum octo, ut agāmēmnōnias 00-00-. Recipit proportionem æquam quattuor ad quattuor.

Didactylus constat e duobus dactylis, id est e sex syllabis, prima, & quarta longis, & ceteris breuibibus, temporum octo, ut belligerantibus - 00-00. Recipit proportionem æquam, quattuor contra quattuor.

Discolius constat e duobus amphibrachys, id est e sex syllabis, secunda, & penultima longis, & ceteris breuibibus, tēporū octo, ut cācātūirēbām 0-00-0. Recipit proportionē æquā quattuor aduersus quattuor.

Dicreticus

DE VLTIMIS SYLLABIS. 175

Dicrereticus constat e duobus amphimacris, id est, e sex syllabis, secunda, & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut occūpātissimō — 0 — — 0 —. Recipit propotionem æquam quinque ad quinque.

Dibacchius constat e duobus bacchiis, id est e sex syllabis, prima & antepenultima breuibus. ceteris longis, temporum decem, ut rēdārgūrionēs 0 — — 0 — —. Recipit proportionē æquā quinque aduersus quinque.

Dilatius constat e duobus palimbacchijs, id est e sex syllabis, tertia, & vltima breuibus, ceteris longis, ut prōnūtiābāmūs — — 0 — — 0. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Choreocanius constat e tribracho, & trimacro, id est e sex syllabis, tribus breuibus, totidem longis, temporum nouem, ut subōnērāuerunt 000 — — —. Recipit proportionem subduplam trium contra sex.

Caniochoreus constat e trilingo, & tribreui, id est e sex syllabis, tribus longis, totidem breuibus, temporum nouem, ut cōsērūuērīmūs — — — 000. Recipit proportionem duplo maiorem, sex, aduersus tria.

Choreantidactylus constat e tribreui, & anapæsto, id est, e sex syllabis, vltima longa, ceteris breuib. temporum septem, ut āriētē lābānt, 00000 —. Recipit proportionem supertertiam, trium ad quattuor.

Anapæstochoreus constat ex anapæsto, & tribreui, id est, e quinque syllabis, tertia longa, & ceteris breuibus, temporum septem, ut vālītūdīnībūs 00 — 000. Recipit proportionē supertertiam, quattuor ad tria.

Choreodactylus constat e tribreui, & dactylo, id est e sex syllabis, quarta longa, ceteris breuibus, temporum septem, ut vāriētātībūs 000 — 00. Recipit proportionem supertertiam, triū ad quattuor, vel cōtra.

Dactylochoreus cōstat e dactylo, & tribreui, id est e sex syllabis, prima longa, ceteris breuibus, temporum septem, ut dīfsecūerītīs — 00000. Recipit proportionem supertertiam, quattuor ad tria, vel contra.

Choreoscolius

Choreoscolius cōstat e tribreui, & amphibracho. i. e sex syllabis, penultima longa, ceteris breuibus, tēporum septē, vt rēsēcūērāmūs u u u u - u. Recipit proportionem subsupertertiam, trium ad quattuor, vel cōtra.

Scoliochoreus cōstat ex amphibracho, & tribreui, id est, e sex syllabis, secūda longa, ceteris breuibus, temporum septē, vt āmārē pātriām u - u u u u. Recipit proportionem supertertiam, quattuor ad tria, vel contra.

Choreocreticus constat e tribreui, & amphimacro, id est e sex syllabis, antepenultima, & vltima longis, ceteris breuibus, temporum octo, vt sēcūit ārbōrēs u u u - u -. Recipit proportionem supertertiam trium ad quattuor vel contra.

Creticochoreus constat ex amphimacro, & tribreui, id est e sex syllabis, prima, & tertia longis, & ceteris breuibus, temporum octo, ut īnsūlā spō rādēs, - u - u u u. Recipit proportionem superbipartientem tertias, quinque ad tria, vel contra: maior enim continet minorem, & duas partes eius.

Choreobacchius constat e tribreui, & bacchio, id est, e sex syllabis, vltima & penultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, vt lēgitē libēllōs u u u u - -. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, vel contra.

Bacchiochoreus constat e bacchio, & tribreui, id est e sex syllabis, secunda, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, vt āchillēs validūs u - - u u u. Recipit proportionem superbipartientem tertias, quinque ad tria, vel contra.

Choreolatus constat e tribreui, & palimbacchio, id est e sex syllabis, penultima, & antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, vt mūliēr ōrnāra u u u - - u. Recipit proportionem superbipartientem tertias, trium ad quinque, vel contra.

Latiochoreus constat e palimbacchio, & tribreui, id est, e prima & secunda longis, ceteris breuibus, temporum

DE VLTIMIS SYLLABIS. 176

rum octo, vt fōrmōsā mūliēr ---uuuu. Recipit proportionem superbipartientem tertias quattuor ad tria, vel contra.

Caniantidactylus constat e trilongo, & anapæsto, id est, e sex syllabis, penultima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt Rōmānōs dōmīnōs ---uu-. Recipit proportionem sesquiplam, sex ad quattuor, vel contra.

Antidactylocaninus constat ex anapæsto, & trilongo, id est, e sex syllabis, prima, & secunda breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt cōry dōn īnfōlīx uu----. Recipit proportionem sesquiplam, quattuor ad sex, vel contra.

Caniodactylus constat e trilongo, & dactylo, id est, e sex syllabis, vltima & penultima breuibus, ceteris longis, tēporū decē, vt Rōmānī Cæsarīs ----uu. Recipit proportionē sesquiplā, sex ad quattuor, vel contra.

Dactylocaninus constat e dactylo, & trilongo, id est, e sex syllabis, secunda, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt cāndīdā libērtās ---uu-. Recipit proportionem sesquiplā, siue superdimidiam, siue *ἡμιόλιον*, quattuor ad sex, vel contra.

Canioscolius constat e trilongo, & amphibracho, id est, e sex syllabis, vltima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt māiēstās Cātōnis ----u-u. Recipit proportionem sesquiplam, sex ad quattuor, vel contra.

Scoliocaninus constat ex amphibracho, & molosso, id est e trimacro, seu trilongo, seu hippio, id est, e sex syllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decē, vt Mārōnis ænēās u-u---. Recipit proportionem sesquiplam, quattuor ad tria, vel contra.

Canicreticus constat e molosso, & cretico, hoc est, e sex syllabis, penultima breui, ceteris longis, tēporū vndecim, vt cōncōrdēs prīncipēs ----u-. Recipit proportionē epipēpten seu superquintā, sex ad quinq. vel

L I B. I I I I.

vel contra . maior enim continet minorem , & quin-
tam eius partem .

Creticocanius constat ex amphimacro , & trimacro , id est e sex syllabis , secunda breui , & ceteris longis , temporum vndecim : vt princípēs cōcōrdēs -
u - - - - . Recipit proportionem superquintam , quin-
que ad sex , vel contra .

Caniobacchius constat e molosso , & bacchio , id est
e sex syllabis , antepenultima , breui , ceteris longis ,
temporum vndecim , vt cōstāntēs Cātōnēs . - - - u
- - . Recipit proportionem superquintam , sex ad
quinque , vel contra .

Bacchiocanius constat e bacchio , & molosso , id est ,
e sex syllabis , prima breui , ceteris longis , temporum
undecim , vt A thēnīs vīrtūtēs u - - - - - . Recipit pro-
portionem superquintam , ad sex quinque , vel contra .

Caniolatus constat e molosso , & palimbacchio , id
est , ex vltima breui , longis ceteris , temporum vnde-
cim , vt māiēstās rēgālīs - - - - - u . Recipit propor-
tionem superquintam , quinque ad sex , vel contra .

Latiocanius constat e palimbacchio , & molosso , id
est , e sex syllabis , tertia breui , longis ceteris , tempo-
rum vndecim , vt rōmānā māiēstās - - u - - - . Recipit
proportionem subsuperquintam , quinque ad sex , vel
contra .

Anapæstodaetylus constat ex anapæsto , & daetylo ,
id est , e sex syllabis , tertia & quarta longis , & ceteris
breuibus , temporum octo , vt flūuīōs trāiit u u - - u u .
Recipit proportionem æquam quattuor ad quattuor .

Politicanapæstus constat e daetylo , & anapæsto , id
est e sex syllabis , prima , & vltima longis , ceteris bre-
uibus , temporum octo , ut nōbīlīs ātāuīs - u u u u - . Re-
cipit proportionem æquam quattuor ad quattuor .

Anapæstoscolius constat ex anapæsto & amphibra-
cho . i . e sex syllabis , tertia , & penultima longis , ceteris
breuibus , temporū octo , vt pōpūlōs rēgēbāt u u - u - u .

Recipit

Recipit proportionem æquā, quattuor ad quattuor.

Scoliantidactylus constat ex amphibracho, & anapæsto, id est e sex syllabis, secunda & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut Cātōnis animōs
- - - - - . Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor.

Anapæstocreticus constat ex anapæsto, & amphimacro, id est e sex syllabis, prima, secunda, penultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut vñētī prīncipēs - - - - - . Recipit proportionem subsuperquartam, siue, ut Græce dicam, ὑπερτετάρτην, quattuor ad quinque, vel contra. maior enim pars continet minorem, & quartam eius partem.

Creticantidactylus constat ex amphimacro, & anapæsto, id est e sex syllabis, secunda, penultima, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouē, ut prīncipēs vñētī - - - - - . Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, vel contra.

Anapæstobacchius cōstat ex anapæsto, & bacchio, id est e sex syllabis, prima, secunda, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut vñētōs pōtētēs - - - - - . Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, vel contra.

Bacchiantidactylus constat e bacchio, & anapæsto, id est e sex syllabis, secunda, tertia, vltima, longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Mēnālcas rēcūbāns - - - - - . Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, vel contra.

Anapæstolatus constat ex anapæsto, & palimbacchio, id est e sex syllabis, tertia, penultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut flūuī trānāntūr - - - - - . Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, vel contra.

Lariodactylus cōstat e palimbacchio, & anapæsto, id est e sex syllabis, prima, secunda, vltima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut rīdētūr inōpēs

Z - - - - -

LIB. IIII.

--uuu-. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactyloscolius constat e dactylo, & amphibracho, id est, e sex syllabis, prima, & penultima longis, ceteris breuibus, temporū octo, ut prēmīā pētendū -uuu-u. Recipit proportionē æquam, quattuor ad quattuor.

Scoliodactylus cōstat ex amphibracho, id est e sex syllabis, secunda, & anteuenultima longis, ceteris breuibus, temporum, octo, ut Plātōnē dōctiōr u-u-u. Recipit proportionē æquam, quattuor ad quattuor.

Dactylocreticus cōstat e dactylo, & amphimacro, id est e sex syllabis, prima, vltima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Māximū's Hērculēs -uu-u-. Recipit condicionem superquartam, quattuor ad quinque.

Creticodactylus cōstat ex amphimacro, & dactylo, i.e sex syllabis, prima, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, tēporum nouē, ut Hērculēs inclūtū's -u--uu. Recipit proportionem æquā, quattuor ad quattuor.

Dactylobacchius constat e dactylo & bacchio, id est, e sex syllabis, prima, penultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cāllidū's u'ly'sēs -uuu--. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Bacchiiodactylus constat e bacchio, & dactylo, id est e sex syllabis, secunda, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut u'ly'sēs cāllidū's u---uu. Recipit proportionem superquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactylolatus constat e dactylo, & palimbacchio, id est e sex syllabis, prima, penultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut filiū's āldinū's -uu--u. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latiiodactylus constat e palimbacchio, & dactylo, id est e sex syllabis, prima, secunda, quarta longis, ceteris

teris breuibus, temporum nouem, ut *āldīnā fīlīā* -- *u*
- u u u. Recipit proportionem superquartam, quin-
 que ad quattuor, uel contra.

Scoliocreticus constat ex amphibracho, & amphi-
 macro, id est e sex syllabis, secunda, antepenultima,
 vltima longis, ceteris breuibus, temporum nouem. ut
āmīcū's Hērcūlēs *u - u - u*-. Recipit proportionem su-
 perquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Creticoscolius constat ex amphimacro, & amphi-
 bracho, id est e sex syllabis, prima, tertia, penultima
 longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut *pōrtiæ*
cātōnīs -- *u - u u*-. Recipit proportionem superquar-
 tam, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliobacchius constat ex amphibracho, & bac-
 chio, id est e sex syllabis, secunda, penultima, vltima
 longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut *cātōnē*
mīnōrī *u - u u*-. Recipit proportionem superquar-
 tam, quattuor, uel contra.

Bacchioscolius constat e bacchio, & amphibracho,
 id est e sex syllabis, secunda, tertia, penultima longis, ce-
 teris breuibus, temporum nouem, ut *libēllī plātōnīs*
u - - u - u. Recipit proportionem superquartā, quin-
 que ad quattuor, uel contra.

Scoliolatius constat ex amphibracho, & palimbac-
 chio, id est e sex syllabis, secunda, antepenultima, pe-
 nultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem,
 ut *pūēllā fōrmōsā* *u - u - - u*. Recipit portionem fu-
 perquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latioscolius cōstat e palimbacchio, & āphibracho,
 id est e sex syllabis, prima, secunda, penultima longis,
 ceteris breuibus, temporum nouem, ut *fōrmōsā pūēl*
lā -- *u u - u*. Recipit proportionem superquartam,
 quinque ad quattuor, uel contra.

Creticobacchius cōstat ex amphimacro, & bacchio,
 id est e sex syllabis, secunda, & antepenultima breui-
 bus, ceteris lōgis, temporū decem, ut *īnsūlæ mārīnæ*

Z z - u - u - - u

LIB. IIII.

- u - u - -. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Bacchiocreticus cōstat e bacchio, & amphimacro, id est e sex syllabis, prima, & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut pūellæ cāndidæ u - - - u -. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Creticolatius constat ex amphimacro, & palimbacchio, id est e sex syllabis, secunda, & vltima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Hērclēs fōrmōsūs - u - - - u -. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Latiocreticus constat e palimbacchio, & amphimacro, id est e sex syllabis, tertia & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānē pōntifēx - - u - u -. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Bacchiolatius constat e bacchio, & palimbacchio, id est e sex syllabis, prima, & vltima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut A'chillēs fōrmōsūs u - - - u -. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Latiobacchius cōstat e palimbacchio, & bacchio, id est e sex syllabis, tertia, & quarta breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut lōngæ uā saccērdōs - - u u - -. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Etymologiam, causamq. nominis quorundā ex supra dictis pedibus quæsiui diligēter apud auctores, sed nihil inueni præter nomen. Nam Pygmon, siue, ut aliqui scribunt, Pygmæon, Diphyes, Periambodes, Periodicus, Strophus, Doriscus, Amebæus, Symplectus, Cyprius, Dochimus, Canius, Latus, habentur quidē apud Diomedem. Dochimi autem Cicero etiam, & Quintilianus meminere, sed nullā dicunt causam nominis. An igitur aliqui ex ipsis aliter scribātur, quā nos excudendos curauimus, videant doctiores. Nos quod po-

potuimus dedimus, meliora daturi si habuiffemus.

SIMPLICES PEDES DISYLLABI. IIII.

Pyrrhichius, qui & pariambus, & Dibrachys, & Cinesias, & Hegemon, & Ductor, & Bibreuis, &

Tripudians dicitur uu Dēūs.

Spondeus, qui & Bilongus, & Dimacros, &

Pontificius dicitur -- Mūsā.

Iambus, qui & Daunius dicitur u- Sālūs.

Trochæus, qui & Corius, & Cordax, &

Mutulus dicitur - u āldūs.

SIMPLICES PEDES TRISYLLABI. VIIII.

Tibrachys, qui & Choreus, & Trochæus, & Pygmō, & Brachisyllabus, & Tribreuis dicitur uuu gēnūā.

Molossius, qui & Hippius, & Trimacrus, & Trilon-
gus, & Extensipes, & Vertunus, &

Canus dicitur --- ālcīdēs.

Bacchius, qui & Oenotrius dicitur u--- āchīllēs.

Palimbacchius, qui & Antibacchius, & Propompi-
cus, & Saturnius, & Latius dicitur --u Hērōās.

Dactylus, qui & Politicus dicitur -uu Tīrŷrūs.

Anapæstus, qui &
Antidactylus dicitur uu- rēcūbāns

Amphibrachys, qui & Ianus, &

Scolius dicitur u-u Lātīnūs.

Amphimacrus, qui & Creticus, & Mensalis, &

Fesceninus dicitur -u- Hērūlēs.

DVPLICES PEDES QUADRATI XVI.

Proceleusmaticus uuuu cōlē dēūm.

Dispondeus ---- vērē iūrā.

Pæan Primus -uuu vīuē pīūs.

Pæan Secundus u-u-u Tīmē dēūm.

Pæan Tertius u-u-u Fūgē scōrtā

Pæan Quartus uu- cōlē pīōs.

Epitritus Primus u--- Dīēs fēstōs.

Epitritus Secundus -u- ūsquē sērūā

Epitritus Tertius -u- sōdēs cāuē.

Z 3 Epitritus

LIB. IIII.

Epitritus quartus	---u	dīcās fālsā.
Ionicus a minore	uu--	Fūgē lītēs.
Ionicus a maiore	--uu	vītā mālū.
Antispastus	u--u	āmā pācēm.
Coriambus	--uu	Vōluē librōs.
Ditrochæus &	u-u-	āmā pīos.

Ditrochæus, qui &
Dichorius,
Catatrochæus dicitur -u-u Mēntē Chrīstū.

HETEROPLICI PEDES PENTASYLLABI XXXII.

Orthius	uuuuu	bōnā sēquērē.
Molossiospondeus	-----	Lēgēs ōbsērūā.
Parapæan	-uuuu	Pāucā lōquērē.
Periambus	u-uuu	Lūpās iuuenīs
Mesomacrus	uu-uu	Fūgē sēdūlūs.
Hegemoscolius	uuu-u	Sācrā fidēlīs
Pyrrhichanapæstus	uuuu-	Fācē uēlūtī
Probrachys	u-----	pātrēs mōnstrārūnt.
Hyperbrachys	-u-----	Sēmpēr ōbsērūāns.
Mesobrachys,	--u--	Cārōs pārentēs
Paralegobrachys, qui &		
Spōdeocreticus dicitur	---u-	Sānctī ceū iūbēnt.
Hypobrachys, qui &		
Calotibos dicitur	-----u	Vīuēs lōngæ uīs.
Symplectus	--uuu	Fœlix pōpūlūs
Iambodactylus	u--uu	Bōnō prīncipē.
Musicus	uu--u	Pīūs ālbērtūs.
Dafius	uuu--	Bōnā mōnētī.
Periambodes	u-u--	Pātrī sōdalī.
Diphyes	uu---	Bōnūs āuscultā.
Choriobacchius	-uu--	Cēdē pōtēntī.
Amebæus	--uu-	Pārē dōmīnīs.
Spondeodactylus	---uu	Vēntī prīmītūs.
Antiperiodicus	-u-u-	īndē lūxū.
Spondeoscolius	--u-u	īrā rēsūtē.
Choriodaactylus	-u-uu	Cūctā tūrpīā.

Perio-

DE PEDIBVS.

180

Periodicus	v - v - v	Cauē modēstūs.
Dochimus	v v - v -	Cupē littērās.
Strophus	- v v v -	Bellā fugiās.
Antistrophus	v - - - v	Mālōs uitandū.
Cyprius	v - v v -	Mālī perēant.
Anticyprius	- v - - v	Furtā uitandū.
Iambocreticus	v - - v -	Tuōs erūdī.
Doriscus	- v v - v	ūsq̄e studendū.

HEXASYLLABI PEDES EX TRISYLL

BIS COMPOSITI LXIII.

Dichoreus	v v v v v v	Placuit Hēlēnā.
Dicanus	- - - - -	Trōiānō formōsō.
Diantidactylus	v v - v v -	Gēnitō priāmō.
Didactylus	- v v - v v	Lēuiā carminā.
Discolius	v - v v - v	Canēbat Hōmērū.
Dicreticus	- v - - v -	Militēs inclūtī.
Dibacchius	v - - v - -	Lātini fuērunt.
Dilatus	- - v - - v	Virtutē lātārē.
Choreocanius	v v v - - -	Nimiā libētās.
Caniochoreus	- - - v v v	Rōmānis nocuit.
Choreantidactylus	v v v v v -	Mēdicus hōminēs.
Anapaestochoreus	v v - v v v	Perimēns, perēat.
Choreodactylus	v v v - v v	Mēdicus optimus.
Dactylochoreus	- v v v v v	Præmiā referēt.
Choreoscolius	v v v v - v	Pōpulus iniquus.
Scoliochoreus	v - v v v v	iniquā patitur.
Choreocreticus	v v v - v -	Validus Hērclēs.
Cretiochoreus	- v - v v v	occidēs doluit.
Choreobacchius	v v v v - -	Paridis achillēs.
Bacchiochoreus	v - - v v v	Sagittā perit.
Choreolatus	v v v - - v	Priamūs armātus.
Latiochoreus	- - v v v v	emisit animam.
Caniantidactylus	- - - v v -	Lāertē gēniti.
Antidactylocanius	v v - - - -	Baculo Thersitēs.
Caniodactylus	- - - - v v	auratō uapulāt.
Dactylocanius	- v v - - -	hūc quōque Thersitē n

Z 4

Canio-

LIB. IIII.

Canioscolius	---v-v	Pēlīdæ pērēmīt.
Scoliocanius	v-v---	Pūgillūs irātī.
Caniocreticus	-----v-	Clāmābant milītēs.
Cretiocanius	-v-----	ōptimē fecīstī.
Caniobachchius	---v--	Rīdēbant āchiuī.
Bacchioanius	v-----	Vīdētēs Thērsītēn.
Caniolatius	-----v	īnfractā cērūicē.
Latiocanius	--v----	Mīrātūr x̄nēas.
Anapestodaetylus	vv--vv	Hēlēnī rēgiām.
Politianapæstus	-vvvv-	Moēniā profūgī.
Anapæstoscolius	vv-v-v	Cōry dōn cānēbāt.
Scoliantidaetylus	v-vvv-	ālēxīn ādāmāns.
Anapæstocreticus	vv--v-	Pūērōs ērūdī.
Creticanapæstus	-v-vv-	Rēgūlōs fūgiās.
Anapæstobacchius	vv-v--	Pērēant īnīquī.
Bacchiantidaetylus	v--vv-	īnīquī pērēant.
Anapæstolatius	vv---v	Pērāmā virtutēm.
Latiantidaetylus	--vvv-	īncumbē stūdiīs.
Daetyluscolius	-vvv-v	ēxpētīt hōnōrēm.
Scoliodaetylus	v-v-vv	lātīnā gēns mēā.
Daetyllocreticus	-vv-v-	Dīscītē lītērās.
Creticodaetylus	-v--vv	Cūdīcēs uolūtē.
Daetyllobacchius	-vvv--	ō mēā iuuentūs.
Bacchiodaetylus	v---vv	Hōnōrēs īmprōbūs.
Daetylolatius	-vv--v	Dāt lābōr, ālgēndūm.
Latiodaetylus	--v-vv	sūdāndūm, īnclītūs.
Scoliocreticus	v-v-v-	īd ēgīt Hērculēs.
Creticoscolius	-v-v-v	Hērculēs ōlympūm.
Scoliobachchius	v-vv--	Lābōrē pēr īgnēs.
Bacchioscolius	v--v-v	Pēr ūndās pārāuit.
Scoliolatius	v-v--v	Dōcērē dēbēmūs.
Latioscolius	--vv-v	quōscūquē libētēr.
Creticobacchius	-v-v--	māximā prōpīnquōs.
Bacchiocreticus	v--v-	āmīcōs libētōs.
Creticolatius	-v--v-	Fīlīās īnclūdē.
Latiocreticus	--v-v-	ōmnēsquē nēscīant.

Bacchio

DE PEDIBVS.

187

Bacchiolatus υ --- υ Sōrōrēs ūxōrēm.
Latiobacchius -- υ υ -- Vix credē pārentī

ΠΕΡΙ ΔΙΣΤΑΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. Ν.

Δίβραχυς, ὁ καὶ
Πυρρίχιος, καὶ
Παρίαμβος, καὶ
Κινησίαις, καὶ
Ηγεμῶν λέγεται υ υ θεός.
Σπονδαῖος, ὁ καὶ
Δίμακρος λέγεται -- μῦσαι
Ιαμβος υ -- ἔρως.

Τροχάϊος, ὁ καὶ
Χορεῖος, καὶ
Κόρδαξ λέγεται - υ ἄλδος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΤΑΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. Ξ.

Τρίβραχυς, ὁ καὶ
Χορεῖος, καὶ
Βραχιστύλλαβος λέγεται υ υ υ ἔλενος.
Μολοπήος, ὁ καὶ
Ιπαιεῖος, καὶ
Τρίμακρος λέγεται --- ἀλκοίδης
Βακχέιος υ -- ὀδυσσεύς.
Παλιμβάκχειος, ὁ καὶ
Αντιβάκχειος -- υ ἥφαιστος.
Δάκτυλος, ὁ καὶ
Πολιτικός - υ υ ἥλιος.
Αναΐπαιστος, ὁ καὶ
Αντιδάκτυλος υ υ - ἑλίνη.
Αμφίβραχυς, ὁ καὶ
Σκολιός υ - υ Ὀμηρος.
Αμφίμακρος, ὁ καὶ
Κρητικός - υ - Δημοφῶν.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΤΑΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ΙΣΤ.

Προκελευματικός υ υ υ υ σέβε θεόν.
Διαπόνδειος --- ἔρως μὴ χρῶ.
Παιάν ἀ, ὁ καὶ παιών - υ υ υ χεῖσά λέγε.

Παιάν

LIB. IIII.

Παιάν β'	υ-υυ	έρως βραχύς.
Παιάν γ'	υυ-υ	βραδύς αἰκυί.
Παιάν δ'	υυυ-	τὰ σὰ φίλει.
Επίτρετος α'	υ---	νόμιος πείθεται.
Επίτρετος β'	-υ--	χρησά παρὰ πειν.
Επίτρετος γ'	--υ-	δυμοῦ κρατεῖν.
Επίτρετος δ'	---υ	τηρεῖν ὄρκον.
Ιωνικός ἀπ' ἐλάσσονος	υυ--	κακὰ φάγων.
Ιωνικός ἀπὸ μέζονος	--υυ	ποίει καλά.
Αντίπασος	υ--υ	ἐὼν θυητός.
Χορίαμβος	-υυ-	θυητὰ φρόνει.
Δίαμβος	υ-υ-	θεὸς φίλει.
Διτρώχαιος	-υ-υ	γνώσι σωτόν.
ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΑΣΤΑΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. λβ'.		
Ορθιος	υυυυυ	χάριν ἀπόδος.
Μολοττοσπόνδειος	-----	πεισας νικήσεις.
Παρά παιάν	-υυυυ	παρὰ πει λόγια.
Περίαμβος	υ-υυυ	φρόνει κατὰ σέ.
Μεσόμακρος	υυ-υυ	λόγος ἑμφορονος.
Ηγεμοσκόλιος	υυυ-υ	λόγον ἑπασιν.
Πυρρίχανάπαισος	υυυυ-	καλὰ παρέχει.
Πρόβραχυς	υ-----	λόγῳ νικάται.
Υπέρβραχυς	-υ-----	μήνεις ἐμπείρων.
Μεσόβραχυς	--υ--	νίκα λογισμῷ.
Παραληγόμενος βραχυς, ὁ καὶ		
Σπονδιοκρήτικος	---υ-	ζώης σωφρόνως.
Υπόβραχυς, ὁ καὶ		
Καλότιβος	---υ	ἦς παῖδες.
Σύμπλεκτος	--υυυ	αἰδοῦ γονέας.
Ιαμβοδάκτυλος	υ--υυ	φθονεῖν μηδενί.
Μουσικός	υυ--υ	καλὸς ἐνδοξος.
Δάσιος	υυυ--	καλὸς ἀκλειής.
Διφυής	υυ---	χάρις ἐνδόξοις.
Χοριοβάκχειος	-υυ--	αἰὲν ὀπηδεῖ.
Αμοιβαῖος	--υυ-	τιμὰν ἀγαθού.
Σπονδιοδάκτυλος	---υυ	χρηστὸς σώφρονος.
		Περμα.

Περιμνώδης	υ-υ--	φίλοις βοήθει.
Αντιπεριόδικος	--υ-υ-	κοινὰ τῶν φίλων.
Σπονδαιοκόλιος	--υ-υ	αἰδῶ φύλαγε.
Χοριοδάκτυλος	-υ-υυ	εἴκε μείζοσι.
Περιοδικος	υ-υ-υ	ξένος ξένισε.
Δόχιμος	υυ-υ-	θεὸς ἰλεως.
Στρόφος	-υυυ-	εἴκε μεγάλοις.
Αντίστροφος	υ---υ	φίλος δ' ὄφρανε.
Κύπριος	υ-υυ-	φέρειν πενίαν.
Αντικύπριος	-υ-υ-υ	ζωὸς ἔλπιζε.
Ιαμβοκρήτικος	υ--υ-	κρατεῖν ἡδονῆς.
Δόρισκος	-υυ-υ	ἄρχε γυναικός.
ΠΕΡΙΕΞΑΣΤΑΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ΞΜ.		
Διχόρεος	υυυυυ	ἀγατὸς ὁ θεός.
Διμόλοπος	-----	ἀνθρώπος δ' ποιεῖ.
Δάκτυλοχόρεος	-υυυυ	ἄλκιμος ἀφθιτος.
Σκολιοχόρεος	υ-υυυ	τύχ' τὰ σφαλερά.
Αναπαισοχόρειος	υυ-υυ	κρατερώς τέτλαθι.
Χοριοδάκτυλος	υυυ-υυ	ψύδιον ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	υυυυ-υ	φρόνυματόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	υυυυ-	γονέας ἀγάπα.
Βακχειομόλοπος	υ-----	μαθητὰς παιδίστης.
Χρητικομόλοπος	-υ-----	ἀπένως ἀπαίξε.
Αντιβακχειομόλοπος	--υ-----	ἢ πάντα δ' ποίει.
Μολοποβάκχειος	---υ---	τῷ πλήθει ἀρέσκων.
Μολοποκρήτικος	----υ-	ζήλωσαι τὸς σοφούς.
Μολοπαντιβάκχειος	-----υ	βαλλ' ἔστω βαλλ' ἄλδ' ε.
Αντιβακχειοχόρειος	--υυυ	μή ποράτῃ τὰ κακὰ.
Βακχειοχόρειος	υ--υυ	ἐπαίνει τὰ καλὰ.
Αναπαισοδάκτυλος	υυ--υ	βασιλὸς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	υυυ--υ	γονέας δ' ὄφρανε.
Χορειοβάκχειος	υυυ--	ἀγαθὰ γούσας.
Αναπαισομόλοπος	υυ----	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δάκτυλομόλοπος	-υυ---	ἄγριος αἰχμητής.
Παλιμβακχειοβάκχειος	--υυ--	φάγοντα διαίκοι.
Μολοπανάπαισος	---υυ	εἰρήνην ἀγάπα.

Μολοτ-

L I B. I I I I.

Μολοποδάκτυλος	----υυ	ὠρεῖλεν μηδενί.
Κρητικοχόρειος	-υ-υυυ	σωφρονῶν ὀπίδα.
Κρητικοδάκτυλος	-υ---υυ	ἀκουε, κ' αἰδεο.
Αναπαισοκρήτικος	υυ--υ-	πολιοῦ ἔθειραν.
Χορειοκρήτικος	υυυ-υ-	ἀνέρος ἀσμενως.
Σκολιόμολοπος	υ-υ---	παλαιὰ τήρησαι.
Κρητικοβάχειος	-υ-υ--	τὰς βίβλους διέρχῃ.
Αντιβακχειοκρήτικος	--υ-υ-	μνήμην τε τῶν παλαι.
Κρητικοσκόλιος	-υ-υ-υ	ὀφθαλμοῖς πορὶ βαλλε.
Δακτυλανάπαισος	-υυυυ-	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβάχειος	υ-----υ	μαθητὰς παῖδάδε.
Δακτυλοσκόλιος	-υυυ-υ	ἦσα κόλαζε.
Βακχειοκρήτικος	υ-----υ	παρόντων οἰκετῶν.
Σκολιανάπαισος	υ-υυυ-	ὁμηρος ὁ πάλαι.
Κρητικαντιβάχειος	-υ-----υ	πηλέως ἦεισεν.
Δισκόλιος	υ-υυ-υ	τὸν ἦδ' ἀμεμπτον.
Δικρήτικος	-υ--υ-	δαρδάνη θ' ἱεράν.
Βακχειοδάκτυλος	υ-----υυ	παλαιᾶ τὴν πόλιν
Αναπαισαντιβάχειος	υυ-----υ	δεκέτη πάσχεσαν.
Χορειομόλοπος	υυυ---	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβάχειος	-υυυ--	δούτερον αἰεῖται.
Αντιβακχειανάπαισος	--υυυ-	πλαχθέντα πολιά.
Μολοποχόρειος	---υυυ	λαέρτου ἐν ἀλῇ
Βακχειοκρήτικος	υ-----υ	τὸν ἦδ' ἡλῖς.
Κρητικοσκόλιος	-υ-υ-υ	ἔδος ὡς ἔπερσεν.
Αναπαισοκρήτικος	υυ--υ-	μινῶν τόντε πλεῖν.
Παλιμβακχειοσκόλιος	--υυ-υ	ἀργάτε λέγουσιν.
Βακχειανάπαισος	υ--υυ-	αἰεῖσαι λιγυρῶς
Δακτυλαντιβάχειος	-υυ--υ	ὀρφέα τὸν θράνα.
Αναπαισοβάχειος	υυ-υ--	γενεὰν δ' ἀνάκτων.
Παλιμβακχειοδάκτυλος	--υ-υυ	ἀσκραῖος ἐνδεος.
Σκολιοβάχειος	υ-υυ--	ἔγραψεν αἰέσας.
Κρητικοδάκτυλος	-υ--υυ	ἡμέρας ἔργατε.
Σκολιαντιβάχειος	υ-υ--υ	θάλασσα θάλασσα.
Κρητιανάπαισος	-υ-υυ-	πινδάρει μεγάλῃς.
Βακχειοσκόλιος	υ--υ-υ	αἰεῖται ἀγῶνας.

Δακτυλο-

Δακτυλοκρήτικος	-υυ-υ-	ἐλλάδος ἱεροῦς.
Διαντιδάκτυλος	υυ-υυ-	ἀγέλας αὐτίρης.
Διαντιβάκχειος	--υ--υ	βετῶν τε σύριγγας.
Διδάκτυλος	-υυ-υυ	ἀσμάτε, δόκριτε.
Διβάκχειος	υ--υ--	ἀνδρῶν ἀρέρης.

Visum est gratia exercendi ingenia studiosorū, pedes omnes, signis dūtaxat notatos, subiungere, ut secuti figuras pedis cuiusque, cum nomen dixerint, ipsi sibi exemplum fingant, quod cum quis præstare poterit, sciat se iam calere syllabas. Illud etiam cenſeo frequenter faciendum, ut quouis accepto libro tam prosa oratione, quàm carmine, cursim, ut se offerunt dictiones, dicat, quo singulę pede a disyllabis usque ad hexa syllabas constare possint. verbi gratia in epistolis M. Tullii. ἐγὼ, Pyrrhichius. ὀμνῖ, spondeus. ὀφφίσιον, choriambus. ἀκ, syllaba longa. πότιος, tribrachys. πῖετᾶτῃ, pæan tertius. ἐργᾶ, spondeus. τῃ, syllaba longa. ceteris, creticus. σᾶτῖσφᾶσιον iambantidactylus, uel iambocho-reus. ὀμνῖβυς, dactylus, & sic in ceteris.

IIII.	-υυυ	υ-υυυ	--υ-υ
υυ	υ-υυ	υυ-υυ	-υ-υυ
--	υυ-υ	υυυ-υ	υ-υ-υ
υ-	υυυ-	υυυυ-	υυ-υ-
-υ	υ---	υ-----	-υυυ-
	-υ--	-υ-----	υ-----υ
VIII.	--υ-	--υ--	υ-υυ-
υυυ	---υ	---υ-	-υ--υ
---	υυ--	---υυ	υ--υ-
υ--	--υυ	--υυυ	-υυ-υ
--υ	υ--υ	υ--υυ	LXIIIT.
-υυ	-υυ-	υυ--υ	υυυυυ
υυ-	υ-υ-	υυυ--	---
υ-υ	-υ-υ	υ-υ--	υυ-υυ-
-υ-	υυ--	υυ--	-υυ-υυ

L I B. IIII.

XXXII.	-00--	0-00-0
XVI.	00000	--00--
0000	-----	---00
-----	-0000	-0-0-
000----	---00-	00-0-0
-----000	00-----	0-000-
00000-	-----00	00--0-
00-000	-00----	-0-00-
000-00	---0-0	00-0--
-00000	0-0-----	0--00-
0000-0	-----0-	00--0-
0-0000	-0-----	--000-
000-0-	---0--	-000-0
-0-000	0-----	0-0-00
0000--	-----0	-00-0-
0--000	---0---	-0--00
000--0	00--00	-000--
-00000	-0000-	0--00-

Quoniam autem de pedibus a disyllabis usque ad tetrasyllabos culte & erudite scripsit Terentianus tum trochaico, tum sotadeo carmine, non inutile uisum est, illius de pedibus versus subiungere, ut eos potius, quàm nostra, discipuli memoriæ mandent.

TERENTIANVS DE PEDIBVS
TROCHAICO CARMINE.

Primus ille est iure primus, ἡγεμὼν qui dictus est,
Auctor, & ductor melorum, qui duas breues habet:
Ante enim breue eum creatū, redditum longum deīn,
Sicut Vnum numerus ante, quàm Secundum prodidit.
Ergo natura repertus, princeps iure dicitur,
Ante quem non est creatus, quem sequuntur ceteri.
Δίβραχυν dixere Græci, quòd sit ambabus breuis.
Πυρρίχιος idem vocatur, quippe & aptus pyrrhichiae.
Tam cito motu recurſat, quàm breues hi sunt soni.

Tertium

Tertium detrecto nomen, lege nam metri uetor.
Παρίαμβος nanque dicunt, si probaris *ἑκταπιν*.
 Ars uetat primæ negare spatia bina syllabæ.
 Reddere autem pedibus iisdem plura cogor nomina,
 Ne quis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit,
 Ac putet pigrum, uel artis usque ad ista nescium.
 Huius exemplum uidebis esse, cum dices honor.
 Est huic aduersus ille, qui duas longas habet,
 Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
 Qui quod in templis canorus a sono uocis malæ,
 Auribus libantis obstat, & fauet, *σπονδεῖος* est.
 Hunc sonabis, siue rēgēs, siue ciuēs dixeris.
 Verū uterque quantū in *ἄρσει*, tantū habebit in *δέσει*.
 Temporum mensura dispar, lex soni communis est.

Qui breuem primam tenebit, deinde longā syllabā,
 Erit *ιαμβος* pes uirilis, acer, & raptim citus.
 Nec minus currit *τροχαῖος* lege uersa temporum,
 Syllaba longus priore, parcior nouissima.
Χόριος idem nuncupatur a magistris plurimis.
 Terna rite partientur ambo uicibus tempora.
Αρσις vnum possidebit, quando *ιαμβον* patior.
 Fiat alernum, necesse est, cum *τροχαῖον* diuides.
 Vis *ιαμβον* dic parēns, uis tu *τροχαῖον*, Rōmā dic.
 Hacenus uicissitudo uertitur *δισυλλάβων*.
 Nam quater reciprocatur, nūmērūs, & tēpus duplex.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Octo porro procreantur, quos uocant *τρισυλλάβους*.
Τρίβραχυν primo loquemur, tunc sequentur ceteri.
 Ut pedes sibi recursant temporum aduersi uice.
 Nanque huic aduersus ibit, qui tribus longis patet.

Hunc *μολοπὸν* nominarunt, hunc & *ἱππεῖον* uocāt.
 Temporum tria ille habebit, ille duplo tenditur.
 Quæ tamen cum partieris, simpla duplis reddito,
 Forma talis est minoris animā quando dicimus.
 Hic trilingus tunc sonabit, quādo Rōmānōs loquor.
 Qui breuis primas habebit, atque longam tertiam,

Is erit

L I B. IIII.

Is erit ἀνάπαιστος, vides quot iste pes sit temporum.
 Versus hic nunquam uācillat, hoc suo reddam loco.
 Huius exemplum tenebis, quando pōpūlōs nominas.
 Δάκτυλον post hūc loquemur. nā priori aduersus est.
 Ordinis situ repugnans temporum consors modo.
 Nam breues longā sequuntur, quādo dico Rōmūlūs.
 Horū vterque tempus æquum librat ἄρσιν cum θέσει.
 Cum duas longas sequetur una breuior syllaba,
 Pēs erit βακχείος. ἀντίβακχος autem tunc erit,
 Cum breuem primam locabis, & duas longas dein.
 Nomina aut vertes uicissim, cum priorem dixeris,
 Ἀντίβακχον nominato, qui redit contrarius.
 Temporū mensura par est bina, terna appara,
 Vt pedum natura poscet ante, uel retro breuem.
 Forma ut est Rōmānūs illi, sic Cātōnēs alteri.
 Septimum pedē loquemur, quē uocāt ἀμφίπραχμος,
 Cum duæ breues utrinque, media longa ponitur,
 Quale si uelis ἀμωνūs, aut ἀμικύς dicere.
 Ἀρσις hinc sumat necesse est tria priora tempora,
 Et θέσει relinquat unum, vel licet uertas retro,
 Ἀρσις uno subleuetur, deprimant θέσει tria.
 Par pari figura non est. pugnat unum cum tribus.
 Nec modum dupli rependit, nec tenetur sesquiplo.
 Exigunt iccirco talem, qui sequuntur Muscam.
 Pēs adest supremus unus octo de trisyllabis,
 Ἀμφίμακρος, hunc priori perspicis contrarium,
 Nam duæ longæ receptam continent intus breuem,
 Rōmūlōs si nominemus, ἀππυλός, aut δōρίκος,
 Sesquiplo metimur istum, quinque nam sunt tēpora.
 Nunc duo ante, tria sequūtur, nūc tribus reddes duo,
 Italum si quando mutat graius accentus sonum.
 Ἀππυλός nam quando dico, tunc in ἄρσει sunt duo.
 Σωκράτην graius loquendo reddet in θέσει duo.
 Creticum appellant eundem forte Curetum genus,
 Quo modos ludo sub armis congruentes succinat.
 Primus iste pes locatur his ubique in versibus,
 Optimus

Optimus pes & melōdis, & pedestri gloriæ.
 Plurimum orantes decebit, quando pēne in vltimo
 Obtinet sedem, beatam terminet si clausulam.
 Δάκτυλος σπονδεῖος imam, nec τροχαῖον respuo.
 Bacchicos vtrosque fugito, nec repellas τρίβραχυν.
 Plenius tractatur istud arte prosa rhetorum.
 Nam solet longam τροχαῖος soluere in duas breues,
 Vnde & appellant τροχαῖον, quē vocamus τρίβραχυν.
 Nec minus frequens iamβος τρίβραχυν e se procreat.
 Soluit & σπονδεῖος vnam, cum propagat δάκτυλον.
 Cum prior soluetur, edet dactylo contrarium.
 Αμφίμακρος sæpe primam, sæpe soluit tertiam,
 Quin & ambas sæpe soluēs, quinque cōponit breues,
 Versus est, ut ille noster, quem probare debeo.
 Regulam reddemus omnem debito metri loco.
 Nulla enim non longa solui per duas breues potest.
 Dum suo pedi referuet præstituta tempora,
 Syllabarum nil nocebit longior progressio.

DE DVPLICIBVS PEDIBVS

VERSVSOTADICO.

Nunc incipiam bis geminos pedes referre,
 Quasi si repetam, quos docui διτυλλάβους iam.
 Vnum vt faciant duo pariter pedes iugati.
 προκελευσματικὸς primus erit, breues habebit
 Hic quattuor omnes, duo quia sunt pariambi.
 Hunc efficiet Minūciū ut quis vocitetur.
 Versum dabo, quo regula nota fiat omnis,
 Περὶ ἂν ἴπ' ἁλ' ἰπ' ἐδὲς ἄν' ἰμ' ἁλ' ἰπ' ὀρὶς,
 Hunc nos pedibus scandere conuenit iugatis.
 Τετράμετρ' ἔ' ἰπ' τρίβραχ' in fine resistet.
 παρίαμβον habebit simul, & semipedem imum.
 Κατάληξις enim dicitur ea clausula versus,
 Detrācta sit ut quarta pedi syllaba quarto,
 Quam syllaba uel pes numeri datus minoris
 Ita terminat, ut discrepet id, quod inde præstat.
 Aduersus huic tempora bis quaterna sumet.

A a δισπόνδεος

LIB. IIII.

διωνδεῖος hic dicitur, ecce nomine ipso
 Debent duplici tempora singuli quaterna .
 Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aprus
 Anapæstica nec non variantur inde metra :
 Quasi si duo sint tempora qui quaterna reddunt.

Cum prima brevis longa deīn, tertia longa ,
 Post quarta brevis syllaba continebit omnes ,
 Hunc promit ἱαμβος , geminum facit τροχαῖος ,
 Pes nomen habebit, quod in hoc referre metro
 Longæ prohibent ordine tres simul locatæ .

Αντίπασον enim mage lex heroica promet ,
 Est forma, Tārentīnā uelūt mœnīā dicas :

Claudunt medias quando breues utrinque longæ ,
 Est ante τροχαῖος, sequitur dehinc ἱαμβος ,
 Iccirco gemellum uocitarunt χορίαμβον .
 Nam qui χορίος dicitur, & τροχαῖος idem est .
 Exemplar in isto facile est locare uersu ,
 Si rōmūlīdās dicere quis uelit quirites .

Sin prima brevis, longa sequens, itemq. rursus
 Sibi consimiles, ordine quo duas locauī ,
 Hunc rite uocant, quia geminatur, διῆαμβον ,

Duplicemq. τροχαῖον uocitarunt διτροχαῖον .
 Est forma prioris quasi si Cōrīnthiōs quis ,
 Itidemq. sequentis quasi gāllicānē dicat .

Nunc reddo duos nomine, quos ἰωνας ambos
 Discrimine signant, dedit ordo quod locorum ,
 Longas siquidem quando prius locamus ambas,
 Deinde breues subdimus, ut putes priorem
 Σπονδεῖον oriri, comitem mox παρίαμβον .

Απὸ μείζονος illum memorant ionicorum .
 At qui breuibz præpositis, deinde longas
 Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.

Nomen tibi, quod deligo, quo notes priorem?
 Cum uersibus istis toties recurat hic pes?

Longas geminat qui prius, & iugat minores,
 Λαυῖνία cum dicimus . hæc tamen figura est,

Mē-

Mētrumq. facit, Σωταδικόν quod vōcitarunt,
 Qui multa ferunt hoc pede Σωτάδην locutum.
 Απ' ἐλάσσονος autem cū nomen indiderunt.
 In nomine sic est δ' ὁ μὴ δ' ἴς. μέτρον autem
 Non versibus istud, numero aut pedum coarctant,
 Sed continuo carmine quia pedes Gemelli
 Vrgent breuib. tot numero iugando longas,
 Iccirco vocari voluerunt σωάφειαν.

Anapæstica fiunt itidem per σωάφειαν.
 Versus tamen & non minus inde comparatur,
 Qui sæpe pedes tres habeat, uel ille pluris.
 Καταληκτικὰ quos syllaba terminat frequenter.
 Solet integer Anapæstus & in fine locari.

Απ' ἐλάσσονος unquam numero non cohibetur,
 Sensum quoties terminat, aut carmina finit.
 Longas ratio est ponere, non breues in imo,
 Pes integer, ut sit geminus, simulq. in aure
 Dulcem sonitum tempora longiora linquant.
 Απὸ μείζονος autem breuior quod est secundus,
 Versus male ne desinat adhibentur in imo,
 Quas prima pedis portio, longas habet ambas,
 Ita uersus erit de tribus & semipede uno.
 Τρεῖς dico iugatos fieri, & semipedem unum,
 Ut πρῶνι nominis ambo sint quaterni.

Is primus, erit longa cū locata prima est,
 Quam continuo tres alii breues sequuntur,
 Tu pone τροχαῖον prius, & mox παρίαμβον.
 Cæcilius erit consimilis pedis figuræ.

παιῶνα secundum faciet secunda longa,
 Hinc fiet ἰαμβος prior, & δίβραχος alter,
 Dicat quasi si quis magis hunc Hōrātius uult.

Hoc ordine fit tertius ut sit παρίαμβος.
 Prior, & socium post sibi copulet τροχαῖον.
 Μενελάῳ ei nomen erit simile locatum.

Quartum quoniam quarta facit syllaba longa,
 Subiungit ἰαμβον prior hic pes παρίαμβος,

Αα 2 Apto

L I B. I I I I.

Apto similes nomine Pēlōpīdā sonabunt.

Et ἐπίτριτος æque genus est pæōnicorum,
Totidem pedibus quia varius tempore differt:
Septena etenim tempora singuli tenebunt.

Cum pæōnici possideant quina priores.

Cum prima brevis syllaba, longæ veniunt tres,
Hic primus habetur, pedibusq. post secutis,
Ex ordine sunt nomina, quem breues tenebunt.

Σπονδεῖος ἱαμβον sequitur quando priorem,
Si prima brevis, ἐπίτριτος hic primus habetur.

Migrante breui, consequitur pedem τροχαῖον.
Iccirco secundus vocitatur alter hic pes.

Vt tertius ille est, breui ubi tertiā currit.
Σπονδεῖος in hoc fit prior, sequens ἱαμβος.
Idemq. manet, cum faciet quarto τροχαῖον.

Quartum quoniam perspicis hūc ἐπίτριτον esse.
Versus similis non sinit hic dari figuras,

Vt quibo tamen disparili notabo metro.

Primus ἀγίλλινος pes efficit, alter ἀρχιμήδην.

Δημῶ δ' ἐννῆς fit tertius. quarto loco
Qui currit, poterit quasi δωδωναῖος haberi.

Ἄρσιν quoties in geminis, θέσιν ue quæres,
Sex æqua pedes tempora diuidant oportet,
Binas pariter qui sibi syllabas habebunt.

προκελευσματικὸς bina dabit sequens quaterna.

Qui sena tenent tempora, terna partientur.

At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis dare nos tempora conuenit quaterna,

Et bina duabus breuib. dari necesse est,

Seruare vices admonet ordo longiorum.

Impar numerus pæonicis vtrisque coget

Aptare duobus tria, vel quaterna ternis.

Sesquata fere quod numeros pars secatur istos.

Perspecta pedum regula si satis videtur,

Iam possumus ipsis animum applicare metris.

Hæc Terentianus de pedibus. ubi aduertendum ali

ter

ter eum sentire de Bacchio, & Palimbacchio, quàm ceteri fere omnes, quos ego quidem legerim, grammatici sentiant: id quod his versibus manifeste ostendit, Cum duas longas sequetur vna breuior syllaba, Pes erit βακχείος, ἀντίβακχος autem tunc erit, Cum breuem primam locabis, & duas longas dein. Sed manifestius his de phalæcio choriambico, Nullā mēō - υ υ - iam sēdēāt - υ υ - tūrbā prōfā - υ υ - nā lūcō υ - -, Nullā mēō - υ υ - pes efficitur geminatus utroq; . Iam sēdēāt - υ υ - choriambus itē. Mox, tūrbā prōfā - υ υ - pes tertius accidit similis. Pars illa, nā lūcō υ - - Bacchio aduersus fiet pes, nam brevis ante est, & geminæ longæ. Item his paullo inferius, Tūbātēr υ υ - rībīlēm υ υ - sōnītūm υ υ - dēdītā υ υ - rēcūruō, ἀνάπαῖστος inest quātērūl tīmūsān tībācchōs. vides, nā lūcō & rēcūruō antibacchios eum appellare eodem metro phalæcio choriambico. solet enim eo genere carminis scribere, de quo tractat. vnde carmen illud, Anapæstus inest quater, vltimus antibacchos, constat quattuor anapæstis, & antibacchio. Nec te perturbet, quod antibacchos, pro antibacchios dixerit: factum id est propter metrum, vtl συνεφωνήσῃ, uel ἀποβολῇ, sed placeat ἀποβολῇ magis, cum supra idem fecerit in eo versu, Pes erit βακχείος, ἀντίβακχος autem tunc erit, vbi βακχος necesse est esse trochæū propter metrū. Quintilianus etiā Bacchiū e duabus longis, & vltima breui constare dicit his verbis, Longis breuē præcedentibus Bacchius, cui contrarius Palimbacchius erit. Idē quoque habetur apud Atilium Fortunatianum, & in fragmentis illis antiquis sine auctoris nomine, Quæ Ianus Parrhasius homo vtriusque linguæ doctissimus, cum Mediolani publice bonas litteras profiteretur, edidit: Ceteri uero omnes quos ipse quidem legerim, tā Latini quàm Græci, prima breui Bacchiū vltima Antibacchiū, & ceteris lōgis cōstare docent. Sed prætermisissis Latinis, quæ de pedib. Hephestiō tradidit, subiūgemus.

LIB. IIII.
HEPHESTIONIS DE PEDIBVS

QVATTVOR DISYLLABIS.

Εκ τῶν συλλαβῶν, εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίτρενος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυρρίχιος υυ. τρίτρενοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαιος - υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἱαμβος υ-. τετράτρενος δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τέτων διπλασίονες, ὅκτ' ὦ. τρίτρενος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορείος υυ υ. τετράτρενοι δὲ τρεῖς. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο χορείος, ὁ δάκτυλος - υυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυς υ- υ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαισος υυ-. πεντάτρενοι δὲ ἴσι τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βραχεῖος υ- -. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφιμακρός, ἢ κρητικός - υ-. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ παλιμβάκχειος - - υ. ἑξάτρενος δὲ, εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν, ὁ μολοπός - - -.

DE PEDIBVS TETRASYLLABIS XVI.

Τετρασύλλαβοι δὲ οἱ τέτων διπλασίονες δεκαεῖς, ὧν τε τρέτρενος εἷς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν, ὁ προκελάσματικός, υυυυ. πεντάτρενοι δὲ τέσσαρες, ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν, παίων α'- υυυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β. υ- υυ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, παίων γ'. υυ- υ. ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, παίων δ'. υυυ-. ἑξάτρενοι δὲ ἑξ, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικός ἀπ' ἐλάσσονος υυ- -. ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ ἀντίσπαστος υ- - υ. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχειῶν, ἰωνικός ἀπὸ μείζονος - - υυ. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαική ταυτοποδία, ἢ διτρώχαιος - υ- υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μα-

μακρᾶς, ἰαμβικὴ ταυτοποδία. ἢ διὰ μβος υ-υ+. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ χορίαμβος - υυ-. ἐπ' ἄρχονοι δ' ἐτέσπρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν ἐπίτριστος α. υ- - - . ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριστος β'. ἢ καὶ τροκαϊκὴ ἐπ' ἄσσημος, ὁ καὶ μακαρικός - υ- - - . ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριστος γ'. ἢ ἰαμβικὴ ἐπ' ἄσσημος, ὁ καὶ ῥόδιος - - υ-. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριστος δ'. ἢ ἀντισπασικὴ ἐπ' ἄσσημος, ὁ καὶ μονογενὴς - - - υ. ὁ κτάχωνος δ' ἐκ τεσσάρων μακρῶν. σπονδαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ διασπονδεῖος - - - - .

Ecce vides ex primā breui Bacchium, vltima Palim bacchium constare apud Hephestiōnem. Sed manifestius id ostenditur apud eundem de metro choriambi co. dicit enim choriambicum mistum desinere interdū in Bacchium, ut hoc metro dimetro, quod ipse appellat ἀριστοφάνειον, ἐδράματος καλουμένου αἰολοσίκωνος. οὐκ ἐτὸς ὦ - υυ - γυναικες υ - υ ὁμοιον. πᾶσι κακοῖ - υυ - σιν ἡμᾶς υ - - ὁμοιον. φλώσιν ἐκά - υυ σοτ' ἀνδρες υ - υ ὁμοιον. Δεῖνὰ γὰρ ἔρ - υυ - θα δρῶται υ - - ὁμοιον. Λαμβάνομεν - υυ - δ' ὑπ' αὐτῶν υ - - . primi pedes in singulis dimetris sunt choriambi, secundi, uel amphibrachii pro bacchiis, (nā in fine, brevis pro longa in omni metro ponitur) uel Bacchii. Idem quoque ostenditur, vbi de prœonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarū dicit, & sicubi accidat, perbreue. quale est, ὁ ταῦρος υ - - δ' ἔκοικεν υ - - κυρίζειν υ - - τὴν ἀρχάν υ - - . ὁμοιον. φθάσαντος υ - - δ' ἐπ' ἔργοις υ - - ποροπυδῆ υ - - σεταίνιν υ - υ. hic omnes pedes sunt Bacchi & propterea bacchiacum metrum appellat. Prœonicum uero, quia e quinque temporibus constat, ut prœon. Apud alios præterea Græcos, quos ipse viderim. idem legitur de Bacchio & Palimbacchio, quod ab Hephestiōne traditur. Ego igitur in tanta doctissimorum hominum controuersia dicam Virgilianum illud, Non nostrum inter uos tantas

LIB. IIII.

componere literis. Quāquam nos, ut supra scripsimus, hac in re Græcos sequimur. Sed de pedibus hætenus.

Nunc autem, ut utar uerbis Terentiani, Perspecta pedum regula si satis videtur, Iam possumus ipsis animum applicare metris, Non tamen metris omnis generis, (non tantum enim mihi datur ocii) sed solum, ut in fronte libri pollicitus sum, Heroico, Elego, Iambico, dimetro, trimetro, tetrametro, hendecasyllabo, phalæcio, & sapphico. & quoniam trochaicum iambico est cōtrarium, tum quia, si quis e trochaico creticū auferat, versus remanebit integer iambicus, de trochaico etiam tractabimus. Præterea quia Sotadeo metro scripsit potissimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro sæpe citamus, de Sotadeo quoque metro scribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE METRO, ET QUID A RHYTHMO DIFFERAT.

Metrum est structura & copulatio uocum numero, modoq. finita. est autem idem quod versus: qui ideo sic dicitur, quod tam diu verti debeat, quoad recte cōstituitur μέτρον Græcum est, latine dimensio dicitur, metimur enim versum certis pedibus, pedes temporibus. Differt autem a rhythmo, quem numerum esse uult Fabius, quod metrum certum, ac finitum habet spatium, rhythmus neque finem habet certum, nec ullam in contextu varietatem, sed qua cœpit sublatione ac positione ad finem vsque decurrit. præterea metrū in uerbis est tantum, rhythmus etiam in motu corporis unde cum histrio indecenter signum aliquod egit, ἀρρυθμῶς, cum decenter, ἄρρυθμῶς dicitur. Sunt & illa discrimina, quod metrum circa pedum diuisionem, Rhythmus circa sonum versatur. tum metrum, etiā si absque cantu proferatur, suam retinet proprietatem, Rhythmus sine cantu, nihil valebit, debet enim rhythmis inesse cantus. qui ut dixi, idem sunt, quod numeri. hinc Virgilius, Numeros memini, si uerba tenerem,

rem, id est psalma ipsum, & cantum, sed exciderūt verba. Horat. de Pindaro, Numerisq. fertur lege solutis.

DE IIS, QVAE ACCIDVNT METRO.

Metro accidunt praecipue nouem, Genus. Species. Compositio. Cæsura. Figura. Depositio. Scansio. Synecphonesis. Collisio.

Genus accidit metro, quia metrum omne aut principale est, aut deriuatum. Principalium metrorum genera, quæ *μονοειδῆ*, ac *ὁμοιοειδῆ* appellat Hephestion, sunt nouem, Iambicum, Trochaicū, Dactylicum, Anapæsticum, Choriambicum, Antispæsticum, Ionicū a maiore, Ionicum a minore, Pæonicum. Deriuatiuorum vero, multa, quæ uel additione, uel immutatione fiunt, & ad principale aliquod referuntur, ut sub Antispæsticum Anacreontion, ac Glyconicum. Denominantur autem uel a pedibus, e quibus constant, ut Dactylica, vel ab inuentoribus, ut Phalæcia, vel ab iis, qui frequenter his vsi sunt, ut Asclepiadea, vel ab usu, ut Priapea. vel a numero syllabarum, ut Hendecasyllaba, vel a numero pedum, ut senaria, quæ sex constant pedibus, quæ Græce *ἑξάμετρα* dicuntur. vel a passionibus, ut Miura, Clauda. nam uersus, quorum penultima pro longa breuis est, *μειῶρους* dicimus, de quibus, cum de heroico metro tractabimus, dicturi sumus. Qui uero pro iambo spondeum in sexto loco admittunt, *σνάζοντας* Græci & *χωλιάμβες*, nos claudos dicimus.

Species accidit metro, quia sub vno genere metri, multæ sunt species, ut Adonium, Archilochium, Simonidium, Alcmanium, & cæteræ species quindecim sub dactylo. Sed quia de speciebus, quæ sub singulis generibus continentur, longus fore tractatus uidebatur, eas consulto prætermisimus. Præterea non erat propositi nostri, de omnibus, quæ pertinent ad artem metricam, hoc libro conscribere.

Compositio autem accidit metro, quia ex diuersis metrorum

L I B. I I I I.

metorum generibus versus componi possunt, quales multi habentur apud Horatium.

Cesura quæ & incisum & incisio & sectio Latine dicitur, Græce autem κύμα, & τομή, est decora terminatio in medio versu. Diuiditur autem trifariam: alia enim est semiquinaria, quæ Græce πενθημιμερής dicitur, alia semiseptinaria, quæ ἐφθημιμερής, alia Trochaica, quæ κατὰ τρίτον. Penthemimeres, fit, cum post duos primos pedes syllaba relinquatur, dictionem terminans, ut Τίτυρῃ - οὐ τὴ παῦ - οὐ λᾶ -, ecce λᾶ syllaba remanet recisa a dictione παῦλᾶ, & simul finit dictionem, & est principium pedis. & quoniam tenet de quinque dimidium (nam duo & semi bis, quinque constituunt) penthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit cum post tres primos pedes syllaba similiter relinquatur dictionem terminans, ut Τίτυρῃ - οὐ τὴ παῦ - οὐ λᾶ - ρεῦ - οὐ βᾶνς -, ecce βᾶνς remanet a dictione ρεῦβᾶνς, & simul finit dictionem, & est principium pedis. & quoniam habet de septem dimidium (nam bis tria, & dimidium, septem constituunt) Hephthemimeres dicitur. vbi obiter notandum πως per ἡ τα scribi debere, & declinari ὁ καὶ ἡ πενθημιμερής καὶ τὸ πενθημιμερὲς. ὁ καὶ ἡ ἐφθημιμερής, καὶ τὸ ἐφθημιμερὲς, ut ὁ καὶ ἡ ἀληθής, καὶ τὸ ἀληθές. quod & Terentianus ostendit eo uersu, Hoc πενθημιμερὲς, medium de quinque vocatur. πενθημιμερὲς enim neutroliter protulit & Hephhestion, & ceteri quos ipse legitim, per πως masculinum & femininum, & per pes neutrum dicunt. Tum analogia quoque suffragatur, nam sicut ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερής καὶ τὸ ὁμοιομερὲς, ab ὁμοιος & μέρος, ὁ καὶ ἡ διειδής, καὶ τὸ διειδές ab εὖ & εἶδος, & id genus multa a neutris in os composita, sic ὁ καὶ ἡ πενθημιμερής, ἐφθημιμερής, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ἐφθημιμερὲς. alterum enim a πέντε & ἡμῖς, & μέρος, alterum ab ἑπτα ἡμῖς. similiter & μέρος componitur vnde τ in θ trāsit propter adspirationem, quam

quam inuenit supra ἡμῖς. Perperam igitur puto hæc nomina scribi per ἰῶτα: erroremq. inde natum, quia ætate nostra ἡτα & ἰῶτα eodem sono pronun-
tatur: quanquam ne hoc quidem probo. sed de hoc in fragmentis nostris. Versum ergo illum apud Teren-
tium: censeo scribendum, Hanc πενθημιμερῇ nu-
meri de parte vocarunt. Trochaica autem fit cum
post duos primos pedes trochæus remanet dictionem
terminans, ut Nīl nō -- strī mīse -- υυ rēre -- υ.
ecce rēre, trochæus est, abscisus a dictione misere-
re post duos pedes simulq. finit dictionem & incipit
pedem, dactylum scilicet. nam alium non potest. is
uero est rēre mō -- υυ. Sunt qui quarta addunt Bu-
colicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea non est
cæsura, nam neque secat dictionem, neque post quat-
tuor pedes relinquitur syllaba dictionem terminans,
sed est qualitas Bucolici carminis, ut pes quartus sit
dactylus dictionem terminans, atque ideo τετραπο-
δίαν appellant, ut Quō tē -- Mōrī pē -- υυ dēs ān-
-- quō uīā -- υυ. Dicta est autem Bucolica, quia pe-
culiaris est Bucolici carminis. Ea sic frequenter Theo-
critus vsus est, ut paucos apud illum inuenias uersus,
in quibus non sit dactylus in quarta sede dictionem fi-
niens, quales hi sunt statim in principio, ἀδύτι τὸ
ψιθύρισμα καὶ ἀπίτυς αἰ πόλε τήνα, ἀποτὶ ταῖς πα-
γαῖτι μελίσδεται, ἀδύ δὲ καὶ τὸ τυρίσδες. μετὰ πᾶ-
να τὸ δάτερον ἄθλον ἀποῖσῃ, sic ceteri fere omnes.
id quod manifestius ostendemus scandendo ἀδύτι
-- υυ τὸ ψιθύ -- υυ ρίσμα καὶ -- υυ ἀτίτυς -- υυ αἰ
πόλε -- υυ τήνα, --, ἀπό τί -- υυ ταῖς πα --
γαῖσι με -- υυ λίσδεται, -- υυ ἀδύδε -- υυ καὶ τὸ -- υ
τύρις -- -- δὲς μετὰ -- υυ πᾶν τὸ -- υυ δευτέρου
-- υυ ἄθλον -- υυ ποῖσῃ --. ecce in tribus conti-
nuis uersibus dactylus in quarta sede dictionem ter-
minat. De quo Seruius: Carmen autem Bucolicum
debet quarto pede terminare partem orationis, qui

pes

L I B. I I I I.

pes si sit dactylus, meliorem efficit versum, ut, Nos patriæ fines, & dulciâ linquimus arua. Primus etiam pes secundum Donatum, & dactylus esse debet, & terminare partem orationis. quam legem Theocritus uehementer obseruat, Virgilius non adeo. Ille enim in paucis versibus ab ista rarione deuiavit. hic etiam in paucis secutus est. hæc Seruius. Terentianus de hoc metro sic inquit, vbi etiam duos ex prædictis Theocriti versibus Latinos fecit.

Pastorale volet cum quis componere carmen,
Tetrametrum absoluat, cui portio demitur ima,
Quæ solido a uerbo poterit connectere uersum.
Bucolicon siquidem talem voluere vocari.

Plurimus hoc pollet ficulæ telluris alumnus.
Ne Græcum immittam versum, mutabo latinum.

Dulce tibi pinus submurmurât en ibi Pastor,
Proxima fonticulis, & tū quôquē dulcia pangis.
Iugiter hanc legem totō præp̃ carmine seruat.
Noster rarus eo pastôr Mārō, sed tamen inquit,
Dic mihi Damœta, cuiūm p̃cūs? an Melibœi?
Non, uerum Aegonis: nup̃r m̃h̃ tradidit Aegon.
In tragicis iunxere chor̃s hūnc sæpe disertī
Annæus Seneca, & Pompōniūs, ante Secundus.

Tale dedit nobis Pompōniūs,
Pendeat ex humeris dulc̃s chelys.
Et numeros edat variōs, quib̃
Adsonet omne virēns nēm̃s,
Et corris errans qui flēxib̃.

In quibus omnibus, vides in quarto loco dactylon perficere dictionem. Non est igitur cæsura, sed peculiare Bucolici carminis. Hanc Priscianus de duodecim carminibus passionem quandam appellat. Sunt Præterea qui in quarto etiam loco trochæū collocant, quod uix unquam inuenias. Terentianus tamen videtur sibi finxisse hunc versum, quem & Diomedes citat, Quæ pax longa remiserat armā, nouare parabant. vbi armā
pes

pes quartus trochæus est, quem sequens dictio nouare facit dactylum, armā nō. Versum autem, qui ex prædictis nullam habet cæsura, non esse heroicū dicunt non quia nusquam inueniatur (Nam Virgilii ille talis est, Magnanimi Iouis ingratum ascendere cūbile: in quē nulla species ex prædictis incidit) sed quia quā rarissimum est. Euitandum igitur, quod perrarum est. nam, vt idem Terentianus ait, Nec est notandus vnus in tot millibus. Neceffe est igitur aut vnum, aut duas ex prædictis in uersu esse cæsuras. tres enim rarissime esse possunt. nam si semiquinariam habet, trochaicam raro habere potest, nisi monosyllaba dictio interueniat, ut Munera clara dedit, dāt eidem debita patri. dīt dāt – v trochæus. Cōtra si tertiam trochaicam habet, semiquinariam raro habere potest. Si ergo tale quis confingat carmen, Nūp̄r quīdā dōctōs cōpīt scrībēre uērsūs. vel tale, Dūlcīā dōctī cārminā uātēs, cūltāquē pāngūnt: imperitus existimabitur, ac ridiculus. Simile enim esset, ac si quis non vicissim mouendis pedibus incederet, sed saltuatim, vt iunctis pedibus, vel altero, vt qui monomeri dicuntur singulis cruribus. Debēt igitur pedes inter se diuidere dictiones. vel sic, āgrē – – stēm rē nū – v v ī mū – – sām mēdī – v v tārīs ā – v v uēnā – – : vbi nullus pes integra cōstat dictione. vel sic, Pāndītūr – v v intēre – v v ā dōmūs – v v ōmni pō – v v tētīs ō – v v lūmpī – – . vbi penthemimeres tantum comma inuenitur ā dōmūs – v v. Formantur autem hæ cæsura figuris tribus, Simplici, Composita, Coniuncta. Simplex est, cum una tantum sectio inuenitur in metro, vt in præcedenti uersu, Panditur interea. Composita, cum duæ, ut Tālībūs – v v īlīō – v v neūs cūn – – cī simūl – v v ōrē frē – v v mēbānt – – . neūs cūn – – cī simūl – v v. duo commata. Coniuncta, cum tres, ut īnfān – – dūm rē – – gīnā iū – v v bēs rē nō – v v uārē dō – v v lōrēm – v. dūm rē – – gīnā iū – v v bēs rē nō – v v. cæsura tres. In anapæstico tamen

L I B. IIII.

tamen metro contrarium fit. nam illud optimum est, cuius singuli pedes partem orationis finiūt, quale est, *Sīmīlēs v v - nōbīs - - uōlūmūs v v - pūērōs v v - ēdē rē - v v matrēs - -, tū quōquē - v v pērgē - v. id quod in ceteris metris uitiosum est.*

Figura in metro, est uariatio pedum per singulas sedes. vnde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras potest. Iambicum mille, centū & viginti quinque. Figurarum heroici versus tres sunt modi.

Primus modus est *μονοσχηματικὸς*, id est unius figuræ, cum omnes uel spondei fuerint, & spondaicus versus dicitur. Qualis ille Ennianus, *ōlī - - rēspōn - - dīc rēx - - ālbā - - īlōn - - gāī - - .* quod uix unquam inuenias apud nostros. Vel fuerint omnes dactyli præter ultimum, qualis ille est. *Sōluē mē - v v tūs, fēret - v v hēc ālī - v v quām tībī - v v fāmā sā - v v lūrēm - v. qui versus dactylicus dicitur.* Habet igitur hic modus duas figuras, alteram ex omnibus spondeis, alteram ex quinque dactylis. nam ultimus semper spondeus esse debet, uel pro spondeo trochæus.

Secundus modus est *πεντασχηματικὸς*, id est figurarum quinque, cum versus uel est syllabarum sexdecim, de quinque pedibus vnum habens spondeum uarie per quinque regiones percurrētem, qualis ille est, *ἄōlē - v v nān quē tī - v v bī dī - - uūm pātēr - v v āt- que hōmī - v v nūm rēx - - .* uel est syllabarum tredecim, de quinque pedibus unum habens dactylum uarie per quinque regiones mutatum, qualis ille est, *Aēnē - - ās mæ - - stō dē - - fīxūs - - lūmīnā - v v vūltūm - - .* habet hic modus figuras decem: quinque, cum unus spōdeus inter quattuor dactylos uariatur: & rursum quinque, cū vnus dactylus inter quattuor spondeos.

Tertius modus est *πεντασχηματικὸς*, id est figurarū decem, cum uersus uel est quindecim syllabarum de quinque pedibus duos habēs spondeos promiscue per quinque regiones uariatos, qualis ille est, *ārmā uī - v v rūm*

rūm quē cā- u u nō trō -- iā quī -- primū ab -- uu
 ōrīs --. Vel est syllabarum quattuordecim de quin-
 que pedibus, duos habens dactylos per quinque regio-
 nes uariatos. Qualis ille est, Tū nē -- cēdē mā -- uu
 līs, sēd -- cōtra aū -- dēntiōr -- uu ī tō --. Habet
 hic modus uiginti figuras: decem cum duo spondei in
 ter trēs dactylos uariantur; & rursus decem cum duo
 dactyli inter trēs spondeos. Sunt igitur figuræ primo
 duæ, inde decem, deinde viginti, atque omnes simul
 duæ & triginta.

Est etiam alia cognoscendi figurarum ratio in om-
 ni metro, uidelicet cum computaueris quot singula lo-
 ca cuiusq; metri recipiant pedes, multiplica numerum
 pedum, quos singula priora loca accipiunt, per nume-
 rum pedum, quos accipiunt loca sequentia, ut in He-
 roico, Primus locus duos admittit pedes, spondeum, &
 dactylum. Secundus item duos. bis duos, fiūt quattuor.
 Tertius etiam duos. bis quattuor, fiunt octo. Quartus
 quoq; duos. bis octo, fiūt sexdecim. Quintus itē duos
 bis sexdecim, duas & triginta figuras cōstituunt. Eodē
 modo in iambico. Primus locus admittit pedes quin-
 que, secundus trēs, ter quinque fiunt quindecim. Ter-
 tius item quinque. quinquies quindecim, fiunt septua-
 ginta quinque. Quartus trēs. ter septuaginta quinq;
 fiunt figuræ ducētæ & uiginti quinque. Quintus simi-
 liter quinque. quinquies ducentæ & uiginti quinque,
 faciunt mille & ducētæ, & uiginti quinque figuras. Et
 sic in ceteris metris, quorum loca diuersorum pedum
 sunt capacia, ut in Anapæstico, & trochaico inuenire
 figuras poteris. Sed, ut quod dicimus appareat exem-
 plo manifestius, Heroici versus duas & triginta figu-
 ras, breui, & longo notatas accentibus subiungemus.

OMNES SPONDEI.

OMNES DACTYLI PRAETER SEXTVM.

--uu --uu --uu --uu --uu --
 SPON-

L I B. IIII.
SPONDEVS INTER IIII
DACTYLOS VARIATVS.

-	-	-00	-00	-00	-00
-00	-	-	-00	-00	-
-00	-00	-	-	-00	-
-00	-00	-00	-	-	00-
-00	-00	-00	-00	-	-

DACTYLVS INTER IIII
SPONDEOS VARIATVS.

-00	-	-	-	-	-
-	-00	-	-	-	-
-	-	-00	-	-	-
-	-	-	-00	-	-
-	-	-	-	-00	-

II SPONDEI INTER III
DACTYLOS VARIATI.

-	-	-00	-00	-00	-
-	-00	-00	-00	-	-
-	-00	-00	-	-00	-
-	-00	-00	-	000	-
-00	-	-00	-	-00	-
-	-00	-	-00	-00	-
-00	-	-00	-00	-	-
-00	-	-	-00	-00	-
-00	-00	-	-00	-	-
-00	-00	-	-	-00	-
-00	-00	-00	-	-	-

II DACTYLI INTER III
SPONDEOS VARIATI.

-00	-00	-	-	-	-
-00	-	-	-	-0	-

-uu	--	--	-uu	--	--
-uu	--	-uu	--	--	--
--	-uu	--	-uu	--	--
--	-uu	--	--	-uu	--
--	-uu	-uu	--	--	--
--	--	-uu	--	-uu	--
--	--	-uu	-uu	--	--
--	--	--	-uu	-uu	--

DE DEPOSITIONE METRORVM.

Depositiō est, qua cognoscimus plenum ne sit metrum, an abundet, an minuatur aliqua syllaba. Depositionis genera sunt quattuor, ἀκατάληκτα, καταληκτικά, ὑπερκατάληκτα, βραχυκατάληκτα.

Ακατάληκτα dicuntur metra, quando ultimum pedem integrum habent, quale est pastorale illud Pomponii Secundi, quod citat Terentianus, Πένδεσσιν ἔξ ἡμῆρς δῦλκῃς χελύς. est enim tetrametrum constans e quattuor integris pedibus. Item illud, quod citat Hephæstion, μῶς ἄγε - οὐ καλλί - οὐ παύ - οὐ γα - οὐ τερσίος - οὐ est. n. dactylicum tetrametrū, cui nihil deest.

Καταληκτικά uero dicuntur, quibus in fine deest syllaba, Qualia sunt heroica omnia, quæ legitimis pedes habent dactylos, sed minuunt in fine unā syllabā, ne, ut Priscianus ait, sit impedimento sequenti uersui. Quale & illud Horatii, Mea renidet in domo lacunar. est enim metrum senarium iambicum una syllaba minus, & scanditur sic, μέν ο - σένι ο - δὲτ ἰν ο - δὸμῳ ο - λάκῳ ο - νάρ ο. hic nār syllaba pro integro pede ponitur. sic apud Græcos, χαίροις -- ἀνὺμ ο - φαχαί -- ρέτω ο - δ' ὄγαμ ο - βρός ο, hic βρός syllaba pro integro ponitur pede. Vbi notandum, quod cum pes, ex quo conficitur principaliter metrum, constat e tribus syllabis. potest uersus etiam duabus esse syllabis minor, cuius quia non erat ad manus exemplum, tale ipsi confinximus dactylicum trimetrum.

B b ca

L I B. I I I I.

catalecticum, Vā tībī – υ υ sī mālū – υ υ es. Ecce es prima syllaba tertii dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic versus terminalis in syllabam. Nam, cum ex tribus syllabis una tātum inuenitur in metro, dicitur terminale in syllabam. Græce καταληκτικὸν εἰς συλλαβὴν. cum vero duæ inueniuntur, ut in singulis heroicis, dicitur terminale in duas syllabas, Græce καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον. καταληκτικὸν autem εἰς συλλαβὴν, apud Hephæstionem tale est, ἐν δὲ βα – υ υ θοῦσ' α – υ υ δ' ης –, ubi δ' ης syllaba pro trium syllabarum dactylo ponitur.

Υπερκατάληκτα dicuntur metra, quando una, aut duæ supersunt syllabæ, quale est Boetii illud dactylicum Alcmanium Trimëtrum hypercatalectum, ὅμνε ἡὸμνι – υ υ νῦμ γένυς – υ υ ἰν τέρ – – ρίς – vbi ris abundat. Cum uero amplius est duabus syllabis, quod potest inueniri, quoties metrum e trisyllabis constat pedibus, quale foret hoc anapæsticnm monometrum hypercatalectum, Περῆαντ υ υ – ἡὸμινῆς υ υ – μάλι υ –. in quo mālī duæ syllabæ abundant. id uero nos confinximus, quia nullum memineramus legere tale exemplum apud nostros. Hephæstion uero tale recitat, α' δὲ ἄρ υ υ – τερμῖς ᾧ υ υ – κόραι υ –. est enim carmen Anapæsticum monomëtrum Hypercatalectum abundans duabus syllabis.

Βραχυκατάληκτα dicuntur metra, cum deest fini integer pes. Sed quia neque huius generis metrū succurrebat, tale ipse cōposui trimëtrū iambicū brachycatalectū, παῦκι βῆα – – υ – τῖ, nām βὸνι – – υ – παῦκι – –. Deest enim sextus pes integer, ut sit iābicū perfectū.

DE SCANSIONE METRORVM.

Scanſio in metro est legitima metri in singulos pedes distinctio, ac dimensio. Dicuntur autem scandi metra μεταφορικῶς: quia sicut per scalarum gradus adscēdentes uicissim mutādo pedes incedimus, ita, scandendo metrum, incedere uidemur, dimetiendis, ac distinguendi.

guendis pedibus. Et notandum, metra omnia binis pedibus scandi præter dactylicum, quod Græci κατὰ διποδίαν dicunt, ut Bēātūs īl ū-ū-lē, quī prōcūl ū-ū-nēgōtīis. Hinc Terentianus,

Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus. Ideo autem dactylicum excipitur, quia cum dactylus, & spō deus sint æquales temporibus, non est timendum, cum singulis pedibus scanditur, aliud uideri metrum, quàm dactylicum. Quod si fiat in iambico, non iambicum uideri, sed heroum poterit. & propterea κατὰ διποδίαν scandi debetur. causam pulchre docet Terētianus his senariis iambicis.

Sed paullo abimus longius. Nunc hanc magis,

Heroicus quare pedes per singulos,
At iste binos scanditur, causam loquar.

Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, uel dactylum, aut contrarium,
Secundo iambum: Nos necesse est reddere,

Qui sedis huius iura semper obtinet
Scandendo, & illic ponere adsuetam moram.

Quam pollicis sonare, uel plausu pedis
Discriminare, qui docent artem, solent,

Si primus ergo pes eam sumet moram,
Vbi iam receptum est subdere heroos pedes,

Versum videbor non tenere iambicum.

Sed quia secundo nunquam iambus pellitur,
Moram necesse est in secundo reddere,

Et ceteris, qui sunt secundo compares.

Sic fit trimetrus, qui fuit senarius.

Crescunt autem sic iunctis pedibus ad hexamëtrum usque. nam Monomëtrum dicimus, quod duobus pedibus constat: Dimëtrum, quod quattuor: Trimëtrū, quod sex: Tetramëtrum, quod octo: Pentamëtrum, quod decem. Hexamëtrum, quod duodecim.

LIB. IIII.

DE SYNECOPHONESI SIVE SYNIZESE.

Συνεκφώνησις, quæ & συνίησις dicitur, fit cum duæ
vocales nulla interueniente consonante, pro una acci-
piuntur, Et uel longa & breuis pro longa ponitur, ut,
Fixerit aeripedem ceruâ Tiryntius heros. vbi a e lon-
ga & breuis pro una longa accipiuntur, & fit dactylus
aerîpē - u u. vel cum breuis, & longa pro una longa, ut
Vnius obnoxam, & furias Aiakis oîleî. vbi e i breuis &
longa pro longa. sic in aureo & aureis e o & e i, bre-
uis & longa, pro una longa, ut Solio cum Iupiter aū-
reō, & Depēdēt lychni laquearibus aūreîs. Idē, Fērreî
quē Eūmēnidū thalami & Cerū æreî clāudunt uectes.
in ferrei, & ærei, e i breuis & longa, pro una longa.

Idem quoque sæpe fit in Dehinc, Deinde, Dein-
ceps, Proinde, Deest, Deerat, Deerit, Deerunt, ut Eu-
rum ad se Zephyrumq. vocat, dehinc tala fatur. Et,
Incipe Damœta, tu deīndē sēquere Menalca. Et, Pro
īndē tōna eloquio. Et, redde age, quæ deinceps risisti
præmia, apud Horatium. Mart. Sint Mecœnates, non
deērunt flacce Marones. Lucanus, Non deēst prola-
to ieiunus uenditor auro. Iuue. Pathicus nūquam tibi
deērīt amicus. Ouid. Hoc ego quod uoci deērat plan-
gore replebam. quanquam deērūnt, anapæstus, deērīt
a proceleusmaticus, cīdēē dactylus esse possunt, Cui,
& huic sæpe pro una syllaba inueniūtur, ut Cui pātēr
intactam dederat. Et, Huic cōniux Sichæus erat. In-
ueniuntur etiam disyllaba. Staius, Læthūs huic dono
uideas dare thura nepotes. Idem Falsūs huic pennas,
& cornua sumeret ærrhē. Terentianus de pedibus, ēst
hū - u īc ād - - uērsūs - u illē - u, quī dū - u ās lōn
- - gās hā - u bēt u. Idem, Nānque hū - u īc ād - -
uērsūs - u ībīt - u, quī trī - u būs lōn - - gīs pā - u tēt
u. est enim carmen trochaicum, quod locis impari-
bus trochæum suscipit, in locis autem paribus etiam
spondeum, ut manifestius ostendemus, ubi de me-
tris tractabimus. Idem de litteris, quem & Priscianus
citat

citatur, Vērum ut cūi -- u o que est prōximī -- u o rās
lō -- u cī, sō -- u nīuē -- u. Idem, ex ordinē -- u o fūl-
gēns, cūi -- u o dāt lō -- u cūm sī -- u nōpēs -- , uides
cui non modo disyllabum esse, sed etiam pyrrhichiū,
quod est notandū. est enim carmen sotadeū, quod cō-
stat e duobus Ionicis a maiore, & tribus trochæis, ut
vides notatū breui & lōgo accētibus. Terēr. de eodē,
Cū breuis manebit, atque longa fiet addita,
Cū sup̄er non digna dixit hiemis, & solis mala,
Dixit & cū tū fauos, pes hinc mihi primus fat est.
Sic enim vel prima longa, uel prior fit syllaba
Dactylus nam cū sup̄er -- u o cūi tū -- sequens spon-
deus est, Consonans quia post secuta tempus adiuuit
breue. Et paullo inferius,
Nanque si Cu præferatur, syllabæ fient duæ.
Tertia his quod implicari nulla uocalis potest.
Sed duæ sunt seorsæ syllabæ per se breues.
Cū sup̄er sic inueniri dactylus iam non potest,
Syllabas sed pes habebit quattuor tota breuis.

Apud Hephæstionem aliæ etiam recitantur species
Synecphoneseos, quas quia non memini legere apud
nostros, subiungam græcas. Hæ uero sunt, cum duæ
longæ pro una longa, aut duæ breues pro una breui,
aut pro una longa accipiuntur. Duæ longæ pro una
longa. ut illud, quod citat Hephæstion, ἡ οὐχ ἄλῆς
-- u o ὅπῃ γυ -- u o νάικας ἄ -- u o νάλκιδας -- u o ἡπερο
-- u o πῶεις -- . ubi ἡ οὐχ pro una syllaba ponuntur.
& illud, ut idē citat, ἐκκόλ' εἰ -- u o πεί' ἔτεκα -- u o κῶ, οὐ
-- τ' ἄφρονι -- u o φωτὶ εἰ -- u o οἰκας -- u o πεί' οὐ pro una
syllaba. Duæ breues pro una longa, quale est, νέα μέν
-- μοι κατέ -- u o αἴε πο -- u o τειδά -- u o νένι -- u o πόν
τω -- . νέα duæ sunt breues pro una lōga. ut illud Sota-
dis, σείων μελί -- u o ην πηλιάδα -- u o δέξιον κα --
u o τ' ὀμόν. est enim carmen ionicū a maiore tetrasyl-
labū catalecticū, ubi χια duæ breues pro una breui po-
nūtur. Legit tamen apud Virg. vi. Aen. Quin protinus

Bb 3 omnia.

LIB. IIII.

omnia. vbi in omnia duæ breues pro una longa positæ
viedntur. debet enim heroicum metrum esse catalecti-
cum. Heu, & hei diphthongi sunt, ut ēheū quā pin-
gui macer est mihi taurus in aruo. & Heī mihi qualis
erat. vbi quia cum pronuntiamus hei, utraque uocalis
simul sonat, admonemur, & græce & latine diphthon-
gos prope omnes perperam ætate nostra pronūtiari,
ut obiter & hoc dixerim.

DE COLLISIONE IN METRIS.

Collisio, quæ & συναλοιφή, & ἐκθλιψις græce dicitur,
fit in metro cum dictio definit in vocalem, uel in m lit-
teram, & sequens itē a uocali incipit. tunc enim prior
uocalis uel m cum sua uocali excluditur, ut, Litora,
mūltum ille ē tērris iactatus, & alto. vel sic, mūlt' il-
l' ē tēr— ut Græci faciunt, exclusa uocali: & accētu,
vbi uocalis deest appositio, quæ uocant ἀπόστροφον, ut
ἀδύ' ἔχουσ' ἐρίφως, ποταμέλξετ' εἰς δύο πέλλας, pro
ἀδύο ἔχουσα ἐρίφους. fit etiam in fine versus, cum in
vocalem, aut in m litteram desinens, superabundat syl-
laba, & sequēs versus incipit a uocali, Quale illud est,
Ecce furens animis aderat Tirynthius, omnemq; ac-
cessum lustrans: eliditur e a que coniunctione, & scan-
ditur, quācces— . Item illud, Aut dulcis musti uul-
cano dēcōquit hūmōrem, Aut foliis undam tepidi de-
spumat aheni, ubi m cum sua uocali a dictione humo-
rem eliditur, & r dictioni sequenti adiungitur sic,
r' aut fōlī— u u, quod non licet facere nisi sequens ver-
sus a uocali incipiat, ut possit fieri collisio. Huiusmodi
autem versus græce ὑπέρμετρος, Latine hypermēter
penultima correpta dicitur, os in er conuersa, ut ἀλέ-
ξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE METRO HEROICO.

Heroicum metrum, Hexametrum est, e sex enim pe-
dibus constat. Suscipit autem dactylum, & spondeum
omnibus in locis indifferenter, præterquā in ultimo,
vbi uel spondeus, uel pro spondeo trochæus esse de-
bet.

bet, quia in omni metro ultima brevis syllaba pro longa accipitur, quod videtur aliquid vacantis temporis, ex eo, quod insequitur, accedere. quanquam, ut ait Quintilianus, Multum refert, utrum longa sit, quæ claudit, an pro longa. neque enim tam plenum est. Interdum etiam inuenitur dactylus in sexto, ut inscribi
 - u u tūr uē -- ro ēx fā -- tū nūcīs - u u ārbūtūs - u u
 hōrīdā - u u. quod tamen nunquam fit, nisi sequens uersus a uocali incipiat. ut supra ostēdimus. Sequitur enim ēt stērīles platani malos gessere ualentes. Elisa igitur a ex horrida, d, sequenti dictioni, quæ a uocali incipit, connectitur, sic, dēt stērī -- u, & hōrī remanet pro spondeo trochæus. Tale est & illud, Et spumas miscuit argenti, uiaq. Sulfurā, Idæasq. pices. scanditur enim Sulfū - u rīdā --. Præterea licet spōdeus omnem sibi uindictet locum, tamen raro inuenitur in quinto, & rarius nisi præcedat dactylus, ut aut lē -- uēs sōcrē - u u ās lēn -- tō dū -- cūnt ār -- gēntō --. Irem ēt cō -- stām lōn -- gō sūb -- dūxīmūs - u u āpēn -- nīnō --. Suscipit quoque loco dactyli proceleusmaticū, & Anapæstum, sed illum raro, hunc rarissime. ut Tītýrē - u u pāscēn -- tēs ā -- flūmīnē - u u rēicē cā u u u pēllās --. Et, Tēnūiā u u u u nec lanæ per cælum uellera ferri. & Gēnūlā u u u u bant & Labat āriētē u u u u crebro. quanquam, ut Terentianus ait, Tēnūiā, & gēnuā lā, possunt esse dactyli, ubi u sit consonans. Idem in āriētē dici potest, ut & i sit consonans, quod ita seruasse uidetur Virgilius, ut nunquā usus fuerit proceleusmatico, nisi ibi & synæresis fieri possit. Anapæstum uero tantum semel memini legere apud eundem. Flūuīō u u - rūm rēx Hērīdānus. Apud Græcos etiam & creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum autem uolunt Heroicum, uel quod heroū facta Homerus primus hoc uersu cecinerit. Vnde Horat. Res gestæ, regumq. ducumque, & tristia bella,

B b 4 Quo

LIB. IIII.

Quo scribi possent numero, monstravit Homerus,
 uel quod uetustissimus, & ante omnes primus hic fue-
 rit uersus. heroica enim uetera, & antiqua dixerunt,
 uel quia ualida, & magna hoc metro canantur, quales
 sunt heroes. Idem & dactylicum, & heroum, & hexa-
 metrum, & epos, & deliacum, & pythicū nominatur.
 Dactylicum a pede, quē praeipue suscipit. Heroum,
 uel ut supra dictum est, uel forte, quod heroō pede
 praeipue constet, qui est idem cum dactylo. Hexame-
 trum, quia sex metris, hoc est pedibus, fertur. Epos ut
 Græci dicunt ἀπὸ τοῦ ἔπειθαι τὰς βάσεις ἀλλήλαις,
 uel quia ἔπος σίχος ἑμμετρος. facilius enim hoc car-
 mine uerba decurrunt dimensione inuicem cohæren-
 tia præter cetera delectabilius. Deliacum a Delio
 Apolline. Pythicum quia cum Apollo Pythona ser-
 pentem Delphis necasset in ultionem matris, accolæ
 timore perculsi, carmen primum heroicum hexame-
 trum e sex spondeis compositum cecinerunt, deinde
 læri occiso serpente idem carmen concitata uoce e
 sex iambis protulerunt, quod fuisse dicit Athenæus
 ἦν -- παιάν -- η -- παιάν -- ἦν -- παιάν --
 ut iota in ἦν producat. idem præterea si corripia-
 tur, & παι in παιάν similiter sequente uocali, erunt
 sex iambi. sic ἦν υ -- παιάν υ -- ἦν παιάν υ -- ἦν υ --
 παιάν υ --. Sed, ut clarius appareat quod dici-
 mus, subiungemus de hac fabula Athenæi uerba.
 Κλέαρχος ὁ σολῶς αὐθενὸς ὢν δεύτερος τῶν τοῦ σοφοῦ
 Αἰσώτου μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν
 τὴν λητώφειαν ἐκ χαλκίδος τῆς διβοίας ἀναγομίσσαν
 εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν, γενέσθαι παρὰ τὸ
 τοῦ κληθέντος πυθωνος σπήλαιον. καὶ φερομένου τῷ πυ-
 θωνος ἐπ' αὐτοὺς ἢ λυτὰ τὸν παῖδων τὸν ἕτερον ἐν
 ταῖς ἀγκάλας ἔχουσα προσβάσας τῷ λίθῳ τῷ νυκτὶ ἐπι-
 κειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς ἐργασμένης λητοῦς.
 ὃ τῆς τότε πράξεως μίμνμα γινόμενον, ἀνάκειται πε-
 ρὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖν, εἶπεν ἰεπαῖ. τυχεῖν δὲ
 τόξου

τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἄπολλωνα. τοῦτο δ' ἐ-
 σιν, ὡς εἶποι τις, ἄφιε παῖ, καὶ βάλλε παῖ. διόπερ ἀπὸ
 τούτου λεχθῆναι φασὶ τὸ, ἴε παῖ καὶ ἴε παιάν. & paullo
 post subiungit, τὸ δὲ ὑφ' Ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ
 λεχθὲν φανερώς πέπλασαι ἐπὶ σπονδαῖς τοῦτο πρῶ-
 τον εἰς τρεῖς εἰπεῖν τὸν θεὸν οὕτως, ἦν παιάν, ἦν παιάν,
 ἦν παιάν. ἐκ ταύτης γὰρ τῆς πίσεως τὸ τρίμετρον κα-
 λούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ, φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦ θ'
 ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων, ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρῶ-
 των δύο συλλαβῶν λεγομένων, ἦν παιάν, ἠρώων γίνε-
 ται, βραχειῶν δὲ λεχθεῖσων, ἱαμβεῖον. διὰ δὲ τοῦ-
 το, δηλον, ὅτι καὶ τὸν ἱαμβον ἀναδετέον αὐτῷ. βρα-
 χειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς οἱ πάντων τελευτέ-
 ας συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τις, ὁ ἱππώνακτος ἱαμ-
 βος ἔσται.

Idem & Terentianus recitat, in quo Græcum car-
 men deprauatum ex Athenæo correximus. Primum
 enim fuisse exametrum e sex spondeis, inde e-sex iam-
 bis refert his uerbis,

Hexametros tradit genitos duo prima uetustas.

Herous ille est, hunc vocant iambicum.

Nam pedibus senis constare uidemus utrumque

Diuerfa quanquam lex sit ambobus, pedum.

Additur hæc gemino non absona fabula metro,

Seu uera res est. spectet auctorem fides.

Cum puer infestis premeret Pythōna sagittis

Apollo, delphici feruntur accolæ

Hortantes acuisse animum bellantis, ut illos

Metus habebat, aut propinqua adoria :

Tendebat geminas pauida exclamatio uoces,

ἦν - - παιάν - - ἦν - - παιάν - - ἦν - -
 παιάν - -

Spondeis il lūm prī mō nā tūm cēr nīs sēx.

ēx pār tē vō cēs cōn citās lā ū dābānt,

ἦν υ - παιάν υ - ἦν υ - παιάν υ - ἦν υ - παιάν υ -
 ēt hīnc pēdūm tōt ōr tūs ēst iām bīcūs.

EX

L I B. II II.

EX POLLUCE DE PVGNA APOLLINIS
CVM PYTHONE.

Τοῦ δὲ πυθικῆ νόμου τῆ αὐλητικῆ, μέρη πέντε, πῆ
ρα, κατακελευσμοί, ἱαμβικόν, σπονδεῖον, κατακόρδαισις.
δήλωμα δ' ἐστὶ νόμος τῆς τῆ ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν
δράκοντα, καὶ ἐν μὲν τῇ πεύρᾳ διορᾷ τὸν τόπον, εἰ ἄξιός
ἐστὶ τῆ ἀγῶνος. ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ, προκαλεῖται
τὸν δράκοντα ἐν δὲ τῷ ἱαμβικῷ, μάχεται. ἐμπερίει-
ληφε δὲ τὸ ἱαμβικόν, καὶ τὰ σαλπικτικὰ κρούματα, καὶ
τὸν ὀδοντισμόν, ὡς τῆ δράκοντος ἐν τῷ τετοξῶσαι
συμπρίοντος τὸς ὀδόντας. τὸ δὲ σπονδεῖον δηλοῖ τὴν νί-
κην τῆ θεῆς. ἐν δὲ τῇ καταχορδαίσει, ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια
χορδαίει.

Sunt qui dactylicum, & Heroum, non esse idem vo-
lunt, sed illam inter utrunque esse differentiam, quòd
dactylicum ex omnibus constat dactylis, Heroum ve-
ro etiam ex spondeis. Addunt præterea proprium esse
heroum, quòd in priore, & in quarto, & in sexto loco
spondeum habeat, ut Dēfēcisse uidet sua iam prōmis-
sa repōsci. Item immōtamq. coli dedit, et cōtemnere
uēntōs. Et, Cui nōn dictus hylas puer, et lā tonia dē-
lōs? Sed quòd omnes spondeos, uel plures spondeos,
quàm dactylos habet, quasi minus bonum, & sine da-
ctylo parum teres, ac sonorum, σπονδειάζον appellaue-
runt. Et propterea optimum dicunt, qui ex omnibus
constat dactylis, ultimo excepto, qui, ut dixi, uel spon-
deus, uel pro spondeo, trochæus est. Ennius, at tūbā
terrībīlī sōnī tū tārā tāntārā dīxīt. Virgilius, Stāt suā
cuiquē diēs breue et irrēparābilē tēmpus. Sic apud
Græcos Homerus, βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυμμέ-
νος αἶδοπι χαλκῷ. ἔῃ δὲ δὶ - υυ ἀπρόμα - υυ χῶν
κῆκῶ - υυ ρυθμένῳς - υυ αἶδοπὶ - υυ χαλκῷ --.
Idem, γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι. νυῖ σε
μάλα χεῖ. γλαῦκε πέ - υυ πῶν πόλε - υυ μῖσά με
- υυ τανδράσι - υυ. ναῦ σὲ μά - υυ λα χεῖ --.
Sed subiūgamus de heroico quædam ex Terentiano,
ut ea

vt ea ediscant iuuenes. Nam longe melius & mādatur
memorię carmen, & tenetur, quā prosa oratio. Ne cui
igitur sit mirū, si illū sæpe citamus. Est. n. & acutus, &
doctus, simulq. & delectat, & docet. Sed iā ipsum audi.
Hæc sibi quæque prius distinguere metra paramus,

Heroa primo, mox adire iambica,
Alternæ ne quem impediat confusio siluæ,

Quæ lex sit ipsis, quæ sit iis, quæ procreant
Partibus adiectis, detractis quæ uariantur

Posthinc, deinde quanta compages novos
Alternet, uarietq. modos, mutatio quantum

Commender. Et si non ualebo plurima,
Attingam uel pauca tamen. nam pandere prima

Prodest frequenter artium uestigia.
Vim propriam pedibus fida cito reddito mente,

Ne dum requiris, tarda sit dispectio.
Spondeus, versum quo primum diximus ortum.

Heroon, hexametris tuetur uim suam
Nomine nunc proprio, nūc debita tempora reddens,

Sub alterius consonat vocabulo.
E geminis longam soluet siquando sequentem,

Fit dactylus, trisyllabis tempus manet.
Si prior in geminas soluetur longa minores,

Tum pes recurret dactylo contrarius.
Tempora sed quanquam totidem defendat uterque,

Heroa fiunt pulchriora dactylo.
Hæc contra vitiant incurrentes Anapæsti.

Post dactylum ne quattuor iungas breues.
Post spondeum autem ueniens, sic mutet oportet,

Vt iste uersus iam docet legem metri.
Ergo spondeus plerunque in dactylon ibit,

Nec interest uel quo loco, uel quā frequens.
Nam sæpe alterni gemini nunc, sæpius alter

Species reformant plurimas in versibus,
Quas longum credo perscribere, cum sibi cunctas

Legendo possit adnotare quilibet.

Hoc

LIB. III.

Hoc sat erit monuisse, locis quòd quinque frequenter
 iugem uidemus inueniri dactylum.
 Sed non & sextum pes hic sibi uendicat unquam,
 Nisi quando rhythmum, non metrum cōponimus.
 Nanque metrum certiꝑ. pedes, numerusꝑ. coercent,
 Dimensa rhythmum continet lex temporum.
 Spondeus partem semper sibi uendicat imam,
 Dat. & trochæo qua disyllabo locum.
 Nec damnum importat, tria qui sua tempora subdit,
 Quæ quattuor spondeus expleret magis.
 Debita nam spatii recipit quasi tempora uersus,
 Dum iungit imis consequens exordium.
 Omnibus in metris hoc iam retinere memento.
 In fine non obesse pro longa breuem.
 Præterea pes nullus erit quin rite locetur,
 Laudem mereri si uoles poeticam
 Hexametron dicunt, sed non heroicum omnem,
 Nam sex pedes inesse non erit satis.
 Leges quippe datas heroica carmina poscunt,
 Quis acta Homerus herōum cum scriberet,
 Versibus ostendit, quas æque sermo Latinus
 Custodit omnes, & pedes solos probat,
 Quos supra posuit Græcis & creticus aptus:
 Bacchius etiam ponitur pro dactylo.
 Vbi aduertendum, ut supra etiam ostēdi, Bacchium
 intelligi a Terentiano, qui communiter ab aliis fere
 omnibus Palimbacchius dicitur. & quia supra idem &
 Quintilianus sensisse, quod Terentianus, scripsimus,
 diligentius considerandum, an ita sit. nam uidetur,
 ubi de usu Bacchii scribit, sibi esse contrarius, cum di-
 cit, Bacchius & claudit, & sibi iungitur, Vēnēnum u-
 timērēs u- - . Deinde subiungit, Contrarius quoque
 qui est, cludet, nisi si ultimam longam esse uolumus,
 optimeꝑ. habebit ante se Molosson, cibus rēspērsum
 - - . aut Bacchium, Quod hic pōtēst, nōs u- -
 pōsēmūs - - u. ecce hic manifeste apparet intel-
 ligere

ligete Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium uero ultimam. Quare illud, Longis breuē precedētibus bacchius, cui cōtrarius Palimbacchius erit, aliter legendū, & forte sic, Lōgis breuē succedētibus.

Sunt qui inferi posse aiunt interdum in fine dactylī pro spondeo iambū, & eos uersus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore, Græci appellant *μειούρους, παρὰ τὸ μείον, καὶ ἑρά*. Sed huiusmodi uersus non puto inuenies, nisi apud Græcos. Homerus *ἱλιάδος α, Τρῶες -- δ' ἑρρί -- γησαν ἐ -- υυ πεῖδον -- υυ αἰολον -- υυ ἔφιν υυ. ὅφιν* pariambus est pro spondeo. Terentianus tamen multos uersus, de miutis scribens, composuit, in quibus mi etiam corripuit, ex *ει* eliso *ε*, ut & in *χορεῖος, & διαπόνδεος* fecit. Versus hi sunt,

Dactylī finem uersus si cludat iambus,
Hoc est pro longa, breuis ut penultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopina, meliūs υυ
Versus ut hic resonare potest, ita si cecinērīs υ --,
Ite domum saturæ, uenit hesperus, ite saturæ υ --.
Nile pater propera, sitiunt sata. Nile propērā υ --.
Heus puer, ut mea sint tibi uilia carmina, uīdās υ --.
Si nusquā hocce aliquis lectum putat, ecce dabitūr υυ
Versus Homericus ausonio resonans ita mōdō υ --,
Quē *μείουρον* Achaica gens uocitare solitā ēst υ --,

Attoniti Troes uiso serpente pauitant υ --
Liuius ille uetus graio cognomine, sūō υ --
Inferit in omni uersu puto tale docimēn υυ,
Præmisso heroo subiungit nanque *μιοῦρον* -- υ,
Hymnum quando chorus festo canit ore Triuīæ υ --.
Et iam purpureo furas include Cothūrnō --,
Balteus & reuocet uolucres in pectore sinūs υ --,
Pressaq. iam grauida crepitent tibi terga pharētrā --,
Derige odorisequos ad certa cubilia cānēs υ --.

Id quod cū sæpe faciat Lucretius, miror nullum ab illo accepisse exēplū Terentianū, ut illud libro primo, sed

L I B. I I I I.

sed eo magis acrem Inritat virtutem animi confringe
re ut arcta Naturæ primus portarū claustra cupērēt.
Licet Priscianus libro. x. cupiret legat, cui nō accedo.
In exemplaribus enim manuscriptis cuperet legi, non
cupiret. Et illud lib. v. Nec iacere in du manus uia qua
munita fidēi.

DE VITIIS QVIBVSDAM VI-
TANDIS IN HEROO.

SUNT quædam uitia in heroo præcipue uitanda.
Primum indocta quædam, & ridicula affectatio, ut se-
miquinaria cæsura sit similis extremæ syllabæ uersus,
aut alterius uersus cæsura, & simul extremitas metri,
alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula
obseruatio poetarum, inculti, ac ineruditi sæculi,
quos uersus leoninos appellant, quales hi sunt,
Pergama flere uolo fato Danaum data sōlo.

Solo capta dolo, capta redacta sōlo.

Ex Helicone sona, quæ prima tenes Heliconæ,

Et metra me dona promere posse bona.

Item hi magis etiam ridiculi, & indoctiores,
Chartula nostra tibi mittit Rainalde salutes,

Plura uidebis ibi, nisi tu mea dona refutes. Huius-
modi igitur ne ioco quidem censeo cōponendos ver-
sus, sed imitandos esse bonos poetas, ac in primis Vir-
gilium. inuenies tamen semiquinariam cæsura frequen-
ter quidem fini in heroo respondere, sed frequen-
tius in pentametro elego tunc, cum substantiuis pro-
pria redduntur epitheta, Vt Primus Idumæas referā
tibi Mantua palmas. Et,

Mantua uæ miserę nimium vicina Cremonæ. Et,

Acrifionæis Danae fundasse colonis. Item,

Hellespontiaci seruet tutela Priapi. Item,

Iulius a magno demissum nomen Iulo.

Vbi aduerte præponi adiectiuū, sequi substantiuum,
idq. frequentissimum esse. sic in elegis,

O uirnam tunc cum Lacedæmona classe petebat,

Obrutus

Obrutus infanis esset adulter aquis .
 Non ego deserto iacuissem frigida lecto ,
 Nec quæreret tardos ire relicta dies .
 Nec mihi quærenti spatiosam fallere noctem ,
 Laxaret uiduas pendula tela manus .
 Inuenies etiam, sed rarius, præponi substantiuum, ut,
 Reiice, ne maculis infuscet uellera pullis. Item,
 Coniugis, ora modis attollens pallida miris .
 Redduntur quidem epitheta substantiuus, ut dixi : sed
 qui id quoque affectauerit, non laudabitur . Præterea
 uidendū est, ut Quintiliani utar verbis, ne syllaba uer-
 bi prioris vltima, sit prima sequentis. Id, ne quis præci-
 pi miretur, Ciceroni in epistolis excidit, Res mihi in-
 uisæ uisæ sunt, Brute. & in carmine,

O fortunatam natam me consule Romam .
 Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde subiūgit,
 Antoni gladios potuit contemnere, si sic
 Omnia dixisset. Ridenda poemata malo ,
 Quàm te conspicuæ diuina Philippica famæ .

Cauēdum est etiā, ne in principio præter decorem
 elati, & tumidi uideamur, & ut ait Flaccus ,
 Nec sic incipies, ut scriptor Cyclitus olim .
 Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum .
 Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu ?
 Parturient montes, nascetur ridiculus mus .
 Potuissem & alia multa dicere, quæ fugere, quæq. se-
 qui & facere oporteat componendis carminibus, sed,
 cum non esset ociū, prætermisi. Quāobrem admoneo
 studiosos, ut quæ de arte poetica scripsit Horat. studio
 se legant, tū optima quæque de ea ipsa arte præcepta:
 quia, ut ait Isocr. εὖ γὰρ ἡς φιλομαθὴς, ἔσθ' πολυμαθὴς.

D E P E N T A M E T R O E L E G O .

Pentametrum elegum heroo ita adnectitur, ut uix
 vnquam separatum inuenias. Constat autem ex quin-
 que pedibus, unde & nomen ei inditum est .

Diuiditur in duo commata. Primum comma cōstat
 indifferen-

L I B. IIII.

indifferenter vel e duobus dactylis, vel e duobus spondeis, uel e dactylo & spondeo, uel e spondeo & dactylo, & syllaba longa, quem semipedem primum uocat. Secundum uero, e duobus dactylis, & syllaba, quæ secundus semipes appellatur.

E duobus dactylis, & syllaba longa, ut

Nōmīne īn - u u hēctōrē - u u o - pālīdā - u u
sēmpēr ē - u u rām u . E duobus spondeis, & syllaba
longa, ut Flēbām - - succēs - - sū - pōssē cā - u u rē
rē dō - u u lōs - . E dactylo & spondeo, ut, Nīl mīhī
- u u rēscrī - - bās - , āttāmēn - u u īpsē uē - u u nī -
E spondeo & dactylo, ut, Lāsā - - rēt uīdū - u u ās -
pēndūlā - u u rēlā mā - u u nūs - . Alii uero dicunt pri
mum & secundum pedem posse esse indifferenter da
ctylum uel spondeum, tertium spondeum dūtaxat, ita
tamen, ut prima syllaba spondei, sit extrema dictionis
præcedentis, & propterea si inueniatur aliquando bre
uis, defendi cæsuræ semiquinaria, quartū & quintum
semper Anapæstos. cuius sententiæ uidetur fuisse Quin
tilianus, cum dicit, Non ego cum præcedentis pedes
posui, legem dedi, ne alii essent: sed quid fere accide
ret, quod in præsentia uideretur ostendi, & quidem o
ptime est sibi iunctus Anapæstus, ut qui sit pentame
tri finis, scanditur autem sic, Nīl mīhī - u u rēscrī - -
bās āt - - tāmēn īp u u - sē uēnī u u - . Item, Lāsā - -
rēt uīdū - u u ās pēn - - dūlā tē u u - lā mānūs u u - . Et,
Nōmīne īn - u u hēctōrē - u u o pāl - - līdā sēm u u -
pēr ērām . & sic in ceteris. Sed memineris in omni
metro in fine pro longa accipi breuem, & pro breui
longam. Prior autem scandendi modus per duo com
mata, & duos semipedes facilior. Dictum uero Ele
gum παρὰ τὸ ἐλεῖν τοῦς τεθνεώτας, quod hoc car
mine laudes defunctorum scriberentur, uel παρὰ τὸ
ἔλεος, quod uetustissimi suas lamentationes elegis de
cantarent. nam factū est uocabulum a uoce, quæ in fle
tu utimur. vnde tractum est, ut epitaphia elegis præci
pue

pue
aliaz
Vert
Post
De
Quis
Gra
T E R
Pent
Q
Hex
Pa
Qua
H
Sed
Ca
Subi
De
Dact
De
Hoc
Ta
Si pr
St
Talis
P
Vi fl
P
Dac
N
Exe
N
Dac
M
Spo
P

pue scribantur uersibus. procedente deinde tempor.
 alia quoque res eo uersu scribi cœperūt, hinc H orat
 Versibus impariter iunctis querimonia primum,
 Post etiam inclusa est uoti sententia compos.

De inuentione autē elegi uersus, Idē Horat. sic dicit.
 Quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

TERENTIANS DE PENTAMETRO VERSV
 Pentametrum dubitant, quis primis finxerit auctor.

Quidam non dubitant dicere Callinuum.
 Hexametro cum quinque pedum subiungitur iste.
 Partes Heroi dupliciter recipit.

Quas penthemimeres possit diiungere forma,
 Has si quis geminet, pentametrum faciet.

Sed refert duo sint, an dactylus unus in illa:

Cum duo sunt, eadem bis repeti poterit.
 Subiungam exemplum, quo fiat planius istud.

Dēsīnē mē nālī ōs, dēsīnē mē nālī ōs.
 Dactylus ut duplex, non bis sententia currat,
 Dēsīnē mē nālī ōs Mūsā rē ferrēiō cōs.

Hoc nec præpositum peccat, nec parte sequenti,
 Talis utrique loco conuenit una tome.

Si primo spondeus erit, cum dactylus alter,
 Stabit, comma prius non poterit repeti.

Talis erit uersus hæc portio, quam modo tracto,
 Pōstquā rēsāi æ. claudicat ut repetas.

Vt stet comma sequens, bis dactylus adsit oportet.
 Pōstquā rēsāi æ, dēsīnē mē nālī ōs,

Dactylus in primo positus, spondeus adhærens,
 Non oberit primis, officiet reliquis.

Exemplum ponam, parti quod congruat isti,
 Mūsā mī - ō ō hī cāus - - sās - discrepat hoc iterū.

Dactylus ergo duplex redeat mihi parte sequenti,
 Mūsā mī hī cāusās, dēsīnē mē nālī ōs.

Spondeum duplicem, quæ pars prior est, bene sumet,
 Peccat enim tantum posteriore tome.

Cc Spon-

LIB. II.

Spondeos ante ergo dabis, pars cetera curret.
 ō fōr tūnā tī. dēsīnā mā nālī ōs,
 Pars prior ergo pedum admittet quēcunque duorū,
 Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
 Scandunt Pentametrū, duo sint quali cōmata, quidā.
 Vt pedibus binis semipedes superent.
 Hos sibi coniunctos spondeum reddere quintum,
 Pōstquā rēs āsīā, dēsīnē mā nālī ōs.
 At quidam in medio spondeum reddere malunt,
 Semipodem & primum cum capite alterius
 Iungunt, dactylico quæ fit de commate, longa:
 Inde duas promptum est sic remanere breues.
 His longam adnectunt, qua dactylus incipit alter.
 Cernis & hinc alias tot remanere breues.
 Has ad semipodem iungunt in fine relictum.
 Ultima nec refert longa sit, an ne brevis.
 Sic spondeus erit medius, duo post anapæsti.
 Pōstquā rēs āsīā, dēsīnī mā nālī ōs.
 Iccirco primo curabis commate semper,
 Ne brevis incurrens syllaba semipedis,
 Spondeum mediis nequeat coniungere longis,
 ēt fī āt tālis īn cīpē mā nālī ōs.
 Nam līs, quæ brevis est iungat sibi siue supremam
 ōs, uel quæ prima est, īn caput hoc etenim est,
 Quia nec producta est, geminat nec consona uires,
 Spondeus minime pes, sed iambus erit.
 Exemplum iccirco uocali a parte locui,
 Longa fōret ne līs īncīpē mā nālī ōs.
 Quidam quia gemino constat de commate uersus,
 Cludere comma prius non timere breui.
 Vt sit pentameter talis, qualem modo fingo,
 Hōc mīhī tām grān dē mūnūs hābērē dā tūr.
 Aut qualis supra uersus peccare uidetur
 Sī fī āt tālis īncīpē mā nālī ōs.
 Nam referre nihil, sit qualis syllaba fini,
 Commataq. hoc ipsum iuris habet, uolunt.

Iccirco

Iccirco & uerbo nunquam uno cola ligari,
 Ut constet parti finis utrique suus.
 Nam uitiosus erit sic pentameter generatus,
 Intēr nōltrōs gēn tī lis ōb ērrāt ē quūis,
 Spondei duo sunt, quos dixi commate primo
 Posse dari: uerum syllaba, quæ sequitur,
 Nec penthemimerem uerbi cum fine relinquit,
 Quæ data pentametris regula prima sonis;
 Nec post dactylico debet quæ commate iungi,
 Esse caput uersus dactylici patitur.
 Hoc ipsum melius mutata parte coibit,
 Gentilis nostros inter oberrat equus.
 Tantam nostra nequit mensura absoluerē litem,
 Malo tamen longa cludere comma prius.
 Hos elegos dixere, solet quoddā clausula talis
 Tristibus, ut tradunt, aptior esse modis.

Quoniam autem eadem fere lex est metrorum apud Latinos, quæ & apud Græcos, unde nostra fluxerunt, operæpretium uisum est, in singulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uersus aliquot Græcos scandere, ex bonis acceptos auctoribus.

EX PRIMO ILIADOS.

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
 Οὐλομένην, ἣ μυρὶ Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν,
 Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
 Ἡρώων, αὐτοὺς δ' ἐλώρια τῶν χεῖρ' κυρῆσσι,
 Οἰωνοῖσι τε παῖσι δὲ τῆος δ' ἐτελείετο βουλή.
 Μῆνιν α - ου ει δε τε - ου απη -- ληια - ου δεωαχι
 - ου ληος - υ,
 Ουλομε - ου νην, η -- μυρια - ου χαιοις -- αλγεε
 - ου θηκεν - υ.
 Πολλας -- διφθι -- μους ψυ -- χας αι - ου διπροι
 - ου αψεν - υ.
 ηρω -- ων, αυ -- τους δε -- λωρια - ου τευχε κυ - ου
 ρεασι - υ,
 Οιω -- νοισι τε - ου πατιδι - ου ος δε τε - ου λειετ
 C C 2 - υ

LIB. IIII.

- ου βουλη - - .

Ecce in primis quattuor sedibus, uel dactylus, uel spondeus indifferenter ponitur, in quinta autem semper dactylus, & in sexta spondeus, uel eius loco trochæus. licet in quinta spondeus interdum inueniatur. Illud autem δεω̄ ἄχι - ου dictum est per συνίτησιν, ubi δεω̄ breuis, & longa pro una longa. sic Virgilius posuit, Solio cum Iuppiter aureo, ubi reo breuis, & longa pro una longa.

EX THEOCRITI AMOEBAEO CARMINE.

Αἰνεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἵ τι μενέλλας Μενάλ-

Πῇ ποχ' ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ἄσε μέλος, (κας,

Βότκοιτ' ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας, ἣν δὲ ποχ' ἐνθῇ

Δάφνις ἔχων δαμάλας, μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.

Κράναι, κῆβοτάναι γλυκερὸν φυτὸν, αἵ περ ὁμοῖον Δά-

Μουσίς δαι Δάφνις ταῖσιν ἀηδόνισι, (φνις,

Τοῦτο τὸ βωκόλιον πιαίνετε, κῆντι μενέλλας

Τῇδ' ἀγάγοι, χαίρων ἀφθόνα πάντα νέμοι.

In his uersibus scanduntur heroi, ut supra scripti Homericici, Pentametri uero elegi sic,

Πῇ ποχ' - ου συρί - - κτὰς - προσφίλεις - ου ἄσε μέ-
- ου λος υ. vel sic sine cæsuris,

Πῇ ποχ' - ου συρί - - κτὰς πρὸς - - φίλεις ἄου - σε μέ-
λος υ υ υ. Secundus Pentameter.

Δάφνις ἔ - ου χῶν δαμά - ου λας - μηδὲν ἔ - ου λας -
σὸν ἔ - ου χοί - . & sine cæsuris,

Δάφνις ἔ - ου χῶν δαμά - ου λας μη - - δὲν ἔλασσον -
σὸν ἔχοι υ υ - . Tertius Pentameter.

Μουσίς - - δαιδάφ - - νις - ταῖσιν ἄ - ου ἡδονί - υ υ
σί υ. & sine cæsuris,

Μετίς - - δαιδάφ - - νις ταῖ - - σὶν ἄη υ υ - δύνισι υ υ υ.
Quartus pentameter.

Τῇ δ' ἄγ' - υ υ γοίχαῖ - - ρῶν - ἀφθόνα - υ υ πάντ' ἄνέ
- υ υ μοι - . & sine cæsuris.

Τῇ δ' ἄγ' - υ υ γοίχαῖ - - ρῶν ἄ - - φθόνα πάν υ υ - τ' ἄ
νέμοι υ υ - . Vides his pentametris duo esse cōmata,

& eodem

& eodem modo scandi, ut supra latina ostendimus. Quare uel hinc colligere possumus a Græcis, & hæc & alia fere omnia Latinos accepisse: ut mittam & pedum, & metrorum, & accidentium metris nomina uel græca, uel a Græcis detorta. Si quisquam igitur est, qui negat, non necessarias esse græcas litteras hominibus nostris, quàm recte sentiat, breui puto cognoscet, cum uel pueris de bonis litteris docta disputantibus, ipse interim astabit, ὡς ὅνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE VERSV IAMBICO SENARIO.

Iambicus uersus, qui a Græcis *τρίμετρος*, quòd *treis διποδίας* habeat, a Latinis eadem ratione ternarius: uel quia e sex pedibus simplicibus constat, Senarius appellatur: suscipit in locis imparibus, id est in primo, tertio, quinto, pedes quinque, iambum — tribrachyn — Spondeum — — Dactylum — — Anapæstum — — in paribus uero, id est in secundo, quarto, sexto, tres, iambum — tribrachyn — — pyrrhichium, sed hunc in fine duntaxat — — ratione ultimæ syllabæ, quæ in omni metro, ut supra dixi, indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus e solis iambis constat, ut etiam a principio, cum inuentus est. Deinde grauitatis gratia, spondeus, & qui ex illo nascuntur, dactylus, anapæstus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti sunt. Vnde Terentianus,

Sed quia recepit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo est contrarius, (rarius,
Ut iam tenemus, impari tamen loco. De eodē sic Ho-
Syllaba longa breui subiecta uocatur iambus
Pes citus. vnde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen iambeis, cum senos redderet ictus.
Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem.
Tardior ut paullo, grauiorq. ueniret ad auris,
Spondeo stabiles in iura paterna recepit
Commodus, & patiens, non ut a sede secunda
Cederet, aut quarta socialiter. Ex omnibus iābis tale

Cc 3 est

L I B. IIII.

est Horatii, Sūis u- ēt īp u- sārō u- mā uī u- rībūs -u
rū it uu. Tale & illud, Mīnā u- cīs aut u- ētrū u- scā
Pōr u- sē nā u- mānūs u-. Item reliqua omnia, quæ
subiunguntur hexametris illius epōdi. Altera iam te-
ritur bellis ciuilibus ætas, ut illud, ēā u- mūs ō u- mnis
ē u- xēcra u- tā cī u- uītās u-. Terentianus de hoc me-
tro partim e solis iambis, partim etiam immisto spon-
deo & semel dactylo in locis imparibus.

A dēsto, iām bēpræ pēs, ēt tūi tēnāx
Vīgō rīs ad dēcōn cītūm cēlēr pēdēm.
Nēc al tēriūs īn dīgēns ōpīs uēnī.
Sēd īp sē uērūs, īn tēgēr quē gē stīēns,
A dūf tā fēl lē, quā līs ān tē cār mīnā
Dābās āmā rūs ūl tōr, īm pōtēns, tūi.
Vidēs, ut ī ctā uēr bā rā ptēt īm pētūs,
Brēuēm quē crē brācōn sēquēn dōlōn gūlā,
Cītūm sūbī n dē uōl uāt ār ctīūs sōnūm,
Iām būs. īp sē sēx ēnī m lōcīs mānēt.

Et inde nomen inditum est senario.
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.
Quæ caussa cogat, non morabor edere.
Nam mox poetæ, ne nimis cesset breuis,
Lex hæc iambi uerba pauca admitteret,
Dum parua longam semper alterno gradu
Urget, nec aptis exprimi uerbis finit
Sensus, aperte dissidente regula,
Spondeon, & quos iste pedes ex se creat,
Admiscuerunt, impari tamen loco,
Pedemq. primum, tertium, quintum quoque.
Iuuere paullo syllabis maioribus.
At qui cothurnis regiones actus leuant,
Ut sermo pompæ regiæ capax foret
Magis, magisque, latioribus sonis
Pedes frequentant, lege seruata tamen,
Dum pes secundus, quartus, & nouissimus

Semper

Semper dicatus uni iambo seruiat.

Nām nūl lūs ālī ūs pōnītūr, tāntūm sōlēt
Tēmpōrī būs æ quīs nōn rēpēllī trībrāchy's.

In tragædiis autem uersus e solis iambis non laudatur. quare uix talem inuenias, sed semper in locis paribus ex iambo, aut tribreui: in ceteris indifferenter ex iambo spondeo, dactylo, anapæsto, tribreui. In comædiis uero in secundo loco & similibus, spondeus etiam inuenitur, necnon & dactylus, & anapæstus, sed frequentius spondeus. Quod faciunt Comici, ut solutam orationem imitentur. Scandamus igitur aliquot senarios uersus, primo comicos, deinde tragicos, ut quod dicimus, appareat exemplo manifestius.

Ex Andria Terentii.

Vōs ī -- stæc īn -- tro aūfēr -- te āb ī u- tē. Sō u-
sīā. u-

Adēs u- dūm pāu -- cīs tē -- uōlō u- dīctūm --
pūtā u-.

Nēmpē ūt -- cūrēn -- tūr rē -- æte hæc. īm -- mo
ālīūd u-. Quid ēst u-.

Quōd tībī -- u- mēa ārs u- ēff'icē -- u- re hōc pōf --
sīt ām u- plīūs u-?

Nīhīl ī u- stāc ōpūs -- u- ēst ār -- te ād hānc --
rēm quām -- pārō u-

Sēd hīc u- quās sēm -- pēr īn u- te īntēl -- lēx ī --
sītās u-

Fīde ēt u- tācītūr u- nītā u- te ēxpē -- etō quīd
-- uēlīs u-.

Ex Hercule furente Senecæ,

Sōrōr u- tōnān u- tīs (hōc ēnīm u- sōlūm -- mī-
hī u-

Nōmēn -- rēlī u- etum ēst sēm -- pēr ālī u- u- ēnūm
-- lōuēm u-,

Ac tēm -- plāsūm u- mī uīdū -- u- ā dē u- sērūiā u-
thēris u-.

Lōcūm u- quē cā u- lō pūl -- sā, pēl u- līcībūs u- u-
Cc 4 dēdi

L I B. II II.

dēdī u-.

Tēllūs -- cōlēn u - da ēst, pēl -- līcēs u - cālūm --
tēnēnt u-.

Ex Menandro, ut citat Stobæus, trimetri iambici
acatalecti,

Οἰκοὶ μένειν χεὶ καὶ μένειν ἐλδ' ἔδρον.

Στρατεία δ' οὐ φέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,

Εσήμερον δ' ἔχει, καὶ ποροπετῇ τὸν βίον.

Οὐ πείραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.

Εὐλοιδόρητον, ὡς ἔοικε φαίνεται

Τὸ τοῦ στρατιώτου σχῆμα, καὶ τὸ τοῦ ξένου.

Κομφὸς στρατιώτης, οὐδ' ἂν εἰ πράττοι θεός,

Οὐθεὶς γένοιτ' ἄν.

οἰ κοῖ -- μένειν u - χεῖ καὶ -- μένειν u - ἔλεῦ u -
θερόν u u

στρατεῖ u - ἀδ' οὐ -- φέρεῖ u - περῖου u u - σιανού -
δεμίαν u u u,

ἐφῆ u - μέρον u - δέχει u - καὶ πορότῃ -- u u τῇ τὸν --
βίον u u.

οὐ πεί -- ράν ἔχου u u μένον u - τὸς οὐ u - σωτῇ --
ρίου u -

εὐλοῖ -- δόρη u - τὸν ὡς u - ἔοῖ u - κεφαῖ u - νῆταῖ u -
τὸ τοῦ u - στρατιῶ u - τοῦ σχῆ -- μάκα u - τὸ τοῦ u -
ξένου u -

κομφὸς -- στρατιῶ u u - της ου -- δ' ἂν εἰ u - πράτ-
τοῖ -- θεὸς u u ου θεὸς -- γένοῖ u - τ' ἄν.

EX PLVTO ARISTOPHANIS.

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ᾧ ζεῦ καὶ θεοῖ

Δούλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότης.

Ἦν γὰρ τὰ βέλτιδ' ὁ θεράπων λέξας τύχη,

Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,

Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.

ωσαρ -- γαλλέον u u - πρᾶγμε -- στίν ω u - ζῶ καὶ
-- θεοῖ u -

Δουλον -- γένε u - δαι πᾶρ ᾧ u u φρόνου u - τος δε
-- πώτου u -

ην γαρ -- τὰ βελυ -- τῖ δ' ὅθ' ἔ -- υ υ ράπων υ -- λεξας
 -- τυχη υ --,
 Δοξη -- δέ μ' υ -- δραν ταυ -- τὰ τω υ -- κектη --
 μένω υ --,
 Μετεχεν υ -- αναγ υ -- κη τον -- θεραπον υυ -- τα τωυ
 υ -- κακων υ --.

EX HECVBA EVRIPIDIS.

Ηκωνε κρῶν καὶ δμῶνα, καὶ σκότου πύλας
 Λιπῶν, ἰν' ἄδης χωρὶς ὤκισαι θεῶν,
 Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγώς τῆς κισέως,
 Πριάμου τε πατρὸς, ὃς μ', ἐπεὶ φρυγῶς πόλιν
 Κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῶ,
 Δείσας, ὕπεξ ἔμπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
 Πολυμήσορος πρὸς δῶμα θρηϊκίου ξένου.
 η κα -- νεκρων υ -- κευδμω -- ναχαι υ -- σκοτου υ -- πυ
 λας υ --
 Λιπων υ -- ινα υ -- δισχω -- ρις υ -- κισαι -- θεων υ --
 Πολυδω υυ -- ρος εκα υ υυ βης παις -- γεγως υ -- της
 κισ -- σεως υ --.
 Πριαμου υυ -- τεπα υ -- τρος ος υ -- μεπει υ -- φρυγων υ --
 πολιν υ υ
 Κινδυ -- νος ε υ -- σχεδορι υυυ πεσειν υ -- ελλη -- νε
 κω υ --.
 Δεισας -- υπεξ υ -- επεμ υ -- ψε τρω υ -- ικης υ -- χθονος. υυ
 Πολυμη υυ -- σορος υ -- προς δω -- μαθρηι υ -- κίου υ --
 ξένου υ --.

TERENTIANVS DE COMICIS ET TRA-
GICIS VERSIBVS.

Culpatur autem uersus in tragædiis,
 Et rarus intrat ex iambis omnibus,
 Vt ille contra, qui secundo & talibus,
 Spondeon, aut quem comparem receperit.
 Sed qui pedestres fabulas socco premunt,
 Vt quæ loquuntur sumpta de uita putes,
 Vitiant iambum tractibus spondaicis,
 Et in secundo, & ceteris æque locis.

Fidemq̃.

LIB. IIII.

Fidemq. fctis dum pröcurant fabulis,
In mëtra peccant arte, non inscitia,
Ne sint sonora verba consuetudinis,
Paullumq. rursus a solutis differant.
Magis ista nostri. nam fere Græcis tenax
Cura ex iambi, uel nouellis comicis,
Vel qui in uetusta procluent comœdia.

DE DIMETRO IAMBICO.

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium
constat e quattuor integris pedibus. recipitq. in locis
imparibus, id est in prima & tertia sede iambum, & ce
teros, quos trimetrum, in locis uero paribus hoc est in
secunda, & quarta sede, iambum uel tribreuem, sed in
fine & Pyrrhichium. Quales multi sunt uersus apud
Horatium suppositi aliis, ut hic, trimetris,

Quândo rēpō stūm cæcūbūm ad fēstās dāpēs,

Victō -- rēlæ u -- tūs cæ -- fārē u u

Tēcūm sūb āltā (sic Iōuī grātūm) dōmō

Bēā u -- tē mē u -- cōenās -- bībām u u. Hic autem

Herois,

Nōx erat, et cæ lōfūl gēbāt lūnāsē rēnō

Intēr -- mīnō u -- rāfy u -- dērā u u,

Cūm tū māgnō rūm nūmēn læ sūrādē ōrūm,

Inuēr -- bāiū u -- rābās -- mēā u u.

Hoc carmine constat etiam hymnus ille, ac rhyth-
mus in sacris libris in laudem immaculatæ Virginis.

Quēm tēr -- rā pōn u -- tūs æ u -- thērā u u

Cōlūnt u -- ādō u -- rānt præ -- dicānt u --

Trīnām -- rēgēn u -- tēm mā -- chīnām u u

Clāstrūm -- Mārī u -- æ bā -- iūlāt u u.

Vbi, ut id obiter admoneā, æthera nominatiuus est
feminini generis ab accusatiuo Græco τὸν αἰθέρα hæc
æthera, sicut τὸν κρατῆρα hæc cratēra. Maria autem
etli corripit primam & secundam apud Claudianum,
tamen quia hebraicum est nomen, puto penultimam
habere indifferentem.

DE

DE IAMBICO TETRAMETRO.

Iambicum tetrametrum, quod Latine quadratum & octonarium dicitur, eosdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrum. nam si trimetro duos proposueris pedes, ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod sic docet Terentianus, Sed hic trimetrus quando duplicem pedem A capite sumet, tunc quadratus dicitur.

Idemq. dictus est & octonarius.

Ante ergo uersum collocabo iambicum.

Phāsē u- lūs il u- lē quēm u- vidē u- tīs hō u- spītēs u-

Quadratus iste talis effici potest,

ādēst u- cēlēr u- phāsē u- lūs il u- lē quēm u- vidē u- tīs hō u- spītēs u-.

Huiusmodi versus iambicos quadratos acatalectos non legi in usu apud nostros. catalectos autem legi apud Catullum, cuius generis est illud Epigramma in Thallum, qui Catullo pallium, & sudariū inuolauerat, Cīnā u- dē Thāl u- lē mōl u- līōr u- cūnī u- cū lī u- cāpīl u- lō -.

Rēmīt u- tē pāl u- līūm u- mīhī u- mēūm u- quōd īn u- uōlā u- flī -.

Vides his deesse syllabam, ut sint octo simplices pedes iambi.

Qui poterunt effici quadrati perfecti, si dixeris,

Cīnā dē Thāl lē mōllīōr cūnīcūlī cāpīlūlō,

Rēmīt tē pālīūm mīhī mēūm, quōd īnuōlāuērās.

Apud Comicos tamen sæpe inuenies id genus octonarios uersus, non tamen seruata lege iambici metri, sed in omni sede indifferenter positos spondeum, dactylū, Anapæstum præterquam in octaua, ubi semper est iambus. quales sunt illi apud Terentium,

ēnīmuē u- rō Dā u- uē nīhīl u- lōcī ēst u- sēgnī tī u- xī nēquē u- sōcōr - dīā u-.

Quāntum īn - - tēllē - - xī mōdō - - sēnīs u- sēntēn - - tīām u- dēnū - - ptīis u-.

Quæ

LIB. IIII.

Quæ sī -- nōnā -- stū prō -- uīdēn o -- tūr me aūt
-- hērūm o -- pēsūn -- dābūnt o -- . Et nota enim ue-
ro sic dictum, ut supra sine inuidia, ut u pro nihilo ha-
beatur, ut ait Priscianus.

Sed de hoc metro multa dici possent, quæ præter-
mittimus dicenda, cum Terentium dabimus excusum
typis nostris.

DE IAMBICO CLAUDO.

Est quoddam genus Iambici uersus delumbe, &
claudum, quod Græci σάζον & χολιάμβον appellant.
habet enim in fine pro iambo spondeum. Differt autē
a perfecto senario iábico, quòd hic in sexta sede spon-
deus esse debet, tū in quinta semper iambus: nā cum
scandantur iugari hi pedes in choliambo, tertius pes
iugatus, semper esse debet epitritus primus, id est pri-
ma breuis ante tres longas. Cauendum igitur, ne in
quinta sede ponatur spondeus, aut alii, quos integer
senarius Iambicus in ea suscipit. Hanc legem accura-
te seruauit Persius his uersibus claudis.

Nēc fōn -- tēlā o -- brā prō o -- lūi o -- cābāl o -- līnō

Nēc īn o -- bīcīpī o o tī sō -- mīās o -- sē pār o -- nā
sō --

Mēmīni ūt o o -- rēpēn o -- tē sīc o -- pōē o -- tā prō o --
dīrēm o

Hēlicō o o -- nīdās o -- quē pāl o -- līdām o -- quē pŷ o --
rēnēn --

īllīs -- rēlīn o quō, quō -- rum īmā o -- gīnēs o --
lāmbūnt --

Hēdērā o o -- sēquā o -- cēs īp -- sē sē o -- mīpā o --
gānūs o.

ād sā -- crā uā o -- tūm cār -- mēn ōf o -- fērō o --
nōstrūm o.

Quīs ēx o -- pēdī o -- uīt psī -- tā cō o -- sūūm o -- χαῖ
pe o

Pīcās -- quē dōcū o o o īt nō -- strā uēr o -- bā cō o --
nārī?

nārī -- ?

Māgī u- stēr ā r u- rīs, īn u- gēmī u- quē lār u- gī-
tōr - uVēntēr --, nēgā u- tās ā r -- tīfēx u- sēquī u- uō-
cēs --Quōd sī -- dōlō u- sī spēs -- rēfūl u- sērīt u-
nūmmī --,Cōruōs -- pōē u- tās, ēt -- pōē u- trīdās u- pīcās
--.Cāntā -- rē crē u- dās pē -- gā sē u- iūm u- mē-
lōs - u.

Ecce in quinta sede semper est iābus, & in sexta spō
deus, uel pro spondeo trochæus, quia, ut sæpe dictum
est, in fine brevis pro longa ponitur. Quonā modo au-
tem melos possit in primam producere, diximus in pri-
mo modo quo in primo loco posite syllabæ cognoscū-
tur. Dicitur aut̃ σκάλων a Græcis, quia claudicat: nam
sextus pes in hoc metro maior est, quā sextus qui in
senario perfecto. σκάλω enim est claudico, unde σκά-
λων σκάλοντος participium, id est claudicans. eadem ra-
tione χολιάμβον dicunt. χολός enim Græce, Latine
claudus, unde choliambus componitur, quasi claudi-
ambus. Huius carminis inuentor fuisse dicitur Hippo-
nax. De scazonte hæc Terentianus,

Claudum trimētrum fecit alit̃er Hīp u- pōnāx --

Ad hunc modum, quo claudicant ēt hī u- uērsūs --.

Iccirco Græce nuncupat̃s ēst u- σκάλων --.

Hic non iambum reddidit pēdēm u- sēxtūm - u,

Penultimam sed pro breui trāhīt u- lōngām - u,

Nouitate ductus, non ut insciūs u- lēgīs - u.

Sed quia iugatos scandimus pēdēs u- īstōs --,

Pæona fieri perspicis pēdem īn u- finē - u.

Epitritus nam primus implēt hānc u- pārtēm - u,

Brevis locata cum sit antē trēs u- lōngās --.

Quare cauendum est, ne licentiā u- suētā --

Spondeum, aut qui procreant̃r ēx u- illō --

Dari

L I B. I I I I.

Dari putemus posse nunc locō u- quīctō --,
 Ne deprehensæ quattuor sīmūl u- lōngæ --
 Parum sonoro sine destrūant -u vērsum -u.
 Nam dactylum, paremve, quid tibi u- dīcām - u,
 Cum tantum iambus hoc loco prōbē u- pōnī --,
 Aliusq. nullus rite possit ad u- mitti --.
 Hoc Mimiambus Martius dedit u- mētrōn - u.
 Nam uatem eundem est attico thymō u- tinctūm - u
 Pari lepore consecutus ē u- mētrō --.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicum metrum iambico contrarium est, non
 susceptione pedum, (eosdem enim utrumque recipit,
 nisi quod nec trochæum iambicum, nec iambum tro-
 chaicum) sed dispositione per sedes. nam sicut iambus
 imparibus ponitur locis, ita in disparibus trochæus.
 Vnde Terentianus.

Nam pes uterque, quia sibi est contrarius,
 Gaudet locorum dispari custodia.
 Trochæus ergo semper impari loco,
 Pariq. iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrum in locis imparibus tro-
 chæum, tribrachyn: in locis autem paribus, & hos, &
 spondeum, & dactylum, & anapæstum. quanquam tri-
 brachys in septimo non admittitur. Præterea, Tribra-
 chys & Dactylus, & Anapæstus nō nisi raro admitten-
 di sunt. id quod & in iambico obseruandum est. Acci-
 pere autem trochaicum eosdem pedes, quos & iambi-
 cum, hinc manifeste apparet, quod si a tetrametro iam-
 bico acatalecto dempta prima fuerit syllaba, fiet Tro-
 chaicum Tetrametrum Catalecticum: & si fuerit iam-
 bicum e solis iambis, fiet trochaicum e solis trochæis.
 si autem illud in disparibus locis spondeū, & alios ha-
 buerit, & hoc ex iisdem constabit. fiat igitur Catulli il-
 lud ex catalectico acatalecticum sic,

Rēmīt u- tē pāl u- lūm u- mīhī u- mēum u-
 quōd in u- uō lā u- uē rās u- erunt omnes iambi.
 quōd

quòd si dempseris primam syllabam Re, fiet trochaicum catalecticum e solis trochæis sic, Mittē - u pālī -
- u ūm mī - u hī mē - u ūm quòd - u īn uò - u lāuē - u
rās -. ecce septem sunt trochei, supereft & syllaba. Po-
teris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecti-
cum ex iambo senario præponendo creticum - u -.
Nam si præposueris creticum, puta Sōcrātēs - u - il-
li Horatiano, Bēātūs illē quī prōcūl nēgōtīs, fiet tro-
chaicum tale, Sōcrā - u tēs bē - u ātūs - u illē - u quī
prō - u cūl nē - u gōtī - u īs -. in quo uersu licet tri-
fariam uariare principium, secundum solutionum nu-
merum. quas habere potest creticus - u -. Soluendo
igitur primam cretici, fiet tale, Dīōgē u u nēs bē - u
ātūs - u illē - u quī prō - u cūl nē - u gōtī - u īs -. Sol-
uendo secundam, tale, Dēmō - u phīlē bē u u ātūs - u
illē - u quī prō - u cūl nē - u gōtī - u īs -. Soluendo
utranque, tale, Quòd āgīs u u āgē, Bē u u ātūs - u il-
lē - u quī prō - u cūl nē - u gōtī - u īs -. Sin aut iam-
bicum senariū non fuerit e solis iambis, quale est hoc
Horatii, Nēptū -- nūs āl u - tō tūn -- dīc hī u - bē-
nūs -- sālō u - præponendo ei creticum, ut Nauitas,
fiet tale, Nāuī - u tās Nē -- prūnūs - u āltō -- tūndīt
- u hībēr -- nūs sā - u lō -. Huius autem generis
sunt illa apud Suetonium in Iulium Cæsarem,

Gāllī - u ām Cæ -- sār sūb - u ēgīt -- Nīcō - u
mēdēs -- Cæ sā - u rēm u

ēccē - u Cæ sār -- nūnc trī - u ūmphāt -- quī sūb
- u ēgīt -- gāllī - u ām u.

Nīcō - u mēdēs -- nūnc trī - u ūmphāt -- quī sūb
- u ēgīt -- Cæ sā - u rēm u.

Talia etiam sunt Terentiani trochaica, ut illa,
Syllā - u bās quæ -- ritē - u mētrō -- cōngrū - u
ūnt hē -- rō ī - u cō -,
Cāptūs - u ūt mē - u ūs fē - u rēbāt -- dīspū - u tā tās,
-- āttū - u lī -.

Vērsī - u būs sā -- nē mō - u dōrūm -- quō sō - u nōrā
- u

LIB. IIII.

lēuī - u tās -
 āddī - u tāttī - u lī lē - u uārēt - - siccī - u ōrīs - - tæ
 dī - u ūm u.

Hæc primus Bassine fili, & tu gener Nouate mi
 Perpolite quàm potestis crebriore limula,
 Non pater tanquā, socrerque, sed uelut sim extrarius.
 Intueri uos oportet, an satis sit litteris
 Singulis discreta recte, quæ cui est natiuitas. & reli-
 qua id genus quàm plurima. Et notandum in huius-
 modi trochaicis duo debere esse commata, ita ut sem-
 per quartus pes primum finiat comma, quod idem
 quoque Terentianus præcipit his trochaicis,
 Regulam seruans ubique, finis ut quarti pedis
 Nominis, uerbiue fine comma primum terminet.

Hac enim tome probatur metron hoc trochaicum.
 Hunc modum si competenti pertulit ductu stilus,
 Siue prouiso tenore cessit effectus labor. Huius ge-
 neris etiā est hymnus ille rhythmicus in sacris litteris,

Pāngē - u līnguā - u glōrī - u ōsī - - præ mī - u ūm
 cēr - - tāmī - u nīs u
 ēt sū - u pēr crū - u cīs trō - u phæō - - dīc trī - u ūm
 phūm - - nōbī - u lēm u.

Quālī - u tēr rē - u dēmtōr - u ōrbīs - u īmmō - u
 lātūs - - uicē - u rīt u. Est enim id genus trochaicū
 frequentissimum. Illud etiam notandum, quòd sicut
 ex senario iambico fieri potest trochaicum catalecti-
 cum, præponendo creticum, ita ex trochaico catale-
 ctico tetrametro fieri potest iambicum senariū acata-
 lectum remoto cretico. Possent dici & alia de metro
 trochaico, ut de monometro, de dimetro, de trimetro,
 item quare præposito cretico contingat in locis pari-
 bus esse spondeū, dactylum, anapæstum, sed nō tantū
 mihi datur otii. Remitto igitur studiosos ad Terētia-
 num, & alios, qui erudite de arte scripserunt. Sed scan-
 damus tria metra trochaica catalectica ex equitib. Ari-
 stophanis, totidēq. ex Iphigenia in Aulide Euripidis,

Ω γέροντες

Ω γέροντες ἦλίαςαι φράτορες τριωβόλου,
 Οὐς ἐγὼ βόσκω κεκραγώς καὶ δίκαια, καὶ ἄδικα.
 Παραβοηθῆθ', ὥς ὑπ' ἀνδρῶν τυπώμαι ξυώμοτόν.
 ὦ γέ - υ ρόντες - υ ἦ λει - υ ἄσαι - - φράτο - υ ρές τρι
 - υ ὠβό - υ λου - .

Οὐς ἐ - υ γῶ βό - - σκῶ κέ - υ κρᾶ γῶς - - καὶ δῖ - υ καὶ ἄ
 - υ ἄδῖ - υ καὶ υ .

Παραβό - υ υ ἦ τεῖ - - θ', ὥς ὑ - υ π' ἀνδρῶν - - τυ πῶ
 - υ μαί ξυν - υ ὠμό - υ τῶν - .

E X E V R I P E D E .

Μηδέν' ἂν χέους ἐκτι προσάτην δαίμην χθονός,
 Μηδ' ὅπλων ἄρχοντα νοῦν χεῖ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
 Πόλεως ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξυέστιν ἦν ἔχων τύχη.
 Μηδ' ἐ - υ γέν χρε - υ οὐς ἐ - υ κητί - υ προσά - υ τήν
 θεῖ - - μὴν χθό - υ νός υ .

Μηδ' ο - υ πλῶν ἄρ - - χῶντ' ἄ - υ νοῦν χεῖ - - τὸν στρα
 - υ τυλά - υ τήν ἐ - υ χεῖν - ,

Πόλεως υ υ ὡς ἄρ υ - χῶν ἄ - υ νήρ πᾶς - υ ξυν ἐσὶν υ υ
 ἦν ε - υ χῶν τυ - - χη - .

DE HENDECASYLLABO SAPPHICO.

Hendecasyllabi Sapphici duo sunt genera, Alterum quo sæpe usus est Horatius: alterum, quod alio nomine Phalæcium dicitur.

Illud apud Horatium cōstat quinque pedibus, Trochæo, Spondeo, Dactylo, Duobus trochæis. quanquā ultimo etiam spondeo. Quale est illud ad Augustum Cæsarem, in quo primi tres uersus sunt eiusdem generis. Inde subiungitur Adonius in quarto ordine constans Dactylico dimetro catalectico, id est e dactylo, & spondeo, uel trochæo pro spondeo. Postea sunt iterum tres eiusdē generis, & quartus rursus Adonius. & sic ad finem usque iisdem generibus carminis.

Ἰὰμ σά - υ τίς τέρ - - ρίς νίυς - υ ἄτquē - υ δῖρᾶ - - .
 Γράνδῖ - υ νῖς μῖ - - σῖτ πατέρ - υ, ἐτ ρῦ - υ βέντι - - .
 Δέxτε - υ ρά σά - - crās ἰαυ - υ λᾶν - υ ἀρceῖς - - .

Τέrruῖτ - υ υ ἰργέμ - υ .

Dd Tērrū

LIB. IIII.

Tērrū - uīt gēn - - tēs grāuē - u u nērē - u dīrēt - u
 Sæ cū - elūm pyr - - rhæ nōuā - u mōnstrā - u quēltā - -
 ōmnē - u cūm prō - - reūs gēnūs - u ēgīt - u āltōs - -
 Vīsērē - u mōntēs - -

Alterum hendecasyllabi genus constat etiam quin
 que pedibus, spondeo, dactylo, & tribus trochæis: sed
 quanquam in prima sede legitimus pes est spondeus,
 tamen & trochæus, & iambus eam sibi usurparūt. Hoc
 genere carminis Catullus usus est, & Martialis. Ho-
 ratius nunquam. Distat autem hoc a superiore dispo-
 sitione pedum. illud enim in prima sede semper habet
 trochæum, in secunda spondeum, in tertia dactylum,
 inde, duos trochæos. Hoc in prima legitimū habet spō
 deū, in secunda semper dactylum, inde tres trochæos,
 nec refert extremum etiam inueniri spondeum. id e-
 nim fit ratione ultimæ.

Ex Catullo, ad M. Tullium.

Dīsēr u - tīsīmē - u Rōmū - u linē - u pōtūm u -
 Quōt sūnt - - quōtquē fū - u ērē - u Mārcē - u Tūllī -
 Quōtquē - u pōst ālī - u is ē - u rūnt in - u ānnīs - -
 Grātī - u ās tībī - u māxī - u mās Cā - u tūllūs - u
 āgīt u - pēssīmōs - u ōmnī - u ūm pō - u ētā - u,
 Tāntō - - pēssīmūs - u ōmnī - u ūm pō - u ētā - u.
 Quāntō - - tu ōptīmūs - u ōmnī - u ūm pā - u trō -

Ex Martiale,

(nūs - u

Hīc ēst - - quēm lēgīs - u illē - u quēm rē - u quīrīs - u
 Tōtō - - nōtūs in - u ōrbē - u Mārtī - u ālīs - u,
 ārgū - - tīs ēpī - u grāmmā - u tūm lī - u bēllīs - -
 Cū lē - - ctōr stūdi - u ōsē - u quōd dē - u dīstī - -
 Vīuēn - - tī dēcūs - u ātquē - u sēntī - u ēntī - -
 Rārī - - pōst cīnē - u rēs hā - u bēnt pō - u ētā - -

Ex Terentiano,

Quem nos Hendecasyllabum solemus
 Tanquam de numero vocare uersum,
 Tradunt Sapphicon esse nuncupandum.
 Nanque & iugiter usa sæpe Sappho,

Dispersosq.

Dispersosq. dedit subinde plures
 Inter carmina disparis figuræ.
 Sed primi pedis ante lex tenenda est.
 Spondeum siquidem uidemus istic
 Tanquam legitimum solere poni.
 Post hunc dactylon atque tres trochæos.
 Cui nomen quoque Phalico dederunt,
 Verum mobilis hic locus frequenter
 Non solum recipit pedem, ut loquebar
 Spondeum, sed & aptus est trochæo.
 Nec peccat pede natus ex Iambo.
 Exemplis tribus hoc statim probabis
 Docti carmine quæ legis Catulli.
 Guīdō-- nō lēpī--uu dūm nō--u uūm lī--u bēllūm--u
 ārī--u dō mōdō--uu pūmī--u ce ēxpō--u lītūm--u.
 Mēās u-- ēsse ālī--uu quīd pū--u tārē--u nūgās--.
 Quos dixi modo iam pedes uidemus
 Diuersos capiti trium locato,
 Spondeon cui dō--trochæon ārī--u,
 Mēās u-- quis neget hunc iambon esse?

Ex epigrammatis ἀλφειοῦ.

Οὐ σέρ-- γω βαδύ--uu ληί--uus α̇--u ρούρας--
 Οὐκ ὄλ--βον πολυ̇--uu χερσον--u οἶα--u γύγης--
 Αὐτάρ--κους ἔρα--uu μαί βί--u ου μα--u κρίνε--u
 Τὸ μὴ u--δὲν γὰρ α̇--uu γαν α̇--u γαν με--u τέρπει--.

DE CARMINE SOTADEO.

Sotadeum carmen constat e quinque pedibus, primis duobus Ionicis a maiore, & tribus reliquis trochæis. & quia Ionicus a maiore constat e duabus primis lōgis, & reliquis duabus breuib. primus pes interdum soluta prima Ionici in duas breues, fit mesomacros uu--uu constans e media lōga, & duabus utrinque breuib: soluta secunda, fit parapæon--uuu cōstans e prima longa & quattuor breuib. Idē accidere quoque in secundo ionico potest, ut ostendemus exēplis. Quod autem ambæ in utroque ionico solui possint in

D d 2 dicho-

dichorum, hoc est in sex breues, non memini legere apud Terentianum. Præterea in tertia sede loco primi trochæi modo spondeus, modo dactylus, modo anapestus inuenitur, quod raro fit, nec fere unquā, nisi quartus pes fiat pyrrhichius. nec erit unquam pyrrhichius quartus, nisi tertius sit unus e trib. prædictis loco trochæi. Sed quod dicimus ostēdamus ex ipso Terētiano Carmen e duob. Ionicis a maiore, & tribus trochæis.

Nūc incipī -- 00 ambīs gēmī -- 00 nōs pē - 0 dēs rē - 0 fērrē - 0. E primo pede mesomacro soluta prima ionicī, secundo Ionico, reliquis trochæis, ut

ēlēmētā rī 00 - 00 dēs quæ pūē -- 0 0 rōs dō - 0 cēt mā - 0 gīftrī --. E primo pede Parapæone soluta secunda primi Ionicī, secundo Ionico, reliquis trochæis, ut

Cæciliūs ē - 000 rīt cōsīmī -- 0 0 līs pē - 0 dīs fī - 0 gūrā --. E primo pede Ionico, secundo mesomacro soluta prima syllaba secundi Ionicī, tertio spōdeo, quarto pariambo, ut

Sī primābrē -- 0 0 uīs ēpītrītōs 0 0 - 0 0 hīc prī -- mūs hā 0 0 bētūr - 0. E primo pede Ionico, secundo Parapæone soluta secunda syllaba, secundi Ionicī, & reliquis trochæis: nec refert, si extremus, ut dixi, est spondeus, ut

ūnum ūt faci -- 0 0 ānt dūō pāsī - 0 0 0 tēr pē - 0 dēs iū - 0 gātī --. E tertio pede anapesto, & quarto pariambo, ut

Vērsūs mālē -- 0 0 nē dēsīnāt -- 0 0 ādhībēn 0 0 - tūr īn 0 0 īmō --. E tertio pede dactylo, & quarto pariambo.

Quartūm quōnī -- 0 0 ām pērspīcīs -- 0 0 hūnc ēpī - 0 0 trītōn 0 0 ēlsē - 0. Hoc genus carminis Sotadē inuenisse dicunt. Vnde Terentianus, Longas siquidem quando prius locamus ambas, Deinde breues subdimus, ut putes priorem Spondeum oriri comitem, mox pariambum

Απο

Ἀπὸ μείζονος illum memorant Ionicorum .
 At qui breuibus præpositis, deinde longas
 Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari .
 Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
 Cum versibus istis toties recurat hic pes,
 Longas geminat qui prius, & iugat minores,
 Λαυινία — — ou cum dicimus, hæc tamen figura est,
 Metrumq. facit, Sotadicon quod uocitarunt
 Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum .

Atilii Fortunatiani fragmentū de metro Sotadeo .

Primus spondeus. Secundus pariābus. Tertius spon-
 deus. Quartus pariābus. Quintus tribrachys. Sextus
 item tribrachys. Vltimus spondeus. & quo magis mi-
 rum videri potest, totus Sotadeus numerus e trocheis
 potest cōstare pedibus, & duo habet Ithyphallica me-
 tra, & unum trochæum pedem, sic. Bācchē, bācchē,
 bācchē. Quibus si interposueris aliquos brachysylla-
 bos, eiusdem scilicet rationis, erit uersus mollior, sic,

Bācchē — u brōmiē ou u bācchē — u brōmiē ou u
 Bācchē u — brōmiē ou u, bācchē — u .

Nā Ithyphallicū metrū sæpe recipit hūc Tribrachyn,
 Vt etiā apud Menādrū in phasmate, & apud Callima-
 chū in epigrāmatidis ostēdi potest. Cuius exēplū subieci
 quo notius sit eū, cū sit sex syllabarū, accrescere mo-
 do una, modo duabus syllabis per tribrachyn. s. pedē.

Hūc ā — u dēs ly — u æ ē — u

Bāsā — u rē ubi — u cōrnīs — u

Nycti — u liē bī ou u mātēr — u

Crinē — u nītidūs ou u āptē — u ,

Lūtē — u īscō — u rymbīs — —

Hēdērā ou u tē cō — u rōnīs — —

Hāstā — u uīridīs ou u ārmēt — u .

Plācidūs ou u ādēs ād ou u ārās — —

Bācchē — u bācchē — u bācchē — u .

Hæc ex Atilio, in quibus nos quædam emendauim-
 us, ubi quia meminit metri Ithyphallici, quod con-

D 3 stat

stat e tribus trochæis admisto sæpe brachysyllabo,
 subiunximus hæc ex Terentiano de Ithyphallico me-
 tro, Ithyphallica porro dicarūt mūli -v cī pō -v ētā --
 Qui ludicra carmīa Baccho uērsī -v būs pē -v tūlcī --
 Graio cū cortice phallo trēs dā -v bānt trō -v chā ōs --
 Vt nomīe fit sonus ipse, Bācchē -v bācchē -v bācchē -v

Nunc ut in figura manifestius appareat. quot unū-
 quodque metrum e supradictis accipiat pedes per sin-
 gulas regiones, in hunc modum notabimus.

H E R O V M.
 I II III IIII V VI

-- -- -- -- -- --
 -v -v -v -v -v -v

PENTAMETRV M cum cæsuris.

I II Semipes III IIII Semipes

-v -v - -v -v -
 -- -- -- -- --
 -v -v - -v -v -
 -- -v - -v -v -

PENTAMETRV M sine cæsuris.

-v -v -- v -v -
 -- -- -- v -v -
 -v -- -- v -v -
 -- -v -- v -v -

I AMBICVM SENARIV M.

I II III IIII V VI

v - v - v - v - v -
 vvv vvv vvv vvv vvv vvv
 -- -- -- -- --
 -v -v -v -v -v -
 v - v - v - v - v -

I AMBICVM COMICVM.

I II III IIII V VI

v - v - v - v - v -
 vvv vvv vvv vvv vvv vvv
 -- -- -- -- --

DE ACCENTIBVS.

212

-- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --

IAMBICVM CLAVDVM.

I II III V VI
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --

TROCHAICVM TETRAMETRV.

I II III V VI VII VIII
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --

HENDECASYLLABVM SAPPICVM ACATALECTVM.

I II III V
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --

HENDECASYLLABVM PHALECIV.

I II III V
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --

SOTADICVM.

I II III V
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --

ITHYPHALLICVM.

I II III
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --
 -- -- -- -- --

Dd 4 Sed

LIB. IIII.

Sed de metris hec tenus. Superest, ut de accentibus, quos suscipit sermo latinus, nec non de distinctionibus breuiter dicamus.

DE ACCENTIBVS.

De accentibus apud nostros breuissimus est tractatus, secus est apud Græcos. illi enim multos libros de accentibus conscripserunt, ut Apollonius, Herodianus filius Apollonii, & alii. In cuius rei admirationem olim hoc distichon lusimus.

Non ualet accentus millesima claudere graios

Pagina, romanos una breuisq. potest.

Sunt autem accentus decem. Acutus ' Grauis ' Circumflexus ~ Longus ~ Breuis ' subunio ~ subdiuisio, Apostrophus ' Aspiratus ' Tenuis ' Quibus omnibus utimur, præter aspiratum & tenuē, pro quibus in aspirandis dumtaxat litteris hac figura *h* uel hac *h* ex utroque ipsorum facta utimur. Dictus autem accētus, quasi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem Græcorum, a quibus *προσῳδία* dicitur, a *πρὸς* præpositione, quod est ad, & *ὀδὴ* cantus. hi autē sunt qui dictionem moderantur, nec potest aliqua esse dictio, quæ uno ex ipsis careat. nam sicut nulla uox esse potest sine uocali, ita nec sine accentu, quod sit quasi anima uocis. De ipsis igitur dictionem moderantibus sic perbreuiter dicemus.

Omnis dictio, aut unius est syllabæ, aut duarū, aut plurium duabus. Quæ unius est syllabæ, si breuem uocalem habet, aut positione longam, acuitur, ut mel. mons, pix. si uero natura longam, circumflectitur, ut mos. Quæ autem duarum est syllabarum semper accentum habet supra primam syllabam: exceptis quibusdam, quæ supra ultimam, accentum habent differentię causā, ut mox dicemus. Si prima igitur natura lōga est, & ultima breuis, circumflectitur, ut mater, munus, donum. in ceteris omnibus acuitur, ut pater, homo, leges, fortis. Quæ uero plurium est duabus syllabis

bis, si penultima est longa, semper ibi est tonus circum flexus si natura longa, & ultima brevis, ut Romanus. acutus, si aliter, ut Romani, potentes, libertas, Catullus, Veronenſis. Si uero brevis, in antepenultima, ut dominus, pontifex, sanctissimus, tenebræ, lugubris, mulieris, hiacinthinus. Excipiuntur a facio composita, quæ in secunda, & tertia persona singulari præsentis indicatiui modi accentum habent in penultima, licet sit brevis, ut benefacis, benefacit, calefacis, calefacit, & huiusmodi. beneficit etiam, & satisficit, & caleſcit, & caleſcit, & alia composita a ſis, & ſit, acuunt ultimam, ut ſua ſimplicia. Exerceantur igitur discipuli a præceptoribus pronuntiare dictiones, quæ penultimam uel corripunt, ut producant. discant etiam uariare accentum ab antepenultima ad ultimam. uerbi cauſſa, pronuntient dominus cum accentu in antepenultima ſic, dominus. deinde cū accētū in penultima ſic, domīnus. poſtremo cum accentu in ultima ſic, dominus. licet neque in ultima, neque in penultima eſſe poſſit. ſed fiat, ut aſſueſcant uariare uocem, quod tamen melius fiat in Græcis dictionibus, in quibus ſi accētus eſt in antepenultima, tranſit ad penultimā, ſi vltima ſelectē do fiat longa, ut ἀνθρώπος, ἀνθρώπου, ἀνθρώπω, ἀνθρώποι, ἀνθρώπων, ἀνθρώποις, ἀνθρώπους. nā ſi vltima ſit longa, accentus non poteſt eſſe in antepenultima, niſi deſinat in αι, uel in οι puras diphthongos, ut ἀνθρώποι, τυπούσαι nam ſi ſequatur conſonans, mutatur accentus in penultimam ἀνθρώποις, τυπούσαις. cum autem aſſueuerint ſic uariare uocem accētibus, facilius noſtra pronuntiabunt. Præterea ut recte penultima, & antepenultima proferatur, illo etiam ſigno admoneri poterunt, ut cum ſupra penultimam uiderint longū accētū, in ea immorentur, ut in Iuſtiniānus, Theodōrus: cum uero breuem, intendāt antepenultimam, nec ullam in penultima moram faciant, ſed celeriter pertranſeant, ut in ἀδάμο, περλέγο, muliērem.

Dd 5 Præterea

Præterea plurimum iuuabit, si singulas penultimas dictionum supra duas syllabas, quæ ambiguitatem parere possunt, aut longo accentu, aut breui signauerimus. longo, si longa fuerit: ut Arietinus, parietinus, clandestinus, mediastinus, adulor, trituro, occido pro interficio, ex ob & cado, legere a legi præterito, uidēris secūda præsentis indicatiui. legēris, uel legere a legar futuro indicatiui, annōna. Breui aut si breuis, ut cērimānus, muliēbris, uidēris a uidērim, uel uidēro, adamantinus, ornotinus, crastinus, aliquibus, inīto bello, obrūtus, absēdit, occido, ex ob & cado, Porsēna, pēfundātus, circumdātus, & alia huiusmodi latina. nam in Græcis, nō est perpetuum, propter accentū, qui in aliquibus intendit penultimam etiam breuē, ut Symoēs, Pyroēs, Corydon, Amaryllida, Arcades, Thesea. In aliquibus autem intendit penultimam, licet penultima producat, cyclopas, heroas, arethusa, Creusa, Corinthos, & alia id genus multa.

Non seruatur autem accentus modis septem, Differentia, Ambiguitate, Necessitate, Transpositione, Contextu, Idiomate, Apocope.

Differentia, ut in quando, quod interrogatiuum accuitur. cū aut significat ὅτι, grauatur, quādo. Sic una, pene, fere, pone, plane, coram, palam, falso, eo, aliquo, illo, illa, circum, alias, & huiusmodi, cū sunt aduerbia. sic ergo aduerbiū circumflectitur, ut illius ergo uenimus, id est causa illius. quod Græci dicūt ἐκείνου ἐνεκα. Coniunctio autem grauatur, ut Ergo ne supremis potuit uox improba uerbis Tam dirū mandare nefas?

Ambiguitate, ad euitandam amphibologiam, ut interea loci, aliquando, siquando, nequando, Deinde, exinde, perinde, proinde, subinde, duntaxat, quæ antepenultimā acuit, ne duæ partes esse putetur. In affatim etiā, quia fá breuis est, sūmo tono est, prima, ut in præmōdū, admōdū, affabre, Apprime autem in penultima habet accentū, quia longa est, nec obstat ambiguitas.

Necessi-

Necessitate non seruatur accentus, cum post uocabulum aliquod, inclinatiua sequitur coniunctio, quæ Græce ἐγκλιτική dicitur, ut que, ve, ne. de quibus supra suo loco diximus.

Trāspōitione, cum de suo loco dictio trāsmutatur, ut sunt præpositiones, quæ præpositæ grauātur, ut de quo genere mortis difficile dictū est. Postpositæ autē, quia mutant locum, mutat etiam accentum, & acuntur. ut, quo de genere mortis difficile dictū est. sic Græci περὶ ἀρετῆς, ἀρετῆς περὶ. Circum autem ad differentiā nominis, nunquā mutat accentū, ut ter circum Ilia cos raptauerat Hæctora muros. & maria omnia circū.

Contextu, cum dictiones, quæ per se positæ acuntur, in contextu grauantur. ut protinus Aeneas celerī certare sagitta.

Idiomate, cum Græcum uocabulum, nulla nec temporis, nec litterarū facta mutatione, ad nos venit. tunc enim seruat accentum Græcum, ut Tegea, Nemea, Creusa, Aretusa, Amaryllis, amarylli, amaryllida, Corydon, Simoëis, Arcadēs, Cyclōpēs, Cyclōpās, Penelope, Pentecoste, Aristoteles, Demosthenes, & id genus quāplurima. Quod si dixeris in quibusdā e supradictis mutari in e longū, respōdeo antiquos Græcos sic pronuntiasse ἦτα, ut nos e longū in Penelope, Grāmatice, Aristoteles. sed de hoc multa in fragmētis nostris. In Aristotēlis autē, aristotēli, aristotēlē, aristotēle accentus est in antepenultima, quia Latine declinātur. Comœdiā aut, Tragœdiā, Sophiā, symphoniā, & similia, mutant accentū, cū corripitur ultima. Græce. n. κωμωδία, τραγωδία, σοφία, συμφωνία dicitur. nos Comœdiā, tragœdiā, sophiā, symphoniā, ultima correpta.

Apocope, aut syncope, cū dictiones per apocopen, aut syncopen proferuntur. Tunc enim accentum retinēt integræ dictionis, ut uocatiui in i, a nominatiuis in ius, ut Mercurius, Virgilius, Domitius, Ouidius, o Mercuri, Virgili, Domiti, Ouidi, seruato accentu supra eam

eam syllabam in qua erat in nominatiuo, et si est bre-
uis, ut Mercuri facunde nepos Atlantis. Et nulli flebi-
lior, quàm tibi Virgili. Sic nomina & pronomina in
as, ut Arpinas, Rauennas, cuias, nostras circumfleūt
vltimam, quia sunt per syncopen ab his uetustis hic &
hæc Arpinatis, Rauennatis, cuiatis, nostratis, quæ in
penultima circumflexum habēt. remota igitur ti, idem
accentus remanet.

DE RELIQUIS ACCENTIBVS.

Longus accentus, ponitur supra syllabam, cum lon-
gam esse illam ostendere uolumus, ut salūber. Breuis
autem cum breuem, ut funēbris. Hyphen uirgula est
subincurua, quæ supponitur fini unius dictiōis, & prin-
cipio alterius, cum coniungere eas uolumus, ut ante
malorum, ante uolans. Hypodiasbole uero, est dexte-
ra pars circuli, quæ supposita dictionibus, notamus
eas male cohærere, ac distinguendas, ut cor, uinum
lætificat. ne Coruinum proprium dicere uidearis, di-
stingue post cor ad imam litteram dicto accentu. Sic
illud apud Græcos, quod & Fabius refert, ubi de am-
biguo scribit, αὐλῇ, τῆς ἐπιστρῆς. ne uidearis dicere
tribicina cecidit, pro eo quòd, aula ter ceciderit, in-
terponatur hypodiasbole inter αὐλῇ, & τῆς, & uita-
bitur amphibologia. Et, Viridīq. in littore conspi-
citur, sus. ne uidearis dicere conspiciat Vrsus, inter
conspicitur, & sus interponitur hypodiasbole ad imas
litteras. Eodem etiam accentu utimur, cum uolumus
distinguere sensum, ut in illo, Ereptæ Virginis, ira. ne
uideatur significare iram Virginis ereptæ, sed ira pro-
pter ereptam virginem. post Virginis supponitur dia-
stole. Apostrophus item est, pars quædam dextera
circuli, sed ad summam litteram apposita, qua nota
significamus vltimam ibi uocalem elisam, ut Tanton'
me crimine dignum duxisti? pro tanto ne. & Hecto-
ris Andromache Pyrrhin' connubia seruas? pro Pyr-
rhine. Dasia & Psile licet non utamur, quia ut di-
xi,

xi, loco ipsorum utimur aspiratione nostra, aut ante, aut post aspirandas litteras in contextu litterarum, tamen si aliquādo aut negligentia, aut quia nescierimus, litteram aliquam aspirandam attenuarimus, Daſia ſuprapoſita id ſignificare poterimus, ut ſi ſcripſeris omo umus ymnus ſine aspiratione, uel Tyrſis, Teſeuſ t tenui, uel Cremes item tenui c, ſic emenda ^o omo ^u umus ^y ymnus ^t tyrſis, ^t teſeuſ, ^c cremes. & nota quas Græci προσηδίας dicunt, nos autem accentus, eas ueteres tum notas uocum, tum moderamenta, tum tenores, tum ſaſtigia, quòd capitibus litterarum apponerentur, tum accentuunculas, tum uoculationes appellaffe. Sed de accentibus haftenus. Nunc de diſtinctionibus dicamus.

DE POSITVRIS.

POSITVRIS, ſiue diſtinctionibus, quas Græci θέσεις, & σιγμὰς uocant trifariam diſtinguimus. Aut enim ſtructura orationis omnino imperfecta eſt, & ſenſus. & tunc ad imum litteræ diſtinguimus puncto. quæ media diſtinctio, & mora dicitur. Græce μέση σιγμή. Aut ſtructura quidem orationis ex aliqua parte perfecta eſt. ſed ſenſus adhuc pender. & tunc ad ſummum litteræ diſtinguimus puncto. quæ ſubſiſtinctio dicitur. Græce ὑποσιγμή. Aut & ſtructura orationis perfecta eſt, & ſenſus. & tunc ad medium litteræ diſtinguimus puncto. quæ diſtinctio finalis dicitur, Græce τελεία σιγμή. Id autem rurfus poteſt fieri duobus modis. Aut enim perfecta quidem ſententia eſt, ſed adhuc aliquid addimus, ut pleniorẽ illam faciamus. & tunc, ut dixi. ad medium diſtinguimus. ſed ſimplici puncto. Aut ad aliam tranſimus ſententiam, & tunc & ad ſummum, & ad imum litteræ diſtinguimus gemino ſcilicet puncto. addita quamminima lineæ portiuncula inter utrunque punctum, quæ vergat ad finem uerſus. quam diſtinctionem Græci περίοδον, nos ambitum, circuitum, comprehensionem, continuatio.

LIB. IIII.

nuationem, circumscriptionem dicimus. Quæ nomina dat Periodo M. Tullius in libro de perfecto oratore. quod etiam recitat Quintilianus. Et quoniã tam in distinctione finali, quàm in Periodo, interrogatio etiam, aut affectus quispiam esse potest, ut indignatio, admiratio, commiseratio, & huiusmodi. uariis id distinctionibus ostendemus, puncto scilicet ad imam litteram, supra posita linea. si interrogatio fuerit, re-torta. si affectus, recta. Et tam finalis distinctio, quàm Periodus, potest & vnum, & plura incisa, & membra comprehendere. quæ Græci κόμματα & κῶλα nominant. Sed, ut quod dicimus. manifestius appareat exemplis. non nullas periodos ex M. Tullio, Virgilioq. subiungamus,

Ego, omni officio, ac potius pietate erga te, ceteris satisfacio omnibus. mihi ipse nunquam satisfacio. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum. ut quoniam tu, nisi perfecta re, de me non conquies-ti. ego, quia non idem in tua causa efficio. uitam mihi esse acerbam putem:—

Vides hic post ego, post officio, post te, mediam distinctionem ad imam litteram, quia structura orationis omnino imperfecta est. post omnibus autem, subdistinctionem, quia licet structura orationis quo ad satisfacio præcedens uerbum perfecta sit. (habet enim casus suos omnes) tamen, quia sensus adhuc pēdet propter dictionem ceteris, distinximus ad summam litteram. post autem satisfacio, distinctionem ad mediam litteram, id est simplex punctum. est enim ita perfecta sententia, ut possis quiescere, si placeat. Sed quia Cicero adiungit, quãobrem sibi nunquã possit satisfacere conferendis in Lentulum officiis. propterea distinximus ad mediam litteram distinctione finali. Rursus post meritorum, uides punctum ad summam litteram. post tu, ad imam. item post re, & conquies-ti, ad summam. post ego, ad imam. post efficio, ad summam, iisdem, quas supra diximus, rationibus.

tionibus. Postremo, post putem, vides periodū. nā sententia absoluta est. & quod sequitur, diuersum a superioribus. Sed iā distinguamus aliquot Virgil. carmina, Arma, virumq. cano. Troiæ qui primus ab oris, Italiam, fato profugus, Lauinia uenit Litora. multum ille & terris iactatus, & alto, Vi superum, & sæuæ memorem Iunonis ob iram, Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem, Inferretq. deos Latio. Genus unde latinum, Albamq. patres, atque altæ mœnia Romæ:—

Vides vbicunq. media distinctione distinximus structurā omnino esse imperfectam, ubi uero subdistinctio ne, sententiā nō esse perfectā, sed structurā. vbi distinctione ad mediā litterā, & structurā, & sententiā esse perfectā. sed quia aliquid adiungitur superiori sententiæ, simplici pūcto distinximus. Postremo aut periodū posuimus. quia trāsit poeta in aliam periodū, quæ est, Musa mihi causas memora, quo numine læso. Quidve dolens Regina deum, tot voluere casus, Insignem pietate uirum, tot adire labores Impulerit. Tantæ ne animis cælestibus iræ?

Vides post memora, & læso, subdistinctiones duas ad summum litteræ, pendente sensu. Post deum autē, post casus, post virū, tres medias distinctiones ad imū litteræ. quia ne structura quidem perfecta est, nedum sensus. post uero impulerit, punctū ad medium extremæ litteræ, quia & structura, & sentētia perfecta est. nam licet subiungatur epiphonēma, Tantæne animis cælestibus iræ? tamen absque eo perfecta sentētia est. postremo post iræ est periodus. quia quod sequitur, est principium alterius periodi.

Hæc nos de Posituris. Sed quia non nisi prodesse cupimus, quidquid ex latinis auctoribus de distinctionibus habere poterimus, subiungemus. vt si nos nō placuerimus, sibi quisq; ex ipsis eligat quē sequatur, aut aliū quærat, qui satisfaciat magis, si quis est alius, qui

de

LIB. IIII.

de distinctionibus meliora scripserit. Nos quæ potui-
mus, dedimus: meliora daturi, si habuissemus.

D O N A T V S.

Tres sunt posituræ, uel distinctiones, quas *Græci* uocant. Distinctio, Subdistinctio, Media distin-
ctio. Distinctio, est ubi finitur plena sententia. Huius
punctum ad summam litteram ponimus. Subdistinctio
est ubi non multum superest de sententia. quod tamē
necessario separatim mox inferendum sit. huius pun-
ctum ad imam litteram ponimus. Media, est ubi fere
tantum de sententia superest, quantum iam diximus.
cum tamen respirandum est. Huius punctum ad me-
diam litteram ponimus. In lectione, tota sententia pe-
riodus dicitur. cuius partes sunt, cola, & commata.

S E R G I V S.

Dicta distinctio est uel positura: quod positum pun-
ctum distinguit nostram orationem. Et, cum distinctio
species sit posituræ: tamen abusive pro ipsa positura,
hoc est pro ipso genere distinctionem habemus. Nam
cum sit codex emendatus distinctione. media distin-
ctione. & subdistinctione. dicitur tamen codex esse
distinctus. Igitur distinctio, est punctum appositum ad
caput litteræ plenæ sententiæ. Subdistinctio, est pun-
ctum appositum ad imam partem semiplenæ oratio-
nis. Media distinctio, punctum appositum mediæ sen-
tentiæ suspensæ, propter respirationem. Sciendum
est quod in lectione textus unius sensus, periodos no-
minatur. ut est. Nihil tibi profuit nocturnum præsi-
dium palatii. nihil urbis uigiliæ. nihil timor populi.
nihil concursus omnium bonorum. &c: - Cola au-
tem, & commata, eiusdem orationis singulæ partes
esse noscuntur. Verum meminerimus in prosa oratio-
ne cola, & commata idem esse. & unum significare.
in uersu uero, aliud, & diuersum. Nam, ubi duo libe-
ri pedes sunt, colon dicitur, ut apud Horatium. Ter-
ruit urbem. Comma uero quando post duos pedes,
vel

vel post tres pedes sequitur syllaba. quæ partem terminat orationis. vt in primo versu Aeneidos. Arma, virumq. cano. Item, Arma, virumq. cano Troiæ.

FORTVNATIANVS.

Distinctio, est temporis, & sensus finitio. Subdistinctio, est nec temporis, nec sensus finitio. Mora, est requies animi: — Inter distinctionem, & subdistinctionem, & moram, hoc interest. quoddam distinctio, perfectum sensum declarat. subdistinctio inferri aliquid significat. Mora reficit lectorem. simulq. sensibus lumen accommodat.

DIOMEDES.

Lectioni posituras accedere, uel distinctiones oportet, quas Græci θέσεις uocant, quæ inter legendū dant copiam spiritus reficiendi ne continuatione deficiat. Hæ tres sunt, Distinctio. Subdistinctio. Media distinctio. siue Mora. uel, ut quibusdam videtur. submedia. Quarum diuersitas, tribus punctis, diuerso loco positis indicatur.

Distinctio quidem, est appositio puncti finiti sensus uel pendētis mora. quæ locis ponitur tribus. Summo. cum sensum terminat. & uocatur finalis a nobis. a Græcis τελέα. Medio. cum respirandi spatiū legenti dat. & dicitur media Græce μέση. Imo. cū lectionis interrupto tenore. aliud adhuc illatura suspendit. & vocatur a Græcis ὑποσημή. a nobis subdistinctio.

Distinctio, est silentii nota cum sensu terminata: ubi est liberum cessare: prolixumq. ita, ut neuter sui indigeat. ut est. Numina nulla premunt mortali urgemur ab hoste. & est huius nota. punctū supra uersum ad caput litteræ positum. Distinguere autem oportet ante similitudines, quas Græci παροβολὰς uocant, & ante redditas, quas ἀνταποδόσεις. Et si quando a persona ad personam transitus fuerit factus. Et ante Autē coniunctionem, siquidem, non ex abundanti ponitur. Et ante casum uocatiuum. Et ante Sed, & ante Quoniā, & ante
Tunc,

L I B. I I I I.

Tunc, cessante reddita, sed præpositis superioribus. Et ante interrogatiua. vt, Quis deus hanc musæ, quis nobis extudit artem, Vnde noua ingressus hominum experientia cœpit. Hic enim oportet distinguere, sic inferre. Pastor Aristæus fugiens Peneia tempe. Et post interrogatiua. ut, Musa mihi causas memora.

Subdistinctio, est silentii nota legitimi, quia pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut statim id, quod sequitur succedere debeat. Huius autem est punctum sub uersu positum, vt, Me duce Dardanius Spartam oppugnauit adulter. Aut ego tela dedi, foue cupidine bella. Non enim similiter ut in distinctione, silentium interpositum tacere permittit. ut est illud, Et si fata deum, si mens non leua fuisset, Impulerat ferro argolicas fœdare latēbras.

Media distinctio, siue mora, est leuis in continuatione sensuum interposita discretio legitimæ distinctionis, subdistinctioisq. medium obtinens locum. ita, ut nec perfecta in totum, nec omiſſa uideatur. sed significatione immorandi alterius desideret, principium sensus. & hoc solūmodo seruat officium, vt legentis sensum, breuissima respiratione refoueat, & nutriat. Sic enim pronuntiando reticere quis debet. quia spiritus ipse quadam defectione mutatur, ut deinde resumatur. ut est.

Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit. & rauco strepuerunt cornua cantu.
Vtq. acris concussit equos utq. impulit arma.
Extemplo turbati animi. Multę enim causę sunt medię huius lectionis. Primum ne confundantur, quę δίκωλα & τρίκωλα ponuntur. Deinde, ut actus uerborum emineat, & luceat. qui ex aliquo moueatur affectu, uel indignatione, uel miseratione collata, uel certe, cum quadam arctatione sermonis. quę ἐμφατικὸς a poetis congeruntur. Siquis itaque sine media spiritus suspensione pronuntiauerit, ut est,

Aut

Aut hoc inclusi ligno occultantur Achiui.

Aut hæc in nostros fabricata est machina muros.

Aut aliquis latet error: equo ne credite Teucri. cōfunditur ratio compositionis in generali nomine ligni, machinæ, equi. Item, Lectumq. iugalem quo perii. super imponas minus apertum est. Subdistingendum enim pro uoluntate dicentis. Hoc enim uoluit intelligi Dido, non esse iugalem quo perierat. Immorandū est ergo & respirandū post iugalem, & sic inferendum cum ὑπὸνπίσσεως affectu quo perii. In lectione plena sententia periodos dicitur. Cuius partes sunt commata & cola.

Potuisse, qd Græci quoq. tradiderint de distinctionibus, subiungere, sed quia nimis longū fuisset p̄termisi.

Sed iam receptui canamus. Si prius illud monuerimus. multa in his lucubrationibus nostris, quæ in Terentiano, & aliis quibusdam adeo mendosa erant. ut uix corrigi posse uiderentur nos non sine summa difficultate emendasse. Vestrum autem est studiosi, ut ea cura hæc nostra legatis, qua nos composuimus. nam ut utar verbis Terentiani,

Sed labor uobis ferendus in legendo est maximus.

Non enim cursim, aut remisse tam minuta acumina

Adsequi quicumque poterit: sed morosa intentio

Tam legentis debet esse, quàm fuit nobis quoque,

Qui laborem prouocando, perdomando tædium,

Forsthan nec lecta multis e latēbris scalpimus,

Ardui laudem expetentes, non fauorem ex obuiis.

Videbor enim mihi quàm maximum lucrum fecisse, si intellexero hisce lucubrationibus nostris vos profecisse: nam nulla re alia venimus ad scribendū, quàm ut prodessemus. Quòd si quid forte uitii in his libris inter plurima nec protrita uulgo, nec indigna cognitu inueneritis, succurrat uobis Horatianum illud, Verum ubi multa nitent in carmine non ego paucis Offendar maculis, quas aut incuria fudit, Aut humana parum cauit natura.

Valete.

QVÆ

QVAE CONTINENTVR HIS QVATTVOR LIBRIS.

IN PRIMO LIBRO HABENTVR PRAECIPVA HAEC.

De Grammatices partibns .

De Nomine .

De generibus nominum .

De inflexione nominum .

De casuum terminatione .

De Heteroclitis .

De Pronomine .

IN SECVNDO VERO, HAEC.

De Verbo .

De inchoatiuis, & reliquis deriuatiuorum uerborum speciebus .

De inflexione uerborum .

De Præteritis, & supinis .

De aduerbio, & ceteris orationis partibus .

IN TERTIO, HAEC.

De constructione Verborum, Aduerbiorum loca-
lium, Participiorum, Nominum.

De figuris dictionis duodecim, & constructionis octo.

IN QVARTO, HAEC.

De quantitate syllabarum .

De pedibus metrorū, a disyllabis, vsq. ad hexasyllabos

De versu Hexametro, Pentametro, Iambico, Senario,
Hendecasyllabo, Sapphico .

De pedibus in metro cxxiiii, Græce, & Latine .

De carmine Bucolico .

De Iambico dimetro, & tetrametro .

De Iambico Choliambo .

De Hendecasyllabo Phalæcio .

De Trochaico tetrametro catalectico .

De metro Sotadeo .

De metro Ichthyphallico .

De Accentibus .

De Distinctionibus .

F I N I S.

005813493

